

Міністерство освіти і науки України
Харківська обласна військова адміністрація
Державний біотехнологічний університет
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
Національний авіаційний університет
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
Національний аерокосмічний університет
ім. М.С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»
Львівський торговельно-економічний університет
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Університет Жиліни (Словацька Республіка)
Центр підприємництва, інновацій та регіонального розвитку (CEIRD)
Вентспільського університетського коледжу (Латвія)
Клайпедський університет прикладних наук (Литва)
Міжнародний університет Daffodil (Бангладеш)
Королівський університет (Бахрейн)

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
В ГАЛУЗІ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ:
ІНІЦІАТИВИ МОЛОДІ**

**Матеріали IV Міжнародної
науково-практичної інтернет-конференції здобувачів
вищої освіти і молодих учених**

28 жовтня 2022 р.

Харків
ДБТУ
2022

УДК 658.310.8(075.8)
ББК 65.291.28
А 43

Організаційний комітет:

Голова комітету: *В.М. Михайлов*, д-р техн. наук, проф.

Заступники голови: *М.Л. Серік*, канд. техн. наук, доц.; *Т.Ф. Ларіна*, д-р екон. наук, проф.; *Т.О. Ставерська*, канд. екон. наук., доц.

Члени оргкомітету: *Абдельрахман Ахмед Міро*, Ph.D з управління, фінансів та банківської справи, доц.; *В. Бартосова*, канд. екон. наук, доц.; *М.Г. Безпарточний*, д-р екон. наук, проф.; *В.А. Гросул*, д-р екон. наук, проф.; *М. Живітере*, д-р екон. наук, проф.; *О.В. Жилиякова*, канд. екон. наук, доц.; *Н.Б. Кацена*, д-р екон. наук, проф.; *Р. Кіндіріс*, д-р наук з управління, проф.; *О.А. Круглова*, канд. екон. наук, проф.; *О.В. Мандич*, д-р екон. наук, проф.; *Т.В. Мединська*, канд. екон. наук, доц.; *О.О. Нестеренко*, д-р екон. наук, проф.; *В.С. Ніценко*, д-р екон. наук, проф.; *Нурул Мохаммад Заїд*, PhD; *О.В. Чумак*, д-р екон. наук, доц.; *Т.В. Шталь*, д-р екон. наук, проф.; *В.П. Яковлева*.

Конференцію включено до Переліку міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і молодих учених у 2022 році згідно листа ІМЗО МОН України від 30.12.2021 № 22.1/10-2985 «Про Перелік міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і молодих учених»

- А 43** **Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді** [Електронний ресурс] : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. з доб. вищ. освіти і мол. учених, 28 жовтня 2022 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2022. – 312 с. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://btu.kharkov.ua/nauka/konferentsiyi/>

Збірник містить матеріали, у яких розглядаються проблеми методології та практики обліку, аудиту, оподаткування, маркетингу та менеджменту підприємницької діяльності, перспективи застосування сучасних інформаційних систем управління підприємствами і напрями удосконалення фінансових механізмів збалансованого розвитку України в умовах глобалізаційних викликів інформаційної економіки.

Матеріали друкуються в авторській редакції мовою оригіналу. Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

УДК 658.310.8(075.8)
ББК 65.291.28

© Державний біотехнологічний
університет, 2022

Секція 1

ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 657.1.012.1:336

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ КРИПТОВАЛЮТИ

Божко Я.Ю., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **І.В. Нестеренко**
Державний біотехнологічний університет

В умовах глобалізації та розвитку світових торгових систем все більшого розповсюдження набувають дискусії про криптовалюту, її значення та доцільність використання при розрахунках. Слід зазначити, що криптовалюта – це не гроші та не їх еквівалент. Вони не є електронними грошима або іноземною валютою, тому що в більшості країн їх не визнано. Для простішого розуміння розрахунок криптовалютою можна порівняти з бартером та обліковувати у складі нематеріальних активів. Криптовалюта носить декілька назв в різних країнах, в залежності від того, як інтерпретують її сутність. Наприклад, комісія по цінним паперам США згадує її як «цифрові активи»; в департаменті Великої Британії фігурує назва «криптоактиви», в законодавстві України криптовалюту визначають як «віртуальні активи» [1; 2]. Технічно криптовалюта працює на принципах блокчейну, тобто повністю віртуальної бази даних, яку побудовано як єдиний ланцюг. З кожною новою операцією він довшає, а інформацій про всі операції зберігаються як в архіві. Ланцюг складається з блоків, у яких міститься хеш попереднього блоку, позначка, яка вказує на час операції та безпосередньо дані транзакції. В блокчейн-системі діє перевага віртуальних грошей над реальними: операції здійснюються без посередників, тобто ні банки, ні інші фінансові установи не беруть участі в операціях. Власник віртуальних грошей не сплачує комісії та не залежить від рівнів інфляції та девальвації в країні. До найбільш розповсюджених криптовалют відносяться (в порядку зниження вартості):

Bitcoin (BTC), Ethereum(ETH), Bitcoin Cash (BCH), Ripple (XRP), Tether (USDT), Bitcoin SV (BSV), Binance coin (BNB), Litecoin (LTC), EOS, Dash (DASH) [2]. Дуже актуальним питанням сьогодення, є запит як саме зберігати віртуальні гроші, щоб забезпечити їх, адже вони зберігаються в мережі, тобто є доволі вразливими до хакерських атак. Отже, так як це віртуальні кошти, відповідно і зберігаються вони в електронних гаманцях. Для власників віртуальної валюти є два варіанти: холодні та гарячі гаманці. Для зберігання криптовалюти на холодному гаманці не потрібен постійний доступ до мережі Інтернет. Вся відповідальність за зберігання кодів доступу лежить на власнику валюти й він є більш безпечним, не залежить від збоїв в системі, а для здійснення транзакції потрібно здійснити вхід в систему за допомогою ключей доступу.

З метою імплементації операцій з криптовалютою в Україні прийнято «Закон про віртуальні активи» згідно якого розробляються та приймаються зміни до Податкового кодексу [2]. З огляду на те, що криптовалюта визнається активом, доцільно її відображати на рахунку 12 «Нематеріальні активи». Строк експлуатації криптовалюти в сучасних умовах визначити неможливо, тому краще присвоїти їй статус «з невизначеним терміном корисного використання» [3, с.157]. Так як операції з нею не є розповсюдженими, то рекомендуємо в залежності від обсягів розрахунків криптовалютою обрати один з варіантів: обліковувати криптовалюту на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи»; відкрити я активи потрібно виокремити у відповідну статтю, відповідно до їх ролі на підприємстві та операцій, які виконувалися протягом звітного періоду.

Таким чином, організаційні засади обліку криптовалют базуються на розумінні принципів їх дії. Результати дослідження свідчать, що існують протилежні думки щодо розвитку розрахунків за допомогою криптовалюти: 1) в майбутньому розрахунки криптоактивами будуть досить розповсюдженими; 2) криптовалюта досить ненадійний спосіб ведення фінансових операцій, тому незабаром система крипторозрахунків зруйнується та забудеться. Слід зазначити, що не зважаючи на позиції віртуальної валюти в майбутньому, підприємцям потрібно передбачати усі варіанти розвитку подій, уважно слідкувати за сучасними тенденціями розповсюдження криптоактивів, щоб вчасно забезпечити свої капітали та, при цьому, не втратити можливі вигоди.

Інформаційні джерела:

1. TradingView. Ринок криптовалют. URL: <https://www.tradingview.com/markets/cryptocurrencies/prices-all>
2. ЗУ «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 року №2074 – IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
3. Kashchena N., Kovalevska N., Nesterenko I. Organizational and

methodological aspects of audit of integrated reporting of enterprise. *Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w Katowicach. Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach*. 2021. NR 14. s. 153-164. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/b0476ba555cceaad5a41dfab07ee2f39.pdf>

УДК 657.1

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Божко Я.Ю., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, **Л.О. Кирильєва**
Державний біотехнологічний університет

В умовах глобалізації економіки бухгалтерський облік кредитних операцій повинен бути адаптованим до світових тенденцій задля успішного функціонування підприємств та ефективної співпраці з іноземними партнерами, розширенню свого бізнесу за межі України. Задля цього необхідно вивчати досвід розвинених зарубіжних країн в цьому напрямку, порівнювати його з вітчизняною практикою організації обліку кредитів та операцій з ними, задля запозичення кращих інструментів відображення інформації в реєстрах та звітності.

Облік кредитних операцій регулюється як національними: П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 31 «Фінансові витрати» та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1], так і міжнародними стандартами: МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання», МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [2]. Облік кредитних операцій ґрунтується на загальноприйнятих у міжнародній та вітчизняній практиці принципах: обережності, безперервності, періодичності, переваги змісту над формою, автономності. За визначенням Джихарда Вардья, кредитні операції виступають «в якості інвестиційної можливості для покупця, щоб забезпечити майбутній набір грошових потоків для повернення» [3]. З точки зору обліку, вважаємо, що кредити – це зобов'язання в частині поточної заборгованості за отриманими грошовими коштами від банку та за відсотками, відповідно укладеного договору.

Визначено, що поширена класифікаційна ознака в міжнародній практиці та в Україні – це строковість погашення кредитів. В обліковій політиці підприємств відображаються: орієнтовний поріг суттєвості для зобов'язань за кредитами, метод їх оцінки, за якою вартістю вони

будуть погашені. В Угорщині підприємствам дають менше свободи в створенні облікової політики, в якій прописують: порядок проведення інвентаризації зобов'язань, первинні документи для обліку кредитних операцій, а також аналітичні рахунки для їх відображення.

В Україні головними документами, які супроводжують операції з кредитами є: кредитний договір, прибутковий та видатковий касовий ордери, платіжні доручення та первинні документи про використання грошей. У Франції розповсюдженою практикою є складання різноманітних таблиць, таких як: «Таблиця фінансових зобов'язань», «Зобов'язання бухгалтерського Балансу детально», «Строки погашення дебіторської та кредиторської заборгованості».

Зазначимо, що особливості відображення кредитних операцій в обліку зарубіжних країн відзначається тільки в частині використання назв синтетичних рахунків. Так, отримання кредитів та відображення їх в обліку в Німеччині відображається записом: Дт 0630 «Зобов'язання перед кредитними організаціями» та Кт 1000 «Каса». За економічним змістом в Україні складається така ж сама бухгалтерська проводка. Оплата сировини кредитними коштами в Німеччині відображається: Дт «Сировина і матеріали» та Кт «Каса». Нарахування відсотків у Німеччині: Дт «Операційні витрати» та Кт «Відсотки», а у вітчизняній практиці України Дт 951 «Відсотки за кредит» - Кт 684 «Розрахунки за іншими операціями».

В зарубіжних країнах, так і в Україні, інформація про заборгованість за кредитами розкривається в Звіті про фінансовий стан, а витрати за сплаченими відсотками - у Звіті про прибутки та збитки. Також інформація в частині кредитних операцій відображається в Звіті про рух грошових коштів. В Німеччині інформація про кредитні операції може відобразитися в інших формах, які складаються за потребою підприємств [4].

Таким чином, зарубіжний досвід організації обліку кредитних операцій є необхідними умовами для євроінтеграції, збільшення соціальної спрямованості в частині надання відсотків за різними видами кредитів суб'єктами господарювання.

Інформаційні джерела:

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/>
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/msfo/msbo-1-podannya-1021217.html>
3. Dheeraj Vaidya. Loan. <https://www.wallstreetmojo.com/loan/>
4. Костюченко В. М., Тарабан Н. Г. Конвергенція бухгалтерського обліку і фінансової звітності Німеччини відповідно до МСФЗ 3. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2018. С. 1290 - 1297.

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Вареник К.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **С.І. Василюшин**
Державний біотехнологічний університет

З переходом до ринкових умов господарювання та в умовах невизначеності й нестабільності зовнішнього середовища більшість аграрних підприємств в Україні відмовилася від планування своєї діяльності. Найбільш прогресивним методом інформаційного забезпечення стратегічного управління в умовах сучасного мінливого середовища є система гнучкого бюджетування, запровадження якої вимагає удосконалення діючої системи управлінського обліку, аналізу, контролю та наявних методів управління.

Фундаментальним поняттям при впровадженні бюджетування виступає «центр відповідальності». Головними різновидами центрів відповідальності на аграрному підприємстві, до прикладу, є центр прибутку, центр доходів та центр витрат. При вирощуванні зернових культур центрами витрат будуть виступати рослинницька бригада, машино-тракторний парк, авто гараж, центральний тік, завідувачі якої нестимуть відповідальність за дотримання запланованих обсягів витрат та виробництва продукції.

На досліджуваному нами підприємстві – державному підприємстві «Дослідне господарство «Елітне» Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва Харківського району Харківської області система бюджетування імплементована частково у вигляді бізнес-планування поточної діяльності. При цьому, на ДП «ДГ «Елітне» діє добре налагоджена система планування та обліку, що є передумовою реалізації інструменту бюджетування.

Основний бюджет – це фінансове та кількісне відображення виробничих планів усіх підрозділів підприємства, необхідних для досягнення поставлених цілей. Основний бюджет складається: з операційних та фінансових бюджетів. В свою чергу, до операційних бюджетів належать: бюджет продажів; бюджет виробництва; бюджет прямих матеріальних затрат; бюджет прямих витрат на оплату праці; бюджет виробничих накладних витрат; бюджет запасів па кінець звітного періоду; бюджет виробничої собівартості готової продукції; бюджет собівартості реалізованої продукції; бюджет витрат на збут; бюджет адміністративних витрат; бюджет прибутку.

Бюджетна собівартість виготовленої продукції визначається на підставі бюджетів використання прямих матеріалів, прямих витрат на оплату праці та виробничих накладних витрат з урахуванням запланованих залишків незавершеного виробництва (табл.1).

Таблиця 1 – Бюджет собівартості зерна озимої пшениці у ДП «ДГ «Елітне» на 2022 рік

Показник	Квартал				Разом за рік
	1	2	3	4	
Обсяг виробництва, ц	2560,0	4960,0	7200,0	1280,0	16000,0
Витрати на виробництво:					
Прямі матеріальні витрати всього, тис. грн	618,5	3707,0	1013,2	361,4	5700,0
Загальні витрати на оплату праці, тис. грн	237,2	1067,2	996,0	71,1	2371,5
Єдиний соціальний внесок (22,0%), тис. грн.	52,2	234,8	219,1	15,7	521,7
Виробничі накладні витрати, тис. грн	199,9	196,9	195,5	203,0	795,3
Разом операційних витрат, тис. грн.	1107,7	5205,9	2423,8	651,2	9388,5
Собівартість 1 ц озимої пшениці, грн.	432,70	1049,57	336,64	508,72	586,78

Джерело: власні розрахунки.

Таким чином, склавши всі витрати ми отримали заплановану на 2022 р. собівартість 1 ц зерна озимої пшениці у сумі 586,78 грн.

Для своєчасного виявлення відхилень і відповідного реагування на них, здійснюється бюджетний контроль. Бюджетний контроль полягає у співвідношенні фактичних результатів бюджетом, аналізі причин відхилень і внесенні відповідних корективів. Звіт про виконання бюджету містить порівняння запланованих і фактичних показників та розрахункових відхилень із вказуванням їх причин.

Таким чином за допомогою бюджетування у системі управлінського обліку можливо попередити негативний вплив мінливого зовнішнього середовища та економічних криз, оптимізувати використання наявних ресурсів та підвищити ефективність внутрішнього контролю.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ В ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ

Губіна Д.Ю., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Т.Г. Маренич**
Державний біотехнологічний університет

В діяльності багатьох підприємств з розвитком технічних засобів в останній період почали широко використовуватися електронні документи. На сьогодні вже і в галузі бухгалтерського обліку застосовуються електронні документи, з якими працюють бухгалтери. Так, виключно в електронній формі складаються податкові накладні, акцизні накладні, листки тимчасової непрацездатності. Окрім документів також використовується електронна податкова, фінансова, статистична звітність. Оскільки первинні документи є основою бухгалтерського обліку та складання звітності, необхідно суворо дотримуватися порядку складання електронних документів. Від правильності їх оформлення залежить достовірність облікових даних та ефективність управлінських рішень.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють порядок застосування електронних документів та організації електронного документообігу, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [2], Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [3], Закон України «Про електронні довірчі послуги» [4], Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання [5].

Відповідно до Закону № 996 первинний документ – це документ, який містить відомості про господарську операцію. Первинні документи, створені в електронному вигляді, застосовуються у бухгалтерському обліку за умови дотримання вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг. У разі складання та зберігання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку з використанням електронних засобів оброблення інформації підприємство зобов'язане за свій рахунок виготовити їх копії на паперових носіях на вимогу інших учасників господарських операцій, а також правоохоронних органів та відповідних органів у межах їх повноважень, передбачених законами.

Згідно з Законом № 851 електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Оригіналом

електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги». При цьому копією документа на папері для електронного документа є візуальне подання електронного документа на папері, яке засвідчене в порядку, встановленому законодавством.

Електронний документ повинен мати реквізити, установлені для аналогічного паперового документа. Згідно зі ст. 9 Закону № 996 усі первинні та зведені облікові документи повинні містити такі обов'язкові реквізити: назву документа (форми); дату складання; назву підприємства, від імені якого складено документ; зміст, обсяг та одиницю виміру господарської операції; посади осіб, відповідальних за провадження господарської операції та правильність її оформлення; особистий підпис або інші дані, які дозволяють ідентифікувати особу, яка взяла участь у господарській операції.

Усі ці реквізити необхідно вказувати і в електронному первинному документі. Проте, як свідчить практика, зазначених реквізитів не вистачає. Фахівці рекомендують ввести для електронних документів ще й додаткові реквізити: відмітку про користування документом із зазначенням посадової особи, яка відкрила документ, дати та часу користування; відмітку про зміну документа із зазначенням даних співробітника, дати та часу, а також інформації про те, що саме було змінено в документі; посилання на супровідні документи [6]. Крім того, електронні документи повинні мати дані, які дозволяють встановити: походження; призначення документа; дату і час його отримання.

Передача електронного документа може здійснюватися в електронній формі за допомогою засобів інформаційних або телекомунікаційних систем, а також шляхом передачі електронного носія (диска, флешки і т. д.), на якому записано цей документ.

Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного відповідно до Закону № 2155. Слід зазначити, що на сьогодні кваліфікований електронний підпис прирівнюється до власноручного підпису. Кваліфікований електронний підпис – удосконалений електронний підпис, який створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного підпису і базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа.

При запровадженні на підприємстві електронних документів та електронного документообігу необхідно провести ряд підготовчих дій:

1. Розробити власну інструкцію (положення) про електронні документи й електронне діловодство.

2. Отримати кваліфікований електронний підпис.

3. Обрати програмне забезпечення, за допомогою якого відбудуватиметься обмін первинними електронними документами.

4. Укласти договір (або додаткову угоду) з контрагентами для погодження обміну електронними документами та використання кваліфікованого електронного підпису.

5. Оформити розпорядження (наказ) по підприємству про перехід на електронній документообіг із певної дати.

Для цього підприємству слід придбати спеціалізовану програму, яка може створювати уніфіковані форми документів, та спеціальну програму для електронного підпису. Кваліфікаційний електронний підпис накладають за допомогою особистого ключа та перевіряють за допомогою відкритого ключа.

Тому можна узагальнити основні етапи роботи з електронним документом і вони полягають в наступному: 1. Створення документа. 2. Підписання документа. 3. Відправлення контрагенту (як засобами самої програми, так і вручну через електронну поштову скриньку) з підтвердженням про отримання. 4. Отримання від контрагента підписаного документа [7].

Варто констатувати, що не всі первинні документи можуть бути електронними документами. Так, не є електронними документами касові документи, наприклад касова книга, прибуткові й видаткові касові ордери, хоча є можливість вести їх в електронній формі.

Таким чином, первинний документ, складений в електронній формі, використовується для цілей бухгалтерського обліку, якщо він містить всі обов'язкові реквізити, а присутній на ньому підпис дає змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції, та відповідає вимогам законодавства про електронні документи та електронний документообіг. Дотримання вимог щодо складання електронних документів буде сприяти правильності, своєчасності, законності відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку, що забезпечить достовірність фінансової звітності.

Інформаційні джерела:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996- XIV. Станом на 10.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 25.09.2022).

2. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затв. наказом Мініфіну від 24.05.1995 р. № 88. Станом

на 10.08.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 25.09.2022).

3. Закон «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV. Станом на 01.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 25.09.2022).

4. Закон «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. Станом на 01.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 25.09.2022).

5. Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання, затв. наказом Мін'юсту від 11.11.2014 р. № 1886/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14#Text>.

6. Анастасія Шевченко. Організація електронного документообігу на підприємстві. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-dokumentooborot-2-organizaciya-elektronnogo-dokumentooborota-na-predpriyatii>.

7. Електронні первинні документи: який вигляд це має? URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/59172> (дата звернення: 25.09.2022).

УДК 658:005.52

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У НАУКОВИХ ПРАЦЯХ О.В. КОВАЛЕНКА

Дроб'язко В.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.В. Ярова**
Державний біотехнологічний університет

Діагностика діяльності підприємства є завжди актуальним питанням для досліджень, адже забезпечити ефективне управління підприємством, що дасть змогу підвищити конкурентоспроможність даного підприємства на ринку, можливо лише за допомогою комплексного аналізу та діагностики його господарської діяльності. На сьогодні існує безліч різних класифікацій. Коваленко О. В. ділить дані методи на чотири групи: загальнонаукові методи, методи стратегічного аналізу, методи економічного аналізу та економіко-математичні групи. В нашому дослідженні ми зупинимося на другій групі цієї класифікації, а саме на методах стратегічного аналізу.

До методів стратегічного аналізу Коваленко О. В. відносить: SWOT-аналіз, бенчмаркінг, метод Дельфі, метод круглого столу, рейтинг, карта стратегічних груп, тож розглянемо більш детально кожен із цих методів [1].

Розпочнемо з SWOT-аналізу, аналітичного інструменту, який не дає чітких числових показників або інструкцій до дії. Основне

завдання полягає у розробці бізнес-стратегії розвитку підприємства чи об'єкта, упевнившись у тому, що були враховані всі головні фактори – рушійні сили для успішного зростання. А також розглянуті можливості всередині компанії та зовнішні фактори.

Для ефективного управління слід використовувати комплекс методів, тому розглянемо наступний метод, який не так давно починає набувати популярності в нашій країні. Бенчмаркінг – метод аналізу діяльності підприємств-конкурентів з метою використання їх позитивного досвіду. Родоначальниками бенчмаркінгу вважають японців, які навчилися ідеально копіювати чужі досягнення. Вони ретельно досліджували європейські й американські товари і послуги, щоб виявити їх сильні і слабкі сторони, а потім випускали щось подібне за більш низькою ціною.[2].

Наступний метод Дельфі, суть якого полягає в організації проведення анкетних опитувань фахівців з обраної галузі знань [4]. Він використовується у тих випадках, коли потрібна оцінка ефективності рішень. У ході використання методу Дельфі можна зібрати індивідуальні оцінки експертів, узагальнити та опрацювати їх і в результаті отримати надійну та достовірну загальну думку.

Методу круглого столу має на меті обговорення спеціальною комісією проблем з метою узгодження поглядів і відпрацювання єдиної спільної думки. Він включає в себе чотири фази: вступна (ознайомлення учасників із завданням; встановлення порядку ведення та обговорення); вузлова (вільне висловлювання ідей та думок); підсумкова (узагальнення та підбиття підсумків); заключна (прийняття рішень).

Наступним методом є рейтинг – індивідуальний числовий показник оцінки діяльності об'єкта на певний момент часу, який виводиться в результаті підсумків опитувань експертів. Він дозволяє у найбільш узагальненому вигляді уявити діяльність підприємств над ринком, визначити найефективніші способи інвестування капіталу й тим самим підвищити ефективність виробництва.

У практиці аналізу конкуренції в галузі як інструмент використовується карта стратегічних груп. Вона дозволяє співставити конкурентні позиції фірм, які працюють у певній галузі і чим ближче стратегічні групи розташовані одна до одної, тим інтенсивніша конкуренція [3]. При конструюванні даних карт дотримуються таких етапів: виявляються відмінні конкурентні показники; положення підприємств наноситься на двокоординатний графік; відзначаються підприємства, які потрапляють у одну область; зазначається частка кожної групи обсягом продажу у галузі.

Отже, можемо стверджувати, що кожен метод має право на існування в кожному підприємстві під час розробки стратегічних планів, однак найбільший ефект дані методи принесуть в поєднанні один з одним. Адже використовуючи лише один із методів, підприємство ризикує не врахувати усіх факторів, які впливають на його ефективну діяльність, що спровокує в подальшому прийняття управлінських рішень, які можуть нашкодити підприємству.

Інформаційні джерела:

1. Коваленко О.В. Роль і місце економічної діагностики на підприємстві. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Вип. 1(2). С. 218-221.
2. Коваленко О.В. Сутність та особливості бенчмаркінгу в антикризовому управлінні підприємством. *Механізм регулювання економіки*. 2009. № 3. С. 142.
3. Стратегічний аналіз галузі: навч. посіб. / За ред. Лотиш О.Я. Тернопіль: Економічна думка, 2019. 248 с.

УДК 658.168.3

САНАЦІЙНИЙ АУДИТ ПІДПРИЄМСТВА

Жарко О.С., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **І.С. Андрущенко**
Державний біотехнологічний університет

Аудит є незалежною експертизою публічної бухгалтерської та фінансової звітності, іншої інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, повноти обліку і відповідності чинному законодавству, а також формування висновків про реальний фінансовий стан підприємства.

Окремим видом загального аудиту є санаційний аудит. Його особливість полягає в тому, що він здійснюється на підприємствах, які опинилися у фінансовій кризі. На відміну від звичайного аудиту, санаційний аудит спрямований не на перевірку достовірності фінансово-господарської діяльності підприємства, а на розробку та реалізацію плану санації, оцінку даних фінансового аналізу, виявлення причин фінансових утруднень, можливостей поліпшення використання фінансових ресурсів, прискорення обороту засобів і зміцнення фінансового становища.

Санаційний аудит підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, можуть замовити:

- саме підприємство (якщо підприємство знаходиться у процесі провадження справи про банкрутство);
- потенційний санатор (якщо вирішується питання про реорганізацію підприємства);
- позикодавець (при наданні санаційного кредиту);
- існуючі та потенційні власники корпоративних прав підприємства (при збільшенні статутного фонду);
- державні органи (при наданні державної санаційної підтримки).

Метою санаційного аудиту є оцінка рівня фінансової кризи та виявлення на підприємстві фінансової можливості її подолання на основі аналізу фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Проведення санаційного аудиту проходить в декілька етапів:

I. Збір інформації про підприємство.

II. Проведення оцінки глибини фінансової кризи підприємства.

III. Виявлення причин фінансової кризи підприємства.

IV. Прийняття рішення що до санації або ліквідації підприємства.

Аудитор після перевірки фінансово-господарської діяльності надає висновок про санаційну спроможність підприємства. Санаційна спроможність – це наявність у підприємства, яке перебуває у фінансовій кризі, фінансових, організаційно-технічних та правових можливостей, які визначають його здатність самостійно провести фінансову санацію. Від висновків за результатами санаційного аудиту залежать рішення санаторів, кредиторів, господарського суду щодо доцільності ліквідації підприємства, застосування процедури санації чи укладання мирової угоди тобто банкрутства, зокрема:

- якщо виробничий потенціал підприємства зруйновано, структура балансу незадовільна, ринки збуту продукції втрачено, стратегія розвитку підприємства відсутня, концепція санації недосконала, то робиться висновок про санаційну неспроможність підприємства та доцільність його ліквідації;

- якщо санаційний аудит показав, що підприємство має реальну можливість відновити платоспроможність, достатньо підготовлений менеджмент, ринки збуту продукції, а також реальні можливості для залучення фінансових ресурсів зовнішнього санатора, то робиться висновок про можливість проведення його санації.

Отже, з метою попередження впливу кризових явищ та зменшення їх негативних наслідків на підприємстві доцільно застосовувати санаційний аудит, як важливу складову системи антикризового управління підприємством. Завдяки періодичному проведенню санаційного аудиту є можливість значно підвищити ефективність та

своєчасність прийняття антикризових рішень на підприємстві. У протилежному випадку система антикризового управління буде малоєфективною та обмеженою.

Інформаційні джерела:

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>.

2. Бойко О. Еволюція аудиту задля сталого розвитку: симбіоз нових технологій, компетенцій і досвіду. *Аудитор України*. 2019. № 5. С. 14-18. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001944

3. Гордополов В.Ю., Гордополова Н.В. Санаційний аудит як засіб запобігання банкрутства підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7889>

УДК 336

ІНСТРУМЕНТИ ПОДАТКОВОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ У ВОЄННИЙ ЧАС

Жигало А.В., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – ст. викл. **О.Л. Шільвінська**
Черкаський державний бізнес-коледж

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року. Активні бойові дії суттєво вплинули на порядок ведення господарської діяльності підприємств по всій території України.

За результатами опитування, проведеного у вересні 2022 року, спостерігається зменшення негативних очікувань бізнесу та зростання Ukrainian Business Index з 25,16 у липні до 33,9 у вересні 2022 року. Порівнюючи з періодом до 23 лютого, лише 66% опитаних підприємств працюють повністю або частково (59% — у липні). Водночас 15,6% респондентів не зменшили обсяги роботи або навіть збільшили їх (у липні таких було менше, ніж 11%) [1]. Головні міжнародні кредитори України – МФВ та Світовий банк – прогнозують, що рівень падіння ВВП у 2022 році становитиме 35-45% [2].

В надскладних умовах воєнного стану в Україні дотримання податкової дисципліни великою мірою залежить від свідомості платників податків. Режим функціонування економіки в умовах воєнного стану вимагає нестандартних та конкретних рішень, які повинні адаптувати податкове навантаження і податкові правила до

воєнних реалій, створивши максимально сприятливі умови для ведення бізнесу. Аналізуючи сучасний стан економіки нашої країни, можна зазначити, що лише зараз вона починає «приходити до тями». Цьому суттєво сприяє політика дерегуляції та лібералізації бізнесу, обрана державою для стимулювання економіки під час воєнного стану.

Зокрема, першими кроками, що сприяли змінам у сфері оподаткування, стали Закони України від 3 березня 2022 року «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» та «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» [3, 4]. Згідно з ними на період воєнного стану:

- платники податків звільняються від відповідальності у разі відсутності можливості своєчасно виконати податковий обов'язок;

- зупинено перебіг усіх визначених податковим законодавством строків;

- продовжено термін дії ліцензій;

- звільнено від санкцій за порушення вимог застосування реєстраторів розрахункових операцій;

- запроваджено мораторій на проведення усіх видів податкових перевірок.

Законом України від 15 березня 2022 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період воєнного стану» ухвалено радикальні податкові зміни [5]. Згідно з ними на період воєнного стану:

- підприємства можуть сплачувати єдиний податок за правилами, встановленими для III групи платників єдиного податку, тобто із звільненням від податку на прибуток, ПДВ та інших платежів;

- єдиний податок з обороту зменшено до 2 %;

- встановлено нульову ставку акцизу та 7 % ПДВ на пальне;

- визначено, що упродовж 12 місяців з 1 березня ФОП можуть не сплачувати ЄСВ за себе, а ЄСВ за мобілізованих осіб сплачуватиметься з бюджету;

- штрафи та пеня по ЄСВ не застосовуються, а перевірки не проводяться;

- не стягується плата за землю, що розташована в зонах бойових дій;

- не сплачується ПДВ за товари, що були знищені в результаті бойових дій, або передані на потреби оборони;

- спрощено зарахування податкового кредиту по ПДВ на основі первинних документів (без реєстрації податкових накладних);

- відновлено фактичні перевірки можливості розраховуватися карткою, за порушення визначено штраф 8600 грн.

Варто зазначити, що лібералізація оподаткування в період війни є вимушеним антикризовим заходом. Скориставшись такими інструментами, компанії отримали змогу зосередити увагу на питаннях бізнесу, пошуку нових можливостей та шляхів відновлення і налагодження виробництва продукції, не переймаючись пошуком ресурсів та засобів для розрахунку та сплати податків.

Стабільність економіки України залежить, в першу чергу, від платників податків, які сьогодні продовжують працювати. Крім того, запроваджені податкові зміни надають можливість суб'єктам бізнесу заощадити кошти на сплаті податків та інвестувати їх в господарську діяльність для подальшої її підтримки та розвитку. В той же час підтримка економіки нашої країни заключається у сплаті податків і поповненні бюджету суб'єктами підприємницької діяльності для того, щоб держава могла виконувати свої функції. Адже система оподаткування суб'єктів бізнесу, з одного боку, має бути спрямована на стимулювання ведення господарської діяльності в сучасних реаліях, а з іншого, – на подальше наповнення державного та місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень від підприємств.

Інформаційні джерела:

1. Результати дослідження стану і перспектив МСБ: <https://platforma-msb.org/rezultaty-doslidzhennya-stanu-i-perspektyv-msb-07-10-2022-12-30/>

2. Півроку війни Росії проти України у 10 цифрах: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62610639>

3. Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 3 березня 2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>

4. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» від 3 березня 2022 р. № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#n5>

5. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період воєнного стану» від 15 березня 2022 р. № 2120-IX. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Замятіна А.О., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Т.Г. Маренич**
Державний біотехнологічний університет

В практичній діяльності бухгалтерів нині все частіше використовуються електронні документи (податкові накладні, акцизні накладні, видаткові накладні, рахунки-фактури, листки тимчасової непрацездатності, товаро-транспортні накладні, електронна звітність – податкова, фінансова, статистична). Електронний документообіг стає особливо актуальним в умовах пандемій, воєнних дій, при переміщенні бізнесу внаслідок певних обставин тощо.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає, що первинні документи можуть складатися як у паперовій, так і у електронній формах [1]. При застосуванні електронної форми мають дотримуватися вимоги законодавства про електронні документи та електронний документообіг, тобто за умов наявності всіх обов'язкових реквізитів документа та дотримання порядку складання електронних документів. Господарські операції повинні відображатися в тому звітному періоді, в якому вони здійснені.

За ч. 5 ст. 8 Закону про бухгалтерський облік підприємству надано право, зокрема, самостійно визначати правила документообігу і технологію обробки облікової інформації.

Відповідно до Закону «Про електронні документи та електронний документообіг» електронним документом вважається документ, інформація в якому фіксується у формі електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити [2]. При цьому він повинен мати здатність бути відтвореним візуально, тобто мати можливість: відображення на моніторі комп'ютера, смартфона, планшета, іншого пристрою; друку на папері.

При цьому електронним документообігом є сукупність процесів створення, обробки, відправлення, передачі, отримання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності і в разі необхідності з підтвердженням факту утримання таких документів [2].

Електронний документообіг має багато переваг. Головними цілями впровадження електронного документообігу на підприємствах є:

- економія робочого часу на обробку первинних документів. Наприклад, швидше отримати зведення даних по накладним, не треба їх спеціально з паперових форм вводити у бухгалтерську систему;
- оптимізація документообігу. В процесі впровадження електронного документообігу можна переглянути необхідність низки внутрішніх документів, дозвільних підписів і скасувати зайві;
- кращий захист від підробок і виправлень, адже всі зміни фіксуються в електронній системі документообігу;
- можливість переїхати в іншу місцевість без перевезення паперових справ. Актуально під час міграції бізнесу в ході воєнних дій;
- кращий захист документів. Адже усі електронні документи можуть зберігатися у хмарних сервісах і навіть при знищенні комп'ютерів підприємства нічого не втрачається й усе можна повернути назад «з хмар»;
- звільнення робочого місця у бухгалтерії. Адже не потрібно зберігати безліч паперових або полімерних папок, файлів, що економить простір у бухгалтерії та відділі кадрів;
- просто це сучасно [3].

Слід враховувати, що необхідною умовою для організації електронного документообігу є використання електронного підпису. Підприємство у внутрішніх правилах документообігу має вирішити, який саме підпис використовується звичайний (удосконалений) електронний підпис чи кваліфікований електронний підпис. Кваліфікований електронний підпис – це удосконалений електронний підпис, який створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного підпису і базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа [4]. Кваліфікаційний електронний підпис накладають за допомогою особистого ключа та перевіряють за допомогою відкритого ключа.

Тобто, підставою для здійснення записів у бухгалтерському обліку може бути не будь-який документ в електронній формі, а лише той, який посвідчений електронним підписом. Наприклад, непідписана електронним підписом накладна, яку відправили покупцю, не буде вважатися електронним документом, поки на неї не буде накладений електронний підпис. Це всього лише електронний файл. Аналогічно – скан паперового документа вважається всього лише копією паперового документа й не має статусу електронного документа.

Електронний підпис окрім надання документу юридичної сили посвідчує цілісність даних, адже після його накладання документ уже

змінити не можна або ж такі зміни будуть фіксуватися з накладанням нового електронного підпису.

У законодавстві України немає обмежень щодо використання на підприємстві єдиної програми, яка дозволяє створювати електронні документи. Так, для організації внутрішнього електронного документообігу підприємству достатньо придбати спеціальне програмне забезпечення для генерації електронних підписів [3].

Отже, для впровадження електронного документообігу підприємство повинне: розробити порядок такого документообігу, який буде враховувати особливості ведення підприємницької діяльності та законодавчі вимоги до створення, отримання, обробки та зберігання електронних документів; отримати кваліфікований електронний підпис; придбати спеціальне програмне забезпечення; погодити з контрагентами можливість обміну електронними документами та використання кваліфікованого електронного підпису; видати розпорядження (наказ) по підприємству про перехід на електронний документообіг.

Інформаційні джерела

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996- XIV. Станом на 10.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 23.09.2022).

2. Закон «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV. Станом на 01.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 23.09.2022).

3. Анастасія Шевченко. Організація електронного документообігу на підприємстві. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-dokumentoorobot-2-organizaciya-elektronного-dokumentoorobota-na-predpriyatii> (дата звернення: 23.09.2022).

4. Закон «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. Станом на 01.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 23.09.2022).

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Карачевцева П.Є., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**
Державний біотехнологічний університет

Невизначеність сучасного бізнес-середовища через повномасштабне російське вторгнення на територію України актуалізує доцільність вирішення проблемних питань формування ефективної системи інформаційної підтримки управління підприємством. Дедалі більшої значущості набувають питання аналітичного забезпечення управління підприємством.

Значний вклад у розвиток теоретико-методичних засад аналізу та формування аналітичного забезпечення в інформаційній системі управління підприємством внесли: М. І. Баканов, І. А. Бланк, С. Б. Барнгольц, В. М. Івахненко, І. І. Каракоз, Н. В. Тарасенко, Л. М. Чернелевський, А. Д. Шеремет, С. І. Шкарабан та ін. [1, 2]. Разом з тим, забезпечення сталого розвитку підприємств у глобалізованому суспільстві потребує сучасного концепту до формування системи аналітичного забезпечення управління підприємством з чітко визначеним її об'єктом, метою, завданнями, системою показників і методів їх дослідження, послідовністю етапів аналітичного процесу та організаційно-інформаційним його забезпеченням.

Апріорі аналіз є підґрунтям для розробки й ухвалення управлінських рішень, отже, цілком правомірно об'єктом аналізу вважати результати господарської діяльності підприємства та окремих господарських процесів, а суб'єктами – його виконавців (тих, хто безпосередньо упорядковує, здійснює та удосконалює аналітичний процес, розробляє й приймає управлінські рішення й несе відповідальність за результати цих рішень, тобто працівників апарату управління та інших структурних служб і підрозділів підприємства) та користувачів результатів аналізу.

Інформаційне забезпечення аналізу передбачає цілеспрямоване створення масивів правової, нормативно-планової, обліково-звітної та поза облікової інформації, що формуються в інформаційній системі управління на підставі зовнішніх і внутрішніх джерел. Джерелами внутрішньої інформації є: нормативно-правова документація; фінансова, статистична та податкова звітність; документація первинного й поточного обліку; дані вибіркового спостереження; акти

ревізій та перевірок; довідки, підготовлені відповідними службами за завданням керівництва підприємства тощо.

Метою аналізу є об'єктивна оцінка, встановлення причин зміни, пошук резервів підвищення результатів діяльності та розробка заходів з їх практичного впровадження на всіх етапах життєвого циклу підприємства. Реалізація визначеної мети вимагає здійснення комплексу аналітичних процедур, спрямованих на: оцінку ступеня виконання плану та динаміки розвитку результатів господарювання; виявлення і кількісне вимірювання причин їх зміни; пошук внутрішніх можливостей їх покращення та формування пропозицій щодо практичної реалізації залучення виявлених резервів на підприємстві. Системність і комплексність реалізації аналітичних процедур забезпечуються використанням відповідної системи оціночних показників та методів їх аналітичної обробки на кожному етапі аналітичного процесу.

Як технологічний процес аналіз результатів діяльності підприємства, як правило, поділяється на етапи, процедури і операції, кількість і послідовність яких визначається здебільшого наявністю технічних і економічних засобів досягнення поставлених цілей, структурою управління, системою обліку тощо. Найпоширенішими етапами аналітичної роботи є: підготовчий (підготовка даних для аналізу), основний та заключний (узагальнення результатів аналізу, формування висновків та пропозицій).

Викладене доводить, що система аналітичного забезпечення управління підприємством підпорядкована вирішенню її завдань – підготовки та подання аналітичної інформації, яка кількісно та якісно відповідає б потребам управління. Специфіка системи аналітичного забезпечення управління підприємством проявляється через синергію функцій інформаційної підтримки управління, що реалізуються на підставі певних організаційних процедур, організаційної структури, технічного і програмного забезпечення.

Інформаційні джерела:

1. Бігдан І. А., Кашена Н. Б. Аналітичне забезпечення менеджменту фінансово-господарської діяльності підприємства. Часопис економічних реформ. 2015. № 3(19). С. 35-38.
2. Кашена Н. Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика : монографія. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2021. 389 с.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Константинов М.А., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**
Державний біотехнологічний університет

Сучасний стан методичного забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємств характеризується різноманіттям підходів та інструментів її проведення, найвагомішими з яких є:

– визначення рівня забезпеченості запасів у складі оборотних активів підприємства джерелами їх формування (цим узагальнюючим показником є надлишок або нестача джерел фінансування для формування запасів, який визначають як різницю між величиною джерел покриття та величиною запасів. Вартість запасів порівнюють послідовно з наявністю власного оборотного капіталу, до якого поетапно додають вартість довгострокових зобов'язань та короткострокових кредитів і позик. І відповідно до забезпеченості запасів, заданими варіантами фінансування, розрізняють чотири типи фінансової стійкості (абсолютна, нормальна, передкризовий та кризовий фінансовий стан);

– обчислення певної кількості коефіцієнтів і на основі дослідження їх в динаміці та порівняння з нормативними значеннями надання певних висновків щодо фінансового стану підприємства (в якості основних визначено індикаторами оперативної стійкості коефіцієнти ліквідності (поточної, абсолютної та швидкої), індикаторами середньострокової стійкості – коефіцієнти оборотності (ділової активності), а індикаторами довгострокової стійкості підприємства – коефіцієнти рентабельності);

– застосування одного інтегрованого показника, який складається з декількох найбільш вагомих коефіцієнтів, визначення певних меж його значення для ідентифікації фінансової стійкості та фінансового стану підприємства (найчастіше застосовується для оцінки вірогідності банкрутства досліджуваного підприємства за умови передкризового або кризового стану фінансової стійкості);

– побудова розгорнутих уніфікованих аналітичних фінансових таблиць на базі бухгалтерської, фінансової та податкової звітності формат яких дозволяє поєднати ці форми задля проведення розгорнутого аналізу, який, в свою чергу, дозволить говорити про конкретні показники за весь період, а не про напрями розвитку підприємства станом на звітні дати.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Корсун К.О., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.Г. Малій**
Державний біотехнологічний університет

Податкова система в кожній державі є однією з визначальних основ економічної політики. Вона забезпечує фінансову базу країни та виступає рушійним знаряддям реалізації її економічної доктрини.

Можна виділити такі завдання реорганізації податкової служби:

– Зосередження зусиль фахівців податківців на тих сферах економічної діяльності, де особливо великі резерви збільшення податкових надходжень.

– Створення нових технологій податкової діяльності, заснованих на застосуванні комп'ютерних мереж і баз даних.

– Якісне вдосконалення методики податкової діяльності. Передбачається оперативне формування робочих груп спеціалістів щодо комплексних податкових перевірок.

Враховуючи сучасний стан Державної податкової інспекції України, удосконалення її діяльності включає такі основні чотири заходи [1]:

- 1) перехід податкових органів на функціональну структуру;
- 2) введення нових податкових технологій і процедур;
- 3) навчання податкових працівників і платників податків;
- 4) підвищення рівня інформатизації податкової служби.

Формування податкової системи України здійснюється з великими проблемами, значною мірою непослідовно, нерідко відображає вирішення приватних протиріч та на короткий період.

Недосконалість податкової системи полягає насамперед у переважанні її фіскальної функції, при практично недіючих розподільчій та стимулюючій. Це спричинило негативні наслідки податкової політики: скорочення платежів до бюджету; спад виробництва та підприємницької активності; скорочення кількості платників податків, інвестицій тощо [2].

Як основні причини виділяються надмірно високі податкові ставки, множинність податків, складність їх обчислення. Усе це вимагає проведення податкової реформи. При цьому важливо врахувати, що податкова система, що сформувалася в цілому навряд чи зміниться, оскільки в основному відповідає світовій практиці [3].

Основною метою реформування системи оподаткування є не зміна її як такої, а сприяння стабілізації матеріального виробництва, підвищення його ефективності та на цій основі задоволення державних та соціальних потреб [4]. Система оподаткування має забезпечити ефективне використання та оптимізацію структури розподілу та перерозподілу національного доходу.

Отже, шляхами вдосконалення контрольної діяльності податкових органів є [5]:

– ясне законодавче формулювання повноважень, меж та способу виконання податкового контролю;

– утвердження прозорого правового статусу членів контрольної діяльності;

– достатній рівень безперечності процедурно-процесуальної регламентації контрольної діяльності;

– встановлення різних адміністративних процедур податкового контролю відповідно до його напрямків;

– здійснення податкового контролю відповідно до конкретно визначених цілей, завдань, форм та термінів контролю.

Інформаційні джерела:

1. Детюк Т. Г. Ефективність контрольно-перевірочної роботи податкової служби // Вісник аграрної науки. – 2011. - №3. – С. 75-76.

2. Корецька-Гармаш В.О. Податковий контроль: проблемні аспекти та напрями удосконалення / В.О. Корецька-Гармаш, Н.М. Раєвська // Часопис економічних реформ : наук.-виробн. журнал Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2011. – № 1. – С. 39-44.

3. Попова В. В. Оцінка ефективності діяльності державної податкової служби України // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. - №1. - С. 21-26.

4. Голіков С. С. Проблеми забезпечення податкової безпеки України. Економічна наука. 2017. № 15. С. 62–64.

5. Державна податкова служба України. Стратегічні цілі діяльності ДПС України до 2022 : URL : <https://tax.gov.ua>.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ-ЄДИНОПЛАТНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мединська Т.В., канд. екон. наук, доц.
Демковська С.Ю., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Львівський торговельно-економічний університет

Безумовно одним із наслідків будь-якої війни є руйнація економіки. Відтак, результаті повномасштабної збройної агресії в Україні було знищено чимало виробничих потужностей, розірвано господарські зв'язки, логістичні ланцюги, на превеликий жаль, для значної кількості суб'єктів господарювання втрачено можливість продовжувати господарську діяльність. За попередніми підрахунками на даний час, не працює близько третини української економіки.

Запровадження воєнного стану в Україні внесло свої корективи у діяльність бізнесу, у тому числі середнього та малого, однак наш уряд не залишив без підтримки суб'єктів господарювання і запровадив низку преференцій стосовно оподаткування діяльності платників податків під час дії воєнного стану в Україні. У зв'язку з військовою агресією росії проти України Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2120-IX (набрав чинності 17.03.2022 р.) [1], яким передбачена низка податкових пільг для стимулювання економічних процесів.

З 1 квітня 2022 року й до припинення або скасування воєнного стану на території України для фізичних осіб-підприємців діють особливі правила ведення бізнесу, які можуть відрізнятися залежно від категорії ФОП. На період дії воєнного стану для єдиноплатників 3-ї групи, була створена додатково тимчасова, спеціальна група, із спрощеною системою оподаткування в розмірі 2% від доходу. На спецгрупі можуть перебувати, як фізичні, так і юридичні особи, ключові відмінності викладено нижче в табл. 1. До основних відмінностей можемо віднести запровадження відсоткової ставки єдиного податку 2%, на відміну від попередніх 3%, для платників ПДВ та 5% для неплатників. Також вагомим аспектом нововведень є збільшення максимально допустимого обсягу доходу за календарний рік, у якому було знято обмеження у випадку переходу на спецгрупу 2%, на відміну від попередніх 7 млн. грн., допустимих для єдиноплатників у звичайній групі.

Платники єдиного податку на спецгрупі 2% мають також свою форму декларації, яка визначена Мінфіном України від 26.04.2022 р.

Таблиця 1 – Основні критерії та законодавчі норми оподаткування єдиноплатників 3-ої групи в Україні у 2022 р.

ЄДИНИЙ ПОДАТОК 3 ГРУПА 2022		
Критерій	Єдиний податок 3 група (звичайна)	Спецгрупа
Ставка ЄП	<ul style="list-style-type: none"> • 3% доходу – для платників ПДВ • 5% доходу – для неплатників ПДВ 	2% – для всіх
	(на час воєнного стану звільнення від сплати податку немає)	
Максимально допустимий обсяг доходу за кал. рік	7,585,500 грн (1167 мінімальних зарплат на 01.01)	Обмеження немає
Реєстрація платником ПДВ	лише на ставці 5%	неплатники
Дозволена сфера діяльності	усі види діяльності, крім заборонених у п. 291.5 ПК	усі види діяльності, крім заборонених у п. 9.3 п. 9 підрозд.8 перехідних положень ПК
Звітний період	Квартал	Місяць
Подача декларації з єдиного податку	Раз на квартал – впродовж 40 к. днів, що настає за останнім календарним днем звітного кварталу	Раз на місяць – впродовж 20 к. днів, що настає за останнім календарним днем звітного місяця
Періодичність сплати податку	Раз у квартал впродовж 50 к. днів після кінця кварталу	Раз у місяць впродовж 30 к. днів після кінця місяця

**Примітка. Табл. 1. складена на основі [3]*

№ 124 [1]. В усьому іншому – правила такі ж, як і для звичайної 3 групи, наприклад відсутність обмеження на кількість працюючих.

Отже, встановлені нововведеним Законом особливості застосування спрощеної системи оподаткування мають подвійну мету: протягом дії правового режиму воєнного стану створити сприятливе податкове середовище для суб'єктів господарювання, які мають бажання і можливість здійснювати господарську діяльність, а також забезпечити наповнення бюджету за рахунок сплати зниженої ставки єдиного податку 3 групи. Це безперечно, забезпечить певний баланс приватних і публічних інтересів в умовах воєнного стану, які наразі співпадають, адже відновлення української економіки є спільною метою держави і суспільства.

Інформаційні джерела:

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20>.
2. Сайт Державної податкової служби України. URL: <https://www.tax.gov.ua>.
3. Онищенко Віктор. Платники єдиного податку 3 група 2022 р. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7104>.

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Лагода В.І., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**
Державний біотехнологічний університет

Для швидкого реагування на зміни, що відбуваються в конкурентному середовищі, та прийняття ефективних управлінських рішень необхідна неупереджена, повна, своєчасна, зрозуміла та корисна інформація. З огляду на те, що така інформація формується в системі бухгалтерського обліку, особливої актуальності набувають питання облікового забезпечення управління підприємством.

Для успішного вирішення проблем, що виникають на всіх рівнях управлінської ієрархії, принципово важливим, на нашу думку, є створення облікової системи нової формації, яка здатна забезпечити цілеспрямоване формування і своєчасність передачі в режимі реального часу облікової інформації у розрізах, що задовольняють потреби менеджменту підприємства.

Облікова інформація – це підвид економічної, що пов'язана з функціями оперативного, бухгалтерського, статистичного обліку та відбиває господарські процеси, які вже здійснилися, а також фактичний стан [1]. Облікова інформація має свої особливості, що робить її досить важливою для управління, формується на різних етапах технології обліку і розв'язує різні облікові завдання. Механізм формування і структура облікової інформації в управлінні підприємством наведена на рис. 1.

Для формування якісної облікової інформації необхідно використовувати різні методи збору, обробки і відображення даних; розробляти і впроваджувати нові форми організації обліку, визначати їм місце та значення в інформаційній системі управління підприємством. Як частина загальної інформаційної системи підприємства, система облікової інформації, розвивається, збільшуючи свою роль в процесі управління. Лише за рахунок систематизації інформації можна уникнути невизначеності, яка збільшує ризик прийняття управлінських рішень

Забезпечити координацію, взаємодію та погодженість окремих елементів управління для досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства дозволяє облікова система підприємства. З одного боку, система обліку характеризує результати діяльності, яких підприємство

досягло за минулі звітні періоди. З іншого боку, вона забезпечує інформацією систему управління на всіх його рівнях для прийняття поточних рішень і тих, що пов'язані з майбутнім підприємства.

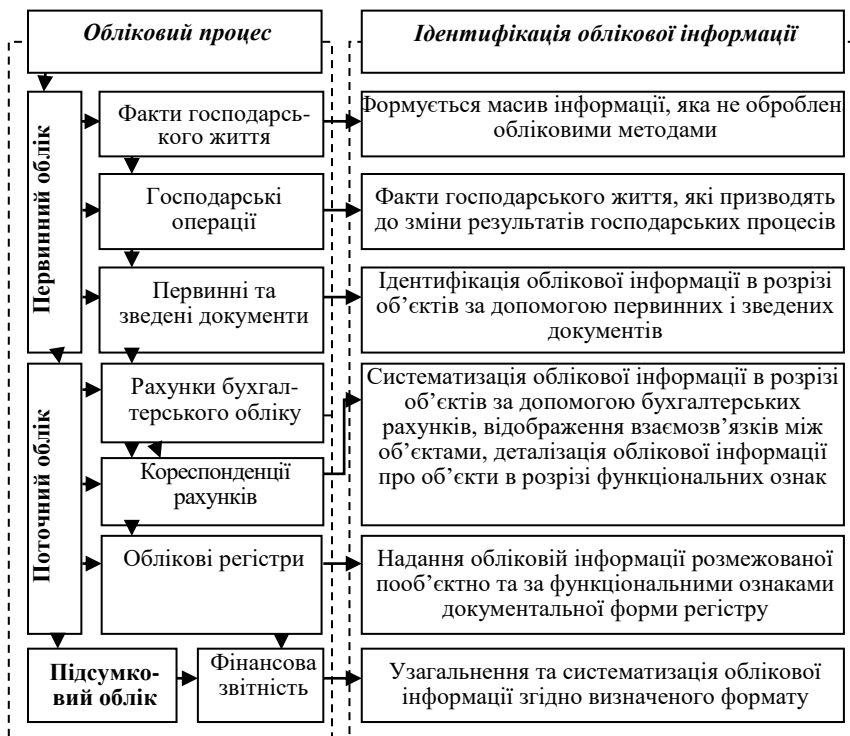

Рисунок 1 – Облікова інформація в управлінні підприємством

Отже, для будь-якого підприємства важливу роль відіграє добре організована та злагоджена робота облікової системи. Її продуктом є облікова інформація. Вона має свої процеси формування, які передбачають різні методи збору, обробки і відображення даних. Створення бази даних, комплексу інформаційних ресурсів, необхідних для дослідження стану та вирішення завдань сталого розвитку і являє собою облікове забезпечення управління підприємством.

Інформаційні джерела:

1. Кашена Н. Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика : монографія. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2021. 389 с.

ACCOUNTING CONCEPTUALIZATION OF MANUFACTURING INVENTORIES: ANALYTICAL ASPECT

Лобода Н.О., канд. екон. наук, доц.

Львівський національний університет ім. І. Франка

Чабанюк О.М., канд. екон. наук, доц.

Львівський торговельно-економічний університет

Кравець М.Б., здоб. вищ. освіти

Львівський національний університет ім. І. Франка

Analysis of the financial condition – a set of actions related to the study and analysis of the results of the financial and economic activities of organizations, enterprises, and firms with the aim of determining the degree of effectiveness of the use of working capital for the implementation of programs of organizations, institutions, identifying possible shortcomings, violations, unused reserves for increasing the effectiveness of activities.

The theoretical and methodological principles of evaluating the financial activity of the enterprise have more than once become the subject of research by such scientists as O. Aref'eva, L. Bilyk, F. Butynets, D. Horodynska, V. Ivakhnenko, L. Kyrychenko, L. Lakhtionova, E. Mnykh, T. Obushchak, A. Podderyogin, G. Savytska, V. Sopko, O. Tereshchenko, S. Shkaraban, A. Cherep and others.

Analysis of the financial situation allows you to see which areas of activity need to be paid attention to and improve their work. Indicators of financial results characterize the absolute efficiency of enterprise management. Profit growth creates a base for self-financing, expansion of production, and solutions to social and labor conflicts. A part of the company's obligations to the budget, banks and other enterprises and organizations is also covered by the profit. An important aspect of the enterprise's activities is the rational and correct, and most importantly, effective use of financial resources at its disposal.

An important factor in the development of production is the enterprise's stable supply of material resources and their effective use. Given that the costs of raw materials, materials, fuel, and semi-finished products occupy 80-90% of all costs for the production of new products, the main goal of the analysis is to determine the enterprise's supply of various types of material resources and to find reserves for their rational use. The methodological principles of forming information on the recognition, assessment of stocks and their disclosure in financial reporting are defined in NP(S)BO 9 "Stocks".

Deficiencies in supply, reduction in the amount of materials in current stocks and overspending of materials when using them can be compensated to some extent by saving them in the production process, but for this it is necessary to evaluate the efficiency of the use of material resources using a system of various indicators.

It is possible to significantly improve the organization of accounting for production stocks by improving the documentation process, i.e. more widely using accumulation documents, warehouse accounting cards as an expense document for released materials. It is also advisable to develop a single form of the document intended for machine processing. In order to avoid errors and violations during the collection and registration of operational facts about production stocks that are subject to accounting, it is advisable to develop detailed instructions for specific executors on the procedure and terms of data registration, as well as to use a system of incentives and punishments for the execution of their duties by executors. Carrying out control measures reduce the risk of an ineffective system of collection and registration of an operational fact. It is also necessary to monitor the thorough and timely conduct of inventories, control and random checks, which are of great importance in the preservation of materials. To ensure the preservation of production stocks, correct acceptance, storage and release, it is of great importance to have a sufficient number of warehouses at the enterprise, equipped with weighing and measuring devices, measuring containers and other devices.

The analysis of the practice of implementing NP(S)BO revealed problematic issues of a methodological nature, the presence of which is associated with an insufficient level of scientific substantiation, which, in particular, concerns the accounting of reserves. Having conducted a critical evaluation of the regulatory and legal acts, it is worth noting that bringing the Ukrainian legal and regulatory framework into compliance with the international one is a necessary, complex, long-term and confusing process. However, it is definitely needed, as it is the way to the transparency of Ukrainian accounting, its comprehensibility and compliance with generally accepted world principles.

Summing up, it can be stated that the implementation of the listed areas of improving inventory accounting by the enterprise will lead to a significant increase in the effectiveness of its financial and economic activities. Solving a complex of controversial and debatable issues of accounting - analytical management of production stocks is relevant for most enterprises and requires further research.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ІТ-КОМПАНІЙ

Малько Д.Д., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.О. Нежива**

Державний торговельно-економічний університет

ІТ-індустрія досить нова галузь на ринку України, але вже за декілька років набрала великих обертів, що призвело до оновлення видів діяльності та переорієнтації вже існуючих підприємств, а також створення великої кількості нових підприємств в ІТ-індустрії та появлення спеціалістів нового напрямку.

Оскільки податки становлять суттєву частину витрат у таких суб'єктів господарювання ІТ-індустрії, то вибір системи оподаткування має дуже важливе значення.

Згідно з чинним податковим законодавством України [1] є ряд прописаних положень щодо застосування податкової пільги для суб'єктів господарювання ІТ-індустрії, але небагатослівність норм чинного законодавства викликає чимало питань щодо використання ПДВ пільги. Відсутність чіткого розкриття операцій, пов'язаних із сферою інформаційних технологій, спричиняє проблеми у відображенні господарських операцій у бухгалтерському обліку та оподаткуванні таких операцій.

Саме Україна є досить привабливим майданчиком для інвестицій у ІТ-індустрію, тому було розроблено законопроект щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Даний Закон стосується резидентів Дія Сіті, що надає їм спеціальні умови оподаткування.

Дія Сіті – це сприятливе економічне середовище всередині країни, в якому український сектор високих технологій зможе повністю реалізувати свій потенціал і зробити український ІТ-бізнес конкурентоспроможним на міжнародній арені [2]. Дія Сіті має запрацювати наприкінці січня 2022 року.

Податкова система у резидентів Дія Сіті буде особлива. Детально вона прописується в проекті змін до податкового кодексу України [1]:

- ПДФО – 5% (стандартно в Україні ставка на доходи фізосіб – 18%);
- ЄСВ — 22% з мінімальної заробітної плати;
- Військовий збір – 1,5%;

– Податок на виведений капітал: 10% при виведенні дивідендів (замість податку на прибуток).

Завдяки введенню податку на виведений капітал замість податку на прибуток, стане простіше залучати інвестиції в стартапи. Бізнеси зможуть швидше рости, даючи нові робочі місця і генеруючи валютний виторг.

Також звільняються від оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді дивідендів, нарахованих компанією-резидентом за умови їх виплати не частіше, ніж раз на два роки. Крім цього, нульова ставка податку діятиме на дохід від реалізації фізичною особою частки в компанії-резидента "Дія City" за умови, якщо вона володіла нею більше ніж один рік.

Проект закону також впроваджує податкову знижку для фізичних осіб у разі придбання частки в компанії-стартапі, яка є резидентом "Дія City". Розмір знижки залежатиме від суми угоди. Очікується, що впровадження зазначених норм дасть змогу IT-компаніям активніше залучати інвестиції.

Проект закону також встановлює спеціальні ставки податків для працівників IT-компаній: пропонується впровадити податок із доходів фізичних осіб у розмірі 5 відсотків (обкладається зарплата працівників за трудовими договорами, винагорода гіг-працівників за гіг-контрактами, авторська винагорода за створення службового твору і перехід прав на службові твори), ЄСВ – 22 відсотка від мінімальної зарплати і 1,5 відсотка військовий збір.

Таким чином, впровадження положень закону забезпечить дієві стимули для активного розвитку інформаційних технологій та інновацій в Україні, збільшення інвестицій в IT-індустрію та створення нових робочих місць.

Інформаційні джерела:

1. Податковий кодекс України. Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Дія.City. URL: <https://city.diia.gov.ua/>

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Масловський О.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Драгун В.А., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.В. Руденко**

Державний біотехнологічний університет

Однією з важливих умов сталого розвитку суб'єкта господарювання та забезпечення його економічної безпеки є вдосконалення обліково-аналітичної системи. Тому дана система розвивається з метою забезпечення користувачів достовірною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень у ринкових умовах господарювання.

Системою економічної безпеки підприємства є комплекс організаційно-управлінських, режимних, технічних заходів, спрямованих на якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз. З урахуванням конкретних завдань, умов конкурентної боротьби, специфіки бізнесу підприємства, будується його система економічної безпеки. Система економічної безпеки кожного підприємства також суто індивідуальна. Її повнота та дієвість багато в чому залежать від наявної в державі законодавчої бази, що виділяються керівником підприємства матеріально-технічних та фінансових ресурсів, розуміння кожним із співробітників важливості забезпечення безпеки бізнесу, а також від знань та практичного досвіду начальника системи економічної безпеки, який безпосередньо займається побудовою та підтримкою в «робочому стані» самої системи.

Економічна безпека підприємства – це рівень захищеності всієї економічної системи підприємства, включаючи такі процеси, як забезпечення та контроль якості господарювання, захист від зовнішніх та внутрішніх загроз з метою підвищення вартості майна підприємства. Забезпечення та контроль якості господарювання завжди здійснювалося на основі бухгалтерського обліку підприємства. Оскільки бухгалтерський облік – це система безперервного збору, документування та узагальнення інформації про господарську діяльність підприємства, його майно та зобов'язання. Саме на основі даних бухгалтерського обліку формується інформація про зовнішні і внутрішні загрози підприємства, що виникають. Отже, організація

бухгалтерського обліку – один із головних елементів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Для досягнення найкращих результатів діяльності підприємства необхідно враховувати, що будь-яке підприємство включає складну різнопланову систему взаємодіючих елементів. Це сотні ланцюжків різних дій, що виникають у ситуації, якою потрібно ефективно керувати. Якісне управління цими ситуаціями відбувається завдяки інформаційній функціональній складовій економічної безпеки підприємства, що включає облікову та аналітичну інформацію, яка оперативно відображає всі процеси управління підприємством, допомагає відстежувати ефективність використання ресурсів, виявляє відхилення від запланованого та, що найголовніше, забезпечує економічну безпеку.

Дані бухгалтерського обліку – найважливіша ланка до ухвалення управлінських рішень всередині і поза підприємством. Облік надає кількісну інформацію для планування, контролю, збереження та аналізу активів. Бухгалтерський облік не тільки встановлює факти господарської діяльності підприємства, а й безпосередньо впливає на результати діяльності через свій аналітичний характер, тобто надає докладну та достовірну інформацію про причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів. Бухгалтерська інформація дає можливість побудувати комплексний аналіз господарської діяльності, платоспроможності та рівня ліквідності активів, склавши кредитну політику. Ключовим чинником, визначальним економічну безпеку бізнесу, є бухгалтерський облік, який систематизує всю необхідну інформацію та отримує першочерговий доступ до важливої інформації. Інформація, отримана від бухгалтера, використовується менеджерами для ухвалення важливих тактичних та стратегічних рішень. За підсумками цих рішень підприємство функціонує у майбутньому. І саме бухгалтерський облік визначає економічне становище суб'єкта господарювання.

Інформаційні джерела:

1. Олешко Т.І., Пазюра Я.В. Формування системи забезпечення економічної безпеки на підприємстві. *Науковий Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2017. № 3(24Е). С. 127-132.
2. Щирба М.Т., Щирба І.М. Облікова політика в системі економічної безпеки підприємства. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2013. № 1. С. 47-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2013_1_9.

АУДИТ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Рашевська Н.В., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.А. Наумова**
Державний біотехнологічний університет

Роль аудиту в умовах глобалізації ринкової економіки значно зростає, ринок потребує достовірної облікової і звітної інформації про діяльність суб'єктів підприємницької діяльності з різними формами власності. Саме проведення аудиту спрямовується на відкриття недоліків і порушень, виявлення внутрішньогосподарських резервів, на боротьбу за економію і ощадливість.

Економічна глобалізація в першу чергу пов'язана із глобалізацією виробництва, технологій, фінансів, ринків, робочої сили, організаційних режимів, корпорацій та установ. Певні аспекти впливу глобалізації на національну економіку потребують особливої уваги.

Аудит не може триматися осторонь цих процесів, тому, з урахуванням усіх змін, залишається або адаптуватися до нових бізнес-реалій, або закритися у своїх старих форматах і з часом зникнути [1, с. 57]. Відомо, що саме за допомогою аудиту відбувається перевірка даних бухгалтерського обліку, показників фінансової звітності суб'єкта господарювання метою якого є висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність та гарантії відповідності до вимог законодавства певної країни, стандартів бухгалтерського обліку та ін.. [2, с. 49].

Для перевірки міжнародних клієнтів аудит було змінено на глобальну професію. За таких умов, проведене дослідження свідчить про те, що глобалізація сприяла появі транснаціональних бухгалтерських (аудиторських) фірм, які маючи значний інтелектуальний та фінансовий капітал, витісняють національних суб'єктів аудиту з ринку професійних послуг. Головною метою зовнішнього аудиту при цьому залишається висловлення аудитором незалежної думки щодо правдивості та істинності фінансової звітності. На сьогодні, основна необхідність проведення аудиту фінансових звітів випливає з того, що особи, відповідальні за підготовку фінансової звітності, часто не є власниками великих корпорацій.

Для визначення принципів бухгалтерського обліку і аудиту нами розглянуто моделі та стандарти бухгалтерського обліку, на яких ґрунтується ведення бухгалтерського обліку та формується фінансова звітність. Слід відзначити, що одними з найпоширеніших на даний час

є моделі обліку США – GAAP USA та IFRS – міжнародні стандарти фінансової звітності [3].

За роки існування аудиту в Україні цей термін став елементом ринкового механізму, що працює в інтересах користувачів фінансової звітності. Обов'язковість проведення аудиту встановлюється на законодавчому рівні. В свою чергу аудит є інструментом підвищення довіри до бізнесу. Саме у процесі аудиту аудитор тестує систему внутрішнього контролю компанії, що покликана запобігати й захищати бізнес від зовнішніх і внутрішніх зловживань. Банально, але яке ставлення власника до обліку, такий і стан системи внутрішнього контролю. Оцінити достеменно й незалежно стан справ, а також загрози, виявити вчасно помилки та їх виправити і є перевагами ініціативного аудиту, і ціна його незрівнянно низька порівняно з можливими втратами.

Таким чином, процеси глобалізації в просторі і часі відбуваються постійно. Нині є низка проблем у процесі становлення та здійснення внутрішнього аудиту в Україні, проте комплексна програма подолання кожної з виниклих проблем сприятиме подоланню негативних явищ в економіці України. Необхідність аудиторської діяльності в умовах глобалізації збільшилася із перебудовою української економіки та переходом до ринкового устрою економіки. Сучасний розвиток аудиту дозволяє формувати систему незалежного контролю з метою захисту інтересів користувачів фінансової та іншої економічної інформації на всіх рівнях економічної діяльності в державі.

Інформаційні джерела:

1. Токарська Ю.Б. Облік та аудит в умовах глобалізації економіки. Магістерська робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр”. 2018. С.117. URL.: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27746/1/Токарська%20Ю.Б.%20ОМ-21.pdf>
2. Чернелевський Л.М. Удосконалення обліку, аналізу і аудиту в умовах глобалізації світової економіки. Монографія. 2013. С.216. URL.: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9392/3/monographia.pdf>.
3. Дмитренко В. І. Роль зовнішнього та внутрішнього аудиту в забезпеченні економічної безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8162> (дата звернення: 08.10.2022). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.10.69.

НЕОБХІДНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Рубайко Є.А., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.О. Нежива**
Державний торговельно-економічний університет

Нематеріальні активи відіграють величезну роль для підприємства. Їх частка у структурі всіх активів суб'єктів господарювання зростає. Згідно з НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [1], нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований (наприклад, патенти, торгові марки, авторські права, ліцензії, ін.). Вони є надзвичайно цінними, а в деяких випадках мають більшу вартість, ніж усі матеріальні активи підприємства. Для повноти використання потенціалу підприємств, заради підвищення своїх конкурентних позицій, варто приділяти достатньо уваги нематеріальним активам. Оскільки саме вони впливають на економічний та фінансовий потенціал і збільшують ринкову вартість підприємств, тому виникає потреба у організації та проведенні внутрішнього аудиту нематеріальних активів.

Внутрішній аудит є одним із видом внутрішньогосподарського контролю підприємства. Метою проведення внутрішнього аудиту нематеріальних активів є надання інформації щодо ефективного використання об'єктів інтелектуальної власності та майнових прав у процесі діяльності підприємства. Методика проведення аудиту нематеріальних активів залежить від об'єкта перевірки, вартості та кількості нематеріальних активів, які використовує підприємство у своїй діяльності.

Важливим є те, що при організації внутрішнього аудиту нематеріальних активів слід дотримуватися доцільної побудови його апарату на підприємстві й застосування організаційних форм.

Необхідність організації такого аудиту підтверджується такими факторами, як необхідність контролю за наявністю та рухом усіх нематеріальних активів підприємства; потреба у швидкому обміні інформацією для прийняття відповідних управлінських рішень; виявлення та попередження майбутніх проблем з інвестиційною привабливістю підприємства; виявлення резервів для ефективності функціонування підприємства.

Внутрішній аудит нематеріальних активів має містити в собі не лише перевірку достовірності відображення нематеріальних активів у

звітності суб'єкта підприємницької діяльності та відповідність звітності нормативним положенням, а й включати рекомендації керівництву щодо раціонального використання таких активів.

Загалом, раціональна організація внутрішнього аудиту нематеріальних активів на підприємстві допомагає підвищити ефективність використання нематеріальних активів суб'єкта господарювання, оптимізувати в цілому ресурси підприємства і посилити конкурентні позиції підприємства.

З метою підвищення ефективності управління наявними на підприємстві нематеріальними активами необхідно удосконалювати перевірку економічності, продуктивності та результативності використання нематеріальних активів [3]. Аналітичними процедурами також варто не нехтувати, оскільки при внутрішньому аудиті їх використання буде доцільним. Тому, залежно від стратегічних цілей, повинна розроблятися система фінансових і нефінансових показників для оцінки досягнення проміжних задач [2, с. 172].

Особливістю контролю та й аудиту нематеріальних активів є перевірка їх об'єктів і аналіз прав, що з них випливають [3]. Тому це зумовлює потребу в дослідженні юридичної форми документів для підтвердження права володіння цими активами та організації бухгалтерського обліку цих об'єктів на підприємстві. Також відбувається перевірка первинних документів і майнових прав на нематеріальні активи.

Нематеріальні активи є важливими економічними ресурсами підприємства в процесі його діяльності. Таким чином, внутрішній аудит нематеріальних активів є необхідним для проведення; він дає змогу отримати достовірну інформацію для оперативних управлінських рішень та завчасно виявити негативні впливи факторів на господарську діяльність підприємства.

Інформаційні джерела:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку Мінфін України; Наказ, Положення від 18.10.1999 № 242. Редакція від 03.11.2020 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>

2. Герасименко С.С. Шляхи удосконалення обліку та аудиту в умовах ринкового господарювання в Україні: Монографія. – К.: Національна академія управління, 2008. – 192 с.

3. Старко І. Є. Особливості організації управлінського контролю нематеріальних активів. С. 134–137. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20161\(117\)/sep20161\(117\)_134_StarcoI.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20161(117)/sep20161(117)_134_StarcoI.pdf)

ОЦІНКА ЯКОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

Сірівля Є.О., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Н.С. Акімова**
Державний біотехнологічний університет

На сьогодні підприємства зацікавлені власними силами виявляти порушення та забезпечувати на цій основі законне, ефективне та доцільне витрачання коштів. Виходячи із цього, проведення контролю якості внутрішнього аудиту в умовах загострення конкуренції є важливою проблемою і напрямом розвитку національної економіки [1, с.19].

Головним критерієм ефективності внутрішнього аудиту стає не кількість виявлених у фінансовому обліку порушень, а корисність внутрішнього аудиту для компанії, а також запобіжний характер його роботи. З цією метою внутрішній аудит повинен охоплювати всі основні функціональні напрямки діяльності компанії, використовуючи ризик-орієнтований підхід до організації своєї роботи [2, с.175].

Для внутрішнього (управлінського) аудиту ефективним вважатиметься підхід, що розглядає цілі управління як найважливіші для всього аудиту в цілому. В даному випадку необхідно визначити основні критерії якості внутрішнього (управлінського) аудиту.

Основними критеріями якості проведення внутрішнього аудиту як функції управління є такі:

- 1) ефективність системи внутрішнього аудиту;
- 2) продуктивність системи внутрішнього аудиту;
- 3) економічність системи внутрішнього аудиту.

Вимоги щодо оцінки якості внутрішнього аудиту представлені на рис. 1.

Основними критеріями оцінки результатів можуть бути:

- 1) досягнення системою внутрішнього (управлінського) аудиту поставлених перед ним цілей;
- 2) чи відповідають ці цілі, цілям запланованим

Можна виділити низку основних питань до внутрішніх аудиторів, без яких критерії оцінки якості втрачають свою значущість: чи є цілі внутрішнього (управлінського) аудиту узгодженими та закріпленими у планах перевірок; чи допоможе досягнення цих цілей розвитку системи управління на підприємстві; чи завжди відбувається досягнення цілей системою внутрішнього (управлінського) аудиту, чи належним чином спланована робота системи внутрішнього (управлінського) аудиту, чи є в наявності необхідні ресурси для її ефективного функціонування.

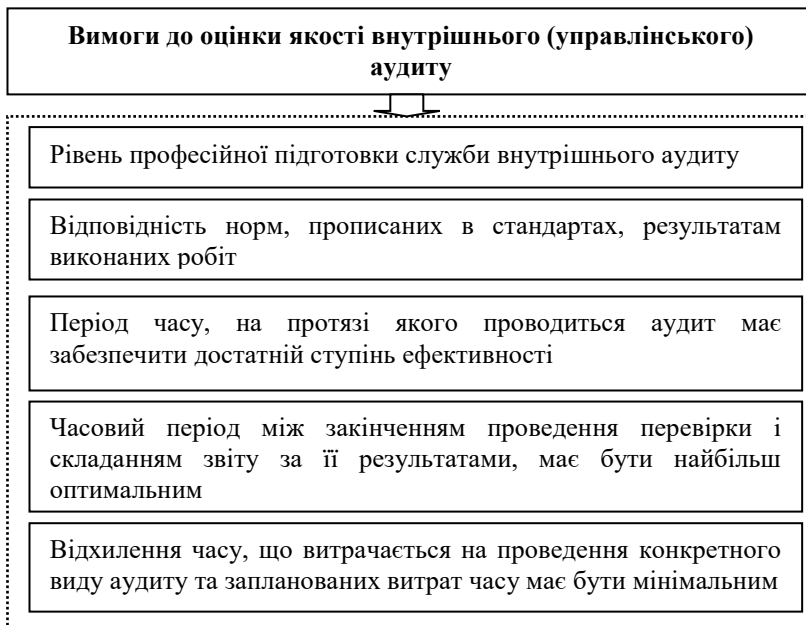

Рисунок 1 – Вимоги до оцінки якості системи внутрішнього (управлінського) аудиту

Таким чином, критерії якості, що використовуються для оцінки якості системи внутрішнього (управлінського) аудиту, повинні відповідати критеріям, які застосовуються для оцінки ефективності діяльності підприємства в цілому. Цілі та завдання внутрішнього аудиту повинні доповнювати та відповідати загальним цілям та завданням організації. За виконання цих умов система управлінського аудиту зможе сприяти найбільш ефективному розвитку підприємства

Інформаційні джерела:

1. Даценко Г. В. Основні аспекти контролю якості внутрішнього аудиту підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Випуск 37. С.19-23 URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/37_2021ua/5.pdf
2. Акимова Н.С., Асвае Азадєн. Актуальні проблеми внутрішнього аудиту в умовах адаптації к міжнародним стандартам. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 4 (47). С. 174-180 URL: <http://business-navigator.ks.ua/2018/47-2018>

РОЛЬ ІНІЦІАТИВНОГО АУДИТУ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ

Смолій В.С., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.О. Нежива**
Державний торговельно-економічний університет

У нових реаліях сьогодення, підприємства вимушені працювати в складних умовах, під впливом різних зовнішніх факторів, які часто можуть ставати руйнівними для системи функціонування підприємства. Фактори криз, коронавірусу, війни, економічної нестабільності в Україні та світі змушують бізнес миттєво реагувати на нові виклики. Саме тому в системі підприємства виникає питання створення якомога більш стійкого та водночас гнучкого управління.

Вище керівництво компанії має бути обізнаним щодо фінансової стійкості, всіх змін, процесів, які відбуваються та їх ефективність, появи суттєвих ризиків суб'єкта господарювання. Крім того, зовнішні користувачі, зокрема, інвестори та кредитори мають бути впевнені в безперервній і результативній діяльності підприємства, а також розуміти перспективи та ризики майбутніх угод з фірмою. Особливо актуальним є питання кредитування та залучення додаткових фінансових ресурсів у часи нестабільної економічної ситуації. Саме тому бізнес все частіше звертається за ініціативним аудитом у період виходу з кризи.

Аудит фінансової звітності та державний фінансовий аудит можуть проводитися за ініціативою суб'єктів господарювання, а також у випадках, передбачених законом (обов'язковий аудит) [1].

Ініціативний аудит – це аудиторська перевірка або аудиторська послуга, що надається аудиторською фірмою (аудитором) на запрошення господарюючого суб'єкта згідно з укладеним договором та узгодженою програмою [2]. Ініціативний аудит здійснюється за рішенням керівництва підприємства. Цілі ініціативного аудиту можуть бути самими різними: контроль і аналіз стану бухгалтерського обліку в цілому або окремих його розділів, оцінка стану фінансової звітності підприємства, оцінка стану розрахунків, організація діловодства з бухгалтерського обліку тощо. Основною ціллю ініціативного аудиту є виявлення недоліків у веденні бухгалтерського обліку підприємства, складанні звітності, в оподаткуванні, проведення аналізу фінансового стану підприємства та допомога йому в організації обліку і звітності.

Ініціативний аудит відрізняється від обов'язкової перевірки фінансової звітності, адже він може охоплювати будь-який визначений

період діяльності підприємства, а також у клієнта є можливість обрати масштаб і характер аудиторської перевірки. Інакше кажучи, на запит замовника аудит виконується не лише щодо надання впевненості щодо фінансових результатів підприємства, але й відносно результатів функціонування окремих підрозділів, господарських операцій, укладання господарських договорів, майна, зобов'язань, системи внутрішнього контролю. Відбувається перевірка свідомо не вигідних угод, за результатами якої клієнту надають рекомендації.

Часто компанії звертаються за ініціативним аудитом з метою виявлення ризиків, неточностей у частині фінансової звітності та сплати податків, приведення бухгалтерської та податкової звітності до вимог чинного законодавства. Таким чином, компанія зможе виправити помилки, підготуватись до обов'язкового аудиту та уникнути порушень і сплати значних сум штрафів і санкцій.

Замовник отримує аудиторський висновок із повним визначеним аналізом функціонування підприємства, на основі якого, в майбутньому, ухвалюються та приймаються управлінські рішення, спрямовані на покращення діяльності та співпраці з інвесторами, клієнтами, партнерами, акціонерами.

До етапів ініціативного аудиту відносять: оцінка майбутнього обсягу робіт; погодження термінів проведення аудиту та обговорення нюансів співпраці; організація робочої групи та документація; розробка плану подальших дій; безпосередня перевірка; надання рекомендацій щодо усунення виявлених неточностей; підготовка попереднього звіту; узгодження результатів з клієнтом; оформлення підсумкового аудиторського висновку.

Таким чином, ініціативний аудит вважається ефективним інструментом для вирішення стратегічних завдань підприємства. Він надає змогу мінімізувати податкові, фінансові, господарські ризики, проаналізувати діяльність підприємства і визначити рекомендації щодо усунення суттєвих недоліків.

Інформаційні джерела:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

2. Огійчук М.Ф. Аудит: Навч. посібник. Вид. 4-те, перероб. і допов. / М.Ф. Огійчук, І.І. Рагуліна, І.Т. Новіков. – Київ: Алерта, 2020. – 752 с.

СТАТИСТИЧНИЙ МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Такшин П.І., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**
Державний біотехнологічний університет

Невизначеність і постійні зміни умов функціонування підприємств торгівлі ставить у практичну площину завдань управління статистичний моніторинг параметрів фінансового стану підприємства. Метою статистичного моніторингу фінансового стану підприємств торгівлі є оцінка його сучасного становища і визначення тенденцій розвитку на майбутнє для забезпечення прийняття виважених рішень зі стабілізації з урахуванням зміни факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Відповідно до означеної мети, завданнями моніторингу фінансового стану підприємств торгівлі є:

- системний аналіз масивів статистичної інформації з наявності фінансових ресурсів на підприємстві, їх розміщення, ефективності використання та результативності господарювання;
- побудова інформаційних систем автоматичної обробки даних;
- вивчення структури потреб користувачів інформації про фінансовий стан підприємства;
- розробка методик відстеження абсолютних та відносних змін за основними параметрами фінансового стану;
- діагностика поточного фінансового стану підприємства (яка передбачає отримання первинних даних, їх перетворення та інтерполяцію за обраними параметрами (платоспроможність і ліквідність, фінансова стійкість, оборотність активів і капіталу, рентабельність, діагностика кризової ситуації (банкрутства));
- виявлення тенденцій та закономірностей розвитку фінансового стану та його окремих параметрів ;
- коротко та середньострокове прогнозування основних тенденцій за окремими параметрами фінансового стану і в цілому по підприємству;
- візуалізація результатів моніторингу і передача інформації для користувачів.

Реалізація означених задач являє собою процес статистичного моніторингу фінансового стану торгового підприємства, і забезпечує надання органам управління чи іншим зацікавленим користувачам оперативної та об'єктивної інформації для обґрунтування рішень з управління фінансовим станом підприємства.

ПРОГНОЗУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Чміль Є.Л., асп.

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**
Державний біотехнологічний університет

Для будь-якого підприємства в умовах невизначеності і динамічності бізнес-середовища актуальним є застосування методів прогнозування, що дозволяють об'єктивно визначати параметри економічного розвитку й обґрунтовувати оптимальні управлінські рішення з їх досягнення. Тому дедалі більшої вагомості набуває питання прогнозування результатів діяльності підприємства на основі економетричних моделей, які дозволяють отримати прогноз досить високої точності.

Економетричні моделі є стохастичними, а отже, кількісно описують кореляційний зв'язок між економічними величинами. Для побудови економетричної моделі, необхідно:

- 1) мати достатньо велику сукупність спостережень вихідних даних;
- 2) забезпечити однорідність сукупності спостережень;
- 3) забезпечити точність вихідних даних.

Серед економетричних моделей особливої уваги заслуговують регресійні моделі, які:

- аналітично відображають взаємозв'язки між результативним показником та чинниками, що досліджуються;
- дозволяють кількісно оцінити ступінь впливу окремих чинників на результативний показник;
- дають можливість отримати вірогідні результати прогнозування як для складної динаміки розвитку досліджуваного об'єкта (результативного показника), так і для складного зв'язку між змінними (чинниками);
- порівняно просто реалізуються в умовах широкого використання інформаційних технологій.

Прогнозування на основі регресійних моделей пропонується здійснювати в наступній послідовності:

- 1) Відбір чинників, що найбільше впливають на досліджуваний показник, та розробка логіко-інформаційної схеми прогнозу.
- 2) Вибір форми зв'язку між прогнозованим показником та відібраними чинниками.

3) Побудова економетричної моделі, тобто рівняння регресії або системи рівнянь і тотожностей, які пов'язують відібрані змінні. Особливо слід зважати на випередження та запізнення впливу змінних у рівняннях, а також на змінні, що містять інформацію про перспективу на майбутнє.

4) Оцінювання параметрів регресійної моделі.

5) Перевірка якості побудованої моделі, яка передбачає, передусім, її відповідність досліджуваному економічному процесу, а також адекватність, точність і прогнозову спроможність.

6) Використання знайденої прийнятої моделі для прогнозу.

Побудова економетричної моделі базується на єдності двох аспектів – теоретичного, якісного аналізу та аналізу емпіричної інформації.

Прогностична модель може мати вигляд рівняння:

– парної регресії:

$$y = a_0 + a_1x_1, \quad (1)$$

– множинної регресії:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n, \quad (2)$$

де y – залежна (ендогенна) змінна (результативний показник);

x_1, x_2, \dots, x_n – незалежні (екзогенні) змінні (чинники).

Для знаходження параметрів цих моделей a_0, a_1, \dots і т.д. використовують метод найменших квадратів, який дозволяє розрахувати їх таким чином, щоб сума квадратів відхилень (помилки) функції регресії й вхідних точок була мінімальною.

Результати прогнозних розрахунків можуть бути подані у вигляді точкового прогнозу або довірчого інтервалу, який залежить від стандартної помилки оцінки прогнозованого показника, часу попередження прогнозу, кількості рівнів у часовому ряді і рівня значущості прогнозу.

Якість прогнозних розрахунків оцінюється з використанням сукупності абсолютних, порівняльних та якісних показників, які дають можливість перевірити їх точність та обґрунтованість.

Викладене доводить, що економетричні моделі є зручним інструментом прогнозування, який дозволяє забезпечити ефективність прогнозу, його повноту і реальність передусім за рахунок збільшення розмірності моделі, деталізації економічних зв'язків між досліджуваними показниками, полегшення обробки великих масивів інформації, оцінювання різних сценаріїв і альтернативних варіантів розвитку, одержання внутрішньо погоджених прогнозів.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Шкуропат І.Р., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Н.С. Ковалевська**
Державний біотехнологічний університет

В умовах тривалої й глибокої інвестиційної кризи українська економіка має велику потребу в додаткових джерелах інвестицій. За таких умов важливим джерелом додаткових нагромаджень є іноземні інвестиції. Саме обсяги залучення іноземного капіталу сприяють підвищенню інвестиційної активності. Прямому інвестуванню іноземного капіталу в українську економіку надаються переваги перед кредитуванням, оскільки прискорюється впровадження нових технологій, удосконалюється організація виробництва [1, с. 60]. Коло дискусійних питань підвищення інвестиційної активності, включає проблеми вдосконалення бухгалтерського обліку та оподаткування. Дотримання особливостей ведення та організації відповідно до міжнародних стандартів обліку іноземного капіталу вимагає додаткових досліджень. Первісним у розкритті обліку інвестицій є визначення їх поняття й економічного змісту. Поняття інвестицій є досить складним і змістовним та в економічній літературі трактується авторами по-різному. Найчастіше, поняття «інвестиції» ототожнюється з поняттям «капітальні вкладення», а «інвестиційна діяльність» - з «інвестуванням» [2, с.136]. Також характеризуючи економічну сутність інвестицій, слід зазначити, що в сучасній літературі цей термін трактується досить неоднозначно – акцентуючи увагу на окремих його важливих характеристиках залежно від мети дослідження. Економічно обґрунтована класифікація є основою організації обліку інвестицій і полягає, перш за все в можливості реалізувати інвестором свою стратегію на фінансовому ринку. Так, класифікацію фінансових інвестицій доцільно проводити з метою визначення терміну вкладення та методів їх обліку. Інвестиції, залежно від об'єктів вкладення, поділяються на капітальні та фінансові. При цьому, саме ефективні фінансові інвестиції дають змогу вітчизняним підприємствам отримати вищий рівень дохідності на вкладений капітал, ніж операційна діяльність [2, с. 137].

Прискорення темпів впровадження нових технологій у економічні процеси, удосконалення організаційних засад виробництва сприяє підвищенню обсягів прямого інвестування іноземного капіталу

у національну економічну систему. Слід зазначити, що процес іноземного інвестування в українську економіку характеризується недосконалою географічною диверсифікацією прямих іноземних інвестицій з експортерів, коли основна частина надходжень відбувається з сталої групи країн. Аналіз розподілу прямих іноземних інвестицій свідчить про необхідність оптимізації діючої географічної структури іноземних інвесторів. Найбільший економічний ефект для національної економіки мають іноземні інвестиції країн, які на сьогодні спеціалізуються на виробництві продукції з високою часткою доданої вартості та виступають лідерами технологій на світовому ринку [3]. Доведено, що основна частка інвесторів, зацікавлені у співпраці з вітчизняними підприємствами галузі переробної промисловості, сфери оптової та роздрібною торгівлі, які мають високі показники обіговості та окупності витрат, зміни асортименту продукції й товарів, низькі комерційні ризики. Так, великий обсяг прямих іноземних інвестицій у фінансовий сектор сприяє притоку обігових коштів у фінансову систему України, стабілізує показники ліквідності, при цьому виникають підстави для екстенсивного розвитку вітчизняної економічної системи. Аналіз структури іноземних інвестицій свідчить, що незначний відсоток (7,2% промислового експорту країни) займає експорт високотехнологічної продукції, що є вагомою перешкодою для інтеграції України у глобальні механізми доданої вартості [3]. Також відслідковується етап закріплення сировинної спеціалізації української економіки, коли не задовольняються основні потреби модернізації економічної системи, сповільнюється експорт високотехнологічної продукції. Тому інвестиційна політика України має будуватися шляхом впровадження поетапної стратегії залучення прямих іноземних інвестицій: орієнтування; моніторинг зовнішнього середовища; визначення національних цілей; реалізація, координація, облік та контроль.

Інформаційні джерела:

1. Мартиненко В. Інвестиційний потенціал України: проблеми виміру та оцінок. Вісник НБУ. 2020. № 2. С. 60-65.
2. Нестеренко І.В. Особливості обліку та аудиту фінансових інвестицій підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Зб. наук. праць Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків. 2012. 1(1). С. 136-142.
3. Статистичний щорічник України 2020. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Секція 2

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІКОЮ

УДК 334.02

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Бринюк К.В., асп.

Науковий керівник – д-р політ. наук, проф. **К.М. Вігман**
Національний університет «Одеська юридична академія»

Повномасштабна російсько-українська війна ставить чимало викликів перед нашою державою, особливо в економічному її секторі. Останній нині страждає чиненайбільше: за прогнозами експертів ВВП України впаде на понад 30% у 2022 році, а рівень безробіття становитиме 35%. Сильний дух українців дає змогу поступово адаптуватись до нових вимог. За сприяння державних органів більшому сегменту приватного економічного сектору вдається залишатись на ринку. Разом з тим нові проблеми потребують і нових способів їхнього вирішення. У провідних західних державах для забезпечення економічного зростання вже протягом тривалого часу застосовують гендерний підхід. З огляду на вказане, актуальним стає дослідження гендерного підходу як інструменту для забезпечення сталого економічного зростання України.

Гендерна рівність і розширення прав та можливостей жінок є визнаною у світі практикою для підтримання економічного зростання, а також є базисом для підтримки сталого миру і розвитку в державі. Саме тому у багатьох сферах діяльності сучасні країни надають перевагу застосуванню гендерного підходу.

За визначенням ООН, «цілеспрямоване впровадження гендерного підходу означає обов'язкове врахування інтересів та досвіду як жінок, так і чоловіків під час розроблення, реалізації, моніторингу та оцінювання стратегічних заходів і програм у всіх

політичних, економічних та соціальних сферах, щоб забезпечити одержання чоловіками та жінками однакової вигоди від реалізації цих заходів і програм та ліквідувати будь-яку нерівність» [1].

В Україні застосування гендерного підходу перебуває лише на стадії становлення. Особливо це відчутно в економічній сфері. Для прикладу, частка жінок, які очолюють сімейне фермерське господарство, становить всього 10% [3]. Подібні показники присутні й інших галузях національної економіки.

Дана ситуація є недопустимою в процесі європейської інтеграції. Розуміючи всю складність та важливість ситуації, за сприяння міжнародних організацій та провідних українських компаній з'являється велика кількість програм з підтримки саме жіночого бізнесу. Окрім того, активізувались жіночі громадські організації, формується потужна спільнота жінок у бізнесі.

Наведене вже має перші позитивні результати: все більше українок, які бажають себе реалізувати, почали реєструватись як фізичні особи-підприємці. Таким чином виводяться із сірої зони економіки окремі напрямки сфери послуг, зокрема: індустрія краси, виготовлення одягу, хендмейд прикрас та домашнього декору, фріланс та ін. Особливої уваги заслуговує опанування жінками нових галузей економіки: туристичні агентства, надання юридичних та фінансових послуг.

Така практика безумовно потребує державної підтримки, зокрема, шляхом певних законодавчих змін. Окремі країни Європи активно використовують практику запровадження квот щодо кількості жінок у наглядових радах публічних компаній. Подібна в Україні не існує, а спроба її реалізації шляхом прийняття відповідного закону не була підтримана в українському парламенті [2].

Також важливим аспектом є й питання економічного виховання з використанням гендерного підходу. На жаль, в Україні проблема гендерної рівності у досліджуваному питанні, розпочинається ще з дитинства: дівчатка просто не можуть обрати певні спеціальності, оскільки «їхня майбутня роль – берегиня роду», а будь-який спротив – часто стикається з осудом батьків та оточуючих. Тому особливого значення набуває якісна профорієнтаційна робота, орієнтована на дівчат, а також на менторство та вплив жіночих бізнес-спільнот.

Отже, у підсумку можна відзначити, що для забезпечення сталого економічного зростання в нашій державі важливо впроваджувати гендерний підхід, й тим самим стимулювати та надавати змогу українкам ефективно працювати на благо держави на рівні із чоловіками.

Інформаційні джерела:

1. Report of the Economic and Social Council for the year 1997. New York, 1999. P. 24. URL: https://digitallibrary.un.org/record/271316/files/A_52_3_Rev-1-EN.pdf

2. Гендерний баланс у бізнесі: від світового досвіду до практики в Україні. URL: <https://life.pravda.com.ua/projects/vid-mozhlyvostei-do-zmin/2021/01/25/243762/>

3. Жінка в агросекторі: чому кількість фермерок не зростає? URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/zinka-v-agrosektori-comu-kilkist-fermerok-ne-zrostaє>

УДК 336.64

РОЗВИТОК БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Гладкіна А.І., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.Г. Малій**
Державний біотехнологічний університет

З розвитком ринкових відносин відбувається постійна адаптація суб'єктів господарювання до нових ринкових умов. Удосконалення механізму безготівкових розрахунків не є виключенням і залишається актуальним питанням. Підтвердженням цього є розвиток фінансового ринку України, який характеризується появою нових інноваційних продуктів для здійснення платежів. Розвиток новітніх технологій не залишив осторонь і банківську систему, яка є головним творцем безготівкових розрахунків. Використання безготівкових розрахунків призводить до економії витрат на їх здійснення, прискорення здійснення розрахункових операцій та руху грошових коштів. Крім того, за безготівкових розрахунків грошова маса акумулюється в банках, і створюються умови для контролю їх цільового використання.

Безготівкові розрахунки – перерахування коштів із рахунків платників на рахунки отримувачів, а також перерахування надавачами платіжних послуг коштів, унесених платниками готівкою, на рахунки отримувачів [1]. Основна частина здійснення безготівкових розрахунків припадає на комерційні банки, оскільки саме вони виконують розрахунково-платіжну функцію в платіжному обороті.

Для банківських установ України, які зуміють своєчасно перебудувати свої стратегії та з мінімальними втратами вийти із системної кризи, питання ефективного управління безготівковим обігом є на сьогодні одним із найбільш актуальних, адже, існуючий стан речей не можна вважати сприятливим для банківської діяльності [2].

Проблеми, що заважають збільшенню частки безготівкових розрахунків для населення в Україні, подібні до проблем, притаманних

країнам із ринками, що розвиваються, зокрема це низька довіра до національної валюти, стабільності банківської системи, низький рівень заощаджень, високий рівень доларизації та інфляційних очікувань [4].

Одним із напрямів удосконалення безготівкових розрахунків у банках України є модернізація системи міжбанківських електронних платежів. Система міжбанківських електронних платежів Національного банку України дедалі вдосконалюється. Підвищується ступінь захищеності даних і зростає надійність роботи системи [3].

Грунтуючись на аналізі зарубіжного досвіду, зокрема країн Північної Америки та Єврозони, для подальшого стимулювання безготівкових розрахунків доцільно зосередитися на технічних аспектах розвитку використання платіжних карток для розрахунків за торговельними операціями. Для цього необхідно:

- активізувати реалізацію заходів, передбачених Концепцією поширення безготівкових розрахунків із використанням спеціальних платіжних засобів;

- сприяти підвищенню фінансової грамотності населення у сфері використання платіжних карток, зокрема, через підтримку споріднених до платіжних карток проєктів: «Транспортна картка», «Електронний студентський квиток», «Система митних платежів» тощо;

- забезпечити використання платіжних карток державними органами і бюджетними організаціями, перевести державні установи на зарплатні проєкти;

- сприяти регіональній диференціації та розвитку інфраструктури безготівкових платежів, підтримуючи відповідні маркетингові стратегії банків;

- своєчасно вдосконалювати платіжні та інформаційні технології, зокрема центральний маршрутизатор НБУ, обладнання та програмне забезпечення розрахунково-клірингових і процесингових центрів із підтримкою відкритих міжнародних стандартів.

Інформаційні джерела:

1. Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: Постанова Правління НБУ від 29.07.2022 р. № 163 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>.

2. Про тенденції ринку безготівкових платежів – думка експертів. URL: http://www.prostobank.ua/plastikovye_karty/mneniya/ot_tendentsiyah_rynka_beznalichnyh_platezhey_mnenie_ekspertov.

3. Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою: Постанова Правління НБУ від 06. 06.2013 р. №210 URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zniyennya-granichnovi-sumi-rozrahunkiv-gotivkoyu-za-uchastyu-fizichnih-osib-do-50-tis-grn-spriyatime-podalshomu-rozvitku-bezgotivkovih-rozrahunkiv>.

4. Річний Звіт НБУ за 2015 рік / Офіційний сайт НБУ. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

СУТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Додіван М.О., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.О. Нагасва**
Державний біотехнологічний університет

В умовах глобалізаційних процесів та поширення інтернет-технологій виникає потреба у застосуванні інноваційних інструментів, у тому числі на страховому ринку. Тому постійно з'являються нові методи продажу страхових продуктів, одним із яких є Інтернет-страхування [1].

В економічній літературі спостерігається багато поглядів щодо трактування сутності поняття «Інтернет-страхування». Підсумовуючи окремі визначення, можна зробити висновок, що Інтернет-страхування – це відносини між страховиком і страхувальником, які виникають у процесі продажу страхових послуг на основі договору, укладеного у мережі Інтернет.

Для більшого розуміння сутності Інтернет-страхування можна визначити його переваги та недоліки (табл. 1).

Таблиця 1 – Переваги та недоліки Інтернет-страхування [2]

Переваги	Недоліки
спрощення процесу страхування за допомогою зрозумілого способу порівняння, вибору страхової компанії і страхового продукту	на сайтах розміщується менша кількість страхових продуктів
оперативність оформлення	клієнту необхідно самому розбиратися в тонкощах роботи з сайтом
мінімізація людського чинника	клієнт не може заздалегідь повністю ознайомитися з усіма умовами договору
автоматизація розрахунку страхової суми зниження витрат на оренду офісів та виплату заробітної плати	

Проаналізувавши сайти страхових компаній можна виділити дві системи страхування в мережі Інтернет: «офлайн» та «онлайн». За допомогою офлайн-страхування можна отримати на сайті інформацію про продукти та послуги, які надає компанія, про умови укладання договору, розрахувати розмір страхової премії. В свою чергу, онлайн-

страхування дає можливість розрахувати вартість, заповнити заявку на страхування, провести оплату через Інтернет і, якщо дозволяє законодавство, одразу отримати поліс страхування.

На сьогодні український страховий ринок, а саме інтернет-страхування, розвивається все інтенсивніше. На такий стан речей вплинуло прийняття законів «Про електронну комерцію» та «Про електронні довірчі послуги». Саме вони сприяли зручному укладанню страхових полісів. За останні роки немало страхових компаній удосконалили онлайн продаж своїх послуг. На нашу думку, на таку ситуацію вплинули події, пов'язані з Covid-19.

Основними продуктами онлайн-продажу є: автострахування; туристичне страхування; страхування майна. При цьому лідером є обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ). Серед страхових компаній, які уклали електронні договори ОСЦПВ за 6 міс. 2020 р. переважають: ТАС СГ, Оранта, UPSK, Княжа, Ю.Ес.Ай, Рзу Україна, ARX, ВУСО, Арсенал Страхування, Альфа-Гарант [3].

Незважаючи на досить швидке поширення Інтернет-страхування, існують певні проблеми, які заважають страховим компаніям повністю проникнути на ринок Інтернет-послуг. Серед них можна виділити такі: великі початкові витрати на придбання та налаштування системи, високі витрати на навчання і перепідготовку персоналу, брак кваліфікованих кадрів на ринку праці, здатних створити систему Інтернет-страхування, низька інформаційна грамотність населення, особливо у старшого покоління, невисоке проникнення Інтернету в окремих регіонах, особливо в сільській місцевості.

Страховий ринок України переходить на новий етап розвитку. Науково-технічний прогрес, зростання конкуренції змушують страхові компанії реагувати на зміни, що відбуваються та вдосконалювати продаж своїх продуктів і послуг. На нашу думку, насамперед, необхідно удосконалити нормативно-правову базу ринку страхових послуг, а саме розробити і здійснити заходи щодо вдосконалення і розвитку законодавства, що регулює Інтернет-страхування.

Інформаційні джерела:

1. Борисюк О. В. Пріоритети розвитку інтернет-страхування в умовах фінансових викликів. *Інфраструктура ринку*. 2019. с. 266-270.
2. Михайловська І. М. Основні підходи до визначення сутності, структури та принципів інтернет-страхування. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 3, Т. 3. 2015. С. 157-160.
3. Топ-10 страхових компаній по електронних ОСЦПВ. Insurance Top. 2020 р. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>.

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Дудка В.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Г. Лисак**
Державний біотехнологічний університет

Запорукою досягнення намічених фінансових результатів діяльності підприємства є правильно сформована система фінансово-економічної інформації. Центральне місце у цій системі займає бюджетне планування, безпосередньо прив'язане до конкретних оперативних планів діяльності. Воно не лише дозволяє грамотно розподілити всі ресурси суб'єкта господарювання, а й стимулює досягнення заданих показників, дозволяє контролювати та коригувати всі процеси його фінансово-господарської діяльності протягом усього періоду складання бюджету.

У процесі планування важливим є етап визначення поточних завдань. Саме на цьому етапі процесу планування діяльності стає надзвичайно актуальним та ефективним використання системи бюджетування.

Бюджетування є підсистемою управлінського обліку. Основними завданнями, що вирішуються з його застосуванням є: формування основних бюджетів підприємства та контроль за їх виконанням, а також управлінський та фінансовий аналіз сформованих бюджетів та фактичної діяльності підприємства.

На сьогоднішній день немає єдиної думки вчених щодо сутності поняття бюджетування, а також ролі даного інструменту на підприємстві.

Аналіз поглядів вчених на розкриття сутності понять «бюджет» та «бюджетування» показав наступне. Насамперед більшість авторів вважають бюджетування інструментом поточного короткострокового планування. При цьому частина з них дотримується думки, що бюджетування стосується лише планування фінансових показників діяльності підприємства. Інша частина вважає, що бюджетування має охоплювати не лише фінансові, а й господарські операції та показники.

Грунтуючись на вивчених підходах до розкриття сутності цього поняття вважаємо, що бюджетування – це інструмент поточного планування та показників його фінансової діяльності.

Як показало проведене дослідження, на сьогоднішній день, впровадження бюджетування у систему управління підприємством має як певні переваги, так і низку недоліків.

До основних переваг відносяться: можливість своєчасного реагування на відхилення та внесення необхідних коректив у ході реалізації планів підприємства; удосконалення розподілу ресурсів та їх раціонального використання; спрощення системи контролю для підприємства; оптимізація документообігу. Усе це, зрештою, дозволяє досягти необхідних показників ефективності роботи підприємства, синхронізуючи процеси реалізації та виробництва продукції та плануючи грошові потоки.

Найбільш суттєвими недоліками впровадження системи бюджетування вважаємо необхідність додаткових витрат та кваліфікованих фахівців, для складання бюджетів та наявність, у процесі бюджетування, протиріччя між рівнем досягнення цілей та стимулюючим ефектом.

Підсумовуючи викладене зазначимо, що бюджетування не тільки вирішує тактичні управлінські завдання, а й сприяє вдосконаленню всіх бізнес-процесів, підвищуючи ефективність використання всіх ресурсів суб'єкта господарювання.

Основними аргументами, які свідчать про необхідність впровадження бюджетування для підприємства, вважаємо: прийняття рішень виходячи з даних управлінського обліку та звітності за підсумками попереднього періоду; необхідність збільшення конкурентоспроможності організації; бажання збільшити прибуток підприємства завдяки дієвій системі мотивації.

Інформаційні джерела:

1. Андрущенко І. С., Касьян О. С. Бюджетування, як технологія стратегічного фінансового управління. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». Київ, 2014. № 12. : сайт URL: [http:// www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3611](http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3611).
2. Семькин, А.А. Бюджетирование как инструмент финансового планирования / А.А. Семькин // Синергия Наук. – 2017. – № 12. – С. 89-94
3. Сырадоева В.Т. Роль и развитие бюджетирования для принятия управленческих решений: отечественный и зарубежный опыт // Актуальные проблемы экономики и права. 2017. № 1. С. 159-163

ТОКЕНІЗОВАНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Д'яченко К.С., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

Незважаючи на сталість та відносну консервативність фінансових інструментів як засобів забезпечення функціонування економічних відносин, інтенсивний розвиток інформаційних систем та технологій у ХХІ сторіччі не оминув і цю галузь суспільних відносин.

Поява та активне зростання все більш популярних Bitcoin та Ethereum призвело до швидкого створення все нових і нових мереж побудованих на технології блокчейн і підтримуваних новими цифровими токенами. Це демонструє перспективність наряду для дослідження токенізованих фінансових інструментів та використання їх в управлінні сучасною економікою.

Економіку токенів відносять до економіки товарів і послуг, які отримали токенізацію. Технологія блокчейн дозволяє функціонувати без посередників і третіх осіб та пропонує рішення для подолання фізичного і цифрового розриву між дедалі більш глобальним реальним і віртуальним світами.

Для розуміння економічної сутності різноманітного характеру токенізованих цифрових активів варто комплексно підходити і до їх розмежування, тому можливою є класифікація токенів «у п'яти вимірах, а саме за метою, корисністю, законним статусом, базовою цінністю і технічним рівнем» [1]. Хоч тут враховані не тільки економічні характеристики, однак для повної картини саме всебічне розуміння цього новітнього типу фінансових інструментів має велике значення [2]. Хоча, як серед науковців, так і на практичному рівні закріпився розподіл токенів на три основні групи, які найбільш часто іменують: платіжними токенами (payment tokens), корисними (ютіліті) токенами (utility tokens) і токенами-цінними паперами або сек'юріті-токенами (security tokens).

Платіжні токени(payment tokens) – являють собою альтернативний засіб платежу та обміну. На відміну від звичайних фіатних валют, таких як євро, долар США, такі токени не є законним платіжним засобом і не забезпечуються державою. Серед платіжних токенів наразі лідирують саме Bitcoin та Ethereum як першогравиці.

Іншим видом tokenів є ютіліті токени, що надають власникам доступ до поточного або майбутнього продукту чи послуги, однак вони не надають власникам права, такі самі, як ті, що надаються істинними інвестиціями. Хоча інвестори можуть купувати і використовувати ці токени як форму оплати в мережі, щоб викупити або отримати доступ до певної послуги, ютіліті токени не мають фактичної грошової вартості і не призначені для інвестицій. Прикладами такого виду tokenів є Axie Infinity та Cronos (CRO).

І третя, найбільш перспективна для фінансової сфери і та, що найбільш динамічно розвивається на даний момент категорія tokenів - сек'юриті-токени. Оскільки сек'юриті-токени працюють як традиційні цінні папери, держава зазвичай відноситься до них так, наче вони є однаковими з цінними паперами. У підсумку їх регулюють у багатьох юрисдикціях, зокрема у США, Швейцарії, Німеччині та багатьох інших юрисдикціях. У широкому сенсі можна виділити чотири різних типи tokenів - цінних паперів: токени з розподілом прибутку/доходу, гібриди сек'юриті tokenів та ютіліті tokenів, tokenізовані традиційні активи та токени інвестиційних інструментів [3].

Інвестиційний інтерес до криптовалют свідчить про великий потенціал та перспективність використання цих об'єктів в управлінні сучасною економікою. Широке використання і впровадження різноманітного характеру tokenізованих цифрових активів в економіку може комплексно змінити підходи до інвестиційних напрямів та грошового обігу в цілому завдяки таким властивостям крипто світу як децентралізованість, можливість прийняття швидких рішень та прозорість.

Інформаційні джерела:

1. Euler T. The Token Classification Framework: A multi-dimensional tool for understanding and classifying crypto tokens. – Untitled INC. Untitled INC – Token Economy Experts. URL: <http://www.untitled-inc.com/the-token-classification-framework-a-multi-dimensional-tool-for-understanding-and-classifying-crypto-tokens/> (date of access: 17.10.2022).
2. Freni, Pierluigi & Ferro, Enrico & Moncada, Roberto. (2020). Tokenization and Blockchain Tokens Classification: a morphological framework. 1-6. 10.1109/ISCC50000.2020.9219709 (date of access: 17.10.2022).
3. Maas, Thijs. (2019). Initial Coin Offerings: When Are Tokens Securities in the EU and US?. SSRN Electronic Journal. 10.2139/ssrn.3337514 (date of access: 17.10.2022).

АНАЛІЗ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

Заріцька Д.О., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Г. Лисак**
Державний біотехнологічний університет

Фінансовий аналіз передбачає вивчення ключових параметрів та коефіцієнтів, для об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства. Для спрощення процедур розрахунку та економії часу існують програмні продукти.

Найпоширенішими на ринку програмними продуктами є: «ІНЕК: АФСР», «Альт-Фінанси», «Альт - Інвест» «Audit Expert», «Фінансовий аналіз». Їх кількість та різноманітність зумовлює складність вибору програмного продукту.

Одним із показників, що розглядаються при виборі продукту є можливість імпорту даних із бухгалтерських програм. Так, програма «ІНЕК:АФСР» вільно приймає дані звітності з «ІС: Бухгалтерії», але в інших випадках потрібно додаткове налаштування. Програмні комплекси "Альт Фінанси" та "Audit Expert" можуть автоматично завантажувати дані звітності з бухгалтерських програм, таких як "ІС:Підприємство", "ІнфоБухгалтер", "Вітрило", "ІНФІН-Бухгалтерія".

Методи проведення фінансового аналізу для підприємства задіяні у програмних продуктах, практично однакові. Разом з тим, наприклад, «Альт-Фінанси» – єдина з представлених програм, яка проводить горизонтальний, вертикальний та факторний аналіз показників ліквідності, прибутковості та рентабельності. У той же час, перевагою «Audit Expert» є можливість «розкриття» аналітичного обліку за складовими постійних та оборотних активів, а також «розкриття» за складовими дебіторської та кредиторської заборгованостей. Алгоритми щодо аналізу ліквідності, безбитковості і рентабельності, реалізовані переважають у всіх аналізованих програмах.

Перевагою "ІНЕК" та "Audit Expert" є можливість використання декількох методик для аналізу, які рекомендовані державними органами

Крім того, в них передбачено порівняння значень фінансових показників із нормативами та наведені рекомендовані значення та діапазони показників. Проте, «ІНЕК» має лише дві градації значень (відповідні та не відповідні рекомендованим), у той час як у «Audit

Expert» таких показників чотири – нормальні, задовільні, погані та критичні.

Перевагою системи «Audit Expert» є надання можливості порівняння значень результатів діяльності підприємства із показниками інших підприємств галузі. Сформована база даних, що складається з показників офіційної бухгалтерської звітності та організована за галузями діяльності підприємств, міститься на веб-сайті розробника програмного комплексу.

Зручність та зрозумілість інтерфейс користувача має велике значення. Від його залежить і швидкість роботи персоналу з продуктом, і зручність сприйняття інформації, і терміновість її пошук. У різних програмних продуктах він різний. Так, інтерфейсом програми «Альт Фінанси» є робоча книга, аркуші якої - розрахункові таблиці та діаграми. Перехід по таблицях діаграм здійснюється автоматично при використанні робочого меню. Інтерфейс " ІНЕК: АФСР" та «Audit Expert» розроблений у вигляді діалогових вікон, які створені для введення та опису вихідних даних та додаткових даних.

Проведений у статті аналіз програмних продуктів показав, що вони адаптовані до умов української економіки - у них враховані зміни до законодавства, допускається можливість роботи зі стандартами бухгалтерської звітності.

Вважаємо доцільним, підчас вибору програмного продукту, крім розглянутих критеріїв вибору, зарахувати такі їх властивості, як наявність у програмного комплексу ліцензійного ключа; наявність мережевої версії продукту; необхідність налаштування або встановлення додаткового програмного забезпечення; наявність технічної підтримки та супроводу продукту в процесі його використання; облік фактору безпеки продукту.

Інформаційні джерела:

1. Обзор некоторых систем класса "Анализ финансового состояния предприятия" // Интерфейс Ltd [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.interface.ru/fset.asp?Url=/misc/afsp.htm>.

2. Профессиональная система финансового анализа // Финансовый анализ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.1-fin.ru/>.

3. Шуремов Е. Инструменты финансового анализа – критерии выбора [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.aup.ru/articles/finance/7.htm>.

ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ І СПЕЦИФІЧНІ ПРИНЦИПИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ

Король Є.Я., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.В. Ярова**
Державний біотехнологічний університет

Сучасна нестабільна ринкова економіка вимагає від багатьох підприємств вивчення впливу факторів навколишнього середовища на їх діяльність з метою прогнозування ситуації в майбутньому.

Економічна діагностика підприємства розглядається нами як процес виявлення проблем у функціонуванні об'єкта за певними характеристиками (ключові показники оцінки, вивчення окремих результатів, неповна інформація) з метою оцінки існуючих тенденцій та визначення можливих перспектив його розвитку та аналіз варіантів найкращого вирішення виявлених проблем.

Метою даного дослідження є визначення необхідних знань для прийняття рішення суб'єкту управління про використання різноманітних принципів економічної діагностики, що допоможуть визначити стан об'єкта управління у невизначеному середовищі.

Застосування методів економічної діагностики на практиці вимагає дотримання принципів економічної діагностики. Тобто, доцільно стверджувати, що принципи економічної діагностики – це основні правила, вимоги, нормативи, яких слід дотримуватися.

Вчені Шпанковська Н.Г. та Ізвекова І.М. поділяють принципи на дві категорії – загальнонаукові та специфічні принципи економічної діагностики.

Розглянемо більш детально загальнонаукові принципи, до них належать аналіз і синтез, оцінка в статичі та в динаміці, індуктивний та дедуктивний підходи до оцінки підприємства [2].

Аналіз – це когнітивний метод, який дозволяє поділити предмет на частини. Синтез – це результат об'єднання окремих частин або ознак предмета в єдине ціле. Аналіз і синтез споріднені, вони являють собою єдність протилежностей. Залежно від рівня пізнання об'єкта та глибини проникнення в його сутність застосовуються аналіз і синтез різного роду.

Для оцінки властивостей динаміки в статистиці використовуються пов'язані з нею ознаки або аналітичні показники. До них належать абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту та абсолютне значення одного проценту приросту. Розрахунок таких

показників базується на порівнянні рівнів ряду y_i . Якщо базою порівняння є початковий (постійний) рівень ряду y_0 , то відповідні показники називаються базисними. Якщо основа порівняння є змінною і відповідає попередньому рівню y_{i-1} , то показники називають ланцюговими.

Дедуктивний підхід - це міркування від загального до окремого, тобто міркування, вихідною точкою якого є загальний результат, а кінцевою - частковий результат. Індуктивний підхід використовується при переході від часткових результатів до загальних, тобто протилежна дедуктивному методу.

Наступна група економічних принципів – специфічні принципи, до них належать: принцип зіставлення характеризується, як попередня підготовка інформації з метою забезпечення умов зіставлення для подальших порівнянь (у динаміці); принцип розумної достатності – використання оптимальної кількості показників та методів діагностики; принцип рейтингової оцінки – порівняння із середньогалузевими показниками і досягнутими підприємствами-конкурентами; принцип безперервності діагностики – це постійний моніторинг системи; поточна фінансова діагностика – оперативна управлінська діагностика – технічних параметрів; принцип практичної значущості діагностичних оцінок характеризується, як використання діагностичних оцінок для прийняття управлінських рішень з метою усунення порушень виробничого ритму та поліпшення використання ресурсів; принцип сполучення між економічною ефективністю та соціальною справедливістю – це обов’язковість діагностичної оцінки соціальних явищ та захисту трудового колективу [2].

Таким чином, за допомогою обрання правильних принципів економічної діагностики управлінці зможуть вчасно узагальнити та систематизувати інформацію про діяльність підприємства за різними напрямками своєї роботи, що дозволить забезпечити ефективне управління, виявити можливі загрози та ускладнення в діяльності підприємства у нестабільному ринковому середовищі, підготувати і обґрунтувати конкретні практичні заходи для підвищення ефективності діяльності суб’єкта господарювання у конкурентних умовах через покращення (відновлення) стану функціонування, направлено на стабільний розвиток.

Інформаційні джерела:

1. Шпанковська Н.Г., Ізвєкова І.М., Кравченко Т.В., Котенко Н.О. Економічна діагностика . Дніпропетровськ : НМетАУ, 2005. 52 с.

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Курганська М.Г., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.В. Ярова**
Державний біотехнологічний університет

На сучасному етапі розвитку на економіку та підприємницьку діяльність мають значний вплив такі фактори як: нестабільне зовнішнє середовище, науково-технологічні та методологічні зміни, підвищений рівень конкуренції. Ці фактори впливу вимагають від підприємств країни створення умов сталого розвитку та забезпечення ефективного їх функціонування. Це призводить до необхідності впровадження ефективної системи управління, однією з функцій якої є економічна діагностика.

Такі науковці як І.О. Бланк, О. Гетьман, Н. Євдокимова, І. Кривов'язюк, В.М. Шаповал, З.Б. Литвин, Н.І. Сарай, М.Ф. Коротаєв, присвячували свої роботи питанням економічної діагностики діяльності суб'єктів господарювання. Тому розглянемо теоретичну складову поняття «економічна діагностика» для подальшого визначення та формулювання головних її функцій: на думку О.О. Гетьман і В.М. Шаповала, економічна діагностика підприємства – це оцінка економічних показників роботи підприємства на основі вивчення окремих результатів, неповної інформації з метою виявлення можливих перспектив його розвитку і наслідків ухвалення поточних управлінських рішень. М.Ф. Коротаєв визначає економічну діагностику як комплекс досліджень, спрямованих на виявлення цілей функціонування господарюючого суб'єкта і способів їх досягнення [1, с. 154].

Тож, ми надаємо таке визначення терміну «економічна діагностики»: це аналітична оцінка всіх галузей діяльності підприємства для досягнення максимального економічного результату шляхом оптимально-ефективного використання ресурсів та прийняття управлінських рішень, що забезпечують сталий розвиток та ефективне функціонування суб'єкта господарювання.

На нашу думку правильний вибір мети і чітке формування завдань економічної діагностики надасть підприємству можливість визначити його реальний фінансовий стан, рівень забезпеченості ресурсами, вплив різних факторів на діяльність суб'єкта господарювання.

До принципів економічної діагностики належать: принцип об'єктивності, формалізації, комплексності, інформативності, принцип оперативності, інтегрованості та інші [2, с. 12-14]. Виходячи з теоретичних аспектів економічної діагностики ми сформулювали головні функції, що притаманні їй:

- функція визначення та вимірювання: забезпечення можливості кількісно оцінити та визначити тенденції змін факторів впливу на діяльність підприємства;

- функція передбачення та спостереження: це відображення результатів всіх видів діяльності підприємства та рівня використання ресурсів з метою забезпечення формулювання та прийняття управлінських рішень, а також спостереження за економічною ситуацією на підприємстві;

- комплексна функція – забезпечення всебічного дослідження діяльності підприємства;

- інтегральна функція: забезпечення ефективного поєднання цільового характеру діяльності з поставленими пріоритетами керівників та власників підприємства;

- наукова функція: проведення діагностики, орієнтуючись на сучасні, актуальні та теоретико-обґрунтовані методи;

- інформативна та порівняльна функції, дослідницька функція передбачають постійний моніторинг і аналіз результатів діагностики з метою коригування економічних показників та їх порівняння з попередніми даними.

Реалізацію вище сформованих функцій можна розглянути на такому прикладі: діагностування структури управління підприємством на основі вивчення формальної структури. Її аналіз починається з порівняння з прогресивними структурами управління декількох компаній. Діагностують кількість рівнів управління, управлінський персонал підприємства характеризують певними індикаторами взаємодії різних рівнів управління. Неформальні зв'язки встановлюються в результаті проведення спостережень за груповими міжособистісними стосунками та їх змінами [3, с. 101]. Ми бачимо реалізацію таких функцій як порівняльна, дослідницька, наукова, інформативна, комплексна.

Отже, можна стверджувати, що економічна діагностика сама є функцією управління та передбачає оперативне втручання в економічну ситуацію у випадку відхилень від поставлених завдань з метою забезпечення оптимального розвитку підприємства.

Інформаційні джерела:

1. Литвин З. Б. Необхідність діагностики в умовах антикризового управління діяльністю підприємства. *Економічний аналіз*. 2015. №2. Том 21. С.152-156.

2. Єрмак С. О. Економічна діагностика: конспект лекцій для студ. ступеня магістр / М-во освіти і науки України, Донец. нац. університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підприємництва і торгівлі. Кривий Ріг: ДонНУЕТ. 2016. 81 с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/1414/1/Ermak_KL_2016_11.pdf

3. Сарай Н. І. Економічна діагностика: навч. посіб. Тернопіль: THEU, 2015. 165 с. URL: <http://surl.li/aeaji>

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ ПОСЛУГ

Макарова А.М., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.А. Кулініч**
Державний біотехнологічний університет

Сучасне впровадження інформаційних технологій дозволяє змінити підходи до формування організаційних, економічних та управлінських відносин, що виникають в процесі функціонування організації невиробничої сфери. При цьому досягти даної мети можливо шляхом використання великого комплексу застосовуваних різноманітних інструментів, які забезпечують інформатизацію практично всіх аспектів її діяльності (рис. 1)[1].

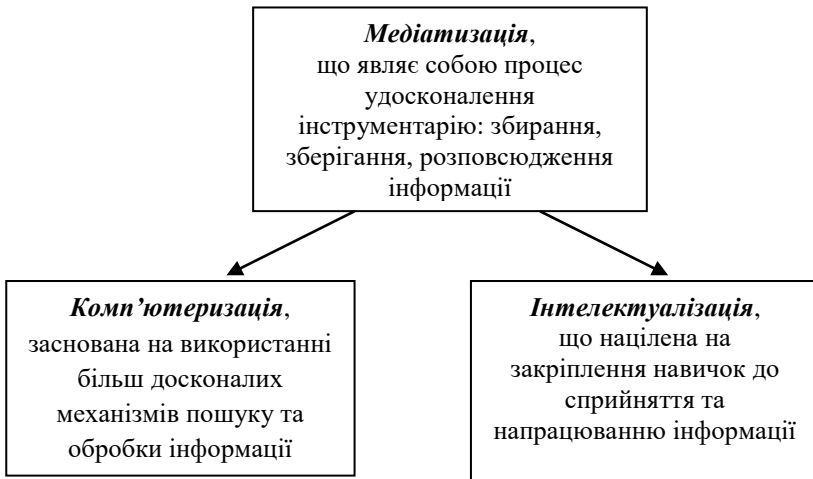

Рисунок 1 – Взаємопов'язані процеси інформатизації організації невиробничої сфери (на основі [2])

Найбільший вплив розвиток інформаційних технологій здійснює на діяльність суб'єктів знанняоб'ємних галузей сфери послуг, таких як сфери послуг [1]. Найважливіша роль освітніх послуг в сучасному суспільстві полягає в тому, що вони безпосередньо впливають на формування інтелектуального потенціалу суспільства, фірми, індивіда, сприяють накопиченню необхідних для створення

вартості знань, професійних навичок і, тим самим, виступають найважливішим фактором розвитку національної економіки в умовах формування «економіки знань» [3].

Науковці виділяють декілька основних напрямів, в межах яких відбувається розвиток й удосконалення інформаційних навчальних технологій: 1) як супровід традиційного процесу навчання, в межах якого дані технології надають учасникам освітнього процесу додаткові інформаційні ресурси та засоби комунікації; 2) як підтримка дистанційного навчання, коли інформаційні технології забезпечують можливість проводити навчання на відстані; 3) як безпосередньо online навчання, тобто навчання в режимі реального часу територіально-розподіленої аудиторії тих, хто навчається, що проводиться завдяки використанню інформаційних технологій. Розповсюдження дистанційного навчання, хмарних технологій та інших форм інформаційного забезпечення освітнього процесу дозволяє відзначити формування тенденції до зростання ролі і значення мережної моделі ринку послуг вищої освіти.

Таким чином, можна зазначити, що все більш активне використання інформаційних технологій в практиці діяльності суб'єктів ринку послуг вищої освіти не тільки змінюють підходи до теоретичного наповнення та практичної реалізації освітнього процесу, але й сприяють трансформації моделі надання освітніх послуг в напрямі висунення закладів вищої освіти на лідируючі позиції, діяльність яких заснована на використанні мережних технологій організації, що пропонує послуги в сфері вищої освіти.

Інформаційні джерела:

1. Андросова Т. В., Кулініч О. А., Толоч А. В. Роль системи освіти в забезпеченні конкурентоспроможності країни. Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні. V Міжнар. наук.-практ. конф. 25.02.2022 р.: зб. наук. праць. м. Вінниця: ВНТУ, 2022. С. 180-183 URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/public/files/fiip/zbirn2022.pdf>

2. Кулініч О.А. Дистанційне навчання та інформаційні технології в управлінні самостійною роботою здобувачів вищої освіти. Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців: III Міжнар. наук.-метод. конф. (27.05.2021р.) X. ХДУХТ. 2021. С. 178-180

3. Кулініч О.А., Федоренко Н.М. Теоретичні аспекти формування рейтингової вагомості закладів вищої освіти. *Наукові праці Національного університету харчових технологій: журнал економічної серії*. Київ. 2019. №1. (25). С. 84 – 94

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Овчаренко С.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **П.В. Смірнова**

Державний біотехнологічний університет

Сучасні умови ринкової економіки зумовлюють потребу в розробленні принципово нових підходів до управління персоналом з усвідомленням того, що головним резервом підприємства є працівники, а за його межами – споживачі продукції, якість і конкурентоспроможність якої, забезпечує персонал. Технології, на яких базується система управління персоналом, потребують постійного оновлення та уточнення, оскільки ринкове середовище функціонування національних підприємств постійно змінюється.

Сьогодні під час зміни епох та під час переходу від традиційного суспільства до суспільства інформаційного значно підвищується значення інновацій, інноваційних соціальних технологій в управлінні трудовими колективами.

Система управління персоналом на сучасному підприємстві незалежно від форми власності є наймогутнішим інструментом забезпечення конкурентоздатності й розвитку, тому виникає необхідність у розробці та підвищенні ефективності новітньої системи управління персоналом з урахуванням вимог ринкової економіки.

Розробка і впровадження персонал-технології роботи з кадрами на підприємстві включають сім типових етапів: 1) діагностика кадрової ситуації; 2) внесення коректив до положень, що діють; 3) підготовка та узгодження проекту технології; 4) затвердження розробленої технології; 5) розповсюдження механізму впровадження заходів; 6) навчання персоналу нової технології; 7) встановлення відповідальних за впровадження технології.

Нині йде серйозна боротьба за професіоналів. У сучасній практиці зовнішнього підбору кандидатів використовують переважно такі технології: скринінг, рекрутинг і хедхантинг.

Реальний вихід із ситуації, що склалася, забезпечує використання такої технології підбору персоналу, як хедхантинг, який передбачає цілеспрямований пошук і залучення найцінніших і перспективних кадрів.

Хедхантинг є найбільш складною і витратною технологією, що передбачає переманювання конкретного фахівця з однієї організації в

іншу. Хедхантинг – мало поширений і разом із тим дуже перспективний спосіб підбору особливо цінних, «штучних» фахівців.

Скринінг – «поверхневий підбір», який здійснюється по формальних ознаках: освіті, віку, роду, досвіду роботи. Низькі вакансії зазвичай закриваються шляхом скринінгу. За його допомогою здійснюється пошук необхідного допоміжного та обслуговуючого персоналу нижньої ланки, враховуючи формальні ознаки: стать, вік, освіту, досвід роботи тощо.

Рекрутинг – «поглиблений підбір», який урахує особистісні характеристики і ділові якості претендента. Здійснюється рекрутинговими агентствами для підбору фахівців середньої ланки.

За методикою Executive Search підбирається персонал на керівні посади та фахівці рідкісних професій. Executive Search на відміну від рекрутингу передбачає ініціативний пошук кандидатів, навіть якщо вони на даний час не зайняті активним пошуком роботи.

За Executive Search шукають кращого з «неактивних» кандидатів, наявних на ринку праці, а за звичайного підбору персоналу – кращого кандидата з «активних», тобто тих, які шукають роботу.

Розвиток персонал-технологій має світовий характер, більшість із них розробили та почали використовувати провідні європейські, американські та японські компанії, кожна з яких має свої особливості, тому назви значної частки персонал-технологій, що використовуються в Україні, пішли від іноземних слів. Проблемним для вітчизняного законодавства залишається використання окремих назв із персонал-технологій, що ускладнює правове забезпечення їх використання.

Створення конкурентоспроможного виробництва завжди пов'язане з робітниками, які працюють на підприємстві. Сучасні інноваційні технології організації виробництва, оптимальні системи та процедури відіграють дуже важливу роль, але реалізація всіх можливостей, які закладені в нових методах управління, залежить уже від конкретних працівників та їхніх знань, компетентності, кваліфікації, дисципліни, мотивації, здатності розв'язувати проблеми та сприймати навчання.

Інформаційні джерела:

1. Новікова М.М. Технологія управління персоналом: теоретичні та методичні аспекти : [монографія] / М.М. Новікова, Л.О. Мажник ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2012. – 215 с.

ЦИФРОВІ БАНКИ, ЇХ ФУНКЦІЇ ТА ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ

Пархоменко Д.В., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд екон. наук, доц. **Л.А. Гербич**
Державний торговельно-економічний університет

Необанк – модернізований банк, який працює за новітніми цифровими платформами, що якісно відрізняється від застарілих традиційних, оскільки пропонує мінімальні комісії, але водночас вищі процентні ставки та рівень обслуговування, і всі операції здійснюються в кіберпросторі.

На стрімкий розвиток необанків в Україні у 2020 – 2021 роках вплинула затяжна пандемія COVID-2019. На сьогоднішній день існує вже 6 стартапів, які можна віднести до необанків. Особливості їх функціонування наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Необанки в Україні та особливості їх функціонування

Назва	Ліцензія	Особливості
Monobank	Універсал банку	Є вигідні тарифи з онлайн-кредитування, депозити і жива підтримка клієнтів 24/7, а також cash-back з обміном на реальні гроші.
Izibank	Дочка групи компанії ТАС, в яку входить Універсал Банк	Можна користуватися в Google Play (андроїд), в iOS поки на стадії бета-тесту. Онлайн-платежі, перекази, депозити, кредити, кешбек 1% на всі категорії платежів.
Sport bank	Оксі банку	Онлайн-платежі, перекази, депозити, кредити, кешбек 10% при купівлі спортивного одягу та абонементів у фітнес клуби.
O.Bank	Idea Bank	Онлайн-платежі, депозити, кредити, безконтактні р2р перекази, зняття готівки з банкоматів без комісій у перші 4 місяці користування картою.

Джерело: складено авторами на основі [1],[2].

Основними перевагами цифрових банків є мінімальні витрати на будівництво та реконструкцію головного офісу та відділень, оскільки банк створений на цифровій платформі в Інтернеті; мінімальні витрати на документообіг, вся документація зберігається онлайн. Для клієнтів серед плюсів необанку можна виділити такі, як проведення та управління операціями з рахунком у зручний для клієнта час, у зручному місці та з будь-якого цифрового носія, звільнення від очікування у черзі та отримання консультації спеціалістів банку в будь – який зручний час.

Однак серед позитивних тенденцій існують й негативні, що стримують темпи розвитку необанків в Україні. Основною перешкодою є недосконале законодавство в сфері цифрових технологій в необанкінгу та ліцензуванні їх діяльності, а також значні витрати на розробку та впровадження надійного захисту від кібершахрайства та вірусних програм.

Отже, узагальнюючи вище сказане, можна зробити висновок, що в подальшому небанкам необхідно пропонувати своїм клієнтам більш вигідні продукти, а це допоможе забезпечити високий рівень довіри до необанків. Потрібно підвищити фінансові знання, оновити нормативно – правову базу, особливо в порядку та умов ліцензування діяльності необанків. Значний успіх небанківського сектору допоможе розвинути новітні цифрові технологічні процеси у банківській справі, а також запровадить нові інструменти для учасників фінансового ринку.

Інформаційні джерела:

1. Житар М.О. Необанкінг: зарубіжний досвід та українська перспектива. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2019. № 2. С. 81–95.

2. Українські необанки: ключові гравці й потенційні ніші для розвитку URL: <https://elnews.com.ua/uk/ukrayinski-neobanky-klyuchovi-gravczi-j-potencijni-nishi-dlya-rozvytku/>

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Пересада Н.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, доц. **Р.М. Бугріменко**
Державний біотехнологічний університет

Економічна ситуація в Україні на сьогодні має дуже нестабільний характер. У зв'язку з воєнними подіями та зруйнуванням значної кількості інфраструктурних об'єктів, багато підприємств призупинило свою діяльність або взагалі повністю закрилися. Наразі, як ніколи важливим для вітчизняних підприємств стає питання мінімізації ризиків, як загальних, так і пов'язаних з діяльністю кожної конкретної компанії.

Слід зазначити, що поняття економічного ризику охоплює як ризики, які призводять до грошових збитків, так і ті, що спричиняють втрати неекономічної природи, які прямо або опосередковано можна оцінити в грошовій формі.

Ризик - це потенційна можливість втрат ресурсу, небезпеки або небажаного результату у майбутньому під впливом обставин, що можуть статися під час реалізації функцій, процесів та операцій, спрямованих на досягнення встановленої мети, цілей та виконання поставлених завдань.

Управління ризиками - це процес, який відповідає як за прийняття, так і за виконання управлінських рішень, спрямованих на зниження ймовірності виникнення несприятливого результату і мінімізацію можливих втрат, що з ним пов'язані.

Головною метою системи управління ризиками на підприємстві є мінімізація негативного впливу на діяльність підприємства. Важливим аспектом є визначення допустимого (прийняттого) рівня ризику.

Проблему управління ризиками підприємства вивчали такі відомі дослідники, як: Ф. Найт, А. Маршалл, Дж. М. Кейнс, В. Беренс, Г. Бірман та інші. Основним завданням є дослідження концепції формування системи управління ризиками в менеджменті та сучасних аспектів управління ризиками підприємства.

Управління ризиками є одним з найважливіших елементів стратегічного управління і контролю, що забезпечує стабільність фінансового становища підприємства, підтримку стратегії його розвитку та загалом підвищення якості корпоративного менеджменту.

Основними принципами процесу управління ризиками є такі: інтегрованість та безперервність, структурованість та повнота, налаштованість, економічність та ефективність, залучення, динамічність, системність та всебічність, доступність інформації, фактори, пов'язані з корпоративною культурою, моніторинг та постійне удосконалення.

Для того, щоб визначити ймовірні події, які матимуть вплив на господарську діяльність підприємства відповідно до поставлених завдань та цілей, проводиться ідентифікація ризиків, що здійснюється у кожному структурному підрозділі шляхом класифікації ризику відповідно до його категорії та виду.

Відповідно до критеріїв, виділяють внутрішні, зовнішні та стратегічні ризики. Ідентифікація ризиків за видами включає: нормативно-правові, операційно-технологічні, програмно-технічні, кадрові, фінансово-господарські, репутаційні, та корупційні ризики.

Після визначення категорії та виду досліджуваних ризиків, здійснюється їх оцінка. Оцінювання ризиків проводиться відповідно до таких критеріїв, як рівень ймовірності виникнення та рівень їх впливу на здатність підприємства виконувати функції визначені для досягнення поставленої мети. Наступним кроком є визначення їх пріоритетності для діяльності підприємства. Враховуючи результати проведеної оцінки ризиків, приймаються рішення щодо вибору форми реагування на них (способу регулювання). Способи реагування на ризики можуть включати: зменшення, прийняття, розділення чи уникнення.

Процес з управління ризиками є динамічним і гнучким до змін. Тобто, в разі зміни пріоритетів або постановки нових цілей, заходи з управління ризиками мають контролюватися та переглядатися.

Отже, ризик має розглядатися відповідно до поставленої мети, для досягнення якої прийняті відповідні рішення і завдання. Підприємницький ризик характеризується зростанням або зниженням прибутку та доходу. Зростання прибутку є основою успішного функціонування підприємства на ринку. Проте, більш вагомими є негативні наслідки прояву ризику, що виражаються як у вигляді прямого збитку та виникненні фінансових втрат, так і у небажаних відхиленнях від мети, що погіршує ефективність господарської діяльності підприємства. Для збільшення ефективності прийнятого рішення необхідно розглядати декілька альтернатив, що направлені на визначення можливого залучення обмежених ресурсів.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Приходько В.О., асп.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.О. Ставерська**
Державний біотехнологічний університет

Сучасні цифрові, телекомунікаційні, біометричні технології суттєво трансформують індустрію фінансових послуг, активно витісняючи традиційних гравців і традиційні бізнес-моделі. Інтеграція нових фінансових рішень дозволяє змінювати структуру споживання, скорочувати витрати на певний функціонал (обробка клієнтських баз, програми лояльності та ін.), підвищувати ефективність і якість бізнес-процесів (таргетування цільової аудиторії, скоринг та ін.), а також істотно впливати на стійкість розвитку профільного бізнесу та т.д. В результаті індустрія фінансових технологій – Фінтех – поступово перетворюється в самостійний та інтенсивний сектор [1, с. 44].

У загальному розумінні, фінансові технології – це технології, що застосовуються в фінансових службах, або використовуються для того, щоб допомогти компаніям керувати фінансовими аспектами свого бізнесу, включаючи нові програми та додатки, процеси та бізнес-моделі [2].

Первісно фінтех сприймався виключно у якості внутрішніх інструментів та процесів фінансових установ, до яких у споживачів фінансових послуг не було прямого доступу. Але сьогодні фінтех став основою для всіх онлайн-транзакцій – переказів грошей, кредитування, сплати комунальних платежів тощо.

Фінтех складно назвати новинкою. В тій чи іншій формі фінансові технології існують стільки ж, скільки і фінансові послуги. Власне термін «фінтех» вперше було застосовано у 80-х роках ХХ ст. Пітером Найтом у однойменній статті в Sunday Times [2]. Він використав це слово для опису бота, який вніс зміни в його електронну пошту. Після глобальної фінансової кризи 2008 року компанії у галузі фінтех почали швидко розвиватися і суттєво змінили комерцію, інвестиції, управління активами, страхування та операції з цінними паперами. Саме завдяки фінтеху стало можливо існування криптовалют, зокрема біткоїну. Після кризи 2008 року з'явилися тисячі стартапів, які усвідомлювали, що довіра споживачів фінансових послуг у старому форматі зруйнована і назріла потреба у нових фінансових бізнес-моделях. Великі корпорації почали інвестувати у фінтех-бізнес, який сприймався як альтернатива старим бізнес-моделям фінансового сектору та нових стандартів обслуговування.

Згідно доповіді компанії Deloitte на Всесвітньому економічному форумі (WEB) [2], сьогоднішні споживачі очікують простого онлайн-доступу до фінансових послуг, швидкого схвалення кредитів та безкоштовних платежів для фізичних осіб, - усіх тих нововведень, які зробили фінтех популярним.

Сьогодні фінтех став важливою ланкою у ланцюжку фінансових послуг, який швидко змінює страхові та інвестиційні галузі.

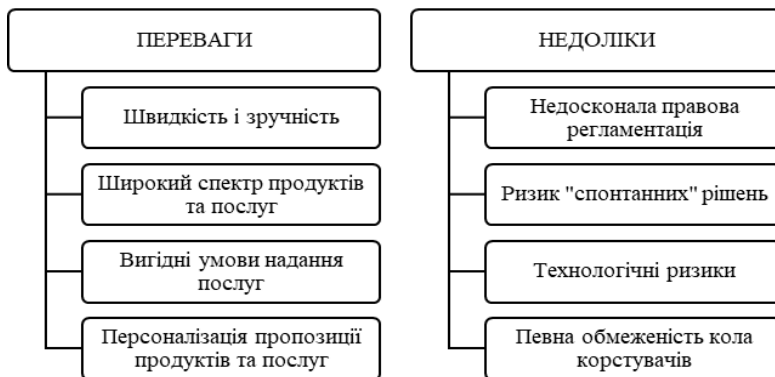

Рисунок 1 – Переваги та недоліки фінансових технологій

Таким чином, Фінтех може бути визначений, з одного боку, як набір технологій, який використовується учасниками фінансового ринку для підвищення ефективності операцій з фінансовими активами, з іншого боку – це новітній інституційний гравець, який об'єднує найбільш технологічно просунуті фінансові бізнеси – прямі конкуренти традиційним учасникам фінансового ринку.

Інформаційні джерела:

1. Borysiuk, O., Shmatkovskaya, T. and Datsyuk-Tomchuk, M. 2021. DRIVERS AND BARRIERS OF FINTECH DEVELOPMENT IN THE FINANCIAL MARKET. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 3, 27 (Sep. 2021), 44–53. DOI:<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-03-44-53>.

2. Що таке фінтех і як він впливає на ваше життя вже сьогодні? URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/5/641431/>

ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ У РОБОТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Пучок М.С., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – ст. викл. **Л.О. Нетребчук**
Державний торговельно-економічний університет

На сьогоднішній день Інтернет дуже глибоко інтегрувався в нашої культури, але останнім часом про «Інтернет речей» все частіше говорять як про окреме явище.

Інтернет речей працює завдяки датчикам, програмному забезпеченню та іншим технологіям, що дозволяє пристроям обмінюватися даними з іншими пристроями та системами. Об'єднання об'єктів за допомогою датчиків і сенсорів створює для них щось подібне до цифрового інтелекту, здатного передавати різні корисні дані в реальному часі самостійно, не вимагаючи постійного контролю з боку людей. Цьому сприяє поширення бездротових інтернет-мереж та розробка дешевих мікропроцесорів. [1]

Інтернет речей поєднує в єдину мережу велику кількість девайсів, що мають доступ до Інтернету, та людей, які їх використовують для обміну інформацією різних обсягів, типів і структури. Причому число таких пристроїв, спроможних самостійно підключатись до мережі та здійснювати операції, щорічно зростає; аналогічно – щодо чисельності їх користувачів і, відповідно, масштабів поширення як у різних галузях, так і в різних країнах світу. [2] На 12 липня 2022 року кількість IoT-пристроїв вже перевищує 12 млрд одиниць, а до 2025 року може перевищити 41 млрд. [1]

Можливими напрямками застосування технології IoT у діяльності фінансових установ є: розширення доступу клієнтів до системи з різних девайсів (не обмежуючись лише комп'ютерами, ноутбуками, планшетами та смартфонами); ідентифікація й обслуговування споживачів при використанні біометричних і позиційних датчиків, відеокамер; організація процесів здійснення транзакцій через домашні та переносні smart-пристрої (годинники, фітнес-трекери тощо); імовірність застосування роботів і дронів, зокрема – для доставки готівки. [3]

Наразі немає необхідності часто відвідувати банки та інші фінансові установи та проводити багато часу в чергах, але все ж таки бувають випадки, коли візит до банку чи іншої установи є неминучим.

Саме IoT призначений для створення сприятливих, зручних умов для комфортного відвідання фінансових установ.

Інтернет речей дозволяє менеджерам фінансових установ зменшити кількість персоналу, витрати на обслуговування, а разом з тим скоротити час очікування клієнта. Приміром, Harris Bank апробував «розумне» відділення, де замість справжніх працівників – чат-боти. У разі виникнення непередбачуваних запитань, чат-боти зв'язуються зі справжнім консультантом за допомогою інструментів відеоконференції. У 2019 році NatWest застосував функцію голосового банкінгу за допомогою Google Assistant. Ця функція була сумісна з розумною акустичною системою Google Home і надавала можливість клієнтам запитувати про залишки на рахунках, останні транзакції та транзакції, що очікують розгляду. [4] Крім того, інтернет речей може покращити досвід обслуговування через банкомат. Подекуди їх оснащують опцією прямого потокового відео, що дозволяє клієнтам спілкуватися з касирами, якщо знадобиться додаткова допомога. А Citibank увімкнув систему на базі Bluetooth із маяками IoT, що відкриває доступ до банкоматів цілодобово та без вихідних. IoT також може аналізувати, як клієнти використовують банкомати у певних районах, щоб зменшувати або збільшувати їх кількість. [4]

Отже, завдяки технологіям Інтернету речей в діяльності фінансових установ буде значна економія витрат, а саме за рахунок скорочення кількості банкоматів; підвищення кваліфікації персоналу; оптимізація кадрової політики; а також, що є не менш важливим – підвищення рівня задоволеності клієнтів фінансовими послугами, через прискорення процесів їх надання та створення комфортних, зручних для споживачів умов взаємодії з банком; розширення спектра послуг.

Інформаційні джерела:

1. Як працює Інтернет речей: суть технології та її застосування в сучасному світі. URL: <https://focus.ua/uk/digital/521863-kak-rabotaet-internet-veshchey-sut-tehnologii-i-ee-primenenie-v-sovremennom-mire>
2. Internet of things. Oxford Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/internet-of-things>
3. Холявко Н. І. Сучасні інформаційні технології в роботі фінансових установ. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-5_0-pages-152_161.pdf
4. IoT і банки: як інтернет речей збагачує світ фінансів. URL: <https://psm7.com/uk/technology/iot-banki-kak-internet-veshhej-obogashhaet-mir-finansov.html>

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ

Сірівля Є.О., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.А. Наумова**
Державний біотехнологічний університет

Сучасна епоха існування бізнес-процесів підприємства – це епоха трансформацій, коли пов'язуються різні характеристики, незалежно від того, чи це дані, інтерфейси, люди чи досвід.

Організації продовжують інвестувати значні кошти в нові технології, щоб використати цей зв'язок. Багато з них проходять значну цифрову трансформацію для докорінного розвитку традиційних бізнес-моделей. У зв'язку з цим, розвиток діджиталізації підприємства є одним з головних факторів конкурентоспроможності в умовах сучасного ринку. На даний період важливим показником є рівень інноваційного розвитку окремої держави. У 2020 році агентство фінансового консультування Bloomberg, яке є одним із найбільших на планеті, опублікувало рейтинг країн з найбільш високим рівнем інноваційного розвитку. До даного списку увійшло 60 країн світу. Першими у рейтингу були Німеччина, Південна Корея, Сінгапур, а от Україна зайняла п'ятірку аутсайдерів і, перебуваючи на 56 місці, випередила В'єтнам, Єгипет, Казахстан і Макао [1, с. 165].

Сучасні економічні реалії пов'язані з поширенням епідемічної небезпеки, викликані спрочиненою пандемією COVID-19 змусили функції HR в компаніях в екстремому порядку змінити підходи до управління персоналом. Для досягнення цього кадровим службам слід налагоджувати партнерську взаємодію в масштабах всієї організації, через менеджерів допомагаючи співробітникам сприйняти різні норми і очікування, пов'язані з цими змінами [2, с. 83].

У зв'язку із виникненням певною мірою Інтернет-залежності, необхідності придбання продукції, замовлення робіт чи послуг в режимі он-лайн, у суб'єктів української економіки сформувалася потреба для запровадження діджитал-технологій до процесів діяльності, у тому числі й використовуючи позитивний досвід провідних компаній, транснаціональних корпорацій та інших успішних проектів [3, с. 4].

Дослідження ринку аудиторських послуг в Україні свідчить про те, що за допомогою цифрових інструментів аудитори можуть

зосередитися на складних завданнях, для вирішення яких потрібна людська оцінка.

На нашу думку, за допомогою цифровізації можливо ідентифікувати поточні проблеми стосовно звітності клієнта, а саме:

1. Цифровізація забезпечує прозорість проектних ризиків та створює загальну поінформованість про можливі ризики серед усіх зацікавлених сторін проекту;

2. Управління цифровим аудитом дозволяє аудиторам підвищити точність і швидкість процесів аудиту і дає краще уявлення про ділові операції та ризики;

3. За допомогою цифрових інструментів аудитори можуть зосередитись на складних завданнях, для вирішення яких потрібна людська оцінка;

4. Цифрові інструменти дозволяють легко здійснювати обмін даними та покращують координацію, що допомагає побудувати робочий процес, та можливість легко встановити стандарт для вимірювання ризику;

5. Цифрові технології дозволяють компаніям бачити ключові показники і будувати комплексні звіти в режимі реального часу.

Таким чином, оскільки у зв'язку з діджиталізацією компаній генерується все більше даних, виникає потреба в розвитку функцій аудиторів. Тобто для виконання завдань аудиту на макрорівні потрібні фахівці з відповідними диджитал-компетенціями. Такий розвиток аудиту призводить до більшого взаємозв'язку та прозорості та, як наслідок, більшої довіри зацікавлених сторін.

Інформаційні джерела:

1. Нісходовська О. Ю. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємств. *Збірник наукових доповідей: Подільський державний аграрно-технічний університет*. 2020. С. 163-166. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/57750/>

2. Корейба В. Д., Нагорна І. І. Управління персоналом в умовах всесвітньої пандемії: нові виклики та можливості. 2021. *Збірник наукових доповідей: II Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*. С.82-83. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/issue/view/13896>

3. Лапин А.В., Гринчук І. О., Оленюк Д. О. Діджиталізація економіки в Україні: сучасний стан та перспективи. *Ефективна економіка*. 2022. Вип. 7. С.1-21. URL: https://www.researchgate.net/publication/362275211_DIDZITALIZACIA_EKONOMIKI_V_UKRAINI_SUCASNIJ_STAN_TA_PERSPEKTIVI

FINTECH У РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Узун О.Г., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Г. Лисак**
Державний біотехнологічний університет

Сектор фінансових технологій або фінтех (FinTech) – це нова галузь, що швидко розвивається, що створює інноваційні рішення для ринку фінансових послуг.

Їх використання сприяє посиленню конкуренції на фінансових ринках, розширює продуктову пропозицію, спрощуючи до них доступ. FinTech прибирають кордони між фінансовими продуктами та послугами, зумовлюючи появу нових гнучких бізнес-моделей.

Дослідження показало, що на сьогодні простежується зростання конкуренції між технологічними компаніями та фінансовими організаціями.

Розвитку сектора фінансових технологій сприяла цифровізація, що охопила практично всі сфери людського життя, включаючи і фінансовий сектор. Все частіше фізичні та юридичні особи надають перевагу фінтех-сервісам, замість традиційної банківської системи.

Огляд технологій, які сьогодні впливають на ринок фінансових послуг показав, що найбільший вплив здійснюють наступні:

– мобільні технології – мобільні пристрої, застосування яких базується на бездротовій комунікації. Розвиток мобільних технологій зумовив розвиток мобільний банкінгу, який передбачає управління банківським рахунком за допомогою мобільних пристроїв: смартфона, планшета, смарт-годинника;

– Big Data – дані великих обсягів та технології, технології їх обробки та методи пошуку необхідної інформації у великих масивах даних. Стосовно фінансового сектору – це інтернет-документи, соціальні мережі, транзакції по банківських картках та ін. Аналіз Big Data дозволяє фінансовим організаціям виявляти нових споживчів та створювати максимально потрібні фінансові продукти;

– Artificial intelligence (AI) – технології, що дозволяють створювати інтелектуальні машини та програми, здатні виконувати творчі функції, які традиційно виконує людина (наприклад, написання музики, літературних творів). Фінансовим компаніям ці технології надають змогу працювати на випередження, таким чином скорочуючи витрати;

– цифрові валюти. Цифрові валюти не мають матеріального втілення, але можуть використовуватися фізичними і юридичними особами як повноцінних грошових знаків. Сьогодні виділяють два типи цифрових валют – електронні-гаманці (наприклад, PayPal, WebMoney, ApplePay та ін.) та криптовалюти (біткоїн, ефіріум, лайткоїн та ін.). Електронні гаманці поповнюються грошовими коштами. Емісія, обмін та облік криптовалют здійснюється з використанням криптографічних алгоритмів на базі технології блокчейн;

– віртуальна та доповнена реальності. Ці технології використовуються фінансовими організаціями з метою підвищення якості дистанційного обслуговування та підвищення лояльності клієнтів. Наприклад, відкриття повнофункціональних віртуальних відділень, створення сервісів навчання фінансової грамотності, організація віртуальних розважальних майданчиків для своїх клієнтів та ін.;

– безконтактні технології – бездротові короткодистанційні технології, що працюють на відстані не більше 10 см. Ці технології застосовуються у смартфонах, планшетах, смарт-годинниках, пластикових картках.

– біометричні технології базуються на вимірі характеристик окремо взятої людини: голосу, жестів, відбитків пальців, сітківки ока та ін.

Таким чином, нові технології не лише дозволяють змінювати структуру споживання фінансових продуктів, скорочувати витрати на певні фінансові послуги, а й перебудовують саму індустрію їх.

Інформаційні джерела:

1. Семенов А. Ю., Цирулик С. В. Тенденції розвитку Fintech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. Бізнес Інформ. 2018. № 10. С. 327– 334. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-10_0-pages-327_334.pdf

2. Кльоба Л. Г. Фінтех – технології, які покращують та оптимізують фінансові послуги // Проблеми та перспективи розвитку, економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні : збірник тез доповідей. XIV Науково-практичної конференції (м. Львів, 17–20 квітня 2018 р.). Львів : Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2018. С. 63–65.

3. 21 термин о финтехе, которые каждый должен знать, чтобы понимать, как меняются банки и деньги / BusinessViews. 01.10.2018. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/finances/id/fintehslovar-1855/>

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІКОЮ

Фанаскова А.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, доц. **Р.М. Бугріменко**
Державний біотехнологічний університет

В наш час з кожним днем з'являється все більше нових технологій та інформації. Економічне управління вдосконалюється та розвивається. Керівники обробляють інформацію та приймають рішення і економічно обґрунтовують їх. Це здійснюється з спеціальних інструментів та методів. Економічне управління вважають як різновид систем управління, що призначений для впливу на об'єкт управління.

Усі елементи системи взаємопов'язані, тобто система економічного управління підприємством має свою специфічну структуру. Водночас економічне управління можна уявляти як різновид системи управління, що призначений для такого впливу на об'єкт управління, який переводить цей об'єкт у бажаний стан і надає параметрам процесів, які здійснюються в ньому, певних характеристик.

Інформаційні технології є ключовим фактором підвищення ефективності управління, чому сприяло зниження вартості та впровадження інформаційних технологій обробки даних, розробка різноманітного ефективного програмного забезпечення. Все це зробило економічно обґрунтованим та доцільним використання обчислювальної техніки в економіці та управлінні як державними, так і комерційними організаціями. Переважна більшість сучасних організацій впроваджує автоматизовані системи бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та планування тощо. Наслідком цього стає потреба організацій у кваліфікованих кадрах, які мають навички управління інформаційними системами та технологіями.

Ключовими елементами кожної організації є персонал, структура, робочі процедури, політика і культура. Інформаційна система – це також важливий інструмент для здійснення управлінських функцій. Для деяких видів бізнесу, наприклад для банків, діяльність без комп'ютерної інформаційної системи практично неможлива. Розвиток комп'ютерної інформаційної технології нерозривно пов'язаний з розвитком інформаційних систем, які в економіці використовуються для автоматизованого розв'язування економічних задач. Щоб розв'язати комп'ютерну задачу необхідно мати певні програми для її вирішення. Визначальною особливістю

інформаційної системи є те, що вона забезпечує користувачів інформацією з кількох організацій. Управління соціальними процесами реалізується за допомогою управлінської інформації, яка відображає зміст управлінських дій. Обіг управлінської інформації здійснюється за допомогою управлінських документів. Процеси діловодства та документообігу розглядаються, перш за все, як документальне відображення і забезпечення управлінських процесів. В цьому сенсі діловодство та документообіг слід розглядати як документальне забезпечення управління, тобто як систему вторинних процесів, які забезпечують і відображають процеси управління.

Як загальний критерій ефективності будь-яких видів технологій можна використовувати економію соціального часу, яка досягається в результаті їх практичного використання.

Інформаційна потреба є майже в будь якій професії. Особливості інформаційних потреб: суб'єкт вирішує певну задачу, то в нього є потреба в інформації; коли вирішуємо оригінальну задачу, то в нас є потреба в об'єктивно необхідних знаннях; потреба колективу в знаннях є колективною інформаційною потребою.

Інформаційна діяльність та інформаційне обслуговування сфери професійної діяльності, що містить операції пошуку, збору, поширення та видачі інформації для підвищення ефективності діяльності працівників. Інформаційні системи допомагають вирішенню багатьох проблем: аналіз діяльності конкурентів, перебудова діяльності підприємства та інші.

Результатом проведення змін є визначення найбільш характерних чинників, які необхідно враховувати при впровадженні інформаційних систем: організаційних, технологічних, людських тощо.

На даний момент існують два способи впровадження інформаційних систем – комплексний і точковий. У разі точкової системи всі елементи управління є автономними і по своїй суті розрізнені. Впровадження такої моделі передбачає поступову інтеграцію окремих складових в єдине ціле. Багато керівників віддають перевагу саме такому варіанту, зважаючи на нижчу вартість і недовіру до глобальних систем. Але не завжди вдається домогтися побудови єдиного інформаційного простору, оскільки сучасні інформаційні системи – це складні інтегровані комплекси.

Комплексний підхід усуває ці проблеми і дозволяє повністю автоматизувати бізнес-процеси. Системи документообігу, бухгалтерського обліку, тайм-менеджменту, технологій, виробництва в такому випадку працюють взаємопов'язано, безконфліктно і ефективно.

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ АКТИВНОЇ ФАЗИ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Фенченко М.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

За нормальних умов головною метою фінансового менеджменту можна вважати забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періоді, раціональне використання ресурсів для створення ринкової вартості, здатної покрити всі витрати, пов'язані з використанням ресурсів, і забезпечити прийнятний рівень доходів на умовах, адекватних ризику вкладників капіталу. Ця мета отримує конкретний вираз в забезпеченні максимізації ринкової вартості підприємства [1].

Під час активної фази військової агресії, яка має місце на території України, фінансовий менеджмент доцільно розглядати насамперед в антикризовому аспекті, коли коло задач змінюється з ціллю забезпечення фінансової рівноваги підприємства й успішного продовження його діяльності. Як наголошують Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О., антикризовий фінансовий менеджмент - це механізм фінансового впливу, комплекс заходів на етапах виявлення кризоутворюючих факторів, своєчасної діагностики, запобігання і нейтралізації кризи на підставі використання системи специфічних методів, принципів та прийомів управління фінансами [2]. Пацула О.І. пропонує використовувати метод прорахування декількох варіантів розвитку операційних і фінансових процесів на підприємстві [3].

Зазвичай, антикризовий фінансовий менеджмент пов'язаний з попередніми неоптимальними рішеннями керівництва підприємства, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємства та організації обороту його засобів. Зараз навіть сильні підприємства України з історією послідовного правильного менеджменту опинились у ситуації, коли їм треба діяти за антикризовими алгоритмами. На відміну від "звичайного" антикризового фінансового менеджменту, в теперішніх умовах з'явилася необхідність урахування нетипових випадкових зовнішніх негативних факторів, таких, як втрата або пошкодження основних фондів, вимушене переміщення працівників, втрата ринків збуту, зміни валютних курсів, переривання ланцюжків постачання, та зміни законодавства, що можуть мати вплив на можливість ведення бізнесу з

певними суб'єктами, та інших. З іншого боку, уряди України і країн-партнерів мають розуміння необхідності забезпечення функціонування економіки в умовах військового стану й намагаються створювати додаткові можливості для бізнесів, що продовжують функціонування попри виклики. Для підприємців створений розділ Інтернет-порталу “ДІЯ” [5], де пропонуються програми для релокейту підприємств з зон бойових дій, є доступ до грантових програм, платформа для координації постачальників та підприємств та інше. Також, “Офісом з розвитку підприємництва та експорту” [6] було запущено оперативну платформу для українських експортерів, є грантові програми і від урядів інших країн, наприклад, США [7]. В Україні наявна велика кількість внутрішньо переміщених осіб, які шукають віддалену роботу або готові спробувати себе у роботі на новому місці. Це відкриває можливості з оптимізації витрат при правильному підході і врахуванні видатків на оренду приміщень, логістику, винагороду праці та інших.

Таким чином, фінансовий менеджмент в умовах викликів сьогодення має здебільшого антикризовий характер. Серед особливостей можна відзначити наявність серйозних слабoproгнозованих й неконтрольованих зовнішніх ризиків та появу нових можливостей, пов'язаних зі зміною структури попиту, демографії, грантових програм від міжнародних організацій та уряду України та рішень ЄС, що покращують можливості збуту продукції. Фінансовий менеджмент за таких умов повинен враховувати ризики та нові можливості, бути гнучким й оперативно реагувати на ситуацію, що постійно змінюється, маючи заздалегідь пророблені варіанти для можливих альтернативних ліній її розвитку.

Інформаційні джерела:

1. Олійник О.В., Морозова Г.С. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2020. – 248 с.
2. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О., Вісник Хмельницького національного університету 2021, N1, стор.101.
3. Пацула О. І. Управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання в кризових умовах, матеріали науково-практичної інтернет-конференції, 13 травня 2022 року, Львів, стор. 315.
4. Момот Т.В., Безугла В.О., Тарарусв Ю.О., Кадничанський М.В., Чалий І.Г. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. / За ред. Момот Т. В. – К.: Центр учбової літератури, 2011
5. <https://business.dia.gov.ua/wartime> державний інтернет-портал “ДІЯ”.
6. https://export.gov.ua/business_during_war державний інтернет-портал “Офіс з розвитку підприємництва та експорту”.
7. <https://golocal-ukraine.com/grants-for-business/> — портал GOLocal.

Секція 3

**ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ЗБАЛАНСОВАНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

УДК 657.421.1

**ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА
ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОГО
УПРАВЛІННЯ**

Анахіна А.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

Для будь-якого підприємства, а особливо в сучасних нестабільних умовах, актуальним питанням є ефективне управління дебіторською заборгованістю, що дає змогу забезпечувати своєчасне погашення боргів та запобігати утворенню безнадійної заборгованості.

В науковій літературі існує багато трактувань щодо визначення поняття «дебіторська заборгованість», але варто зазначити, що насамперед, дебіторська заборгованість – це актив, такий же актив як нерухомість, техніка, грошові кошти тощо. При цьому, дебіторська заборгованість є значним активом підприємства, тому що пов'язана безпосередньо з отриманням доходу, а як відомо, будь-яка економічна діяльність підприємства направлена саме на отримання доходу.

О.Є. Федорченко визначає дебіторську заборгованість як суму боргів юридичних і фізичних осіб підприємству в готівковій та безготівковій формах, яка виникає внаслідок господарських операцій, що відбулися в результаті минулих подій та підлягають погашенню у майбутньому [1].

В бухгалтерській, податковій та інших економічних сферах існує велика кількість видів дебіторської заборгованості. Виділимо основні – це поточна та прострочена дебіторська заборгованість.

Якщо казати про поточну дебіторську заборгованість, то можна зазначити, що це заборгованість за поставлені товари, надані послуги та виконані роботи, строк сплати яких ще не настав.

Стосовно простроченої дебіторської заборгованості, то це заборгованість за поставлені товари, надані послуги та виконані роботи, які неоплачені у встановлений договором строк. Вона буває трьох видів: сумна, проблемна та безнадійна заборгованість. Якщо по відношенню до сумнівної та проблемної є невпевненість у поверненні до такої заборгованості, то безнадійна поверненню практично не підлягає.

Управління дебіторською заборгованістю – це функція фінансового менеджменту, яка направлена на збільшення прибутку підприємства за рахунок ефективного використання дебіторської заборгованості. Управління дебіторською заборгованістю є важливою короткостроковою фінансовою політикою підприємства. Задача по управлінню дебіторською заборгованістю складається з двох частин:

- 1) прискорення платежів, відповідно й оборотності коштів;
- 2) зниження ризикованих боргів.

Для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємства необхідно:

- визначити ступінь ризику несплати рахунків покупцями;
- збільшити кількість дебіторів (покупців) з метою мінімізації втрат від несплати;
- запровадити оперативний контроль за надходженням готівки на рахунки підприємства;
- здійснювати аналіз платоспроможності та надійності потенційних покупців;
- аналізувати структуру та динаміку дебіторської заборгованості у порівнянні з попередніми періодами;
- своєчасно визначати розмір сумнівної заборгованості;
- здійснювати контроль за виконанням платіжних умов за договорами та якщо є порушення, припинити співпрацю з такими покупцями;
- своєчасно виявляти недопустимі для підприємства види дебіторської заборгованості.

Всі вищезазначені напрями дають змогу для підприємства бути більш конкурентоспроможним та уникати ризиків, пов'язаних із простроченням або неповерненням дебіторської заборгованості, а також забезпечити фінансово-економічну безпеку підприємства в довгостроковій перспективі.

Якщо ж виникла сумнівна заборгованість, то можна виділити такі заходи щодо її повернення у примусовому порядку (факторинг, судове вирішення спору, застава, поручительство) або забезпечення такого повернення суб'єктами фінансового ринку (акредитив, лізинг, банківський кредит, авальований вексель, банківська гарантія).

Отже, для підприємства важливим є визначення напрямів ефективного управління дебіторською заборгованістю, що в першу чергу забезпечить його фінансово-економічну безпеку. Напрями підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю дають змогу підприємству залишитись конкурентоспроможним та мінімізувати ризики неповернення боргів клієнтами.

Інформаційні джерела:

1. Федорченко О.С. Облік і аналіз розрахунків із дебіторами (на прикладі текстильних підприємств легкої промисловості): автореф. дис. канд. екон. наук / О.С. Федорченко. К., 2009. 20 с.

УДК 336.7

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ У НЕСТІЙКИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Андрейків Т.Я., канд. екон. наук, доц.

Підківка М.І., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Львівський торговельно-економічний університет

Стале функціонування банків державного сектору, які забезпечують стабільність банківської системи, має особливе значення як для економіки, так і для безпеки держави у воєнний та післявоєнний періоди. Загальна ринкова поведінка державних банків не лише віддзеркалює домінуючі тренди у діяльності банківської системи, а значною мірою їх формує, тому є дуже важливим чинником впливу на ситуацію у грошово-кредитній системі країни загалом. В Україні домінуюча частка діючих у 2022 році банків належить 4 державним банкам, на які сукупно припадає 49 % активів, 46 % зобов'язань, 44 % власного капіталу та 65 % статутного капіталу банківської системи [1].

Зважаючи на важливу роль державних банків Національний банк України своїми рішеннями від 20 квітня 2021 р. № 148 «Про об'єкти критичної інфраструктури в банківській системі України» та від 24 квітня 2022 р. № 9/ДСК «Про затвердження переліку банків України, що залучаються до роботи (здійснення операцій) в умовах особливого періоду» відніс їх до об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України та включив до переліку уповноважених банків України, що залучаються до роботи (здійснення операцій) в умовах особливого періоду. З огляду на таке особливе значення для економіки та безпеки

держави у воєнний та післявоєнний періоди забезпечення сталого функціонування банків державного сектору потребує підвищеної уваги як з боку регулятора, так і наукових досліджень. Адже в умовах воєнного стану досягнення очікуваних показників діяльності банків державного сектору, визначених Засадами стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічних принципів) в редакції від 02 вересня 2020 р., є досить складним завданням і вимагає спільних зусиль як держави, так і окремих банків.

З метою забезпечення стабільної роботи банків державного сектору було прийнято низку нормативних документів, зокрема у травні 2022 року урядом схвалено стратегічні напрями діяльності банків державного сектору на період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки щодо визначення ключових цілей та напрямів їх діяльності, а також запроваджено моніторинг потенційних загроз національній безпеці України діяльності банків державного сектору та заходів їх нейтралізації. Основною місією банків державного сектору у період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки визначено забезпечення фінансової стабільності України, підтримка та стабільність функціонування банківського сектору, забезпечення фінансування пріоритетних галузей економіки та безперервного функціонування підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури [2].

Сьогодні банки державного сектору є активними учасниками поточних державних програм, таких як «Доступні кредити 5-7-9%», підтримки аграріїв під державну гарантію за портфельними кредитами, а також долучаються до розробки/участі у нових ініціативах Уряду, спрямованих на підтримку та відбудову економіки України.

У період дії воєнного стану до банків державного сектору застосовуються посилені вимоги до рівня та якості корпоративного управління, у тому числі, щодо здійснення професійної діяльності та прийняття рішень, виходячи з необхідності збереження середовища, в якому функціонують банки (зокрема, критичної інфраструктури, зайнятості працівників тощо), та запобігання гуманітарній катастрофі та/або економічній блокаді; забезпечення цілісності та неперервності роботи наглядової ради та правління банку; ініціативності на всіх рівнях системи корпоративного управління банку у вирішенні державних завдань, рішень вищого органу управління банку.

У забезпеченні стійкості вітчизняної економіки в умовах війни безперервність обслуговування державними банками приватних та бізнес-клієнтів відіграла важливу роль. При цьому провідну роль відіграла цифровізація платіжної системи. Здійснення належних виплат пенсій та інших соціальних виплат, заробітної плати працівникам бюджетної сфери,

у тому числі тим, хто перебуває на дистанційній роботі, розширення кредитної «подушки» для громадян, які стикаються із складнощами у погашенні карткових кредитів, не лише мають велике значення для запобігання гуманітарній кризі, а й сприяють стійкості функціонування економіки завдяки підтриманню споживчого попиту.

Державні банки як такі, що мають найрозвиненішу мережу відділень, й надалі мають розглядатися як опорні у програмах державної економічної підтримки.

Інформаційні джерела:

1. Державні банки України в умовах війни. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL : <https://niss.gov.ua>.

2. Про схвалення основних (стратегічних) напрямів діяльності банків державного сектору на період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 р. № 356-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

УДК 338.64

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Борова С.М., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.О. Євдокімова**
Державний біотехнологічний університет

Власний капітал є основою для початку і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства. Однією із головних проблем, з якою стикаються вітчизняні підприємства, є недостатня ефективність організації управління власним капіталом. Під організацією управління власним капіталом підприємств потрібно розуміти створення ефективної управлінської системи та її постійне удосконалення.

Капітал є поняттям багатогранним – це фінансово-економічні ресурси підприємства, що використовуються для фінансування матеріальних і нематеріальних активів – інформаційних, основних засобів, запасів товарів тощо, задля постійного збільшення вартості капіталу. Капітал використовується для фінансування ефективної діяльності підприємства, що забезпечує зростання вартості капіталу.

Організація системи управління власним капіталом підприємства має забезпечити розв'язання проблем недостатності оборотного капіталу; труднощів при здійсненні розрахунків із постачальниками;

різкого зменшення кількості замовлень, зменшення обсягу продажу через появу нових конкурентів; наявності збитків; заборгованості в розрахунках за банківськими відсотками; появи негативного іміджу підприємства на ринку; конфлікту між ланками керівництва підприємства; звільнення висококваліфікованих працівників [1].

Головною метою діяльності підприємства є максимізація прибутку. Тому необхідно залучити коротко- або довгострокові позики. Оптимальним варіантом формування фінансів підприємства вважається наступне співвідношення: частка власного капіталу повинна бути більше або дорівнює 60%, а частка позикового капіталу - менше або дорівнює 40% [2].

Для поліпшення фінансового стану й удосконалення організації власного капіталу підприємств можуть бути використані наступні шляхи прискорення оборотності капіталу: залучення позикових коштів для розвитку виробництва та росту прибутку; скорочення тривалості виробничого циклу за рахунок інтенсифікації виробництва; поліпшення організації матеріально-технічного постачання з метою безперебійного забезпечення виробництва необхідними матеріальними ресурсами й скорочення часу знаходження капіталу в запасах; прискорення процесу відвантаження продукції й оформлення розрахункових документів; скорочення часу знаходження коштів у дебіторській заборгованості; підвищення рівня маркетингових досліджень; створення більшого резервного фонду, а також удосконалювання його обліку й відбиття в бухгалтерському балансі [3].

Сучасне економічне становище потребує від власників та фінансових працівників підприємств ефективного управління, уважного контролю та своєчасного коригування структури капіталу підприємства, бо оптимальна структура капіталу дозволяє отримувати максимальний прибуток, рентабельність, фінансову стійкість та високі показники ліквідності та платоспроможності. Кожне підприємство досягнути такого співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел коштів, яке б здійснювало максимальний позитивний вплив на досягнення його стратегічних цілей. Слід впровадити помірне зростання позикових коштів, тобто деяке підвищення фінансового ризику, яке приведе до оптимальної структури капіталу, росту виробництва.

Стійке фінансове становище підприємства визначається також високою рентабельністю капіталу. Від цього залежить інвестиційна привабливість підприємства, рівень дивідендів на акції. При заміщенні частини власного капіталу позиковим рентабельність капіталу підвищується. Краще користуватися довгостроковими позиками, ніж короткостроковими. Однак в сучасних умовах така рекомендація

носить в основному теоретичний характер: довгострокові кредити і позики, як правило, надаються підприємствам в дуже обмежених розмірах, а частіше взагалі не надаються.

Головним завданням фінансових працівників для підприємств є оптимізація даного співвідношення, вибір надійних кредиторів для росту залучених коштів. А це дасть новий потенціал для підприємства і виробництва, ріст конкурентоспроможності і стійкості.

Інформаційні джерела:

1. Коренюк П., Усикова О. Удосконалення методичних підходів до системи управління власним капіталом підприємств. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. №2. С.83-89.

2. Марковський С. Н. Аналіз діяльності підприємств. *Економіка України*. К., 2019, № 2, 35с.

3. Фролова Т.О. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник для самостійного вивчення і практичних занять. – К.: Вид-во Європ.ун-ту, 2018. – 253с.

УДК 336.717

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

Вихристенко К.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.П. Близнюк**
Державний біотехнологічний університет

Управління фінансовими ресурсами торговельного підприємства на засадах системного підходу дає змогу усвідомити місію, стратегічну мету та цілі, оцінити комплексний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на ефективність його функціонування та розвиток.

Враховуючи закономірності та вимоги системного підходу як методології управління, стає можливим обґрунтувати концептуальну модель управління фінансовими ресурсами підприємства як інтегровану в загальну систему управління систематизовану та структуровану сукупність взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів із зворотними зв'язками, що забезпечують та впливають на процес управління фінансовими ресурсами на усіх ієрархічних рівнях, сприяють обґрунтованості прийняття управлінських рішень.

Система управління фінансовими ресурсами підприємства повинна відповідати основним вимогам, а саме: між елементами системи повинні існувати причинно-наслідкові зв'язки; система повинна бути динамічною, тобто володіти здатністю змінювати свій кількісний та якісний стан; система повинна володіти параметром, впливаючи на який можна змінити протікання економічного процесу.

До основних компонентів концептуальної моделі управління фінансовими ресурсами торговельного підприємства ми відносимо такі складові елементи: усвідомлену місію, мету, «дерево цілей», побудоване на основі їх ієрархії та ранжування; ієрархічну структуру організаційних рівнів управління підприємством та його фінансовими ресурсами: стратегічного, тактичного та оперативного, з урахуванням їх завдань та функціональної спрямованості; концептуальні підходи до управління; принципи управління; функції та методи управління; економічні інструменти управління; підсистеми забезпечення процесу управління (правову, нормативну, інформаційну, організаційну, методичну, програмну); критерії ефективності управління; методи контролю, аналізу та оцінки ефективності управління; індикатори ефективності управління фінансовими ресурсами.

Управління фінансовими ресурсами торговельного підприємства повинно ґрунтуватися на таких принципах: урахування перспектив розвитку фінансово-господарської діяльності; забезпечення відповідності обсягу залучених фінансових ресурсів обсягу інвестованих активів; забезпечення оптимальності структури фінансових ресурсів з позиції ефективного їх використання; забезпечення мінімізації витрат в процесі акумуляції фінансових ресурсів із різних джерел; забезпечення високоефективного використання фінансових ресурсів.

Декомпозиція стратегій підприємства включає: генеральну (загальну, корпоративну, портфельну), конкурентну (бізнесову, ділову), функціональні або забезпечуючі стратегії (маркетингову, операційну, інформаційну, управління персоналом, соціальну, організаційну, науково-дослідну), до складу яких, також відноситься фінансова стратегія підприємства.

Згідно з вимогами ранжування та підпорядкованості стратегій, а також ієрархічною побудовою організаційних рівнів управління, політику управління фінансовими ресурсами ми розглядаємо як невід'ємну складову загальної системи управління підприємством, яка підпорядкована функціональній фінансовій стратегії, що є ключовою забезпечуючою стратегією реалізації конкурентної та генеральної корпоративної стратегії підприємства.

Відповідно до основоположних принципів системного підходу, політика управління фінансовими ресурсами є інтегрованою у фінансову

стратегію (систему вищого рівня), самостійною комплексною та структурованою системою (підсистемою нижчого рівня), яка синтезує, окрім ключових системних складових елементів, багатоаспектні та диверсифіковані напрями фінансової діяльності підприємства, зокрема: управління формуванням власних фінансових ресурсів; управління залученням позикових фінансових ресурсів; оптимізацію структури та вартості джерел формування фінансових ресурсів; управління розміщенням фінансових ресурсів в активи (необоротні та оборотні); формування раціональної та збалансованої структури активів і капіталу; управління грошовими потоками; управління використанням фінансових ресурсів в процесі операційної, інвестиційної, фінансової діяльності; управління оборотністю активів; управління фінансовими результатами (доходами, витратами, прибутком, рентабельністю); управління фінансовим станом (фінансовою стійкістю, ліквідністю, платоспроможністю); управління фінансовими ризиками в процесі формування, розміщення та використання фінансових ресурсів; організацію своєчасного моніторингу, систематичного контролю, експрес-аналізу, комплексного аналізу та оцінки ефективності реалізації політики управління фінансовими ресурсами підприємства.

УДК 330.4:330.48

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ

Волощук О.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Г. Лисак**
Державний біотехнологічний університет

Негативні зміни в економіці будь-якої країни спричиняють небезпеку грошових втрат – фінансових ризиків. Для управління фінансовими ризиками потрібна налагоджена система моніторингу. В основу такої системи має бути покладена методологія якісної та кількісної оцінки та аналізу.

Фінансові ризики включають ринкові, кредитні ризики і ризик ліквідності.

Ринкові ризики пов'язані з можливими коливаннями справедливої вартості активів, зобов'язань та грошових потоків у зв'язку зі зміною ринкових параметрів, зокрема цін та цінових індексів, процентних ставок, курсів іноземних валют.

Тому ринкові ризики в першу чергу впливають на доходи та витрати від основних та інших видів діяльності, на прибуток, грошові

потоки, а також такі статті балансу, як запаси, фінансові активи, зобов'язання, власний капітал.

Кредитні ризики пов'язані з можливими несприятливими для компанії наслідками у разі невиконання (неналежного виконання) іншими особами зобов'язань. Джерелами цих загроз є незабезпечена торговельна та інша дебіторська заборгованість, видані аванси, вкладення в боргові цінні папери, видані позики, кошти та їх еквіваленти, депозити у банках.

Вплив цих ризиків позначається на інших доходах та витратах організації, прибутку, грошових потоках, фінансових активах, а також власному капіталі.

Ризик ліквідності пов'язаний з можливостями компанії своєчасно та в повному обсязі погашати наявні на звітну дату фінансові зобов'язання.

Інші наслідки цього ризику – погіршення репутації та умов отримання фінансових ресурсів, а також підвищення ймовірності банкрутства.

За ризиком ліквідності основна інформація, що розкривається у звітності, - це терміни виплат за фінансовими інструментами. За підсумками цих відомостей можна оцінити здатність компанії своєчасно обслуговувати свої зобов'язання.

Для оцінки впливу ризиків на фінансовий стан та фінансові результати компанії необхідно встановити взаємозв'язок ризиків результатами її діяльності.

У ході проведеного дослідження нами були виявлені такі взаємозв'язки. Вплив ринкового ризику зачіпає виручку, яка може знизитися через несприятливу зміну цін на продукцію компанії, витрат, які в свою чергу можуть зрости через зростання цін на ресурси, що закуповуються, а також інший фінансовий результат, у тому числі відсотки до сплати, які підвищуються при несприятливому зміні відсотковій ставці. Останні також можуть вплинути на ставку дисконту, від якої залежить справедлива вартість активів та зобов'язань.

Ринковий ризик може позначитися на всіх трьох первинних факторах вартості бізнесу: на рентабельності інвестованого капіталу – внаслідок зниження чистого прибутку до відрахування відсотків; на стійкому темпі зростання – внаслідок зменшення нерозподіленого прибутку; на середньозваженій вартості капіталу – внаслідок зростання відсоткових ставок та подорожчання джерел капіталу.

Кредитний ризик впливає на величину створюваних резервів за сумнівними боргами та резервами під знецінення фінансових вкладень, які збільшують інші витрати, знижують прибуток та власний капітал. Крім того, цей вид ризику може призвести до зменшення дебіторської заборгованості, фінансових вкладень, коштів та їх еквівалентів, що

також негативно позначиться на прибутку та власному капіталі. У результаті кредитний ризик може негативно вплинути на рентабельність інвестованого капіталу та сталий темп зростання.

Ризик ліквідності може призвести до збільшення інших витрат, у тому числі відсотків до сплати, штрафів, пені, неустойки за порушення умов договорів, до зниження прибутку та власного капіталу. Це своє чергу вплине на рентабельність інвестованого капіталу та стійкий темпи зростання.

Інформаційні джерела:

1. Бас Ю.В. Загальні основи управління підприємством умовах фінансової кризи / Ю.В. Бас, А.С. Петлюк// Наука й економіка.- 2021. - № 1 (37).

2. Тарасенко І.О. Фінанси підприємств: підручник / І.О. Тарасенко, Н.М. Любенко. – К.: КНУТД, 2020. – 360 с.

3. Ткач С. М. Управління ризиками інвестиційної діяльності в регіоні: теоретичні основи та прикладні аспекти : монографія. – Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України», 2019. – 234 с.

УДК330.4:330.48

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Воробйов Д.С., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Г. Лисак**
Державний біотехнологічний університет

Ризики є невід'ємною частиною будь-якого бізнесу. Прийняття будь-якого управлінського рішення має ґрунтуватися на обліку потенційних ризиків. Управління ризиками забезпечує керівнику підприємства основу запровадження виправданих рішень до виконання поставлених завдань. У європейських країнах розроблено стандарти управління ризиками. На жаль, на більшості підприємств України система управління ризиками або зовсім відсутня, або тільки починає формуватися.

Відзначимо, що в загальному розумінні, ризик – це поняття, що характеризує відхилення від очікуваного результату. Вивчення сучасної економічної літератури показало, що більшість авторів, для характеристика даного поняття, застосовують такі риси: ризик завжди пов'язані з прийняттям рішень; ці рішення приймаються за умов невизначеності; весь перелік прийнятих рішень має імовірнісний характер; будь-який із відомих видів ризику може завдати збитків підприємства.

Ми дотримуємося думки тих авторів, які вважають, що ризик є невизначеністю наслідків, у разі настання яких підприємство може як досягти поставленої мети, так і ні.

Фінансові ризики – це ймовірність втрати фінансових ресурсів. Залежно від рішень керівника вони можуть призвести до позитивного чи негативного результату у двох основних сферах: 1 – формування рівня прибутковості господарських операцій підприємства; 2 – рівень збитків або загроза банкрутства.

Аналіз вітчизняних умов ведення бізнесу показав, що найнебезпечнішими для підприємства є ринкові, кредитні та валютні ризики.

У результаті дослідження було виявлено, що у вітчизняній практиці відсутня єдина методика управління фінансовими ризиками. Застосування зарубіжних методик викликає певну складність, що пов'язано з необхідністю їхньої попередньої адаптації до з умов ведення бізнесу.

Грунтуючись на теорії управління ризиками, можна виділити такі основні засади управління фінансовими ризиками: свідомість їх прийняття; керуваність ризиків, що приймаються; незалежність управління ризиками; економічна виправданість управління; облік фінансової стратегії підприємства; відповідність рівню прибутковості операцій; відповідність фінансовим можливостям бізнесу; рахунок фактору часу.

З урахуванням того, що всі можливі несприятливі події та пов'язані з ними фінансові втрати незалежні одна від одної, доцільною є нейтралізація ризиків окремо.

Виходячи з основної мети створення підприємства можна сформулювати мету та завдання системи управління фінансовими ризиками. Так, метою даної системи є підтримання стабільності підприємства у його розвитку та мінімізація збиткових у господарських операцій. Для реалізації цієї мети необхідне вирішення таких завдань: виявлення найбільш значних загроз, слабких місць у діяльності підприємства; багатофакторна оцінка всіх можливих загроз, їхньої ймовірності, очікуваної шкоди; розробка заходів щодо нейтралізації або мінімізації вжитих загроз.

Вивчення досвіду застосування системи управління фінансовими ризиками на підприємствах дозволило виявити такі стадії управління даними ризиками: ідентифікація окремих видів фінансових ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства; оцінка ступеня ймовірності окремих фінансових ризиків; оцінка можливих фінансових втрат, пов'язаних із окремими ризиками; встановлення граничного значення рівня ризиків щодо окремих фінансових операцій; профілактика окремих фінансових ризиків; внутрішнє та зовнішнє страхування фінансових ризиків; оцінка ефективності управління фінансовими ризиками

Інформаційні джерела:

1. Бас Ю.В. Загальні основи управління підприємством в умовах фінансової кризи / Ю.В. Бас, А.С. Петлюк// Наука й економіка.- 2021. - № 1 (37).
2. Тарасенко І.О. Фінанси підприємств: підручник / І.О. Тарасенко, Н.М. Любенко. – К.: КНУТД, 2020. – 360 с.
3. Ткач С. М. Управління ризиками інвестиційної діяльності в регіоні: теоретичні основи та прикладні аспекти : монографія. – Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України», 2019. – 234 с.

УДК 338.242.2

ФІНАНSOVA CТІЙKІCTЬ ПІДПРИЄMCTBA TA ЇЇ CКЛADOBІ

Галайко А.Є., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Г. Лисак**
Державний біотехнологічний університет

Невизначеність та складність економічного середовища функціонування та розвитку підприємств актуалізують проблему забезпечення його фінансової стійкості.

Нами було проведено дослідження основних визначень поняття «фінансова стійкість» та виявлено відмінність підходів до визначення сутності даного поняття. Узагальнення отриманої інформації дало змогу уточнити визначення цієї категорії. А саме: фінансова стійкість підприємства – це його здатність, в умовах середовища, що змінюється, функціонувати і розвиватися, досягаючи поставлених цілей із заданим інтервалом можливих відхилень, і виконувати свої зобов'язання на основі ефективного формування, розподілу та використання фінансових ресурсів.

Вважаємо, що структурною основою фінансової стійкості є комплекс трьох найважливіших її складових: фінансової стабільності, фінансової гнучкості та фінансового потенціалу підприємства. У сукупності вони найбільш повно розкривають економічну сутність фінансової стійкості підприємства, підкреслюючи комплексність і ємність її змісту. Так, фінансова стабільність характеризує стабільність фінансового стану підприємства у короткостроковому та довгостроковому періодах, яка проявляється у поточній та стратегічній платоспроможності підприємства. При цьому, поточна платоспроможність є наслідком ліквідної структури активів, стратегічна - відображає здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання у довгостроковому періоді та характеризується структурою пасивів підприємства. Виходячи з

цього, основними індикаторами цієї складової є: коефіцієнти ліквідності та коефіцієнти, що відображають структуру пасивів підприємства.

Фінансова гнучкість, з одного боку, є здатністю підприємства в обмежені терміни мобілізувати необхідний обсяг коштів з метою вирішення проблем або реалізації можливостей. А з іншого боку - відображає здатність підприємства мінімізувати свої боргові зобов'язання в оперативні терміни з метою збереження кредитоспроможності для здійснення інвестицій. У зв'язку з цим ступінь фінансової гнучкості залежить від ефективності управління грошовими потоками підприємства, а її індикаторами є: показники ефективності управління грошовими потоками та динаміки показників ділової активності.

Фінансовий потенціал - це сукупність наявних фінансових ресурсів та невикористаних фінансових можливостей, які підприємство може реалізувати з метою забезпечення сталих темпів економічного розвитку. Фінансовий потенціал також сприймається як здатність наявних ресурсів підприємства приносити доходи за певний час. Таким чином, фінансовий потенціал характеризує ресурсні можливості розвитку підприємства, а його індикатори – показники динаміки чистих активів та показники рентабельності та виконання «золотого правила» економіки підприємства.

Дані структурні компоненти фінансової стійкості підприємства взаємопов'язані та взаємозумовлені. Так, зростання фінансової стабільності підприємства тягне за собою підвищення його кредитного рейтингу та привабливості для інвесторів, що призводить до зростання фінансової гнучкості та фінансового потенціалу. Але збільшення можливостей кредитування підприємства може згодом знизити його фінансову стабільність (внаслідок погіршення показників структури капіталу) та порушити фінансову гнучкість, що також позначиться на його фінансовому потенціалі.

Вважаємо, що, незважаючи на існуючий взаємозв'язок між структурними компонентами фінансової стійкості, кожен із них по-своєму розкриває її певну сторону. А розгляд фінансової стійкості підприємства як комплексу його фінансової стабільності, фінансової гнучкості та фінансового потенціалу дозволяє по-новому розглядати досліджуване поняття у контексті фінансового управління.

Інформаційні джерела:

1. Абрютіна, М. С. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства : учеб.-практ. посібник / 3-є изд., перераб. и доп. М., 2020. 172 с.
2. Голеско І.О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства. *Економіка транспортного комплексу*. 2017. Вип. 30. С. 49-57.
3. Масленников Є.І. Елементи системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 12/1. С. 25-28..
4. Фінансова стійкість підприємства. URL: <http://dtk.com.ua/show/1cid04164.html>.

СУТНІСТЬ ТА КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Герашенко З.А., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Жиликова**
Державний біотехнологічний університет

Для характеристики страхової компанії використовують такі поняття як розвиток. Розвиток визначається не просто зміни, а прогресивні зміни, які удосконалюють процеси підприємства. Розвиток характеризується такими параметрами як освоєння нових видів технологій, освоєння нових ринків, використання модернізованого обладнання, новітньої техніки, впровадження нових форм організації й оплати праці та методів управління виробництвом, удосконалення партнерських відносин і формування нових. Розвиток підприємства – це незворотні, цілеспрямовані та закономірні зміни господарської системи, послідовність переходу її з одного стану в якісно інший на основі удосконалення техніки, технології та організації праці, впровадження новацій в управлінні [1].

Розвиток – це довго строкова категорія, тому і показники, що характеризують ефективний розвиток, повинні визначатись через методи стратегічного аналізу. Вимірювання результативності в стратегічному аспекті розглядається через теорію зацікавлених сторін.

Одним із перших ідею враховувати інтереси зацікавлених сторін в управлінні компанією сформулював відомий економіст Фрімен у 1984 році, який доводив, що управління на майбутнє приватною фірмою може бути набагато ефективнішим і результативнішим, якщо менеджери почнуть враховувати інтереси зацікавлених сторін (споживачів, постачальників, власників, держави тощо). На думку Фрімена тільки у злагодженій багатовекторній політиці управління власною справою можна знайти відповідь на загрози, які створює сучасне ринкове середовище, що прямує до глобалізації та невизначеності [2].

Очевидно, що серед найбільш вагомих груп зацікавлених сторін слід виділити власників бізнесу, покупців продукції, безпосередньо підприємство і державу. Інтереси інших зацікавлених сторін можуть бути враховані вибірково [2].

Система показників відповідальності (ASC) призначена для пошуку своєрідного «балансу інтересів» між різними зацікавленими сторонами. Контракти в системі зацікавлених сторін (або взаємозв'язки) розглядаються як внески різних зацікавлених сторін взамін вигід та стимулів, які забезпечує підприємство. Зацікавлені

сторони залишаються зацікавленими лише доти, поки підприємство забезпечує такі стимули, цінність яких перевищує, або, як мінімум, компенсує зроблені внески.

Згідно моделі ASC суб'єкт підприємницької діяльності та зацікавлені сторони поєднуються двома типами зв'язків – внесками і стимулами. Процес практичного впровадження цієї моделі здійснюється в декілька етапів: ідентифікація зацікавлених сторін; визначення внесків, отриманих від кожної зацікавленої групи осіб, і стимулів, наданих підприємством цим групам; ранжування внесків і стимулів за пріоритетом; визначення показників для кожного внеску; практичне застосування вибраних показників для підготовки і прийняття стратегічних управлінських рішень.

Фахівці виокремлюють, здебільшого, шість головних чинників, які у сукупності забезпечують фінансову надійність страхової компанії: достатній власний капітал, формування збалансованого страхового портфеля, достатні страхові резерви, ефективна тарифна політика, ефективне управління активами, перестраховування [3, с. 192].

Законом України «Про страхування» встановлено наступні вимоги до забезпечення платоспроможності страховиків: наявності сплаченого статутного фонду та наявності гарантійного фонду страховика; створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань; перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності [4].

Таким чином, ефективний розвиток страхової компанії з позиції власника бізнесу залежить від зростанні її фінансового результату та ринкової вартості. А також необхідно забезпечувати достатній рівень фінансової стійкості та платоспроможності яка несе соціальну відповідальність та вимоги діючого законодавства.

Інформаційні джерела:

1. Економіка підприємства агропромислового комплексу. Електронна сторінка <https://posibniki.com.ua>.
2. Говорушко, Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк, О. Ю. Толстенко ; Національний університет харчових технологій. – К.: «Центр учбової літератури», 2012 – 376 с.
3. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій: Навч. посіб. – КНЕУ, 2007. – 328с
4. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 р. № 85/96–ВР //www.rada.gov.ua

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гладкина А.І., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.О. Нагаєва**
Державний біотехнологічний університет

Ринок страхових послуг є одним із невід'ємних елементів ринкової інфраструктури та фінансової системи країн із розвинутою економікою. В Україні страховий ринок розвивався інтенсивно, хоча і нерівномірно, але запровадження військового стану різко змінило умови його функціонування.

У довоєнний період на страховому ринку України мали місце такі проблеми як: низький рівень платоспроможності населення, відсутність механізму гарантування страхових виплат; недосконалий механізм державного регулювання, недовіра до страховиків з боку страхувальників, що призвело до невисокого попиту на страхові послуги – менше 5% населення України має договори страхування.

Зміни економічної та політичної ситуації в Україні ще більше загострили проблеми, які мали місце на страховому ринку: замалий попит фізичних і юридичних осіб на страхові послуги, низькі показники конкурентоспроможності українських страхових компаній; відсутність надійних інвестиційних програм та реальних фінансових механізмів для довгострокового розміщення страхових резервів; недостатній рівень страхових виплат; недостатня ефективність стратегічного менеджменту страхових компаній; значна інформаційна закритість діяльності страховиків.

Вказані вище проблеми були наслідком негативного впливу таких чинників, як: відсутність економічної стабільності в державі, неплатоспроможність населення, дефіцит фінансових ресурсів, прояви монополізму, високий рівень інфляції, що не дозволяє здійснювати довгострокові види страхування в національній валюті, слабкий розвиток фондового ринку, що унеможливило використання цінних паперів як категорії активів для захищеного розміщення страхових резервів.

З початком військових дій на території України до цих проблем додалося суттєве зниження обсягів продажів, особливо через роздрібні канали, і значне зменшення розміру грошових надходжень страхових компаній у вигляді страхових премій. Крім того, різко збільшилася кількість запитів від клієнтів на відтермінування чергових платежів та розірвання договорів страхування. При цьому суттєво змінилася

модель дистрибуції страхових полісів та процеси відшкодування, дедалі більше трансформуючись в онлайн.

У зв'язку з переміщеннями, тимчасовим захопленням територій, фізичним знищенням об'єктів нерухомості скоротилася кількість центрів обслуговування страхувальників. Проблемними є організація врегулювання страхових випадків у регіонах, де ведуться бойові дії, проведення оглядів транспортних засобів, отримання та належне оформлення оригіналів документів для подання страховику з метою отримання страхової виплати та ін.

Страховому ринку вдалося не лише вистояти, але й налагодити роботу в умовах воєнного часу. Станом на 30.06.2022 загальний обсяг активів страховиків у порівнянні з початком року (до військової агресії), майже не змінився (+2,2%) і склав 65,7 млрд. грн. При цьому, за вказаний період кількість страховиків скоротилася – з 155 (01.01.2022) до 142 (01.07.2022). Страховий ринок продемонстрував помірний приріст прийнятних активів (+2,2%) а у компаній, що звітують – зросли дещо більше (+3,2%). Обсяг сформованих страхових резервів у I півріччі 2022 залишився сталим (36,6 млрд. грн) [1].

Водночас на ринку залишається чимало викликів, пов'язаних із безпрецедентно складними умовами, в яких доводиться працювати і страховикам, і страхувальникам, і регулятору. Нацбанк рекомендував страховикам спростити процедуру врегулювання страхових випадків і максимально використовувати електронні документи, коли неможливе або ускладнене отримання їх оригіналів від страхувальників.

Наразі стан справ виглядає таким чином, що у ринку страхування навряд є підстави дивитися у найближче майбутнє із оптимізмом. Слід визнати, що страхування не є однією із ключових галузей економіки. Страхування скоріше можна розглядати як «розкіш», додатковий інструмент, який дозволяє мінімізувати ризики. А тому очевидно, що фінансові ресурси після перемоги будуть направлені на відбудову інфраструктури, житла, заводів, транспорту, а не на їх страхування [2].

Страхування є тією сферою підтримкою якої державі доведеться приділити особливу увагу та запровадити заходи, що дозволять підтримати галузь, наприклад, шляхом зменшення податкового навантаження або переглядом регуляторних вимог.

Інформаційні джерела:

1. Під час дії воєнного стану ринок страхування продовжує працювати.
URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/>

2. Карпов С. Що змінюється у страхуванні в умовах воєнного стану?
URL: <https://zib.com.ua/ua/151290.html>

РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Додіван М.О., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.Г. Малій**
Державний біотехнологічний університет

На сучасному етапі основним трендом розвитку глобальної економіки є цифровізація, що являє собою процес поширення цифрових технологій в усіх аспектах бізнесу. В умовах поширення коронавірусної інфекції, карантину та вимушеної ізоляції актуальність використання цифрових технологій у фінансовій сфері в усьому світі підвищується.

Фінансові технології (Фінтех) розглядають як екосистему, яка поєднує всіх учасників фінансового ринку, зокрема, фінансові технології -стартапи, регулятори, банки, міжнародні платіжні системи, асоціації банкірів та фінансистів, інкубатори, акселератори, постачальники [1].

Фінансові технології забезпечують клієнтам зниження витрат, платежі в реальному часі, більш широкий вибір послуг та більшу зручність.

Поряд з вищезазначеними перевагами використання фінансових технологій має ряд недоліків:

1) недостатній рівень нормативного регулювання внаслідок використання фінансових технологій компаніями відмінних від традиційних установ бізнес-моделей; спонтанність прийняття рішення споживачами онлайн-послуг;

2) обмеженість доступу з огляду на певний рівень вмінь та наявності гаджетів у користувачів для здійснення онлайн-операцій [2, с. 207].

Розвиток цифрових технологій сприяє появі певних потенційних ризиків, які впливають на ефективність функціонування фінансової системи. До таких ризиків належать:

– ринковий ризик, що передбачає негативні наслідки від істотної зміни ринкової кон'юнктури;

– технологічний ризик, що передбачає порушення безперервності надання послуг внаслідок збоїв чи помилок у діяльності сервісу;

– юридичні ризики, які стосуються недостатності захисту прав споживачів [2, с. 64].

В Україні ринок фінансових технологій знаходиться на початковій стадії становлення. У сфері фінансових технологій в Україні на сьогодні працює понад 100 компаній, більшість яких

працюють у сфері payment/money transfer (38 компаній), technology and infrastructure (36 компаній) та mobile wallets (22 компаній). Згідно з інформацією, яка наведена в українському фінансово-технологічному-каталозі-2019, близько 70% фінансових технологій компаній працюють без залучення грошей сторонніх інвесторів, з них 61% покладається виключно на свої кошти, ще 9% – залучають гроші друзів та родичів. 30% користуються зовнішніми інвестиціями, в основному - це приватні інвестори та ангельські інвестиції [2].

Аналіз свідчить, що на ринку фінансових технологій України бракує акселераторів, які допомагали б розвиватися компаніям на ранніх стадіях. Крім того, на відміну від загальноновизнаної практики, в Україні чимало компаній намагаються виходити на ринок уже з готовим продуктом.

Найбільшими гравцями на українському ринку фінансових технологій є банки. Ефективний розвиток національного ринку фінансових технологій в значній мірі залежить від співпраці й партнерства банків з фінансовими технологіями компаній, які інтенсивно працюють над розвитком фінансових технологій. За статистикою, 79% банків мають системи, з якими складно інтегруватися, і тільки 6% банків досягли бажаного ROI (показник успішності бізнесу) від колаборації з фінтех [4].

Важливим моментом у розвитку фінансових технологій є активна участь Національного банку України, який не тільки виконує роль мегарегулятора, але і виступає ініціатором і майданчиком для розвитку фінансових технологій проєктів.

Інформаційні джерела:

1. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. URL: [https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech in Ukraine 2018ua.pdf](https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech%20in%20Ukraine%2018ua.pdf).
2. Волосович С. В. Regtech в екосистемі фінансових технологій. Modern economics. 2019. №15. С. 62-68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_15
3. Тютюн І. Нема лиха без добра, або Як коронавірус змінить фінтех. Економічна правда. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/06/11/661591/>.
4. Тютюн І. 37% українців не мають банківських карт. Навіщо фінтех Україні. Бізнес URL: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/vidkritiy-banking-shcho-chekaye-na-finteh-v-ukrajini-50063500.html>.

ПЕРЕДУМОВИ РОЗРОБКИ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Дуднік Т.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Жиликова**
Державний біотехнологічний університет

Останні кілька десятиліть у багатьох розвинених державах взято курс на формування високого рівня фінансової культури населення. причинами тому стало: по-перше, сприйняття фінансово грамотних громадян, спроможних взяти на себе відповідальність за особисті фінанси та відігравати активну роль на ринку фінансових послуг як основу для сталого розвитку суспільства. По-друге, запорукою стабільності та єдності держави визнають покращення умов життя громадян (в тому числі найменш захищених верств населення), а найбільш ефективним способом досягнення цієї мети є попередження бідності, що, певним чином, досягається завдяки фінансовим знанням.

Крім того підвищення фінансового потенціалу населення поступово сприяє створенню ефективних і дієвих ринків та знижує необхідність втручання держави [1]. У період фінансово-економічної кризи підвищується актуальність фінансової культури населення, вона стає запорукою виходу з кризи, мінімізуючи негативні наслідки для населення та економіки.

В Україні питання формування достатнього рівня фінансової культури посіло важливе місце серед стратегічних цілей держави майже десять років тому. Результати загальнонаціонального дослідження «Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021 році», яке проводив Проєкт USAID «Трансформація фінансового сектору» у співпраці з Національним банком України [1] засвідчили наявність низки проблемних зон, які потребують уваги з боку держави.

Найбільші проблеми з фінансовою грамотністю спостерігаються у таких вікових групах, як 18-24 роки та старше 60 років. Також сільське населення має прогалини у фінансовій грамотності. Таким чином, необхідно переформатувати заходи з фінансового просвітництва найбільш прийнятним чином для цих груп населення, в тому числі через формування адекватних каналів поширення інформації. Необхідно зауважити, що онлайн-освіта не завжди є доступною для зазначених груп населення, а це актуалізує питання проведення офлайн-заходів. Відзначимо, що прогрес останніх років в

Україні значною мірою був забезпечений просвітницькими заходами за підтримки міжнародних донорів, і реалізацію цих заходів варто продовжувати, щоб зберегти і примножити отриманий ефект. Крім того, широкого розповсюдження зазнали вітчизняні навчальні курси, вебінари з питання фінансової культури та грамотності.

За результатами дослідження також виявлено значну прогалину у знаннях фінансових продуктів та користування ними серед населення України. Робота з інформування повинна проводитися не тільки на рівні фінансових регуляторів, а швидше на рівні фінансових інститутів, які й є кінцевими продуцентами фінансових послуг. Важливо відзначити, що усвідомлення фінансовими установами своєї відповідальності за недоброчесну поведінку щодо споживачів фінансових послуг, зокрема, в частині розкриття інформації про фінансову послугу, є елементом фінансової культури та стане міцним підґрунтям для зростання довіри до фінансових установ.

Дослідження 2021 року показало, що 10% (12% -2018 р.) опитуваних не знають про гарантування вкладів фізичних осіб і тільки 31% (27% у. 2018 р.) респондентів знають, що банки мають розкривати інформацію про реальну відсоткову ставку за кредитом.

Таким чином, програма підвищення рівня фінансової грамотності населення України повинна мати такі завдання у короткочасній перспективі:

- робота з вразливими групами населення за віком і за місцем проживання;
- проведення роз'яснювальної роботи щодо переваг користування фінансовими продуктами серед населення України;
- спрямування зусиль фінансових регуляторів на посилення захисту прав споживачів фінансових послуг та інформування споживачів про вже наявні можливості їх відстоювання.

Враховуючи, що фінансова грамотність є одним з елементів загальної культури фінансових стосунків, на наш погляд, розробці програми підвищення фінансової грамотності повинно передувати дослідження взаємозв'язку фінансової обізнаності, фінансової освіченості, фінансової культури, фінансової грамотності та формування механізму формування загальної фінансової культури держави.

Інформаційні джерела:

1. Кізіма Т.О. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. Вісник THEU. 2012. № 2. С. 64-71.
2. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/FSR_2022-H1.pdf?v=4

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Дядченко О.С., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.О. Ставерська**
Державний біотехнологічний університет

Турбулентність економічного середовища в Україні вимагає істотної зміни підходів до визначення стратегічних цілей підприємства, завдань сталого розвитку, і, відповідно, його фінансової стратегії. Сьогоднішніми характерними особливостями суперечностей фінансової стабільності підприємств є порушення раціональної структури фінансових ресурсів, дефіцит власних оборотних коштів, зниження мобільності капіталу. Це є наслідком типових фінансових проблем, що потребують негайного усунення, зокрема: 1) збиткові види діяльності підприємств, що призводять до порушення фінансової стабільності і втрати чистого оборотного капіталу; 2) деформація структури капіталу, пов'язана з відсутністю довгострокових джерел фінансування та високою часткою короткострокової кредиторської заборгованості; 3) наявність суперечностей між елементами фінансової рівноваги, а саме: між ліквідністю та рентабельністю, ліквідністю та фінансовою стійкістю; ризиком і фінансовою стійкістю; 4) відсутність обґрунтованої фінансової стратегії сталого розвитку підприємства.

Визначення векторів стратегічного управління фінансовими ресурсами підприємства, виявлення основних тенденцій руху фінансових ресурсів та факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ допомагають найбільш повно визначити особливості та можливі напрямки сталого стратегічного фінансового розвитку підприємств в сучасних умовах господарювання, що актуалізує дослідження концептуальних основ фінансової стратегії сталого розвитку підприємства.

Найскладнішими умовами прийняття стратегічних рішень є нестабільність навколишнього середовища, в яких високий ступінь невизначеності зумовлює низьку ймовірність вірного вибору стратегічного рішення та відсутність упевненості в досягненні успіху підприємств. Розумович Н.Ф. виділяє такі сучасні особливості стратегічного управління:

1) стратегічне управління здійснюється в контексті місії підприємства, і його фундаментальне завдання полягає в тому, щоб забезпечити взаємозв'язок місії з основними цілями підприємства в умовах змінного економічного середовища;

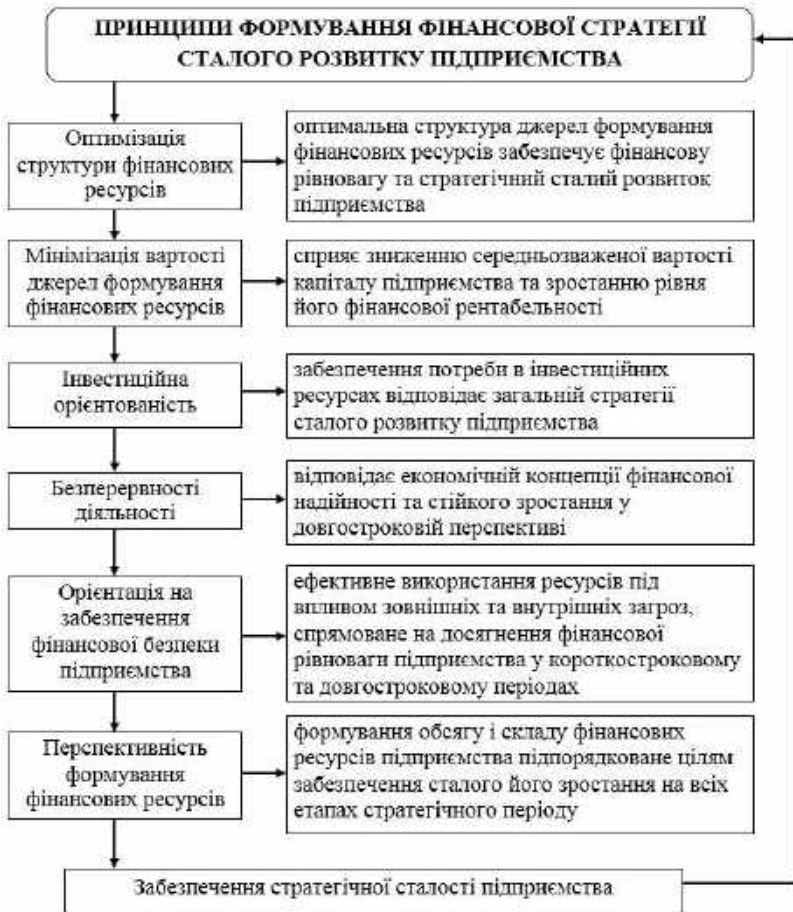

Рисунок 1 – Принципи формування фінансової стратегії сталого розвитку підприємства

2) правління сукупністю якісних характеристик підприємства, що стосуються його теперішньої та майбутньої позиції в конкурентному середовищі, потенціалу необхідного для виживання та розвитку;

3) система стратегічного управління – це певна філософія або ідеологія бізнесу і менеджменту, що ґрунтується на поєднанні інтуїції та мистецтва, високого професіоналізму і творчості менеджерів, залученні всіх працівників до реалізації стратегії;

4) передбачає взаємодію з зовнішнім середовищем [2].

З метою ефективного стратегічного управління підприємства зацікавлені в розробці фінансової стратегії, яка є генеральним планом дій щодо збалансованого формування та використання їх фінансових ресурсів, що, в свою чергу, забезпечує фінансову стабільність і сталий розвиток. Узагальнення досліджень науковців щодо стратегічного управління фінансовими ресурсами дозволило запропонувати систему принципів формування фінансової стратегії сталого розвитку підприємства (рис. 1).

Інформаційні джерела:

1. Розумович Н.Ф. Розробка фінансової стратегії у забезпеченні конкурентних переваг підприємства. Дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук. – Хмельницький, 2016. URL: <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-21-34-10.pdf>
2. Ставерська Т.О., Наконечний О.В. Концептуальні основи фінансової стратегії сталого розвитку підприємства. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі*. 2017. Вып. 12(32), Ч. 4. С. 156-161

УДК 336.71

ВПЛИВ ОПЕРАЦІЙНОГО РИЗИКУ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Жежерун Ю.В., канд. екон. наук, доц., докторант
Львівський національний університет ім. Івана Франка

Повномасштабна війна росії проти України призвела до глибокої кризи, активізувавши нові та посиливши вже існуючі ризики/загрози для банківського сектору. Значний негативний вплив ці події мали на операційну діяльність банків. Тому важливого значення набуває дослідження впливу операційного ризику на фінансову стабільність банківського сектору України з метою її забезпечення. Виявлення та оцінювання операційного ризику передбачає застосування конкретних інструментів (наведених на рис. 1), здійснюється з урахуванням взаємозв'язку та взаємовпливу з іншими ризиками банку.

З 2021 року банки на 01.01 наступного року розраховують мінімальний розмір операційного ризику відповідно до вимог Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру операційного ризику [2]. Станом на 01.01.2022 року мінімальний розмір операційного ризику банківського сектору становив 12700 млн грн., в т. ч. АТ КБ «ПриватБанк» – 4125,4 млн грн.,

Рисунок 1 – Інструменти виявлення та оцінювання операційного ризику
Джерело: складено за даними [1]

АТ «Ощадбанк» – 1189 млн грн. Мінімальний розмір операційного ризику має вплив на обов’язкові економічні нормативи, оскільки віднімається з капіталу банків при розрахунку нормативів Н2 і Н3 (коефіцієнт 0,5 з 31.12.2021 року та 1 з 30.12.2022 року). Тобто операційний ризик поглинається за рахунок капіталу, що послаблює фінансову стабільність банківського сектору.

У 2022 році військова агресія росії завдала значних втрат вітчизняним банкам, які пов’язані із порушенням технологічних процесів, пошкодженням та знищенням основних засобів, пограбуванням відділень на тимчасово окупованих територіях, перебоями в роботі інформаційних систем в результаті кібератак та ін. На тимчасово окупованих територіях залишаються сотні відділень та інше майно банків. Так, загальний розмір втрат від операційного ризику насьогодні оцінюється більш ніж 6600 млн грн. Слід зауважити, що дана сума коливається, оскільки війна триває, негативний ефект лише накопичується. Подальше руйнування енергетичної інфраструктури є найбільшою загрозою для операційної діяльності та унеможливує її ведення установами банків. Крім того, деякі банки врахували лише матеріальні збитки від фізичного знищення активів, інші – також недоотримані доходи та додаткові витрати.

Банки продовжують здійснювати свою діяльність в тих регіонах, де це безпечно. В березні 2022 року налічувалось близько 60%, а в жовтні – 85% функціонуючих структурних підрозділів 68 платоспроможних банків. Лише за перші III квартали 2022 року кількість відділень банків скоротилась на 18%.

З метою стабілізації функціонування банківського сектору Національним банком України на період дії воєнного стану спрощено низку вимог до операційної діяльності, зокрема:

- дозволено здійснювати обробку особистих даних та розрахунків клієнтів через хмарні сервіси США, Європи та Канади;
- підвищено ліміт за спрощеними процедурами віддаленої верифікації з 40 тис. грн до 400 тис. грн. на місяць;

– призупинено проведення виїзних перевірок з фінансового моніторингу.

Ескалація військової агресії несе в собі значні загрози для фінансової стабільності, оскільки економіка країни в цілому та банківського сектору зокрема працюють на виснаження. Повномасштабна війна росії проти України матиме довгострокові негативні наслідки для фінансового сектору. Прогнозується подальше зростання збитків через тривалий ефект від реалізації окремих операційних ризиків, що матиме негативний вплив на фінансову стабільність банківського сектору України.

Інформаційні джерела:

1. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Правління Національного банку України № 6411.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#n16>.

2. Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру операційного ризику: Постанова Правління Національного банку України № 156 від 24.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0156500-19#Text>.

УДК 339.13.021:004(477)

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ НА РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ УКРАЇНИ

Іванюта М.О., асп.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.П. Близнюк**
Державний біотехнологічний університет

Криптовалюта (від англ. Cryptocurrency) – різновид цифрової валюти, емісія та облік якої виконується децентралізованою платіжною системою повністю в автоматичному режимі, без можливості внутрішнього або зовнішнього адміністрування. Принциповою особливістю криптовалют є збереження інформації у блокчейні, де використовується асиметричне шифрування. Кожна криптовалюта побудована за технологією блокчейн – безперервний ланцюг з блоків, який містить інформацію. Криптовалюти не мають центрального органу управління, усі операції перевіряються мережею учасників. У криптовалютах немає примусового повернення платежів, бо немає адміністрування, кошти не можуть бути примусово заморожені або вилучені без доступу до приватного ключа власника.

Першою криптовалютою став Bitcoin, створений розробником або групою розробників під псевдонімом Сатоші Накамото у 2009 році. Нині існує більше 2 тис. віртуальних валют, понад 600 серед них є активними, а ринкова вартість 30-ти валют – більше 1 млрд дол. Найпопулярнішими із них є Bitcoin (BitCoin, або BTC) та Ethereum, які існують і як гроші, і як платіжні системи. У світі на сьогодні доволі багато криптовалют: Bitcoin, Ethereum, Litecoin, Ripple, Namecoin, Peercoin, але найвідомішою зі швидким розвитком є Bitcoin (біткоїн).

Біткоїн почав 2021 рік з оцінки в 28,9 тис. дол. Монета далі зростала й у листопаді 2021 року досягла історичного максимуму в 69 тис. дол. Після цього ціна BTC досить швидко впала й закінчила 2021 рік на оцінці приблизно в 46,3 тис. дол. В 2022 році ціна біткоїна продовжила падіння. У липні 2022 року – до 19 тис. дол. на фоні поганих показників інфляції у США. У жовтні 2022 року BTC торгувався в діапазоні 19-20 тис. дол. За даними криптовалютного агрегатора Coingecko, за останній рік BTC втратив 58,8% своєї ціни.

Криптовалюта, на відміну від звичайної традиційної валюти, має як переваги (відкритий код, повна анонімність, децентралізація, глобальність, захищеність), так і недоліки (висока волатильність, ризики хакерських атак, відсутність гарантій повернення, посилення регуляторних заборон, зростаюча вартість електроенергії для майнінгу) тощо.

Економісти зазначають, що останнім часом електронна валюта викликає великий інтерес громадськості в усьому світі. Якщо казати про Україну, то розвиток цього сектору йде дуже активно, і вже сьогодні експерти відносять нашу країну до світових лідерів Bitcoin-галузі. Якщо у 2014 році про «крипту» знали лише деякі, то у 2021 році електронною валютою нікого не здивуєш. Й навіть більше, багато хто заробляє, інвестуючи в електронні гроші.

В Україні, попри ухвалення закону «Про віртуальні активи» від 17.02.2022, який легалізує ринок криптовалют, єдиним законним засобом платежу вважається гривня. Утім саме українці виявилися одними з найбільших поціновувачів крипто. Зараз в Україні використання криптовалют не досягло таких показників, як у США, країнах Західної Європи чи Південно-Східної Азії. Однак, незважаючи на те, що широка громадськість ще і досі мало знає про криптовалюти, в тому числі Біткоїн, сьогодні Україна входить у топ-5 країн світу за кількістю користувачів різними Біткоїн-гаманцями. Справа в тому, що Біткоїн дуже популярні серед українських ІТ-фахівців, які дуже активно інвестують реальні гроші у віртуальну валюту.

З Біткоїн в Україні зараз працюють не більше ніж 20 компаній. За них можна придбати квитки на концерт, виставку, кіно, театр, цирк,

дельфінарії, планетарій. Однією з українських компаній, яка першою заявила, що готова працювати за криптовалюту та вже отримала оплату за свої послуги електронною валютою, стала проектно-будівельна компанія Civilly.

Існує два способи добути криптовалюту – це купити її за допомогою готівки або ж власноруч заробити її онлайн. Майнінг – процес створення нових блоків у блокчейні, за який система дає винагороду. Нові блоки створюються шляхом криптографічних обчислень, для яких майнери надають свої обчислювальні потужності. Це також вимагає використання великих енергетичних ресурсів.

Ключовими проблемами криптоіндустрії у 2021-2022 роках економісти визнають: 1) крипто-енергетична кризу – за даними Forbes, у 2021 р. світова криптоіндустрія щогодини споживала потужність від 8 до 15 ГВт; 2) посилення регуляторних заборон – заборону або жорстке регулювання використання криптовалют вже застосували Китай, Туреччина, ОАЕ, Бангладеш, В'єтнам, Єгипет, Індонезія, Індія; 3) висока волатильність курсу біткоіна – в 2021 році досягла 81%, для порівняння, волатильність вартості золота у 2021 році склала 14,4%; 4) поширене шахрайство – так, у 2019 р. Японія втратила біткоінів на суму 650 тис. дол.; у 2020 р. ПАР втратила біткоінів на суму 1,2 млрд. дол.; у 2021 р. Турція втратила BTC на суму 2 млрд. дол.

УДК 336:369

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В КОНТЕКСТІ КРИТЕРІЇВ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Іващенко А.Г., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **І.С. Андрищенко**
Державний біотехнологічний університет

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових

внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Формування фінансових ресурсів соціального страхування має певну особливість яка полягає у тому, що воно здійснюється шляхом використання такого інструменту оподаткування, як внески (відрахування). Стосовно суті такого виду платежу, то його головною особливістю визначено насамперед цільове призначення. Причому щодо соціального страхування, то таке призначення є повним. Тобто ці внески надходять у спеціально визначені і створені для цього фонди, їх використовувати не за призначенням не дозволяється, а змінити цільове призначення можна тільки у законодавчому порядку. Відрахування і внески можна розглядати, як свого роду цільові податки. Джерелом сплати внесків на соціальне страхування стає заробітна плата для найманих осіб та виручка від реалізації продукції юридичних осіб, зокрема така її частина як собівартість. Інші джерела – штрафні санкції, благодійні внески, додаткові пенсійні збори з окремих господарських операцій: купівля-продаж валюти, відчуження автомобілів та ін. – суттєвого значення не мають. Зазначимо, що єдиним фондом, який не формується за рахунок внесків найманих осіб, є Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Тому обсяг внутрішніх фінансових ресурсів державного соціального страхування залежить від таких факторів, як величина фонду оплати праці й розмір відповідних страхових внесків. Водночас на розмір внесків впливають тип платника (працедавець чи наймана особа) і конкретний вид соціального страхування.

Соціальне страхування, як елемент фінансової системи є системою фінансових установ, які здійснюють акумулювання та розподіл коштів, що накопичуються державою в обов'язковому порядку на компенсацію збитку від дії соціальних ризиків. До інституційних структур, відповідальних за фінансове забезпечення соціального страхування населення в Україні, необхідно віднести державні позабюджетні фонди: Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонд соціального страхування на випадок безробіття, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві.

На основі викладеного можна визначити завдання ефективного фінансового механізму соціального страхування в Україні:

✓ По-перше, мобілізація та акумуляція фінансових ресурсів. У межах системи соціального страхування повинен функціонувати такий фінансовий механізм, який був би спроможний забезпечити максимально можливу мобілізацію потенційних фінансових ресурсів.

✓ По-друге, алокація фінансових ресурсів і контроль за їх ефективним використанням. Цілком очевидно, що мобілізація фінансових ресурсів не є самоціллю. Отже, система соціального страхування повинна забезпечити їх розміщення та раціональне використання.

✓ По-третє, забезпечення оптимального розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів системи соціального страхування. Формування інвестиційної складової страхових коштів системи.

На сьогодні через фонди соціального страхування відбувається значний вплив на економічні і соціальні процеси, що відбуваються в суспільстві. Працюючи, країна виконує фінансування важливих заходів до соціального захисту людей, реалізації важливих загальнодержавних пріоритетних програм, які спрямовані на підвищення соціальної захищеності і добробуту громадянина, як важливого суб'єкта економічного розвитку держави.

Інформаційні джерела:

1. Мерзляк А.В. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2018. Вип. 1. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1931>

2. Лаврик О. Соціальне страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 2. С. 107-113. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1931/6565656997>

УДК 658.012.4:336

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СКЛАДОВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Кемза Р.Г., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

Конкурентоспроможності будь-якого підприємства можна досягнути лише при ефективному управлінні рухом його фінансових ресурсів. Для цього необхідно знати методологію фінансового менеджменту і вміти використовувати її на практиці.

Мета дослідження – обґрунтувати необхідність фінансового менеджменту як складової в системі управління підприємством.

Поняття «управління» можна трактувати, з точки зору функціонального підходу, як планування, організація, координація, стимулювання і контроль, з іншої точки зору можна сказати, що управлінням є прийняття рішень по рішенню тих чи інших проблем, і це якраз пов'язано з фінансовим менеджментом.

В науковій літературі існує багато трактувань щодо визначення поняття «фінансовий менеджмент». Можна сказати, що фінансовий менеджмент – це одночасно наука, мистецтво і діяльність, яка пов'язана з прийняттям інвестиційних, фінансових рішень та управлінням активами.

На думку Поддєрьогіна А. М., зміст фінансового менеджменту полягає в ефективному використанні фінансового механізму – системи управління фінансами, призначеної для організації взаємодії фінансових відносин і грошових фондів із метою оптимізації їх впливу на кінцеві результати діяльності підприємства, що забезпечить досягнення його стратегічних і тактичних цілей. До головних завдань фінансового менеджменту учений відносить:

- виявлення фінансових джерел розвитку виробництва;
- визначення ефективних напрямків інвестування фінансових ресурсів;
- раціоналізацію операцій з цінними паперами;
- налагодження оптимальних стосунків із фінансово-кредитною системою, суб'єктами господарювання [1].

В системі управління підприємством однією з ключових фігур поряд з керівником, комерційним директором є фінансовий менеджер, який керує грошовими коштами та стежить за тим, щоб не розтрачувались вільні фінансові ресурси. Такий фахівець потрібен добре знати теорію фінансів, основи менеджменту, набувати необхідний досвід, напрацьовувати інтуїцію і відчувати ринок.

Якщо мова йде про малий бізнес, то в цьому випадку для управління фінансами досить кваліфікації бухгалтера або економіста, тому що фінансові операції майже не виходять за рамки звичайних безготівкових розрахунків, основою яких є грошовий обіг. Стосовно великого бізнесу, то в цьому випадку переважають фінансові операції, пов'язані з інвестиціями, у тому числі зі збільшенням капіталу. Тому без кваліфікованого фінансового менеджера великий бізнес не може обійтись.

Грунтуючись на визначенні підприємництва, в українській теорії й практиці сформувався мета фінансового менеджменту – максимізація прибутку. Крім максимізації прибутку, фінансовий менеджмент повинен забезпечувати формування достатнього обсягу фінансових ресурсів згідно з завданнями розвитку підприємства та

найбільш ефективного їх використання, забезпечувати мінімізацію фінансового ризику, зберігаючи передбачений рівень прибутку, оптимізувати грошовий оборот, а також забезпечувати постійну фінансову рівновагу підприємства у процесі його розвитку [2].

Отже, фінансовий менеджмент відіграє важливу роль в системі управління підприємством, тому що саме від фінансового менеджера залежить процес реалізації фінансової стратегії та політики підприємства, досягнення визначених цілей та розв'язання поставлених завдань. В Україні практика ефективного фінансового менеджменту перебуває в стадії становлення через економічні труднощі, недосконалості нормативно-правової бази, недостатнім рівнем підготовки фахівців. Вирішення всіх зазначених проблем дозволить повною мірою використовувати теоретичні результати і практичний досвід фінансового менеджменту.

Інформаційні джерела:

1. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент. [Текст]: навчальний курс. / І.А. Бланк. - 2-е видавництво, перероб. і доп. - К.: Ельга, Ніка-Центр, 2013.
2. Гавриленко П.П. Удосконалення фінансового менеджменту в контексті інноваційного розвитку підприємств //П.П. Гавриленко//Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Випуск 25,4. – С. 199-204.

УДК 336.1

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ СТЕЙКХОЛДЕРІВ В УКРАЇНІ

Котко Я.М., канд. екон. наук

Левкін Д.А., канд. техн. наук, доц.

Державний біотехнологічний університет

Наразі проблеми соціально-економічного розвитку стейкхолдерів в Україні значною мірою спровоковані їх залежністю від фінансового забезпечення. Дефіцит фінансових ресурсів вітчизняних стейкхолдерів, негативні фінансові результати не дозволяють вивести їх на якісно новий рівень й забезпечити стимулювання в Україні.

У даному сенсі актуальною проблематикою є розробка інноваційної концепції соціального-економічного розвитку діяльності стейкхолдерів на основі фінансового механізму, який б відповідав сучасним ринковим умовам й забезпечував мобілізацію фінансових

ресурсів. Такі ресурси вкрай необхідні для повноцінного функціонування стейкхолдерів і повинні бути спрямовані на активізацію діяльності й відповідне забезпечення сприятливих умов. Серед таких, перш за все, умови соціально-економічного розвитку стейкхолдерів, забезпечення їх економічної самостійності, сприяння раціонально-ефективному управлінню в нових умовах.

Теоретико-методичні та науково-практичні аспекти соціально-економічного розвитку діяльності стейкхолдерів у контексті забезпечення ефективності їх фінансового механізму розглядаються у наукових працях таких вчених, зокрема: Андрущенко В., Базилевича В., Дем'янишина В., Дональдсона Т., Едварса Д., Ірані З., Ільїна В., Йохансона П., Костюка О., Крупки М., Ландіна А., Левкіної Р. [1], Назарової В., Престона Л., Шинасі Дж., Швайко М. [2], Карпової Т. [3] та ін. Однак, незадовільний стан соціально-економічного розвитку вітчизняних стейкхолдерів ускладнюється наслідками пандемії Covid-19 та особливостями воєнного стану в Україні. Тому потрібні сучасні підходи до забезпечення фінансової стійкості. Наразі відсутня єдина концепція системно-комплексного виявлення й ефективного функціонування фінансового механізму, який дозволяє забезпечувати власний соціально-економічний розвиток підприємств.

Постійна трансформація методологічних принципів, напрямків розвитку й відповідних форм діяльності у процесі досягнення поставлених цілей вимагає урахування чинників мінливого середовища. На сучасному етапі переважна більшість стейкхолдерів усвідомлюють необхідність й потребують більш досконалого фінансового механізму, що враховує: мету їх діяльності (підвищення якості вітчизняних продукції/послуг, зростання ефективності тощо); завдання (визначення необхідних ресурсів і потреб, мінімізація ризиків і адаптація до мінливих умов зовнішнього середовища, активізація діяльності, оптимізація управлінських рішень, зростання фінансових показників, стимулювання фондів нагромадження, мотивування персоналу); принципи (оптимізація, адаптованість, цільова спрямованість, прогнозування та планування, стимулювання та мотивування, системність, комплексність); функції (оцінення стану розвитку, планування й контроль за досягненням поставлених цілей й за використанням ресурсів, діагностика факторів зовнішнього оточення - детальний аналіз тенденцій ринку та вплив їх на діяльність, аналізування резервних можливостей формування безперервного розвитку, визначення стратегічних напрямів розвитку стейкхолдерів, виявлення пріоритетно-оптимістичних шляхів ефективного соціально-економічного розвитку діяльності й втілення їх результатів в зміну

діяльності стейкхолдерів); інструменти (податки, фінансові норми і нормативи, процентна ставка за кредитом й умови надання їх, трансфертів, пільг); важелі (стимули – інвестування, податкові пільги, пільгові кредити, санкції – штраф, пеня, фінансові обмеження) [1].

Отже, доцільність запровадження досконалого фінансового механізму дозволить підвищити ефективність і дієвість фінансового регулювання соціально-економічного розвитку вітчизняних стейкхолдерів та забезпечити їх стимулювання в кризових умовах.

Інформаційні джерела:

1. Левкіна Р.В., Левкін А.В., Котко Я.М. Вдосконалення механізму управління державними фінансовими ресурсами для соціально-економічного розвитку. Матеріали II Між наук.-практ. конф. «Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку бізнесу, фінан.-кред. та облікових с-м». м.Харків:ХНУ ім.В.Н. Каразіна. 2022. С.53-55.

2. Швайко М. Л., Шевченко Є. С., Тимошенко О. Ю. Фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах глобальної економічної кризи. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 118–123. DOI: [10.32702/2306-6806.2021.6.118](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.6.118)

3. Карпова Т. Фінансове забезпечення підприємств у контексті механізму їх ефективного функціонування. *Економічний аналіз*. 2020. Том. 30. № 4. С. 132–139. <https://doi.org/10.35774/econa2020.04.132>.

УДК 338.27

СУЧАСНИЙ АСПЕКТ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Курганська М.Г., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

В сучасних умовах існування економіки, питання максимального досягнення стратегічних цілей та ефективного функціонування підприємства набувають більшої актуальності, а забезпечення високого рівня фінансової безпеки постає на перше місце. Для забезпечення фінансової безпеки доцільно розробляти та реалізувати таку фінансову стратегію, яка буде спрямована на раціонально-ефективне залучення та використання існуючих фінансових ресурсів. Одним з важливих аспектів, що потребує уваги при забезпеченні фінансової безпеки, є врахування рівня фінансового ризику з метою прийняття ефективних та актуальних

управлінських рішень, здатних не порушувати стійкість суб'єкта господарської діяльності та забезпечувати максимальний рівень безпеки.

Проблеми стратегічного аналізу фінансової безпеки розглядаються в своїх наукових роботах такі учені як: Худик О. Б., Доценко І. О., А.О. Єпіфанова, Т.М. Ковальчук, О.В. Малика, Л.А. Могилиної, Ю.М. Петренка, О.М. Підхомного, М.В. Рети [1, с.148]. Особливої уваги потребують методологічні питання щодо розроблення системи індикаторів комплексної оцінки фінансової безпеки підприємства, яка дасть змогу визначити раціональність цільової структури фінансових ресурсів з урахуванням альтернативних сценаріїв розвитку подій.

Головним завданням боротьби з зовнішніми і внутрішніми загрозами економічній безпеці підприємства є розробка та впровадження сучасних методів аналізу інформації з метою оцінки та забезпечення фінансової безпеки, а також забезпечення належного рівня фінансового контролю використання фінансових ресурсів. Отже, стратегічний аналіз фінансової безпеки підприємства пов'язан зі всіма сферами його діяльності та прийняття управлінських рішень на його основі забезпечує високий рівень розвитку, ефективну реалізацію планованої стратегії. Для забезпечення фінансової безпеки, підприємству необхідно в першу чергу запровадити дієву систему стратегічного аналізу та з її допомогою розробити стратегію управління фінансовими ризиками, які є найголовнішою загрозою фінансовій безпеці суб'єкта господарювання.

Під стратегією управління фінансовим ризиком розуміють напрями та способи використання ресурсів для досягнення поставленої цілі. Після досягнення поставленої цілі дана стратегія припиняє існування, оскільки нові цілі висувають необхідність розроблення нової стратегії. Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства ґрунтується на формуванні сукупності цілеспрямованих управлінських рішень, що забезпечують підготовку та оцінку, реалізацію програми стратегічного фінансового розвитку підприємства [2, с.75]. Ми пропонуємо такі завдання, що притаманні стратегії: визначення головної цілі діяльності підприємства у процесі забезпечення його фінансової безпеки; визначення цілей стратегічного управління фінансовими ризиками; визначення періоду реалізації розробленої стратегії; аналіз фінансових ризиків; визначення необхідних інструментів для розробки стратегії та підбір різних її варіантів з метою максимального забезпечення фінансової безпеки; оцінка та вибір оптимального варіанта; деталізація, оформлення та затвердження стратегії управління фінансовими ризиками підприємства; організація контролю за виконанням розробленої стратегії для досягнення оптимального рівня фінансової безпеки.

Тож, найважливішим аспектом забезпечення фінансової безпеки підприємства є управління його фінансовими ризиками та подальша розробка стратегії управління ними. Основою стратегічного аналізу є поступове та конкретне визначення внутрішніх і зовнішніх ризиків, які у разі їх реалізації призводять до виникнення загроз стабільному функціонуванню підприємства та його сталому розвитку. Саме тому конкретну практичну цінність у процесі формування фінансової безпеки підприємства становить стратегія управління фінансовими ризиками, яка відповідає таким принципам як: системність побудови, спрямованість на стратегічні цілі підприємства, комплексність схвалюваних управлінських рішень, безперервність процесу, оперативність та динамічність управління, неперервність моніторингу та контролю. Отже, прийняття стратегічних управлінських рішень потребує визначення потенційного рівня фінансової безпеки враховуючи альтернативні варіанти розвитку подій.

Робимо висновок, що стратегічний аналіз фінансової безпеки має велике значення за умов оцінки рівня фінансового ризику та визначення потенційних наслідків реалізації різних варіантів подій для досліджуваного суб'єкта господарювання.

Інформаційні джерела:

1. Худик О. Б. Стратегічний аналіз фінансової безпеки підприємств борошномельно-круп'яної промисловості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 15 (ч.2). С.148-151.

2. Доценко І. О. Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства в процесі формування його фінансової безпеки. *Modern Economics*. 2020. №20. С. 73-78. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/20-2020/dotsenko.pdf>

УДК 336.7

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Лачков А.С., асп.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.П. Близнюк**
Державний біотехнологічний університет

Протягом останнього часу ми спостерігаємо суттєві зміни умов діяльності комерційних банків: стає більш жорсткою конкуренція, знижується попит на традиційні банківські послуги, падає їх рентабельність. Війна, яку розв'язала Росія, обрушила якість банківських активів і суттєво збільшила рівень банківських ризиків.

Це негативно вплинуло на спроможність кредитних інститутів протистояти фінансовим труднощам і призвело до підриву стабільності й консолідації світової банківської системи. Все зазначене вище викликало потребу в пошуку нових напрямів розвитку банківської діяльності.

Для утримання конкурентних позицій банки переходять до нових бізнес-стратегій, таких як інвестиційнобанківський тип та пов'язана з ними діяльність з генерування активів. Щонайменше чотири сили підкреслюють перехід цього банку на нетрадиційні види діяльності:

- внутрішня дерегуляція;
- технологічні інновації;
- зміни в корпоративній поведінці;
- та банківські кризи.

Великі клієнти, які ще вчора охоче користувались банківськими кредитами, сьогодні надають перевагу цінним паперам на відкритому ринку. Облігації в обігу зросли майже у всіх секторах економік країн світу і особливо у країнах, що розвиваються, що й дозволило багатьом великим компаніям залучати кошти шляхом емісії цінних паперів, що є значно дешевше, ніж позики у банках.

Така ситуація значно скорочує можливість банків підтримувати свою рентабельність, але і відкриває нові можливості. Треба пам'ятати, що усе своє життя банк тісно пов'язан з ризиками, а значить вдало вміє ними керувати і може запропонувати своїм клієнтам самі ці свої навички та вміння. При цьому, попит на послуги з управління ризиками постійно збільшується. Це означає, що на додаток до своєї традиційної посередницької ролі банки повинні здійснювати ефективне управління ризиками.

Отже, банки у сучасних умовах повинні дедалі більше диверсифікувати свої традиційні банківські операції та надавати комісійні послуги.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Лобойко А.С., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, доц. **Р.М. Бугріменко**

Державний біотехнологічний університет

Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств. Кредитори та інвестори аналізують фінансовий стан підприємств, щоб мінімізувати свої ризики за позиками та внесками, а також для необхідного диференціювання відсоткових ставок. У результаті фінансового аналізу менеджер одержує певну кількість основних, найбільш інформативних параметрів, які дають об'єктивну та точну картину фінансового стану підприємства. При цьому в ході аналізу менеджер може ставити перед собою різні цілі: аналіз поточного фінансового стану або оцінку фінансової перспективи підприємства.

Аналіз фінансового стану – це частина загального аналізу господарської діяльності підприємства, який складається з двох взаємозв'язаних розділів: фінансового та управлінського аналізу.

Особливостями зовнішнього фінансового аналізу є: орієнтація аналізу на публічну, зовнішню звітність підприємства; множинність об'єктів-користувачів; різноманітність цілей і інтересів суб'єктів аналізу; максимальна відкритість результатів аналізу для користувачів.

Основним змістом зовнішнього фінансового аналізу, який здійснюється партнерами підприємства, контролюючими органами на основі даних публічної фінансової звітності, є: аналіз абсолютних показників прибутку; аналіз показників рентабельності; аналіз фінансового стану, фінансової стійкості, стабільності підприємства, його платоспроможності та ліквідності балансу; аналіз ефективності використання залученого капіталу; економічна діагностика фінансового стану підприємства.

На відміну від внутрішнього, відповідні складові зовнішнього аналізу більш формалізовані та менш деталізовані. Різниця у змісті зовнішнього і внутрішнього аналізу пов'язана з різницею інформаційного забезпечення і завдань, що їх вирішують обидва ці види аналізу.

Основним змістом внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства є: аналіз майна підприємства; аналіз фінансової стійкості та стабільності підприємства; оцінка ділової активності підприємства; аналіз динаміки прибутку та рентабельності підприємства і чинників,

що на них впливають; аналіз кредитоспроможності підприємства; оцінка використання майна та вкладеного капіталу; аналіз власних фінансових ресурсів; аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства; аналіз самоокупності підприємства. Цей аналіз здійснюється аналітиками підприємства і ґрунтується на широкій інформаційній базі, включаючи й оперативні дані.

Традиційна практика аналізу фінансового стану підприємства опрацювала певні прийоми й методи його здійснення:

1) горизонтальний аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;

2) вертикальний аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних чинників на кінцевий результат;

3) трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогностичний аналіз фінансового стану);

4) аналіз відносних показників – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників;

5) порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його філій, а також міжгосподарський аналіз показників даної фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками;

6) факторний аналіз – визначення впливу окремих чинників на результативний показник детермінованих або стохастичних прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим, коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним, коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник.

У ході комплексної оцінки фінансового стану підприємства можуть використовуватися різноманітні прийоми, методи та моделі аналізу. Їхня кількість та широта застосування залежать від конкретних цілей оцінки та визначаються її завданнями в кожному конкретному випадку. Необхідність та значення такої оцінки зумовлені потребою систематичного аналізу та вдосконалення роботи за ринкових відносин, переходу до самоокупності, самофінансування, потребою в поліпшенні використання фінансових ресурсів, а також пошуком резервів зміцнення фінансової стабільності підприємства.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Марченко А.М., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.В. Макогон**
Державний біотехнологічний університет

Регулювання фінансової стійкості підприємства є одним з найбільш значимих функціональних напрямів системи фінансового менеджменту, який досить тісно пов'язаний з іншими системами управління, органічно входить до системи управління доходами та витратами, рухом активів, капіталу і грошових потоків, управління структурою капіталу, показниками ліквідності та платоспроможності, ділової активності, рентабельності, іншими аспектами його діяльності.

На наш погляд, мета регулювання фінансової стійкості підприємства полягає в постійній підтримці заходів, спрямованих на запобігання кризовим ознакам втрати стабільності діяльності, платоспроможності та кредитоспроможності. Для досягнення поставленої мети (регулювання фінансової стійкості) необхідно вирішувати комплекс завдань за кожною сферою діяльності підприємства. Так, ефективне регулювання фінансової стійкості залежить від узгодження виробничих і збутових процесів, тобто продукція, яка виробляється, має повністю задовольняти потреби споживачів і реалізовуватися згідно з графіком продажів. Мінімізація залишків готової продукції сприяє прискоренню оборотності обігових активів, зростанню прибутковості і стійкості підприємства.

Мета й завдання регулювання фінансової стійкості реалізуються шляхом здійснення регулюючої функції управління. Основними важелями, що дозволяють забезпечувати фінансову стійкість, є:

- планування руху капіталу підприємства відповідно до виробничих потреб. Особливу увагу слід приділяти узгодженості платежів і надходження коштів у короткостроковому періоді, що дозволить не тільки виявити проблемні строки розрахунків, але й установити резерви коштів для майбутніх операцій;

- мотивація та стимулювання персоналу (менеджерів фінансових служб усіх рівнів);

- облік фінансової інформації, яка пов'язана з формуванням і використанням капіталу підприємства, вхідних і вихідних грошових потоків.

Мета регулювання фінансової стійкості підприємства досягається через дотримання певних принципів, серед яких основними є:

- комплексність вирішення завдань і досягнення мети регулювання стійкості за сферами діяльності, функціями, видами і типами стійкості, періодами;

- оптимальність темпів розвитку підприємства й обсягів залучення позикових коштів; оптимальність співвідношення власного й позикового капіталу як ознака забезпечення фінансової стійкості;

- системність в оцінці й прогнозуванні стійкості: урахування впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, ризикових ситуацій, змін у виробничому процесі, які задають напрями розвитку фінансово-економічної діяльності;

- прибутковість діяльності як запорука вчасних і повних розрахунків із кредиторами, стабільності діяльності в поточному періоді, незалежності від негативного впливу зовнішнього середовища та внутрішніх непередбачуваних подій, пов'язаних із виробництвом продукції – простоїв, несвоєчасним постачанням сировини, відсутністю запчастин для ремонту обладнання тощо;

- ефективність регулювання фінансової стійкості досягається завдяки обґрунтованості рішень щодо регулюючого впливу на різні сфери й процеси діяльності на всіх рівнях функціональних підрозділів, їх узгодженості на кожному етапі реалізації, послідовності виконання розроблених напрямів функціонування відповідно до поточних, тактичних і стратегічних задач.

Розглянуті етапи процесу регулювання фінансової стійкості підприємства є сукупністю функцій управління, впорядкованих у логічній послідовності їх виконання. У цьому випадку йдеться про управління за замкненим циклом або з використанням ефекту зворотного зв'язку. Вважається, що реалізація функцій, передбачених цим управлінським циклом, забезпечить фінансово стійкий характер розвитку підприємства.

Інформаційні джерела:

1. Халатур С.М., Павлова Г.Є., Рудакова В.Ю. Методичні аспекти управління фінансовою стійкістю аграрних підприємств в умовах їх діджиталізації. *Агросвіт*. 2021. № 21-22. С. 19-26.

2. Мармуль Л.О., Леваєва Л.Ю., Посполіт В.В. Формування конкурентоспроможності аграрних підприємств на засадах фінансово-економічної стійкості та безпеки. *Економічний вісник університету*. 2021. Вип. 48. С. 33-39.

ФІНАНСОВА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙ В ІНСТРУМЕНТИ ФОНДОВОГО РИНКУ

Маслениця О.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.П. Близнюк**
Державний біотехнологічний університет

В ринковій економіці ефективним джерелом нарощування і фінансування відтворення вкладеного капіталу є фінансові інвестиції. Інвестиційна діяльність підприємства підпорядкована певній інвестиційній політиці, розробленій підприємством в складі його фінансової стратегії. Основною метою інвестиційної політики є забезпечення найефективніших шляхів розширення активів підприємства з позицій перспектив його розвитку і збільшення його ринкової вартості. З врахуванням даної цілі зміст політики управління інвестиціями підприємства можна сформулювати наступним чином: інвестиційна політика являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, яка полягає у виборі й реалізації найефективніших шляхів розширення обсягу його активів для забезпечення основних напрямків його розвитку.

Фінансові інвестиції можуть використовуватися суб'єктами підприємництва як ефективний інструмент вкладень тимчасово вільного грошового капіталу у високодохідні цінні папери, з яких формується диверсифікований портфель фондових активів у відповідності з розробленою інвестиційною стратегією.

Інвестиції капіталу в дохідні види фондових інструментів є найбільш масовою та перспективною формою фінансових інвестицій в різноманітні види цінних паперів: пайові, які засвідчують право власності (акції); боргові, що засвідчують відносини позики (корпоративні облігації, ощадні та інвестиційні сертифікати, векселі, облігації державних та місцевих позик); похідні цінні папери.

Під час розробки оптимальних фінансових рішень у конкретних ситуаціях інвестор повинен вміти оцінювати ризики та майбутню вартість інвестованих у фондові інструменти грошових коштів.

Фінансова оцінка інвестиційної привабливості пайових та боргових цінних паперів здійснюється за допомогою фундаментального та технічного аналізу. Мета цих двох видів інвестиційного аналізу полягає у виборі оптимальних за рівнями дохідності, ризику, ліквідності, термінами обігу цінних паперів, які доцільно купувати для формування інвестиційного портфелю.

Фундаментальний аналіз передбачає ретельне вивчення фінансово-господарського становища емітента. Основною його метою є прогнозування майбутніх доходів емітентів та пов'язаних з ними дивідендів, зростання ринкової вартості акцій. До основних методів фундаментального аналізу належать: методи оцінки внутрішньої вартості, дохідності та ризику акцій, їх інвестиційної привабливості і якостей згідно рейтингів корпоративних цінних паперів.

Обґрунтовані інвестиційні рішення приймаються з урахуванням комплексу показників: дохідність (дивіденди), ринковий курс, капіталізована вартість, співвідношення ринкової і номінальної ціни, вартість чистих активів на акцію, прибуток на акцію, коефіцієнт «ціна-дохід». Значна кількість моделей оцінки внутрішньої вартості акцій, які застосовуються в процесі фундаментального аналізу, базуються на концепції теперішньої вартості майбутніх грошових потоків.

Рейтингові оцінки акцій широко використовуються в країнах із розвиненими фондовими ринками. За критеріями якості цінних паперів виокремлюють наступні типи акцій: акції з «блакитними корінцями»; дохідні акції; акції зростання; циклічні акції; захищені акції; спекулятивні акції.

Технічний аналіз цінних паперів не передбачає вивчення економічного стану і перспектив емітентів, оскільки вважає, що вони вже враховані ринком в оцінці поточної ціни активів. Тому він бере за основу біржові дані котирування акцій. Метою технічного аналізу є пошук стійких конфігурацій цін. Аналіз проводиться за допомогою графіків, що відображають ринкову поведінку цінного паперу.

Оцінка ефективності фінансових інвестицій в боргові цінні папери (переважно державні та корпоративні облігації) здійснюється за сукупністю таких показників: ринковий курс та ціна, прямий дохід на облігацію, ціна конверсії. Розраховується період окупності боргових інструментів, відомий як аналіз дюрації. Надається оцінка внутрішньої вартості облігацій з дисконтом, фіксованою та плаваючою відсотковими ставками, оцінюється дохідність та ризик облігацій.

Таким чином, в процесі здійснення фінансових інвестицій та формування диверсифікованого портфелю фондових інструментів перед інвесторами постає завдання оцінки рівнів ризику та дохідності пайових, боргових та похідних цінних паперів. Інвестиційний портфель, який відповідає цілям його формування, являє собою оптимальний або збалансований портфель фінансових інвестицій. Головною метою формування портфелю фінансових інвестицій є забезпечення реалізації політики фінансового інвестування шляхом підбору найбільш дохідних та найменш ризикових цінних паперів.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ

Місюра Н.С., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.Г. Поліщук**
Луцький національний технічний університет

Валютний ринок є складовою частиною міжнародної валютної системи. Розвиток зрілого валютного ринку в країні та ефективний нагляд за ним є необхідною умовою формування відкритої ринкової економіки та всіма необхідними засобами стимулювання діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. У цьому процесі важливу роль відіграє розробка урядом механізму та центральним банком для ефективного впровадження зрілої монетарної політики, яка включає всі необхідні інструменти для впливу на монетарні відносини та інноваційних рішень на валютному ринку, систему загальних заходів щодо підтримання макроекономічної та фінансової стабільності та стимулювання економічного зростання. Тому валютний ринок та його регулювання є домінуючим у національній фінансовій політиці.

Сучасний етап розвитку української економіки характеризується підвищеною невизначеністю і відповідно підвищеними ризиками в реалізації державної економічної політики. В умовах посилення процесу фінансової глобалізації економіка найбільше страждає від макроекономічних валютних ризиків. Країни наражаються на макроекономічний валютний ризик у разі неочікуваних змін обмінних курсів, паритету купівельної спроможності або погіршення умов обміну валют, навіть за незмінних курсів валют. Важливу роль відіграє державне управління такими ризиками та ефективність заходів щодо їх запобігання та усунення впливу на стан національної економіки. Курсова політика центрального банку країни є невід'ємною частиною її монетарної політики, а отже, загальної макроекономічної політики країни. Отже, передумовою проведення ефективної курсової політики є необхідність визначення ключових факторів формування курсу української валюти, а також макроекономічних факторів валютного ризику. Питання розвитку та вдосконалення національних механізмів регулювання грошового ринку є особливо актуальним у час військового стану та соціально-економічних змін, оскільки його наслідки мають серйозні наслідки для економіки та глобальних економічних відносин. Інтеграція України в сучасне міжнародне суспільство зумовлює

необхідність удосконалення функціонування внутрішнього валютного ринку як механізму забезпечення взаємовідносин вітчизняної економіки зі світовою економікою.

Інноваційні рішення на валютному ринку в першу чергу асоціюються з цифровими валютами. До кінця 2022 року, як стверджує Рябокінь М.В., планувалося запустити перший реальний кейс з е-гривнею, завданням якого було до кінця наступного року повністю відтестувати, відпілотувати, щоб потім запустити на масштабному рівні. Так, з ціллю, надати можливість Національному банку проаналізувати потенціал використання блокчейн-технології при випуску е-гривні, за підтримки Міністерства цифрової трансформації України, допомагати виступила фінтех компанія Bitt та Таскомбанк, разом вони запускають пілотний проект електронних грошей на базі блокчейну Stellar. Основними завданнями, які будуть реалізуватись є впровадження електронних грошей для програмованих виплат заробітної плати працівникам ДП «Дія», розрахунків з мерчантами, а також проведення P2P платежів. Для наших громадян е-гривня, сприятиме суттєвому здешевленню грошових транзакцій та дозволить підвищити рівень безпеки особистих фінансів [1].

Цифрова валюта центрального банку фактично була успішно впроваджена, і вона повинна забезпечити прагматичні, досяжні рішення, які зможуть вирішити існуючі проблеми, які неможливо вирішити за допомогою сучасних інструментів. Цифрові валюти центрального банку мають багато переваг і недоліків, але їх впровадження неминуче. Тому суспільство мало адаптуватися до цієї ситуації та шукати способи забезпечити можливість збереження конкурентних позицій на внутрішньому ринку та на міжнародному ринку в цілому. В Україні у зв'язку з війною буде певна затримка з введенням цієї валюти, але найближчим часом за допомогою CBDC різні форми рішень будуть пропонуватися в контексті альтернативи розв'язання деяких важливих економічних проблем і допоможуть створити вільніший ринок та стабільну фінансову систему.

Інформаційні джерела:

1. Рябокінь М.В. Виклик впровадження цифрової валюти центрального банку у контексті нової еволюційної форми грошей в Україні: світовий досвід. Економіка та суспільство. 2022. Випуск № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-63>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

Місюра К.Р., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

У нашій державі недостатньо уваги приділяється дослідженню аспектів функціонування лізингового ринку, принципам здійснення державної політики у сфері лізингу та їх використання як інвестиційного інструмента. Проблема лізингового ринку з боку держави має вирішальне значення для оптимізації та підвищення ефективності діяльності компанії. Незважаючи на те, що Україна має досить високий потенціал для розвитку ринку лізингу, існує низка аспектів, які не дозволяють розвиватися лізингу. А саме: брак повної та компетентної інформації про лізинг, його переваги, а також відсутність кваліфікованих спеціалістів у цій сфері; відсутність нормативно-правової бази; відсутність підтримки з боку держави.

На сучасному етапі розвитку лізингових відносин проблеми організації та регулювання лізингу привертають увагу багатьох фахівців, про що свідчить значна кількість наукових публікацій, присвячених цій темі. Серед вітчизняних дослідників проблем лізингу в умовах перехідної економіки слід назвати Н. Внукову, А. Загороднього, О. Луб'яницького, Л. Мельника, В. Міщенко, А. Мокія, Н. Слав'янську, В. Трача, Т. Унковську, Г. Холодного, Г. Черевка, Я. Онищука, Г. Купалову, Н. Погорелову, Н. Бойцуна, Н. Стукала, В. Пинзеника, Ю. Сюсюрка та інших.

Законодавство України визначає термін «лізинг» як підприємницьку діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений термін лізингоотримувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоотримувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоотримувачем періодичних лізингових платежів. Однією з переваг лізингу для малих та середніх підприємств, а також підприємств аграрно-промислового комплексу, як правило, у них відсутня належна кредитна історія та активи для забезпечення банківського кредиту.

Лізинг є інноваційним для України інструментом залучення капіталу, має велике значення у період економічної кризи та воєнних

дій на території України. Під час економічних потрясінь, обмеженої купівельної здатності, значному безробіттю цей вид діяльності, за допомогою своєї економічної природи здатний зробити великий внесок у піднесення та розвиток національної економіки країни.

На сьогодні загальний річний обсяг лізингових угод у світі становить приблизно 512 млрд дол. США. Лізинг займає важливе місце економіки багатьох країн і є ознакою прогресивного розвитку. Саме лізинг є найбільшим джерелом зовнішнього фінансування, з якого купуються близько 50% техніки. У країнах Чехії, Угорщини та довколишніх країн оновлення основних фондів підприємства на 30-40% відбувається за допомогою лізингу.

Аналізуючи ринок лізингових послуг в Україні можна зробити висновок, що на українському ринку переважно надаються послуги фінансового лізингу, оскільки багато вітчизняних підприємств характеризуються несприятливим станом матеріально-технічної бази. Тому саме цьому підприємства зацікавлені отримати майно у власність для подальшого використання. Оперативний лізинг в Україні пропонується здебільшого корпоративним клієнтам для задоволення потреб у володінні легковими автомобілями. Він не підлягає ліцензуванню та не має спеціалізованої звітності.

Основними способами передачі активу у лізинг компаніям є передача через споживачів і через вендорів. В першому випадку безпосередній контакт відбувається на рівні лізингоодержувача та лізингодавця. На сьогодні це основна схема роботи в Україні.

Таким чином, розвиток лізингу в Україні допоможе розвитку малого та середнього бізнесу. У свою чергу це призведе до багатьох позитивних змін в економіці країни. Відбудеться стовідсоткове кредитування, яке не вимагатиме негайного початку платежів. Також виникне можливість отримати додаткові інвестиції від іноземних партнерів, причому не в грошовому вираженні, а в машинах та устаткуванні. Завдяки лізингу можна буде реконструювати виробництво та направити зекономлені кошти на інші потреби виробництва.

Інформаційні джерела:

1. Гонта О.І., Жаворонок А.В. Лізинг як один із видів нетрадиційних банківських послуг: сучасний стан та перспективи розвитку, Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Економіка". Вип. 24. 2013. С. 205-210.

2. Мунтян Б.В. Роль та місце лізингових компаній на фінансовому ринку України. 2020.

ПРИБУТКОВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Москаль А.П., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

Головним фактором діяльності кожного підприємства є його прибутковість, передусім це пов'язано з тим що прибутковість відображає фінансовий стан, тобто виступає одним з найголовніших показників діяльності підприємства. Тому, на сьогодні актуальним питанням є напрями підвищення прибутковості вітчизняних підприємств.

Прибуток підприємства – це кінцевий результат його діяльності та визначається як різниця між виручкою від реалізації продукції та її собівартістю. Він є абсолютним вимірником і його наявність свідчить про ефективність діяльності. Слід зауважити, що прибуток та прибутковість – це різні показники, відповідно і розрахунок їх різний. Неможливо визначити прибутковість лише за значенням показника прибутку, необхідно співставити прибуток з показником витрат ресурсів і за відносним значенням визначити рівень прибутковості підприємства. Варто зазначити, що цей показник характеризується двома показниками: прибуток та рентабельність. Сума прибутку показує абсолютний ефект від діяльності, а рентабельність характеризує відносний рівень прибутковості підприємства.

Показник рентабельності дає уявлення про достатність прибутку.

Основні показники рентабельності можна об'єднати в такі групи:

- показники рентабельності капіталу (активів);
- показники рентабельності продукції;
- показники, розраховані на основі потоків наявних грошових коштів [1].

Отже, прибутковість – це показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства з точки зору здатності його приносити прибуток та забезпечувати ефективне відтворення використаних ресурсів [2].

Для підвищення прибутковості підприємства необхідно впровадити такі заходи, а саме:

- організаційні (вдосконалення виробничої й організаційної структури управління; реструктуризація виробництва тощо);
- техніко-технологічні (оновлення техніко-технологічної бази);

– економічні (вдосконалення системи оплати праці, прискорення оборотності оборотних коштів).

Розглядаючи прибуток та рентабельність як складники прибутковості, основним напрямом підвищення їхнього значення є збільшення обсягів виробництва продукції. Досягнути цього можна екстенсивним (збільшення кількості залучених у виробництво факторів) та інтенсивним (поліпшення технологій) шляхами.

Виділимо окремо для кожного показника напрями підвищення їхнього значення. Стосовно прибутку, то для підвищення цього показника необхідно:

- збільшити обсяги виробництва продукції та її реалізації;
- підвищити якість продукції;
- продати зайве майно або здати його в оренду;
- диверсифікувати виробництво.

Рентабельність підприємства можна збільшити за рахунок:

- зниження собівартості продукції;
- підвищення продуктивності праці;
- скорочення невиробничих витрат;
- впровадження управлінського обліку;
- покращення системи маркетингу.

Всі вищевказані заходи підприємства можуть використовувати для підвищення прибутковості їхньої діяльності. Проте вони повинні шукати й інші напрями вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, що в свою чергу сприяє зростанню прибутку і рентабельності.

Отже, прибуток – один з основних фінансових показників діяльності підприємства. Для досягнення прибутковості підприємство повинне найбільш повно використовувати свої власні ресурси, які знаходяться в його розпорядженні. Збільшення обсягів виробництва продукції сприяє зниженню її собівартості, що призводить до збільшення прибутку від реалізації продукції. В свою чергу, додаткове виробництво рентабельної продукції дає можливість підприємству отримати додатковий прибуток.

Інформаційні джерела:

1. Єпіфанова І.Ю., Гуменюк В.С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. Економіка та суспільство. – 2016. – Вип. 3. – С. 189-192.

2. Зятюк Н.В. Теоретико-методологічні аспекти стратегії забезпечення прибутковості підприємства. Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 154. – С. 27-31.

РИНОК СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Николаєнко О.А., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Жилиякова**
Державний біотехнологічний університет

Останнім часом галузь страхування життя привертає все більшу увагу уряду, громадськості та бізнесу. Адже закони ринку на етапі його становлення та стабілізації вимагають збалансованого функціонування всіх ринкових інститутів, які довели свою необхідність за багатовікову історію розвитку і становлення ринкових відносин в розвинутих державах світу. Військові дії на території України мають негативний вплив на усі галузі економіки, фінансову систему держави, у тому числі на страховий ринок. Статистика страхового ринку за I півріччя 2022 року свідчить про тенденцію скорочення ринку. Так загальна кількість страхових компаній на 01.09.2022 знизилась на 16 одиниць у порівнянні з початком року, але більша кількість з них це страховики, які були зареєстровані в зоні ООС та АР Крим.

Страхові компанії, що займаються страхуванням життя показали більший рівень стійкості до фінансово-економічної кризи. Кількість страховиків-life залишається незмінною з початку року, а активи зросли з 15,9 млрд. грн на початку року до 18, 5 млрд. грн на кінець I півріччя.

Загальні підписані премії у I півріччі 2022 року у порівнянні з I півріччям 2021 року скоротилися майже на третину (-28%) і склали 17,8 млрд. грн. – при цьому скорочення обсягів у більшій мірі мало місце у сегменті non-life (-29%), обсяги страхових премій зі страхування життя скоротилися удвічі менше (-15%) [1].

Обсяги ринку страхування життя почали відновлюватися у період червень-серпень 2022 року: як у страхових преміях (-21% у порівнянні із початком війни (-57%)), так і у страхових виплатах, де має місце вихід на обсяги аналогічного періоду попереднього року (-52% та - 65% проти +6% та +10% у страхових виплатах та виплатах викупних сум відповідно).

Таким чином ринок страхування життя має запас міцності та показує стійкість до негативного впливу, під час дії військового стану компанії зі страхування життя накопичують ліквідність, одночасно інвестуючи у військові облігації.

Інформаційні джерела:

1. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2022 року. Національний банк України. URL: <https://forinsurer.com/files/file00728.pdf>

ВАЛЮТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНИЙ СТАН

Пархоменко Д.В., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
 Науковий керівник – канд. екон. наук **Л.Л. Белянко**
Державний торговельно-економічний університет

Фінансовий ринок є однією із найважливіших складових економіки нашої країни, від ефективності розвитку якого залежить економічна стабільність. На сьогодні величезна кількість людей обирає валютний ринок, тому що він пропонує інвесторам чимало переваг.

Аналізуючи динаміку зміни офіційного курсу гривні щодо іноземних валют (рис 1), можна чітко побачити, що з 2014 року гривня почала девальвувати дуже швидко щодо долара США та євро. Це можна пояснити тим, що у 2013 році офіційний курс гривні складав 7,99 грн за долар США та 10, 61 грн за євро, а в 2014 році відбулися значні коливання. Оскільки відбувся суттєвий ріст на 48,81% за долар США, та на 48,16 % за євро. Як наслідок цього почалася стрімка інфляція, через нестабільну політичну ситуацію в країні. Основними причинами, що вплинули на девальвацію гривні у 2014 році стали такі, як спекуляція банків з валютою, запізнiла реакція НБУ на девальвацію. Тому це дуже сильно вплинуло на виникнення кризи в банківському секторі, військові дії на сході країни та анексія Криму, збільшення тінізації економіки та зменшення купівельної спроможності населення.

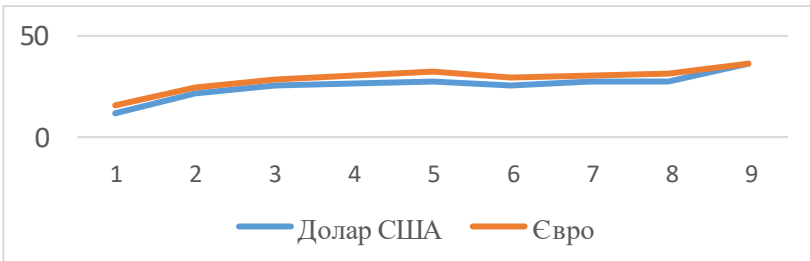

Рисунок 1 – Офіційний курс гривні щодо іноземних валют у 2014 – 2022 рр., грн (середній за період)

**Джерело: складено автором за джерелами [1].*

Суттєві зміни з коливанням курсу можна побачити саме у 2022 році. Це можна пояснити тим, що різкий вплив на девальвацію гривні

спричинила військова та економічна ситуація в країні. В НБУ відомо про різкий стрибок на готівковому ринку. На це вплинула курсова динаміка, яку пов'язують із обмеженнями на валютному ринку, що були запроваджені після 24 лютого. Зростання гривні від 29,25 грн за 1 дол до 36,6 грн. Таке збільшення матиме лише обмежений вплив на прискорення темпів зростання цін, що зумовлене останніми місяцями, через військову ситуацію в країні.

Основними факторами на коливання валютного курсу стали такі, як погіршення ситуації на сході України, світова політична нестабільність, а також наближення терміну виплати зовнішніх боргових зобов'язань України спричинили ще більше знецінення національної валюти, через що була втрачена довіра до національної валюти. Це значно вплинуло на попит іноземної валюти, а також до тінізації економіки, що значно погіршувало стан національної грошової одиниці.

Отже, узагальнюючи вище сказане можна дійти висновку, що на валютний ринок впливає багато чинників. Основними з яких є економічна ситуація в країні, політика уряду та відсутність необхідних умов. Аналізуючи фінансову кризу протягом 2014 – 2015 років можна зрозуміти, що вона негативно вплинула на валютний ринок, через стрімку девальвацію національної валюти, а також прискоренням темпу інфляції, зростанням обсягів державних запозичень, а це як наслідок на нарощування державного боргу. На погіршення економічної ситуації вплинув і 2022 рік, через військову ситуацію. Причиною зростання долара можна пояснити війною росії проти України, яка зупинила велику частину бізнесу та обірвала низку експортних шляхів. У разі покращення ситуації на війні на користь України, це допоможе стимулювати економічне відновлення України та приплив інтервенцій. Успішне функціонування валютного ринку є ключовим сегментом у процесі забезпечення конкурентноспроможності та економічної безпеки країни.

Інформаційні джерела:

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua>

ДІЯЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Пучок М.С., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Л.А. Гербич**
Державний торговельно-економічний університет

Фінансові посередники – це фінансові установи, до яких належать суб'єкти банківської системи, небанківські фінансові та кредитні інститути, контрактні фінансові інститути [1].

Варто зазначити, що фінансові посередники покликані відігравати надзвичайно важливу роль на фінансовому ринку, оскільки їхня діяльність сприяє зменшенню вартості фінансових операцій, підвищенню ліквідності фінансових активів, диверсифікації ризику, створює умови для активізації роботи всіх інших учасників фінансового ринку [2].

Фінансові посередники обслуговують практично весь рух грошових потоків в економіці та створюють базові передумови виробництва, а саме: всіх стадій процесу суспільного відтворення – розподілу, обміну й споживання. Фінансовим посередникам належить головна роль у ринковій інфраструктурі, оскільки саме вони є необхідним елементом взаємодії у сфері грошових відносин між суб'єктами ринку і забезпечують відтворювальний процес на макро- та мікрорівнях [2].

Розглянемо та проаналізуємо обсяги діяльності основних фінансових посередників України на час воєнних дій, які відбуваються з 24 лютого 2022 року. За офіційними даними НБУ [3] станом на 01.02.2022 в Україні налічувалося 71 банк, з них – 33 банки з іноземним капіталом і 23 банки зі 100% іноземним капіталом. Починаючи з 1 березня 2022 року кількість діючих банків скоротилася до 69. Станом на 01.09.2022 кількість банків склала 67, з них з іноземним капіталом – 30 банків, зі 100% іноземним капіталом – 22 банки. Помітно, що з початку воєнних дій на території України кількість банків зменшилася на 4.

Щодо активів українських банків (за даними [4]): на початок 2022 року сума активів дорівнювала 2053928 млн. грн, а вже станом на 01.03.2022 – 1993071 млн. грн, тобто спостерігається зменшення обсягу активів на 60857 млн. грн, або на 2,96% у березні місяці, порівняно з січнем 2022 року; при цьому спостерігаємо скорочення обсягів кредитів суб'єктам господарювання на 4353 млн грн у березні місяці, порівняно з січнем 2022 року; стосовно кредитів фізичним особам, то їх обсяг у березні збільшився на 12946 млн грн, порівняно з обсягом на початок 2022 року. Сума резервів за активними операціями банків скоротилася на 7130 млн грн.

Станом на 01.09.2022 – сума активів становить 2157423 млн грн, що на 103495 млн грн, або на 5,04% більше, ніж у січні місяці 2022 року, відповідно зросли обсяги наданих кредитів суб'єктам господарювання на 52325 млн грн та резерви за активними операціями банків на 85920 млн грн, при цьому надані кредити фізичним особам зменшилися на 8451 млн грн.

Розглянемо основні показники діяльності деяких небанківських фінансових установ, а саме страхових компаній, кредитних спілок та ломбардів.

Таблиця 2 – Динаміка основних показників діяльності небанківських фінансових установ України протягом січня-вересня 2022 р.

Показники	Період	
	І квартал 2022 р.	І півріччя 2022 р.
Страхові компанії		
Кількість зареєстрованих страхових компаній, на кінець періоду, одиниць	145	142
Активи за балансом, млн грн	64573,3	65561,2
Чисті страхові премії, млн грн	9338,4	17134,3
Чисті страхові виплати, млн грн	3145,8	5835,2
Кредитні спілки		
Кількість зареєстрованих кредитних спілок, на кінець періоду, одиниць	205	187
Активи, на кінець періоду, млн грн	1686,2	1639,1
Дохід КС, за період, млн грн	155,6	290,3
Витрати КС, за період, млн грн	150,6	256,2
Ломбарди		
Кількість зареєстрованих ломбардів, на кінець періоду, одиниць	197	195
Активи, на кінець періоду, млн грн	3897,4	3483,6
Загальна сума отриманих доходів, за період, млн грн	660,9	1067,3
Загальна сума витрат, за період, млн грн	715,7	1233,8

**Примітка: складено автором на основі [3]*

З таблиці 2 видно, що кількість страхових компаній у першому кварталі 2022 року складала 145 компаній, а вже на кінець першого півріччя – показник зменшився до 142 компаній, тобто в другому

кварталі 2022 року кількість страхових компаній в Україні скоротилася на 3. Стосовно суми активів, то цей показник збільшився з 64573,3 млн грн за I квартал до 65561,2 за I півріччя 2022 року, тобто активи зросли на 987,9 млн грн. Також бачимо значне зростання страхових премій – на кінець I півріччя 2022 року сума премій склала 17134,3 млн грн, що на 7795,9 млн грн більше, аніж на кінець I кварталу 2022 року. При цьому страхові виплати також зросли, а саме на 2689,4 млн грн.

Аналізуючи діяльність кредитних спілок України, бачимо, що кількість кредитних спілок на кінець I півріччя 2022 року зменшилася на 18 порівняно з кількістю КС на кінець I кварталу аналогічного року. Також спостерігається скорочення обсягу активів на кінець другого кварталу 2022 року на 47,1 млн грн, що ймовірно пояснюється значним зменшенням кредитних спілок. Як дохід, так і витрати кредитних спілок зросли на 134,7 млн грн і 105,6 млн грн відповідно.

Кількість ломбардів України також не залишилися без змін. На кінець першого півріччя 2022 року спостерігається зменшення ломбардів на 2. При цьому зменшився обсяг активів на 413,8 млн грн на кінець I півріччя порівняно з першим кварталом 2022 року. Загальна сума отриманих ломбардами доходів помітно збільшилася, а саме на 406,4 млн грн на кінець першого півріччя 2022 року. Аналогічно збільшилися витрати – на 518 млн грн на кінець I півріччя порівняно з показником на кінець I кварталу.

Отже, навіть у такі нелегкі для нашої країни часи як банки, так і небанківські фінансові установи продовжують працювати, підтримувати економіку України, надавати послуги як фізичним, так і юридичним особам. Не зважаючи на скорочення кількості фінансових установ, вони все одно працюють і отримують прибуток.

Інформаційні джерела:

1. Школьник І. О. Фінансові посередники та їх роль у розвитку фінансового ринку / І. О. Школьник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ «УАБС НБУ». – Суми, 2007. – Вип. 22. – С. 272-281.
2. Фаріон, В. Я. Роль посередників на фінансовому ринку України [Текст] / Володимир Ярославович Фаріон, Ярослав Миронович Фаріон // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 24. – № 1. – С. 153-160. – ISSN 1993-0259.
3. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua>
4. Активи банків України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/>

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Пучок М.С., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Калита**
Державний торговельно-економічний університет

Фінансовий моніторинг – сукупність певних заходів, що вживаються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму, а також виявлення незаконно отриманих доходів. Суб'єктами фінансового моніторингу є: Національний банк України, Міністерство юстиції України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство цифрової трансформації України та спеціально уповноважений орган [1].

Здійснюючи фінансовий моніторинг, банки і небанківські фінансові установи перевіряють клієнтів та аналізують їхні фінансові операції. У разі виявлення підозрілих операцій банки інформують Державну службу фінансового моніторингу та правоохоронні органи України [2].

З 24 лютого 2022 року, а саме з початку введення воєнного стану в Україні, суттєвих змін зазнали такі сектори економіки як банківський так і фінансовий, у тому числі їх нормативно-правове регулювання. Також не виключенням стали окремі механізми здійснення фінансового моніторингу банками, які в умовах воєнного стану були адаптовані до потреб українців.

На період воєнного стану в Україні правила фінмоніторингу послаблено. Це слідує з того, що 17.03.2022 набув чинності Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану” [3].

Закон доповнює розділ X “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” та встановлює окремі правила для функціонування системи фінансового моніторингу у воєнний час [3].

Основними змінами є:

1) банк не вживає заходів для встановлення джерел походження коштів у разі їх внесення фізичною особою в готівковій формі на поточний рахунок у розмірі, що дорівнює або перевищує 400 тис. грн, якщо клієнт не надав на вимогу банку відповідні документи або відомості [4]; такими коштами можна розпорядитися лише для допомоги Збройним

силам України та гуманітарної допомоги українцям поточних рахунках Міністерства соціальної політики для благодійної допомоги та забезпечення підтримки незахищених верств населення; рахунки банків України для придбання облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації» (про що банки повідомляють таких клієнтів) [3];

2) якщо є підозра, що внесена готівка пов'язана з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового ураження та його фінансуванням, то банк зобов'язаний негайно й без повідомлення клієнта заморозити ці активи та повідомити Службу безпеки України [4];

3) банк зобов'язаний розморозити активи не пізніше наступного робочого дня від дня надходження від СБУ інформації про те, що підозра банку не підтвердилася [4].

Однією з особливостей фінансового моніторингу в період дії воєнного стану – це спрощена ідентифікація та верифікація покупців військових облігацій [5].

Також Національний банк України зупиняє на період дії воєнного стану проведення планових виїзних перевірок, які передбачені Положенням НБУ від 30.06.2020 №90 «Про порядок організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)». Проте у разі порушення банками покладених на них обов'язків зі здійснення ними фінансового моніторингу, Національний банк України буде враховувати вплив умов воєнного стану на можливість виконання банками свої обов'язків як суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

З метою виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, особливо тих, які причетні до збройної агресії Російської Федерації в Україні, рекомендується використовувати перелік таких осіб, опублікований на сайті:

- сайті Європейської комісії;
- сайті Міністерства фінансів США (список OFAC);
- сайті РНБОУ;
- сайті «Окупант», інформаційному ресурсі Апарату РНБО України;
- офіційних сайтах державних органів іноземних країн, з переліками підсанкційних осіб тощо.

Після остаточного скасування воєнного стану банк може здійснювати видаткові операції за поточними рахунками фізичних осіб із коштами, внесеними ними в готівковій формі, після вжиття заходів щодо встановлення джерел походження таких коштів; а також зобов'язаний упродовж 30 днів надати уповноваженому органу інформацію про заморожені активи [4].

Отже, перелічені вище зміни при здійсненні фінансового моніторингу значно полегшують здійснення фінансових операцій із готівковими коштами, які перераховуються фізичними особами на підтримку Збройним силам України та допомогу українцям, які найбільше зазнали втрат в ході воєнних дій.

Інформаційні джерела:

1. Асоціація юридичних клінік України. URL: <https://legalclinics.in.ua/consult/consultation-07-12-2021/>
2. Фінансовий моніторинг. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/monitoring>
3. Правила фінмоніторингу послаблено на період воєнного стану. URL: <https://pravo.ua/pravyala-finmonitorynhu-poslableno-na-period-voiennoho-stanu-poiasniuie-asters/>
4. Як змінилися правила фінансового моніторингу на час війни. URL: <https://thepage.ua/ua/finance/yak-zminilisya-pravila-finansovogo-monitoringu-pid-chas-vijni>
5. Про особливості виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану. Постанова НБУ від 25.03.2022 № 60. Дата оновлення: 05.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0060500-22#Text>

УДК 330.341.1

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Руцишин М.О., асп.

Львівський національний університет ім. Івана Франка

Одним із перспективних шляхів економічного зростання вітчизняних підприємств є їх інноваційний розвиток. Інноваційна діяльність є однією з основних складових процесу забезпечення успішного функціонування підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності.

В умовах сьогодення є недостатність фінансування інноваційної діяльності підприємствами у зв'язку з бойовими діями які відбуваються в країні та високою вартістю впровадження, освоєння нововведень, а також довгостроковістю вкладень. Підприємства не мають власних коштів на фінансування розробок, а можливість залучення фінансових коштів із зовнішніх джерел обмежена.

Система фінансування інноваційної діяльності досить широка і джерелами фінансування можуть бути підприємства, фінансово-

промислові групи, малий інноваційний бізнес, інвестиційні та інноваційні фонди, органи місцевого управління, приватні особи. Всі вони беруть участь у господарському процесі і тим чи іншим чином можуть сприяти розвитку інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

Основними проблемами фінансування інноваційного розвитку вітчизняних підприємств України є: низькі обсяги витрат підприємств на інноваційну діяльність; концентрація витрат підприємств на інновації в напрямку придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; низька частка витрат підприємств на внутрішні та зовнішні науково-дослідні роботи; нестача власних коштів та брак фінансової підтримки інноваційної діяльності підприємств з боку держави; відсутність довгострокового кредитування інноваційної діяльності підприємств з боку банківського сектора; підвищений ризик будь-яких форм інвестування [1].

У зв'язку з недостатністю фінансування інноваційної діяльності підприємств з боку державного бюджету та відтоком інвесторів нерезидентів з ринку інноваційного фінансування, підприємствам доцільно звернути увагу на важливе джерело можливого фінансування – банки. Залучення банківських кредитів та банківських інвестицій могли б втамувати фінансовий голод, який відчувають підприємства України у питанні фінансування інноваційної діяльності [2]. Досвід розвинутих країн свідчить, що банки в інвестиційному процесі можуть працювати у трьох напрямках:

- обслуговування руху грошей, що належать клієнтам і призначені для інвестицій;
- акумулювання заощаджень і спрямування їх на ринок цінних паперів;
- вкладення в інвестиційні проекти як власних, так і залучених коштів.

До інших чинників, які сприяють залученню фінансових інструментів для поповнення інноваційного капіталу, світова економічна практика відносить такі, як: розвиток ринку цінних паперів інноваційних підприємств; стимулювання венчурного капіталу, франчайзингу; залучення іноземних інвестицій в інноваційну сферу; поліпшення режимів оподаткування та регулювання діяльності інноваційних підприємств; створення інноваційних кредитних ліній; створення механізмів гарантування та страхування інноваційних проєктів; розвиток лізингу та оренди державного майна; забезпечення механізмів взаємного кредитування та кооперації інноваційних підприємств [3, с. 5].

Отже, фінансування інноваційної діяльності є важливим чинником успішного розвитку підприємства. Та сьогодні, на жаль, на вітчизняних підприємствах відсутня ефективна система фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Для її формування необхідно

виявити прорахунки існуючої системи та залучати додаткові джерела фінансування з врахуванням їх переваг та недоліків.

Інформаційні джерела:

1. Продіус О.І. Проблеми та перспективи впровадження інноваційних проєктів на вітчизняних підприємствах. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип.19. С. 91-95

2. Гуца А. В., Боронос В. Г. Романова Ю. Ю. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. Вип. 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

3. Зозуляк М. М. Проблеми фінансового забезпечення інноваційних процесів. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42. С. 1-7. URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1683/1619>

УДК 631.162:336.144:004

ПЛАНУВАННЯ І БЮДЖЕТУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Савченко Б.М., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**

Державний біотехнологічний університет

Важливим задачами фінансового планування є планування грошових потоків (cash flows). Це дозволяє встановити майбутні грошові надходження підприємства та його витрати. При цьому потрібно спрогнозувати терміни надходження коштів та їх витрачання. Такий прогноз забезпечить контроль над майбутніми грошовими потоками. Фінансовий відділ складає бюджет грошових коштів підприємства (cash budget). Він створюється на різні періоди часу: на місяць, рік тощо. Як правило, складаються місячні бюджети, для того щоб врахувати сезонні коливання надходження коштів. Грошові потоки підприємства забезпечують його ліквідність, тобто спроможність розрахуватися за придбані сировину і матеріали; повернути позики, виплатити відсотки та дивіденди. Тому прогнозування грошових потоків є вагомим частиною фінансового планування. У літературі наголошують, що короткострокові прогнози грошових потоків є більш надійними, ніж довгострокові.

Сільське господарство має свою особливість, насамперед сезонність виробництва. Продукти рослинного і тваринного походження вирощують протягом кількох місяців або навіть років. Тому в окремі періоди виникає необхідність сезонного фінансування витрат у

комплексних агропромислових підприємствах. Так, у рослинництві в першому півріччі різко зростають витрати, які не покриваються виробництвом, а в другому півріччі, навпаки, витрати зменшуються, а виробництво та його реалізація збільшуються. У тваринництві також споживання оборотного капіталу та його вивільнення змінюється протягом року, але ці коливання можна згладити шляхом накладання одного циклу економічного капіталу на інший.

Так, у сільському господарстві, як правило, найнижчий дохід від реалізації фіксується при найвищих витратах, а найбільша доступність зібраних коштів – при найменших витратах. Тому для ефективного управління грошовими потоками керівництву таких компаній необхідна не тільки ретроспективна інформація, а й інформація, що базується на планах, прогнозах, результатах контролю за виконанням, виконанням запланованих і мінімальних відхилень від фактичних показників. Ефективно керувати грошовими потоками можна тільки в системі «планові величини - фактичні дані». Це планування і контроль можна реалізувати в рамках контролінгу, одним з основних елементів якого є бюджетування.

Бюджетування – це процес планування, який передбачає планування майбутніх подій та складання на їх основі окремих бюджетів за структурними підрозділами або функціональними підрозділами підприємства.

Бюджетування допомагає виявити слабкі місця у фінансовому секторі та в організаційній структурі компанії, вирішенню проблем комунікації та розподіл обов'язків між різними відділами та бере участь у виробничому процесі для забезпечення необхідного планування. Саме бюджетний процес дає змогу вчасно виявити неузгодженість у діяльності окремих підрозділів підприємства, неефективне використання ресурсів, низький рівень управління запасами чи грошовими коштами.

На практиці спостерігаються відхилення від планового рівня як доходів, так і витрат. Тому рекомендується, щоб фінансові відділи розробили кілька альтернативних бюджетів. Один з них базується на можливому погіршенні загальноекономічної ситуації, другий – навпаки, на позитивній тенденції.

Варіанти прогнозу враховують зменшення або збільшення обсягів продажів, зменшення або збільшення періоду між виставленням рахунку та оплатою. Прогнози також повинні враховувати можливість реалізації активів для компенсації зменшення грошових потоків. Завдяки інформації, що міститься в ряді прогнозних бюджетів, підприємство може швидко коригувати свою фінансову політику.

Інформаційні джерела:

1. Андрусь О. І. Аналіз цілей, завдань, принципів та методів фінансового планування як інструменту управління результатами діяльності. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». № 4. 2014. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2963>.
2. Догадайло Я. В. Визначення принципів бюджетування підприємства. Науковий вісник будівництва. 2011. № 64. С. 397 – 401
3. Белоусова І. А. Вдосконалення планування як функції управління суб'єктів господарської діяльності. Вісник ЖДТУ. 2012. №1 (59). С. 71-74.

УДК 336.027:001.81

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ЛЕВЕРИДЖУ У ФІНАНСОВИХ РОЗРАХУНКАХ

Скидан В.Л., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

Одним з ключових питань у фінансовій діяльності будь-якого підприємства є управління капіталом. Кожне підприємство прагне досягнути такого співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел коштів, яке б здійснювало максимально позитивний вплив на досягнення його стратегічних цілей. Таким чином, визначальним в управлінні капіталом є формування його оптимальної структури. Вирішення даного питання можливе на основі різних підходів, однак, у сучасній літературі достатньо поширеним є управління структурою фінансового капіталу з боку теорії фінансового левериджу.

Нині окремі аспекти цієї проблеми є предметом дослідження багатьох вчених. Серед зарубіжних науковців вагомий внесок у дослідження цього питання зробили: І.Т. Балабанов, Є.Ф. Брікхем, Дж. М. Вахович, А. Гропеллі, В.В. Ковальов, О.С. Стоянова, Дж. І. Фіннерті, А.Д. Шеремет та інші, а також вітчизняні вчені: І.О. Бланк, Г.Г. Кірейцев, А.М. Поддєрьогін, В.П. Савчук, О.О. Терещенко. Проте різноманітність трактувань та недостатнє обґрунтування методів розрахунку оптимальності структури капіталу для підприємств спричиняє необхідність пошуку нових ефективних шляхів побудови концепції структури капіталу.

На сьогоднішній день основна умова раціоналізації фінансової політики в підприємницькій діяльності є необхідність тримання високого рівня прибутковості. За ці фінансові механізми на практиці

управління підприємством відповідає фінансовий леверидж, він міст між показниками прибутковості операційної діяльності та структурою джерел фінансування.

Отже, фінансовий леверидж – потенційна можливість впливати на чистий прибуток підприємства шляхом зміни обсягу і структури пасивів. Іншими словами, фінансовий леверидж являє собою об'єктивний фактор, що виникає з появою позикових коштів в обсязі використовуваного підприємством капіталу, що дозволяє йому отримати додатковий прибуток на власний капітал.

Ефект фінансового левериджу розраховується за наступною формулою:

$$ЕФЛ = (1 - C_{\text{сп}}) * (КВР_{\text{а}} - ПК) \frac{ЗК}{ВК}$$

де ЕФЛ – ефект фінансового левериджу, що полягає в прирості коефіцієнта рентабельності власного капіталу,%; $C_{\text{сп}}$ – ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом; КВР_а – коефіцієнт валової рентабельності активів (відношення валового прибутку до середньої вартості активів), %; ПК – середній розмір відсотків за кредит, сплачуваних підприємством за використання позикового капіталу, %; ЗК – середня сума використовуваного підприємством позикового капіталу; ВК – середня сума власного капіталу підприємства [1].

Одразу треба зазначити, що в умовах, коли фірма не використовує позичковий капітал або валова рентабельність її активів дорівнює середньому відсотку за кредит, рентабельність власного капіталу буде просто дорівнювати валовій рентабельності активів, скоригованій на податкову ставку. Отже, цю формулу можна умовно розбити на три частини для детального аналізу факторів, що впливають на ефект фінансового левериджу:

2. Податковий коректор фінансового левериджу. Він визначає межі дії ефекту фінансового левериджу у зв'язку з тим, що частина прибутків компанії вилучається державою у вигляді податку на прибуток. У розрахунках оптимальної структури капіталу його приймають за константу, оскільки він є зовнішнім фактором, на який компанія впливати не може.

3) Диференціал фінансового левериджу. Він визначається як різниця між коефіцієнтом валової рентабельності активів і середнім розміром відсотків за кредит. Він є основним показником, що обумовлює значимість використання фінансового левериджу. Якщо диференціал є позитивною величиною, підприємство заробляє більше грошей, ніж виплачує своїм кредиторам.

4) Коефіцієнт фінансового левериджу. Він показує, скільки гривень залучених коштів приходить на 1 гривню власних коштів

підприємства. Він є прискорювачем позитивного або негативного ефекту, який отримується за рахунок відповідного значення його диференціалу.

Отже, виходячи з визначення фінансового левериджу, можна зробити висновок, що чим вище величина ефекту фінансового левериджу, тим вищою буде віддача на кошти, вкладені підприємство.

Інформаційні джерела:

1. Олійник О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / О.В. Олійник, Г.С. Морозова / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2020. – 248 с.

УДК 368.91

СТАН СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Скоробагатько К.А., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.О. Нагаєва**

Державний біотехнологічний університет

Страховання життя – це не тільки фінансові відносини та джерело надходження інвестицій в економіку країни, а й важливий інструмент у забезпеченні соціального захисту населення, за допомогою якого можна вирішувати безліч суспільних проблем.

Важливість страхування життя обумовлює необхідність модернізації цієї сфери та визначення перспектив розвитку. Нинішня економічна ситуація не дає можливості державі в повному обсязі задовольняти потреби громадян у медичному обслуговуванні, відшкодуванні фінансових витрат при втраті працездатності, а також вирішувати інші соціальні питання.

Основними проблемами розвитку страхування життя є: нестабільність політичної ситуації; відсутність надійних інвестиційних інструментів і гарантій збереження вкладених коштів; низькі доходи громадян, відсутність комплексного підходу під час розроблення страхових продуктів; недовіра населення до страхових компаній; інфляція, недосконале законодавство; відсутність належної турботи держави стосовно забезпечення привабливості цього виду діяльності.

На страховому ринку сьогодні працюють 13 страховиків зі страхування життя, які обслуговують клієнтів та здійснюють страхові виплати. В табл. 1 наведені дані найбільших страхових компаній за рівнем зібраних премій та проведених виплат у 2021 р.

Таблиця 1 – Топ-5 компаній зі страхування життя за преміями та виплатами у 2021 р., тис. грн [1]

	Страховик	Виплати	Премії
1.	Метлайф	312 073	1 555 070
2.	ТАС	162 953	680 891
3.	PZU Україна страхування життя	57 715	538 282
4.	ARX LIFE	49 036	259 631
5.	УНІКА ЖИТТЯ	38 031	574 530

Загалом ринок страхування життя демонструє відновлення показників діяльності. Обсяги його діяльності за перше півріччя 2022 р. відновлюються: як у страхових преміях (- 21% у порівнянні із початком війни (- 57%)), так і у страхових виплатах, де має місце вихід на обсяги аналогічного періоду попереднього року (-52% та - 65% проти +6% та +10% у страхових виплатах та виплатах викупних сум відповідно) [1].

Водночас компанії повідомляють про значне зниження надходжень страхових платежів, фіксуються обмеження в діяльності компаній, пов'язані зі складнощами організації зв'язку та роботи персоналу, ускладненим доступом до офісів та оригіналів документів. Усе це ускладнює здійснення страхових виплат, особливо внаслідок смерті осіб, застрахованих на окупованих територіях.

Повоєнний механізм відновлення страхового ринку зазнає певних змін – пріоритет буде за обов'язковими видами страхування, банківським страхуванням, страхуванням каско автомобілів та добровільним медичним страхуванням. Але наскільки зміниться структура, що зможе запропонувати страховий ринок, наскільки він готовий до вторинних військових ризиків, поки що не можна оцінити.

З усіх криз, із якими стикалась українська економічна та фінансова сфери, військово-політична та економічна нестабільність останніх років найбільш сильно вплинула саме на сегмент страхування життя. Провідну роль у стабілізації ситуації у сфері страхування життя повинна відігравати держава, використовуючи різноманітні важелі стимулювання і контролю.

Під час післявоєнного відновлення економіки України планується залучення страховиків до забезпечення ризиків у пріоритетних напрямках розвитку економіки. Очікується розвиток особистого страхування, зокрема, Національний банк всебічно підтримує створення передумов для широкого впровадження медичного страхування. Це дасть змогу здійснити фінансування вторинної і третинної ланки медичної допомоги з переходом на закупівлю послуг державою в закладів охорони здоров'я.

Необхідний широкий та системний підхід, спрямований, в першу чергу на створення умов для повоєнного розвитку галузі за рахунок дерегуляції, виключення будь-якої дискримінації на страховому ринку та заходів, що сприятимуть зростанню попиту на страхові послуги.

Інформаційні джерела:

1. Рейтинг компаній страхування життя за 12 місяців 2021. URL: <https://forinsurer.com/ratings/life/21/12/6>

2. Проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні. URL: <https://kon-insurance.mnau.edu.ua/files/work/51.pdf>

УДК 336.719

РОЗВИТОК ФАКТОРИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Скоробагатько К. А., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

В період економічної нестабільності, посилення інфляційних тенденцій гостро постає проблема неплатежів, а пов'язане з цим збільшення суми заборгованості знижує ліквідність і фінансову стійкість суб'єктів підприємництва, підвищує ризик фінансових втрат.

Фінансове ресурсне забезпечення економічного розвитку в сучасних умовах неможливе без використання сучасних форм та інструментів розрахунково-платіжних відносин. За умови ефективної реалізації процедур факторингу, він може стати тим інструментом, за допомогою якого можуть зміцнитися позиції підприємства. У сучасних умовах факторинг відіграє важливу роль у розвитку торговельно-економічних відносин, особливо на міжнародному рівні. Передумовою стимулювання факторингу є просування практики продажу товарів і послуг на основі комерційного кредитування. У цьому випадку продавці стикаються з дилемою вибору: з одного боку, є можливість продати свою продукцію потенційним покупцям і зменшити їх запаси, а з іншого боку, вони зможуть отримувати дохід від продажу своєї продукції.

З 1 липня 2020 року повноваження по регулюванню факторингу як фінансової послуги повністю перейшло під контроль Національного банку України. До цього факторинг банків регулював НБУ, а факторингових компаній – Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринку фінансових послуг, наразі цю комісію ліквідовують.

Протягом останніх років український ринок факторингу демонструє динамічне зростання. Так, вартість договорів факторингу останні три роки зростала темпами близько 30% рік до року. В 2021 році ринок факторингу мав найбільший приріст за останні п'ять років - 67%, портфель факторингу на кінець 2021 року по всій банківській системі склав 6,2 млрд грн. З початком війни обсяги впали, адже факторинг потребує постійно поновлюваного торговельного потоку [1].

Водночас, варто зазначити, що в Україні переважно розвивається факторинг у його некласичному розумінні: купівля для подальшого врегулювання проблемних або непрацюючих кредитів. Цими послугами користуються як діючі банки для очищення балансів, так і банки, які перебувають у стадії ліквідації. Такі послуги потрібні й фінансовим компаніям, які наразі активно нарощують сегмент кредитів "до зарплати". Тому загальна статистика, ймовірно, не відображає реальний стан ринку торгового факторингу.

До основних переваг факторингу слід віднести можливість отримання беззаставного (іпотечного) фінансування оборотних коштів підприємства; факторинг прискорює цикл обороту готівки; факторинг дозволяє отримати до 90% вартості поставленого товару (майбутній заробіток) порівняно зі стандартними кредитними продуктами, такими як овердрафт; факторинг – це можливість запропонувати своєму боржнику (покупцю) більш вигідні (конкурентні) умови розрахунку; за допомогою факторингу покращено стан дебіторської заборгованості клієнта.

Натомість існують і доволі суттєві недоліки факторингових операцій, серед яких виділяють наступні: банк висуває високі вимоги до документів, що надаються; у багатьох випадках – необхідність надання безпеки клієнту (так званий регресний факторинг); ціна факторингу (факторинг сьогодні не з дешевих послуг); якщо провести аналогію, факторинг – це бутік-бізнес (середня ціна факторингу в комплексі становить близько 30% річних). Міжнародний факторинг широко використовується в багатьох країнах і майже не існує в Україні. Цей популярний тип купівлі рахунків-фактур зі знижкою та їх оплата фактору (банку), який обслуговує всі операції з обліку продажів компанії, веде бухгалтерський облік і подає докладні звіти, гарантує повну оплату товару, навіть якщо покупець не виконує зобов'язання або не сплачує борги.

Отже, факторинг являє собою комплексну послугу, яка, з одного боку, передбачає фінансування дебіторської заборгованості клієнта – постачальника (виробника, продавця) певних товарів чи послуг, а, з іншого боку, – надання факторинговою компанією своєму клієнту додаткових супутніх послуг, пов'язаних із фінансовим консалтингом,

оптимізацією його збутової діяльності, ефективним управлінням портфелем дебіторської заборгованості тощо. Для подолання проблем найважливішими заходами є розробка законодавчих актів, які б урахували всі правові аспекти учасників проведення факторингової операції, та формування інноваційного переліку послуг факторингових компаній, які сприятимуть удосконаленню процесу управління дебіторською заборгованістю підприємств.

Інформаційні джерела:

1. Факторинг в Україні : стан та перспективи розвитку. URL: <https://www.researchgate.net/publication/>

УДК 336.64

КРЕДИТНИЙ РИЗИК У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ НИМ

Стренадко В.Р., гр. здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.Г. Малій**
Державний біотехнологічний університет

Кредитні операції виступають ключовим елементом, який визначає зміст банківського функціонування і особливу увагу банкам доводиться приділити аналізу та пошуку методів мінімізації кредитного ризику.

Базельський комітет із банківського нагляду BCBS визначає кредитний ризик як потенційну можливість невиконання позичальником або контрагентом банку своїх зобов'язань відповідно до погоджених умов [5].

Управління кредитним ризиком рекомендують здійснювати на двох рівнях, відповідно до причин його виникнення – на рівні кожного окремого позичальника та на рівні кредитного портфеля в цілому.

Методи управління кредитним ризиком на рівні окремого позичальника включають: оцінку кредитоспроможності позичальника [2]; аналіз та оцінку кредиту; структурування позики; документування кредитних операцій; контроль за наданим кредитом та станом застави. Оцінка кредитного ризику окремого позичальника проводиться в процесі розгляду кредитної заявки, на протязі моніторингу кредитної операції, а також в процесі розгляду необхідності зміни умов кредитування.

До методів управління ризиком кредитного портфеля банку належать: диверсифікація; лімітування; страхування; створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями банків.

Основними з найдієвіших методів мінімізації ризиків є метод диверсифікації, сутність якого полягає у розподілі кредитного портфеля серед широкого кола позичальників, які відрізняються як за характеристиками (величина капіталу, форма власності), так і за умовами діяльності (галузь економіки, географічний регіон) [2].

Метод лімітування полягає у встановленні максимально допустимих розмірів наданих кредитів, що дозволяє обмежити ризик. Лімітування – застосовується для операцій, які можуть знаходитись в зоні катастрофічного та критичного ризику.

Метод страхування – це система щодо зменшення впливу кредитних ризиків, що передбачає такі варіанти: самострахування, яке активно впроваджувалось через формування та використання резервів по кредитних операціях та страхування, за яким страхувальник шляхом сплати премії забезпечує собі або третій особі, в разі настання події, обумовленої договором, суму виплати страховиком, який утримує певний обсяг відповідальності.

Створення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків як метод управління кредитним ризиком полягає в акумуляції частини коштів, які надалі використовуються для компенсації неповернених кредитів.

До додаткових методів включають: хеджування, яке здійснюється через фінансові інструменти типу опціонів, ф'ючерсів, форвардів, свопів, використовується як превентивний метод мінімізації ризику; комплаєнс-контроль, що забезпечує контроль за дотриманням банком нормативних актів, внутрішніх процедур, введених в банку і основних морально-етичних принципів ведення бізнесу; розподіл ризику між іншими контрагентами (консорціумне кредитування).

Нині, в умовах кризи, банкам важливо мати адекватну комплексну систему управління ризиками. Така система повинна мати організаційну, аналітичну, операційну та програмно-технічну підтримку. Створення такої системи дозволить банку забезпечити стабільність своєї роботи і призведе до зниження простроченої заборгованості за кредитами.

Інформаційні джерела:

1. Бланк І.А. Управління фінансовими ризиками. К.: Ника-Центр, 2005. 600 с.
2. Малій О.Г. Фінансовий аналіз. Курс лекцій. Харків: ХНТУСГ, 2018. 163 с.
3. Управління фінансовою безпекою підприємств торгівлі в умовах невизначеності: колективна монографія / за ред. А. С. Крутової. Х. : Видавець Іванченко І. С., 2017. 264 с.
4. Cai, R., Zhang, M. (2017). How Does Credit Risk Influence Liquidity Risk? Evidence from Ukrainian Banks. *Visnyk of the National Bank of Ukraine*, 241, 21-33. URL: <https://doi.org/10.26531/vnbu2017.241.021>.

ТРАНСКОРДОННИЙ РУХ КАПІТАЛУ У СЕГМЕНТІ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ

Ткачов Р.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

У зв'язку з економічною кризою яка відбулася у світі, потрібні сучасні і безпечні засоби руху капіталу, як в межах держави, так і задля мобілізації виробничих потужностей приватних підприємств всіх форм власності.

На сьогодні є широке коло проблем щодо залучення іноземних і власних інвестицій. По-перше, недовіра іноземних інвесторів до сучасного інституту інвестування в Україні. По-друге, сучасна ситуація з безпеки інвестування в українську економіку. По-третє, потрібно розвивати кредитування малого і середнього бізнесу за допомогою сучасних технологій, а саме з використанням технології блокчейн. Сьогодні це перспектива, яка вже завтра може дати потужний поштовх в розвитку сучасної економіки нашої держави.

Метою нашого дослідження є створення концепції і здобуття сучасних механізмів залучення інвестицій для підприємств всіх форм власності, базуючись на визначенні «цифровий актив», згідно з законом України «Про віртуальні активи».

Предметом цього дослідження є модель і механізм залучення і ефективного використання капіталу з високим рівнем безпеки для розвитку приватних підприємств всіх форм власності.

Законом визначено поняття «віртуальний актив», згідно з яким, це нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав». Закон визначає також сферу його застосування, правовий режим віртуальних активів, учасників ринку віртуальних активів, їх права та обов'язки, послуги з обміну віртуальних активів.

Законом встановлено загальні принципи державного регулювання обороту віртуальних активів та органи, що здійснюють державне регулювання у сфері обороту віртуальних активів. Законом також визначені загальні засади міжнародного співробітництва у сфері обороту віртуальних активів та повноваження державних органів щодо

забезпечення міжнародного співробітництва у сфері обороту віртуальних активів та порядок їх реалізації.

Юридична і відповідно економічна концепція використання цифрових активів у світі знаходиться на етапі свого становлення. У світі вже є децентралізовані платформи приватної форми власності створені на базі технології розподіленого реєстру, які використовуються для ефективного використання капіталу, кредитування та інвестицій і відрізняються насамперед високим рівнем безпеки.

Сучасні державні програми кредитування і інвестування бізнесу вимагають більше прозорості, більше доступності і мають бути більш безпечними. Саме тому новітні технології мають бути імplementовані в державну політику розвитку економіки.

Концепція залучення безпечних інвестицій полягає у створенні державного реєстру інвестиційних пропозицій з застосуванням блокчейн технологій, завдяки чому і буде створено максимально прозорий і безпечний інвестиційний клімат.

Практичне значення очікуваних наукових результатів полягатиме у здобутті механізмів руху та ефективного використання капіталу завдяки використанню цифрових активів в сучасній економіці, що прискорить і забезпечить безпеку руху капіталу і більш ефективного його використання в сучасних економічних умовах.

УДК 658.15

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Трипольська А.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.О. Ставерська**
Державний біотехнологічний університет

В економічній теорії існує безліч підходів до визначення фінансової стійкості підприємства, але до сих пір не визначено універсальні показники її оцінювання. Але більшість провідних економістів в цілому під фінансовою стійкістю розуміють здатність підприємства стабільно забезпечувати свій розвиток переважно за рахунок власного капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності навіть в кризових умовах. Проблема оцінки та підвищення фінансової стійкості стала дуже актуальною в період сучасної економічної кризи України, коли багато підприємств були змушені припинити свою діяльність внаслідок падіння

рентабельності виробництва і продажів, а також під впливом несприятливих зовнішніх умов [1].

Управління фінансовою стійкістю може досягти необхідного результату лише шляхом поєднання доцільно спрямованого взаємовпливу всіх його елементів за умов налаштованості кожного елемента фінансового механізму на виконання властивого йому навантаження та зворотного зв'язку усіх елементів фінансового механізму різних вертикальних і горизонтальних рівнів. Процес формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства передбачає визначення його складових (суб'єкти, об'єкти, мета, завдання, принципи, методи тощо), а також визначення послідовності певних етапів. Систематизація літературних джерел дозволила узагальнити послідовність реалізації механізму управління фінансовою стійкістю (рис. 1).

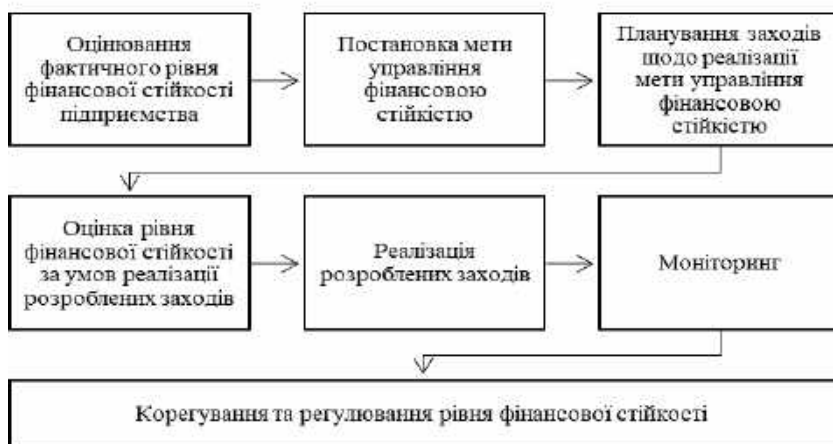

Рисунок 1 – Етапи реалізації механізму управління фінансовою стійкістю

Визначальним кроком формування механізму управління фінансовою стійкістю є обґрунтування уніфікованого методичного забезпечення оцінювання показників фінансової стійкості на всіх етапах реалізації (планування, нормування, аналізу, контролю). Дослідження та узагальнення різних методичних підходів щодо оцінювання фінансової стійкості підприємств дозволяє виокремити основні, а саме:

- 1) визначення рівня забезпеченості запасів у складі оборотних активів підприємства джерелами їх формування;
- 2) обчислення певної кількості коефіцієнтів (індикаторів), дослідження їх в динаміці та порівняння з нормативними значеннями задля формування висновків щодо фінансового стану підприємства;

3) застосування інтегрованого показника, який складається з декількох найбільш вагомих коефіцієнтів, визначення певних меж його значення для ідентифікації фінансової стійкості та фінансового стану;

4) побудова розгорнутих уніфікованих аналітичних фінансових таблиць на базі бухгалтерської, фінансової та податкової звітності, формат яких дозволяє воз'єднати ці форми задля проведення розгорнутого аналізу, який дозволить говорити про конкретні показники за весь період, а не про напрями розвитку підприємства станом на звітні дати.

Інформаційні джерела:

1. Коваль О.А., Літус П.Р. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8402> (дата звернення: 26.10.2022). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.12.77](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.77)

2. Кудрявський П. Пріоритетні елементи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства // Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи України: мат. X Всеукр. наук.-практ. конф. здобув. вищої освіти і молодих учених (21 листопада 2019 р.). К., 2019. С. 227-228

УДК 338.242.2

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ «ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»

Труфанов А.С., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Г. Лисак**
Державний біотехнологічний університет

Проблема формування та функціонування системи управління фінансовою стійкістю є сьогодні надзвичайно актуальною.

Дослідження сучасних теоретичних уявлень щодо розкриття сутності поняття «фінансова стійкість підприємства» показало, що, питання про змістовну основу означеної категорії, ще й досі залишається дискусійним.

Аналіз існуючих підходів до визначення поняття «фінансова стійкість підприємства» дозволив виділити чотири основні підходи.

Згідно з першим підходом (М.С. Абрютіна, А.В. Грачов, А.Д. Шеремет, Є.В. Негашев та інш.) фінансова стійкість суб'єкта господарювання ототожнюється з його платоспроможністю у короткостроковому і довгостроковому періодах.

Прихильники другого підходу (В.Р. Банк, В.В. Бочаров, В.Г. Артеменко та інш.) пов'язують фінансову стійкість підприємства з

ефективним формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів. При цьому її зовнішнім проявом вони також вважають платоспроможність та кредитоспроможність, а також безперервне функціонування підприємства.

Представники третього підходу (І.О. Бланк, М.Н. Крейніна та інш.) вважають, що фінансова стійкість підприємства визначається його фінансовою незалежністю, яка досягається за рахунок переважної частки власного капіталу у структурі пасивів підприємства.

Більш широкого погляду на означену категорію дотримуються представники четвертого підходу (Г.У. Савицкая, М.У. Базарова та інш.). Цей підхід передбачає розкриття сутності фінансової стійкості підприємства з погляду системного підходу.

Як бачимо, в теорії фінансового аналізу відсутнє однозначне визначення поняття «фінансова стійкість підприємства». Виявлені відмінності свідчать як про багатоаспектний характер її сутності, так і про недостатній ступінь розробки понятійного апарату.

У більшості визначень простежується тенденція до отождолення фінансової стійкості підприємства з іншими індикаторами його фінансового стану.

Вважаємо, що розкриття сутності категорії «фінансова стійкість підприємства» представниками перших трьох підходів має поверхневий характер, оскільки не повною мірою розкриває економічну сутність цього поняття.

На нашу думку, недостатня точність більшості розглянутих визначень фінансової стійкості обумовлена, перш за все тим, що фінансову стійкість підприємства не слід отождолювати з його абсолютною платоспроможністю, оскільки переважна питома вага високоліквідних груп активів не є показником сталого фінансового стану підприємства.

Крім цього, розглядання фінансової стійкості підприємства як певного стану структури його пасивів з переважною часткою власних коштів не враховує можливості зростання рентабельності власного капіталу внаслідок залучення позикових коштів.

І ще - більшість визначень відповідають статичному підходу до дослідження фінансової стійкості підприємства. А цей підхід доцільно використовувати у процесі аналізу поточного фінансового становища підприємства. Для дослідження динаміки цей підхід не є доцільним.

Вважаємо, що у сучасних умовах нестабільного довкілля більш доцільним досліджувати фінансову стійкість підприємства з позиції системного підходу, складовою якого є динамічний підхід.

Це дозволить розкрити сутність означеної категорії в рамках позиціонування підприємства як відкритої соціально-економічної системи, що функціонує і розвивається в умовах зовнішнього середовища, яке постійно змінюється.

Інформаційні джерела:

1. Абрютіна, М. С. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия : учеб.-практ. пособие / М. С. Абрютіна, А. В. Грачев. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Дело и Сервис, 2020. – 172 с.
2. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – Киев : Эльга, 2019. – 656 с.
4. Ковалев, В. В. Финансовый менеджмент. Теория и практика / В. В. Ковалев. – 3-е изд., перераб. и доп.– М. : Проспект, 2017. – 260 с.
5. Крейнина, М. Н. Финансовая устойчивость предприятия: оценка и принятие решений [Электронный ресурс] / М. Н. Крейнина // Финансовый менеджмент. – 2021. – № 2. – Режим доступа : <http://www.finman.ru/articles>.
6. Кучерова, Е. Н. Современный подход к устойчивому развитию предприятия / Е. Н. Кучерова // Вестник ОГУ. – 2017. – № 9. – С. 76–81.

УДК 336.662

ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ М&А В УКРАЇНІ

Топоровська В.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.О. Нежива**
Державний торговельно-економічний університет

Інтерес до злиття та поглинання (М&А) на території України почав виникати ще в далекому 2006 році, що спричинило зняття законодавчих обмежень для міжнародних суб'єктів господарювання саме в цьому фінансовому секторі. Однією із ключових особливостей українського ринку такої економічної діяльності стало активне використання процедури Takeover (купівля однієї компанії іншою), яка в свою чергу мала місце бути в 98% угод. Через відсутність прозорих правил діяльності відбулося укорінення цього виду активності серед інвесторів.

Щодо активності розвитку в Україні сегменту злиття та поглинання, то з початку свого існування і до 2008 року сумарна вартість таких процедур сягнула рівня 14,9 – 15,5 млрд доларів США. Всі світові експерти називали дане явище ніщо інше як «динамічний розвиток» на теренах Східної Європи. Провідну роль у даному питанні

займав банківський сектор, який за рахунок розквіту вертикальних багатопрофільних компаній активно скуповував активи не тільки матеріального, а й нематеріального типу [1].

Але активність даного питання не довго було на піку своєї популярності, вже у 3 кварталі 2008 року, під час світової кризи, кількість угод стрімко впала до 3,5 млрд доларів, а щодо сегментів, в які було проінвестовано, почали видозмінюватися не лише за структурними, але й за галузевими ознаками. Після 2008 року, саме після світової кризи, основним гравцем ринку стали міжнародні компанії, саме їхня кількість угод сягнула до 72%, у 2011 році сума сягнула показника 7,7 млрд доларів США.

Щодо України то в 2011 році сума М&А угод складала 3,07 мільярди доларів США, в той момент як середня вартість бізнес-активів зменшилася утричі. Щодо причин такого явища, то аудитори відзначають як ключову проблему, то це несумісність заявленої та фактичної вартості власності компаній в угодах. У період з 2011 по 2012 роки відбувалося наступне: 2/3 угод були направлені на збут власності, а інша частина – на повноцінну зміну власників. Причиною такої ситуації є високий відсоток зношення та застарілості ресурсів, а також серйозне відставання від сучасних новинок. З 2012 по 2017 роки ніяких особливих і колосальних змін щодо угод М&А не відбувалося. А от у 2018 році кількість угод стрімко збільшилася майже у 2,5 рази.

Відповідно до даних які оприлюднила база даних М&А Ukraine, у 2019 році обсяг угод злиття і поглинання зріс на 30%. Значну кількість угод зайняв банківський сектор з 25 угод, 12 займали покупці резиденти України. Також значну кількість зайняла ніша будівництва та нерухомості з 9 укладених угод в 2019 році, 6 з яких належали вітчизняним інвесторам. Саме в 2019 році загальний обсяг всіх угод М&А на українському ринку перебував у межах 1 мільярду доларів США. Але були і проблеми у 2019 році, всім відомий COVID-19, багато аналітиків прогнозували падіння даної ніші. Але з точки зору кількості угод ринок продемонстрував більшу стійкість, оскільки інвестори продовжували фінансувати менші за вартістю угоди.

У 2020 році було укладено 54 угоди, що виявилось найвищим показником з 2014 – 2017 роки, але все-таки не перевищило показника 2019 року (87 угод). Самою найбільшою угодою на території України, у 2020 році, трапилася покупка у держави готелю «Дніпро» компанією Smartland, публічно оголошена вартість – 36 мільйонів Євро. На українському ринку М&А в складний доволі період (2019 – 2020 роки) значну перевагу набрав сектор телекомунікацій, медіа та технологій він зайняв 21 % кількості угод та 58 % загальної вартості всіх угод [2].

Незважаючи на складний 2022 рік, не дивлячись на всі геополітичні та фінансові труднощі, сектор злиття та поглинання продовжує свою активну діяльність. Звичайно що фінансові умови протягом 9 місяців 2022 року м'яко кажучи різко погіршилися, але все ж деякі інвестори бачать навіть у такий складний час гарні можливості для операцій M&A. Аналітики дають прогноз на те, що очікується колосальна конкуренція за технологіями, а в пріоритеті інвесторів буде ESG. Переважна кількість укладених M&A-угод у 2023 році буде технологічною, так як компанії орієнтуються на поточній ринковій невизначеності та мають в планах довгострокове зростання.

Таким чином, бачимо що M&A-угоди мають досить тернистий шлях, але не втрачають своєї актуальності, і по прогнозам багатьох міжнародних аналітиків наберуть колосальних оборотів.

Інформаційні джерела:

1. Кравчук В. Особливості процесу злиття та поглинання у міжнародному бізнесі. *Молодий вчений*. 2020. Вип. 10 (86). С. 37-42.

2. Дослідження TW Quarterly Deal Performance Monitor. URL: <https://forinsurer.com/news/22/10/11/41890>

УДК 330.4:330.48

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ТА ЇХ СТРАХУВАННЯ

Фенченко М.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Г. Лисак**
Державний біотехнологічний університет

Сучасні умови господарювання обумовлюють самостійність більшості суб'єктів господарювання. Це означає не лише можливість визначати свою виробничу та фінансову політику, а й одночасно нести відповідальність за ризик збитків та банкрутства.

Ризик та небезпека втрат притаманні будь-якій економічній діяльності. Проведене дослідження основ теорії ризику виявило два основні підходи до розкриття сутності поняття "ризик". Відповідно до першого підходу, ризик пояснюється з позиції фінансових результатів комерційної діяльності. Ризик – сприймається як можливість втрат у разі настання деяких небажаних подій. Іншими словами – це величина можливого збитку. Прихильники другого підходу пропонують вимірювати ризик за допомогою інструментів теорії ймовірностей, спираючись на математичний понятійний апарат. В такому разі ризик

сприймається як випадкове подія, завдає шкоди та характеризується можливим розподілом результатів діяльності підприємства.

Аналіз вивчених визначень ризику дозволив нам виявити характерні риси ризикових ситуацій. Основними з них є: випадковий характер; наявність альтернативних рішень; ймовірність виникнення збитків; додаткового прибутку.

Дослідження показало, що найпоширенішими ризиковими ситуаціями є наступні дві. Перші - ті, у яких середній розмір збитків невеликий, а ймовірність збитків висока; другі - при великому розмірі можливої шкоди ймовірність несприятливої події невелика.

Ми підтримуємо думку тих учених, які вважають, що саме розвиток поняття «ризик» як випадкової події, яка завдає шкоди, характеризує ризик як ймовірний розподіл результатів діяльності, відхилення фактичних результатів від планових та розподіл.

Вважаємо, що цей зміст поняття «ризик» обумовлює наявність взаємозв'язку «ризик – ймовірність шкоди – страховий інтерес». Тобто: ризик реалізується через збитки. Він набуває конкретних вимірних величин. А ймовірність збитків, своєю чергою, викликає страховий інтерес у власника суб'єкта господарювання.

З усієї різноманітності ризиків особливо виділяються фінансові ризики. Саме існування фінансових ризиків зумовлює необхідність керування ними.

Вивчення сутності поняття «фінансовий ризик» показало, що в теорії ризику до розкриття і цього поняття існують різні підходи. А саме: виходячи з оцінки його економічної природи, об'єктивності прояву, ймовірності реалізації, невизначеності наслідку, мінливості рівня, суб'єктивності оцінки.

Аналіз наявних теоретично визначень «фінансовому ризику» дозволив узагальнити їх і запропонувати таке визначення - фінансовий ризик суб'єкта господарювання – це можливість виникнення несприятливих для нього наслідків під час здійснення кредитної, виробничої, інвестиційної, збутової, торгової діяльності.

Вивчення фінансових ризиків, насамперед слід здійснювати з урахуванням їх розподілу, перед усім, на спекулятивні та чисті ризики. Перша група – це інфляційний, дефляційний, валютний, ризик, інвестиційний та інші. Друга – кредит, банкрутства, збитків внаслідок перерв у виробництві, невиконання договірних зобов'язань. До особливої групи фінансових ризиків, властивих економічним суб'єктам – фізичним особам, нами віднесено соціальні ризики. Ці ризики, пов'язані з втратою доходу, належать до чистих. Саме такий підхід до вивчення фінансових ризиків дає змогу дійти висновку про можливість їх страхування.

Відзначимо, що страхуванню підлягають чисті ризики. А саме: ризик банкрутства, збитків внаслідок перерв у виробництві, кредитний, ризик невиконання зобов'язань.

У ході дослідження з'ясовано основні умови страхування фінансових ризиків. Це - віднесення ризику до страхових, наявність страхового інтересу, згода страхувальника щодо суттєвих умов договору, доступність страхового тарифу. Виходячи з розглянутих умов, страхувальником приймається рішення про укладання договору страхування.

Інформаційні джерела:

1. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків. – Тернопіль: Економічна думка & Карт-бланш, 2019. – 570 с.

2. Пісоцька Р. Застрахувати можна фінансові ризики лише з надійним партнером // Молодь і підприємництво. – 2021. – №11.

3. Шумелда Ярослав Страхування. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. – Тернопіль: Джура, 2019. – 280 с.

УДК 368

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСІВ СТРАХОВИКА ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

Чеботарьова А.П., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.О. Нагасва**
Державний біотехнологічний університет

Сутність фінансів страхових організацій потрібно розглядати як складову децентралізованих фінансів, а саме фінансів суб'єктів господарювання, через призму специфіки страхової діяльності.

Організація фінансів страховика залежить від таких особливостей: страхові компанії відносяться до сфери фінансових послуг, де відсутня стадія виробництва і капітал на протязі всього обороту має лише грошову форму; формування інтересу в учасників страхових відносин, обумовлених наявністю ризику; страховим відносинам притаманний розклад і вирівнювання збитків у часі та просторі, поверненість акумульованих у страховий фонд страхових премій через систему виплат; наявність обов'язкового державного нагляду; страхування передбачає еквівалентність відносин страхувальника і страховика, забезпечуючи при цьому прибутковість страхової діяльності.

Для фінансів страхових компаній характерне формування страхових резервів для забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового

відшкодування залежно від видів страхування (перестраховання) у тих валютах, в яких вони відповідають за зобов'язаннями.

Склад страхових резервів залежить від виду діяльності страхової компанії – ризикове страхування чи страхування життя. Тому для одних компаній характерним є формування технічних резервів, а для інших – резервів зі страхування життя.

Кошти страхових резервів розміщують із урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості. Вони мають бути представлені активами таких категорій: грошові кошти на розрахунковому рахунку; банківські вклади (депозити); валютні вклади згідно з валютою страхування; нерухоме майно; акції, облігації; цінні папери, що емітує держава; інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України; кредити страхувальникам-громадянам, які уклали договори страхування життя [1].

Страхові організації займаються не лише страховою діяльністю, а й інвестиційно-фінансовою, використовуючи для цього тимчасово вільні кошти зі страхових резервів та інших нагромаджень. Внаслідок цього страхові організації отримують доходи: від страхової діяльності, які формуються з надходжень від страхової і перестраховальної діяльності; від інвестування і розміщення тимчасово вільних коштів як власних (статутний капітал, амортизація, прибуток) та вільних коштів страхових резервів у державні й інші цінні папери, акції, банківські вклади, нерухомість, валютні цінності; інші доходи, що не мають страхового або інвестиційного походження, але можуть бути в господарській діяльності страховиків (плата за здані в оренду приміщення, транспортні засоби та інші основні засоби, доходи від продажу комп'ютерних програм тощо).

Формування прибутку від звичайної діяльності компаніями з ризикового страхування передбачає розрахунок:

- операційного прибутку, що вводять у тарифну ставку в складі навантаження до нетто-ставки й обчислюють як різницю між доходами від страхової діяльності та витратами страховика на надання страхових послуг;

- фінансових (інвестиційних) прибутків, що отримала компанія від розміщення власних коштів і страхових резервів у кредитних та інших установах, які надходять у вигляді відсотків, дивідендів;

- інших прибутків компаній ризикового страхування – комісійних винагород за перестраховання, повернутих сум технічних резервів інших, ніж резерв незароблених премій, страхових відшкодувань і страхових сум, сплачених перестраховиками [2].

Після зміни регулятора у сфері страхової діяльності, коли ним став Національний банк, у страховиків виникло багато питань стосовно фінансового моніторингу, виконання нормативів, посилення вимоги до звітності, капіталізації та репутації топ-менеджменту, а також організації продажу страхових продуктів. Страховий ринок стає менш динамічним та більш консервативним, що позначається на організації фінансів страхових компаній. Правила гри для страховиків будуть націлені, насамперед, на клієнта, на захист його прав та інтересів. Все це призведе до того, що компанії будуть змушені серйозно перейматися ефективністю та прибутковістю свого бізнесу.

Інформаційні джерела:

1. Баранов А.Л. Фінанси страхових організацій. Практикум: навч. посіб. / А.Л. Баранов, О.В. Баранова. К.: КНЕУ, 2012. 215 с.
2. Аберніхіна І.Г., Сокиринська І.Т. Фінанси страхових організацій: навч. посіб. Дніпро: Пороги, 2019. 198 с.

УДК 658.5

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Шешунов Р.Г., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Г. Лисак**

Державний біотехнологічний університет

Зростання економіки країни та окремих її регіонів певною мірою залежить від ефективності наукової та інноваційної діяльності.

Найважливішою складовою розвитку інноваційної економіки є підвищення ефективності інноваційної діяльності самих підприємств.

Незважаючи на наявність певних результатів досліджень, присвячених діагностиці інноваційної діяльності підприємств, залишаються деякі питання, які розкриті не повною мірою. Перш за все це стосується питання про вибір методів та інструментів оцінки ефективності управління інноваційною діяльністю суб'єктів господарювання та їх інноваційного потенціалу.

Оцінка інноваційної діяльності підприємства має всебічно охоплювати функціонування впроваджених нововведень. Її проведення надає можливість виявити подальші перспективи розвитку та отримати

інформацію щодо розробки та прийняття нових управлінських рішень, спрямованих на зростання підприємства в цілому.

Як показало проведене дослідження, на сьогоднішній день єдиного підходу до діагностики інноваційної діяльності поки що не існує.

Найчастіше використовується економічна оцінка інноваційної діяльності, оскільки співвідношення прибутків і витрат є основним результатом та має універсальний характер. Аналіз підходів до економічної оцінки інноваційної діяльності підприємств показав, що найбільша перевага надається класичним методам: дисконтованим та статичним. Насамперед, показникам чистого наведеного доходу (NPV), індексу прибутковості (PI), внутрішньої норми прибутку (IRR), терміну окупності з урахуванням дисконту (DPP), окупності інвестицій (ROI), недисконтованого терміну окупності (PP), індексу рентабельності (ARR), що дозволяє оцінити впровадження інновацій з економічної точки зору.

Статичні використовуються в оцінці інноваційної діяльності підприємств, не націлених на використання довгострокових інноваційних розробок.

Дисконтовані методи оцінки інноваційної діяльності підприємства дозволяють розрахувати основні оціночні показники в розрізі різних часових періодів за допомогою дисконтної ставки. Що є безумовною їхньою перевагою.

Таким чином, означені підходи дозволяють оцінити та провести діагностику фінансово-вартісних параметрів інноваційного продукту.

Разом з тим, вважаємо за доцільне, в ході діагностики інноваційної діяльності суб'єкта господарювання застосовувати аудиторські методи. Такі як: метод SWOT-аналізу, що передбачає комплексну оцінку інноваційної діяльності підприємства на основі сильних сторін (Strengths), слабких сторін (Weakness), можливостей (Opportunities) та погроз (Threats); метод PEST-аналізу, що застосовується при оцінці зовнішніх умов, що впливають на розвиток інноваційної діяльності підприємства; метод SNW-аналізу, що розглядає оцінку умов усередині підприємства; метод сценаріїв, що передбачає розгляд та облік кількох варіантів розвитку альтернативних подій як інноваційної діяльності підприємства в цілому, в тому числі інновації, що впроваджується, так і розвитку ринку і самого підприємства; метод експертних оцінок; метод дерева цілей, що дозволяє виявити взаємозв'язки цілей; контент-аналіз, що є вивченням документів та анкетування.

Аудиторські методи не складні та низьковитратні, що зумовлює доцільність їх застосування для даного виду дослідження.

Підсумовуючи аналізу існуючих методів оцінки інноваційної діяльності, слід зазначити наступне: статичні та дисконтовані підходи допомагають оцінити впровадження інновацій з погляду економічного принципу. У той час як аудиторські методи більше націлені на суб'єктивну оцінку, торкаючись зовнішніх і внутрішніх чинників.

Інформаційні джерела:

1. Ілляшенко С. М. Інноваційний розвиток: маркетинг і менеджмент знань : монографія / С. М. Ілляшенко. – Суми : ТОВ «Діса плюс», 2016. – 192 с.

2. Кантаєва О. Удосконалення методики аналізу інноваційної діяльності для прийняття управлінських рішень / О. Кантаєва, Є. Галушко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2020. – № 7. – С. 35–46.

3. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. – Харків : ХДУХТ, 2012. – 210 с.

УДК 368.013

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ НА СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ

Явкіна К.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Жиликова**

Державний біотехнологічний університет

Перед страховим ринком постала череда викликів, що почались з періоду карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби та продовжилася повномасштабним військовим вторгненням на територію України. Негативний вплив макроекономічних чинників на розвиток ринку страхування життя у цей період посилюється зниженням доходів населення, підвищенням рівня безробіття. Сукупність цих чинників призвела до зниження попиту на довгострокове страхування та зниження ефективності традиційних каналів реалізації страхових продуктів. Водночас зарубіжний досвід показує, що рівень інноваційності страховика є одним із головних чинників підвищення його конкурентоспроможності. Поширення інформаційних технологій надає можливість страховикам за рахунок реалізації інноваційних рішень підвищити якість та швидкість обслуговування, збільшити частку страхового поля, зменшити витрати на ведення страхової справи та вартість страхової послуги.

З початку військової агресії страховий ринок України зменшився на 5 учасників сегменту non-life (3 – анулювання ліцензії як

засіб впливу та 2 – анулювання ліцензії за заявою страховика). Ринок страхування життя залишився незмінним за кількістю страховиків, а саме 13 life страховиків.

Слід звернути увагу, що у період, коли спостерігалось зменшення кількості страховиків, за перші два квартали 2022 року загальний обсяг активів страховиків у порівнянні з початком року, майже не змінився і склав 65,7 млрд. грн.

Загальні підписані премії у I півріччі 2022 року у порівнянні з I півріччям 2021 року скоротилися майже на третину (-28%) і склали 17,8 млрд. грн. – при цьому скорочення обсягів у сегменті non-life складало 29%, обсяги страхових премій зі страхування життя скоротилися на 15%.

Обсяги сплачених страхових виплат (відшкодувань) у I півріччі цього року також впали у сегменті non-life на 32%, що є співмірним з рівнем зниження розміру страхових внесків. Також, на зменшення обсягів страхових відшкодувань вплинуло зниження частоти заявлених випадків з ОСЦПВ, КАСКО. Таким чином, рівень виплат склав 34% та не змінився [1].

Динаміка показників за останні 4 квартали свідчать про те, що найбільший спад обсягів діяльності припав на кінець I кварталу 2022 року. У II кварталі спостерігається менш стрімке падіння, страховики змогли організувати та налагодити роботу в умовах воєнного стану.

Умови військового стану стали не тільки викликом для фінансового стану страховиків, але й стимулом до пошуку шляхів виходу з кризи, забезпечення фінансової стійкості в нових кризових умовах та розробки стратегії забезпечення стійкості та відновлення діяльності у подальшому.

Так, наприклад, значно змінилася модель дистрибуції страхових полісів та процеси відшкодування, дедалі більше трансформуючись в онлайн. Більшість страховиків спростили процедуру врегулювання страхових випадків, максимально використовуючи електронні документи, коли неможливе або ускладнене отримання їх оригіналів від страхувальників.

Одним із вагомих досягнень ринку страхування стало рішення Моторно-транспортного (страхового) бюро України та страхових компаній затвердити з березня 2022 року електронний поліс «Зелена картка» для виїзду за кордон на авто.

Крім того Національний банк України, як регулятор страхового ринку, анонсував нові правила для обов'язкового автострахування ОСЦПВ. Вектор взято на посилення захисту українських водіїв та наближення сфери до європейського рівня [2].

Таким чином, страховий ринок опинився в умовах, коли до звичайних ризиків додалась низка факторів, притаманних військовому стану, а саме руйнування ланцюгів постачання, нестача енергоносіїв, величезна кількість санкцій, геополітична напруженість, міграція населення тощо. Така ситуація вимагає від страхового бізнесу постійного моніторингу карти ризиків та регулярного коригування бізнес-стратегії з метою забезпечення фінансової стійкості та сталого розвитку національного страхового ринку.

Інформаційні джерела:

1. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2022 року Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H1.pdf?v=4

2. Зміни в автострахованні для водіїв. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/2/687749/>

Секція 4

ВИТОКИ, РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

УДК 332.1:338.43

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Адамян В.Я., асп.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

Сьогодні вкрай актуальним для влади та населення сільських територій України є вирішення проблеми їх подальшого розвитку. Важливість цього питання посилюється ще й тим, що сільська територія займає близько 90% території нашої держави і в ній проживає близько третини всього населення України. Але якщо простежити за ситуацією в більшості сільських територій, то можна помітити, що їх розвиток є вкрай низьким. Більшість сільського населення досить пасивно ставиться до подальшого розвитку території, на якій проживає. Слід також зазначити, що відносно невелика частина власноруч виготовленої або зібраної продукції, яка могла б стати власним бізнесом і вигідно продаватись (за винятком, певною мірою, виробництва молока та невеликої кількості всіх видів м'яса), становить і продається як додаткове джерело доходу для сільського населення. Існує також ціла низка екологічних проблем, які дуже негативно впливають на стан сільської місцевості та здоров'я її мешканців, перешкоджаючи розвитку цієї території та сповільнюючи надходження інвестицій.

Підвищення соціально-економічного потенціалу сільської місцевості та забезпечення стабільності та незворотності цього процесу є стратегічним завданням державної політики і міцно закріплено в Законі «Про державну підтримку сільського господарства України». Цим законом сталий розвиток села включено до складу державної аграрної політики. Наразі міністерство відповідає за забезпечення розвитку сільських територій аграрної та продовольчої політики України.

Національні цілі сталого розвитку базуються на політичних, економічних, соціальних, екологічних, моральних і культурних цінностях, притаманних українському суспільству. Вони визначають спрямованість стратегії на збереження загального блага та захист національних інтересів України.

Питанням сталого розвитку сільських територій присвячені наукові праці багатьох вітчизняних вчених, серед них: М. Баштова, О. Бородіна, І. Васильків, Ю. Губені, Б. Карпінський, А. Лісовий, І. Лукінов, Р. Мельников, М. Орлатий, Л. Овчинцева, О. Павлов, І. Прокопа, П. Саблук, М. Талавири, Д. Торопов, М. Федотова, В. Юрчишин, С. Харчук та ін. Однак досить значна кількість питань, котрі стосуються ролі та основних складових розвитку сільських територій на засадах сталості залишаються недостатньо висвітленими та потребують подальших досліджень.

Домінуюча частина науковців погоджується, що діючи в напрямку досягнення сталого розвитку, можна забезпечити економічне процвітання нації та зменшити вплив на довкілля. Для повного розуміння даного підходу необхідно визначити що таке сталий розвиток та в чому полягає його сутність.

Сталий розвиток – це такий розвиток людської діяльності, який включає в себе збалансоване врахування економічного, соціального та екологічного аспектів і враховує інтереси прийдешніх поколінь. Іншими словами, швидкість використання природних ресурсів людством, не повинна перевищувати швидкості їх поновлення. Наші нащадки мають такі самі права як і ми на користування природними ресурсами та функціями екосистем.

Однією з унікальних якостей сільського господарства є те, що сільськогосподарське виробництво передбачає використання відновлюваних ресурсів. Зрозуміло, що сільське господарство, як і інші сектори економіки, які використовують відновлювані ресурси, стикається з рядом конфліктів між економічними, соціальними та екологічними аспектами. Екологічно чисті методи вирощування вважаються менш шкідливими для навколишнього середовища порівняно з традиційним сільським господарством. Водночас споживачі хочуть отримати велику кількість недорогої готової продукції від сільськогосподарського виробництва, а також нешкідливості для людини та навколишнього середовища, збереження ресурсів для майбутніх поколінь. Це породжує конфлікт між економічними, соціальними та екологічними аспектами.

Для вирішення суперечностей між економічними, екологічними та соціальними аспектами сільського господарства необхідно розробити відповідні стратегічні документи, які в майбутньому стануть основою для розробки нормативних актів та державних програм підтримки розвитку сільського господарства.

Таким чином, сталий розвиток сільських територій України тісно пов'язаний з процесами диверсифікації економічної діяльності. Адже максимальне використання наявних у сільській місцевості кожного регіону нашої країни природних, кліматичних, людських, сільськогосподарських та інших ресурсів означає необхідність їх максимального збереження та примноження.

УДК 339.138

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ БРЕНДУ

Бабко Н.М., канд. екон. наук, доц.
Державний біотехнологічний університет

В умовах жорсткої конкуренції перед вітчизняними компаніями виникає складне завдання: як утримати свої позиції на ринку і зберегти ефективність діяльності. Зазвичай керівництвом компаній здійснюється ряд заходів щодо збільшення частки на ринку, зниження витрат з метою здійснення цінової конкуренції та ін. Але часто цього буває замало для того, щоб ефективно провадити свою діяльність.

Багато фахівців все більше схиляються до висновку, що основним фактором успіху більшості компаній є відданість споживачів, тобто їх лояльність. Вищий ступінь лояльності споживачів – це майже фанатичне шанування бренду.

Будь-який товар з появою на ринку створює собі певну репутацію – позитивну або негативну, вона з'являється неминуче, щойно споживач дізнається про товар. Ці асоціації, сприйняття товару споживачем, і є по суті брендом. Тобто, бренд – це певні уявлення про товар споживачів [1].

У сучасному розумінні слово бренд – це абстрактна назва, яка вживається для позначення товару, послуги чи виробника, є складовою торгової марки; це комплекс різних асоціацій, що закріпилися у свідомості покупців.

Також можна сказати, що бренд – це знак, символ, марка, слово або їх поєднання, фрази, що ідентифікують та допомагають споживачам відрізнити товари, послуги і компанії від конкурентів. Бренд сприймається як широко відома, позитивна та емоційно приваблива торгова марка або компанія, що займає у свідомості та психології споживачів особливе місце та виділяється серед ряду інших [1-4].

Бренд у сучасному розумінні символізує довіру, стабільність, набір конкретних очікувань для споживача. У свідомості споживача

формується образ, у якому поєднуються різні характеристики бренду. До цих характеристик можна віднести назву, символ, упаковку, рекламний персонаж, досвід попередніх покупок, якість товару, емоції та інше. Таким чином, в основі бренду лежить маркетингова сутність товару чи послуги, яка спрямована на задоволення потреб споживача.

Бренд з'являється на ринку та розвивається протягом усього життєвого циклу. Життєвий цикл або розвиток бренду починається з початкової стадії – поінформованість про бренд, на даному етапі необхідно донести УТП та всі відомі елементи бренду. Запорука успіху наступних етапів полягає у якісному та грамотному проведенні саме першого етапу.

Наступною є стадія диференціації бренду. Цей етап необхідний для того, щоб довести потенційним споживачам чому саме цей продукт є більш якісним, більш престижним і чому варто зробити вибір саме на користь цього товару.

Третя стадія – перевага бренду. На даному етапі у споживачів формується довіре ставлення до бренду. Відбувається це за рахунок того, що на перших двох етапах повністю визначені цінності бренду, в результаті чого споживачі отримують задоволення від користування товаром або послугою конкретного бренду.

Лояльність до бренду – заключний етап у життєвому циклі бренду. Цей етап характеризується тим, що у споживача формується позитивне ставлення до бренду. Це підкріплюється повторними покупками конкретного товару чи замовленням послуги [5, 6].

Кожна із вищеназаних стадій життєвого циклу бренду вимагає серйозного підходу та вивчення.

Інформаційні джерела:

1. Бабко Н.М., Мандич О.В., Севідова І.О., Квятко Т.М., Романюк І.А. Поведінка споживача: навч. посіб. Харків : ХНТУСГ, 2020. 165 с.
2. Мандич О.В., Севідова І.О., Бабко Н.М., Квятко Т.М., Романюк І.А. Маркетинговий менеджмент: навч. посіб. Харків : ХНТУСГ, 2020. 160 с.
3. Олініченко К.С., Прядко О.М. Маркетингова політика розподілу: навч. посібник. Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2020, 89 с.
4. Романюк І.А., Мандич О.В., Севідова І.О., Квятко Т.М., Бабко Н.М. Рекламний менеджмент : навч. посіб. Харків: ХНТУСГ, 2020. 162 с.
5. Савицька Н.Л., Прядко О.М. Управління попитом : навч. посібник. Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2016, 197 с.
6. Севідова І.О., Мандич О.В., Квятко Т.М., Бабко Н.М., Романюк І.А. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. Харків : ХНТУСГ, 2020. 200 с.

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Гаврильченко В.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.М. Филипенко**
Державний біотехнологічний університет

Зростання конкуренції, швидкі зміни технологій та методів організації виробництва, глобалізація економічних відносин знижують ефективність використання традиційних підходів до управління розвитком підприємств і визначають необхідність пошуку нових концепцій забезпечення довгострокової успішності їх підприємницької діяльності.

На сьогодні щоб бути успішним підприємство має не просто пристосовуватись до змін у зовнішньому середовищі, але й випереджати їх виникнення. Обов'язковість адаптації підприємства, його випереджаючої керованої еволюції та управління змінами можна розглядати як необхідність розвитку підприємства.

Розвиток підприємства визначають як незворотну, спрямовану і закономірну зміну системи на підставі реалізації властивих їй механізмів самоорганізації. При цьому незворотність змін означає невід'ємність темпів приросту основних соціально-економічних показників, спрямованість змін означає підпорядкованість локальних цілей досягненню місії підприємства, а закономірність змін означає їх відповідність причинно-наслідковим зв'язкам, тобто здатність системи на адекватну реакцію щодо зміни зовнішнього середовища.

Розвиток підприємства є незворотнім процесом, який забезпечує спонтанні чи керовані переходи від одного неповторного стану до іншого через процеси змін. Неповторність кожного конкретного економічного стану підприємства забезпечується неможливістю повного повторення різноманітності, якості, кількості та сили впливу факторів, які його визначили. Отже розвиток системи характеризує її здатність до трансформації при збереженні відносної стійкості і протидії змінам.

Першоосною розвитку підприємств слід вважати різноманітні зміни внутрішнього та зовнішнього характеру, які виступають результатом взаємодії економічних об'єктів, їх різних властивостей, рис і параметрів. Соціально-економічні зміни у системі підприємства носять об'єктивний характер, тобто не залежать від волі та бажання людини (власників, менеджерів, інвесторів, кредиторів тощо).

Рушійною основою розвитку підприємства є його потенціал як сукупність властивостей досліджуваного об'єкта, що створюють можливість виконання відповідної роботи.

Про розвиток підприємства можна стверджувати тоді, коли внаслідок поліпшення виробничих або бізнес-процесів чи управління ними підвищується ефективність діяльності підприємства в поточному періоді часу порівняно з базовим.

Орієнтація на результат спонукає до підвищення ефективності управління, пошуку комплексної системи якісного та своєчасного вирішення актуальних цілей будь-якої організації.

Дослідження проблеми ефективності управління розвитком є актуальним в зв'язку з тим, що виникає необхідність забезпечити конкурентоспроможність підприємства, якість товарів та послуг в умовах посилення інтенсивності конкурентної боротьби, динамічності та невизначеності зовнішнього середовища.

Ефективність управління розвитком є узагальненим відображенням статичних та динамічних значень ефективності функціонування підприємства, планування діяльності на майбутній період, прогнозування стану зовнішнього середовища та формування компетенцій відповідно до зовнішніх та внутрішніх факторів.

Невід'ємною складовою ефективності управління розвитком також залишається якість управління, яка характеризується відносною складністю до оцінювання. Тим не менше, дає можливість повною мірою усвідомити рівень відповідності розвитку підприємства його можливостям.

На основі проведеного дослідження понять «розвиток» та «ефективність управління» можна визначити основні елементи ефективності управління розвитком:

- наявність кількісних та якісних змін, які ведуть до покращення стану підприємства, за умови оптимальності витрат на їх досягнення;
- динамічний характер, що пов'язаний з сутністю розвитку як довготривалого процесу;
- раціональне формування та виконання стратегічних цілей з метою покращення сучасного стану підприємства та створення майбутніх потенційних можливостей;
- формування нових компетенцій з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства;
- гнучкість та оперативність взаємодії із зовнішнім середовищем;
- забезпечення внутрішньої стійкості та захищеності від негативного впливу зовнішніх чинників та їх можливого виникнення.

СИСТЕМА КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Горбенко С.А., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.М. Филипенко**

Державний біотехнологічний університет

Однією з головних задач для окремо взятого підприємства, що працює в сучасних умовах господарювання, є створення інструментарію, які могли б допомогти модернізувати організаційну і інформаційну структуру підприємства так, щоб вирішувалися базові проблеми його розвитку, які в подальшому змогли забезпечити позитивний результат діяльності підприємства в майбутньому. На сьогодні, до такого інструментарію можна віднести систему контролінгу, його методи, інструменти та принципи.

Одним з найбільш важливих напрямів зростання ефективності роботи підприємства є вдосконалення системи менеджменту за допомогою створення системи контролінгу як функціонально відособленого напрямку економічної роботи на підприємстві, пов'язане з реалізацією фінансово-економічної функції в менеджменті для ухвалення оперативних і стратегічних управлінських рішень.

Розробка методів і інструментів внутрішньо-фірмового контролінгу передбачає рішення, принаймні двох завдань:

- розробка системи планування і бюджетування витрат підприємства в системі контролінгу;
- організація обліку і методів оцінки результатів господарської діяльності в системі контролінгу.

Спеціальної ж типової методики вирішення поставлених завдань і порядків розрахунку поки не існує.

Аналіз публікацій в області контролінгу і управлінського обліку дозволяє лише вивчити принципи і інструменти контролінгу, суть предмету контролінгу. Відсутні методики і порядки розрахунків планових і звітних показників діяльності підприємства, відсутня повна система витратних і оцінних показників, немає чіткого викладу системи планування і бюджетування з погляду контролінгу.

Контролінг, будучи концепцією системного управління, з метою забезпечення довгострокового ефективного функціонування підприємства організується там, де управління переживає кризу або господарська діяльність не задовольняє сучасних вимог ринку.

Існують кілька чинників, які є спонукальним мотивом для створення системи контролінгу на підприємстві. Підставою можуть

бути такі фактори: погіршення економічних показників підприємства; поява нових, або зміна старих цілей функціонування підприємства; відсутність погоджених цілей; застарілі методи планування, калькуляції та аналізу, що не задовольняють керівництво підприємства; дублювання або відсутність деяких функцій персоналу, та можливі конфліктні ситуації при їх виконанні.

За наявності одного чи кількох перелічених вище чинників найчастіше має місце ряд передумов впровадження системи контролінгу за такими напрямками: організація, продукція, закупівлі, персонал, устаткування, система інформаційного забезпечення і звітність.

Аналіз зарубіжної і вітчизняної практики впровадження контролінгу показує, що рішення про розробку і впровадження системи контролінгу слід приймати за умов погіршення основних показників діяльності підприємства.

Зміст будь-якої системи контролінгу полягає в її орієнтації на ціль, подальший розвиток і виявлення вузьких місць. Необхідними інструментом для цього є діагностика методом слабких сигналів про можливі ризики для подальшого успішного функціонування підприємства. Ці слабкі сигнали виявляються, зазвичай, в мало помітних тенденціях та ознаках. Ще одним важливим чинником у процесі впровадження системи контролінгу на підприємстві – це наявність достатніх фінансових та людських ресурсів у підприємства.

Система має складатися з стратегічного і оперативного контролінгу. Стратегічний контролінг дозволяє визначити сукупність дій, що забезпечує довгострокове існування підприємства на ринку; оперативний – оцінити вигідність прийнятих стратегічних рішень і забезпечити короткостроковий успіх у вигляді отримання прибутку. Регулювання оперативного процесу здійснюється шляхом безперервного зіставлення планових даних з фактичними.

В основі концепції контролінгу закладено прагнення забезпечити успішне функціонування організаційної системи, як в короткостроковому, так і в довгостроковому періоді шляхом побудови на підприємстві ефективної системи прийняття та реалізації функції контролю та аналізу управлінських рішень, що забезпечує досягнення оперативних і стратегічних цілей підприємства. Контролінг, як правило, реалізується через комплекс завдань у сферах обліку, підтримки процесів планування та контролю за реалізацією планів, забезпечення керівництва аналітичною інформацією та фінансового менеджменту.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Дроб'язко В. В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Стратегія полягає в тому, щоб зробити вибір між можливими варіантами та мати найкращі шанси на «перемогу», а інновації – це лише один із засобів досягнення стратегічних цілей підприємства. Відсутність чіткої інноваційної стратегії є фундаментальною проблемою коли оптимізація існуючого бізнесу стає пріоритетом. Тому, наше дослідження буде зосереджене на кроках, які необхідні для розроблення власної інноваційної стратегії.

Інновації – це створення нових цінностей, які люди готові використовувати та платити за них, тоді як стратегія – це план використання, наприклад, маркетингу, операцій, фінансів та науково-дослідних робіт для підтримки досягнення конкурентної мети.

Першим кроком при розробці інноваційної стратегії є визначення цілей та підхід до інноваційної стратегії. Процес планування даної стратегії починається з визначення цілей: «Чого підприємство хоче досягти за допомогою інновацій?». Після визначення цілей обирається підхід до інноваційної стратегії, як правило існує два різних підходи: інноваційна бізнес-модель та використання уже існуючої бізнес-моделі.

Інновація бізнес-моделі – це розробка нових, унікальних концепцій, що підтримують фінансову життєздатність організації, включаючи її місію та процеси реалізації цих концепцій. Основна мета інноваційної бізнес-моделі – реалізувати нові джерела доходу за рахунок підвищення цінності продукту та способів доставки продуктів клієнтам, а також вибір цільового сегмента, пропозиції продукту чи послуги та моделі отримання доходу. Використання існуючої бізнес-моделі відноситься до безперервних покращень та поступових і стійких інновацій. На відміну від попередньої бізнес-моделі, стратегічна увага підприємств, які використовують існуючу бізнес-модель, спрямована на покращення основного бізнесу, а не на створенні нових цінностей.

Другим кроком у створенні стратегії є визначення ринку та сегменту клієнтів. Щоб впроваджувати інновації та відповідати

потребам своїх клієнтів, необхідно розуміти, чого вони насправді хочуть, тому вкрай важливо розуміти, що відбувається на ринку.

Наступний і, мабуть, найважливіший крок — це визначення цієї унікальної ціннісної пропозиції. Оскільки метою інновацій є створення конкурентної переваги, підприємство повинно зосередитися на створенні цінності, яка або заощадить гроші та час його клієнтів, або зробить їх готовими платити більше за пропозицію, забезпечить більшу користь для суспільства, зробить його продукт кращим або зручнішим для використання.

Щоб мати можливість створити унікальну ціннісну пропозицію, рекомендується вміти ідентифікувати та використовувати нові ринки. Це можна зробити за допомогою ціннісних інновацій. Метою ціннісних інновацій є досягнення стійкої конкурентної переваги шляхом виходу за межі поточного ринку підприємства та реформування ціннісної пропозиції, щоб виділитися з конкурентів [2].

Перші три кроки у розробці стратегії насправді зводяться до одного: основні здібності підприємства, які необхідні для конкурентоспроможності на ринку. При оцінці набору можливостей слід розглянути культуру, НДДКР, цінності, знання, навички та вміння. Здатність об'єднувати та розвивати ці можливості є ключем до інновацій. Під час формування інноваційної стратегії підприємство має дотримуватися певних критеріїв, а саме: відповідність можливостям і загрозам зовнішнього середовища; відповідність цілям підприємства і сумісність з її місією; досягнення конкурентних переваг за рахунок використання сильних сторін підприємства і сильних сторін (переваг) конкурентів; наявність необхідних ресурсів, наукового, технічного, виробничого, кадрового потенціалів; досягнення балансу між усіма структурними підрозділами підприємства [1].

Отже, підводячи підсумки, можемо стверджувати, що інноваційна стратегія полягає у здійсненні найбільш усвідомленого вибору між можливими варіантами. Ключове значення у ефективній роботі інноваційної стратегії має стратегічне узгодження та плавна інтеграція з методами роботи. Чітка комунікація, а також підтримка показників на рівні організації та на індивідуальному рівні допоможуть зробити інновації постійною практикою.

Інформаційні джерела

1. Державська, А. В. Формування інноваційної стратегії підприємства. Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність : збірник праць XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 15-16 березня 2018 року, м. Київ .2018. С. 45.
2. Чан Ким. Стратегія блакитного океану. М: 2017. 336 с.

PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF MODERN MANAGEMENT

Єремєєва Д.О., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – ст. викл. **Л.А. Подворна**
Державний біотехнологічний університет

Management as a concept is applicable to almost any kind of human activity in which participate organized groups of people: social security agencies, creative organizations, hospitals, universities, etc. For different types of human activity, the main task of management remains unchanged. From this point of view, management has become a new social function for the global society.

The main task of management is connected with the organization of highly effective work of people in different areas of professional activity, management cannot be separated from the culture of society. Managers in different countries are engaged in the same tasks, but the methods of their implementation have their own characteristics in each particular case. Effective managers must identify and use the peculiarities of the national culture while using modern methods and technologies in management. This question is rather complicated because managers must be well-versed in these methods and technologies, but with great potential.

Currently, the following trends in the development of modern management can be distinguished:

- methods and technologies of modern management, worked out in commercial organizations, apply to non-commercial areas, including the public sector;

- new special types of management are formed and developed;

- improved methods for identifying, optimizing, and managing business processes.

The choice of the organizational structure of the company's management is influenced by a variety of factors, among which the most significant are the following: the nature of the activity and the size of the company, geographical location, goals, technology, the scale and intensity of innovation, the values and qualifications of managers and employees, the variability of the external environment, strategy, and more.

Human resource managers should be well-versed in modern company management principles. But they are also required to be well-versed in the modern principles of company organizations and their interaction with each other since the ways of effective human resource management in these companies also depend on this.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Кемза Р.Г., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.О. Євдокімова**
Державний біотехнологічний університет

Соціально-економічний розвиток будь-якої країни неможливий без ефективного функціонування бюджетної системи. В свою чергу, ефективність її функціонування залежить від системи бюджетного менеджменту країни, за допомогою якої надається можливість ефективно використовувати державні ресурси та оптимально розподіляти їх між розпорядниками цих коштів.

Необхідність бюджетного менеджменту у фінансовій системі полягає в тому, що він є основою забезпечення сталого розвитку країни, головним інструментом впливу на суспільно-економічне життя та знаряддям ефективного управління бюджетами різних рівнів.

На сьогодні в Україні не сформовано ефективної системи управління бюджетними ресурсами, це пов'язано з: відсутністю досконалої законодавчо-нормативної бази; необґрунтованим плануванням та прогнозуванням у бюджетній сфері; несвоєчасним і некваліфікованим управлінським рішенням; постійним зростанням державного боргу та видатків на його обслуговування; недосконалістю та неефективністю державного бюджетного контролю [2].

Однією з проблем у державному бюджеті України є наявність та зростання бюджетного дефіциту (рис.1) [3].

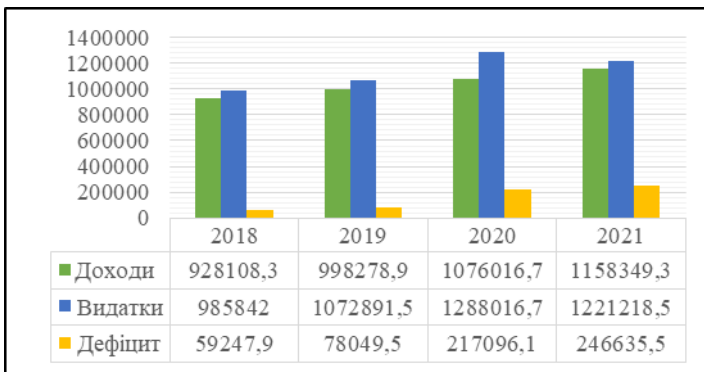

Рисунок 1 – Динаміка доходів і видатків Державного бюджету України

Проаналізувавши динаміку доходів і видатків Державного бюджету України можна зробити висновок, що вона має тенденцію поступового зростання. При цьому, відхилення між дохідною і видатковою частинами Державного бюджету України зростає з 59247,89 млн. грн. у 2018 році до 246635,5 млн. грн. у 2021 році. Для покращення ситуації необхідно намагатися сприяти до збалансованого розподілу видатків і доходів. Досягти цього можливо лише, за умови чітко налагодженої системи управління бюджетом, яка б в свою чергу забезпечила ефективне використання бюджетних ресурсів.

Одним з найбільш впливових індикаторів, що відображає неефективність системи державного бюджетного менеджменту є державний борг. Станом на 31.12.2020 р. сума державного боргу склала 2259,23 млрд. грн., а на 31.12.2021 р. ця сума складає 2362,68 млрд. грн. [3] Спостерігається тенденція збільшення державного боргу, як зовнішнього, так і внутрішнього. Ця проблема потребує нагального вирішення, тому одним із напрямів удосконалення бюджетного менеджменту є ефективне управління державним боргом, яке спрямоване на його скорочення, що дасть змогу зменшити дефіцит державного бюджету.

Надзвичайно важливим є вирішення існуючих проблем, тому що однією з особливостей управління фінансовими ресурсами є ефективність в бюджетній системі, що означає розвиток бюджетного менеджменту. Шляхами удосконалення бюджетного менеджменту є: запровадження обґрунтованих законодавчих нормативів управління бюджетом, розроблення нормативно-правова база розвитку бюджетного менеджменту; запровадження бюджетного контролю за ефективністю виконання бюджетних програм; оптимізація кількості бюджетних державних цільових програм; підвищення бюджетної забезпеченості на душу населення; скорочення видатків на державне управління та збільшення видатків соціального спрямування. Отже, можна стверджувати, що саме від бюджетного менеджменту залежить соціально-економічний розвиток та фінансові можливості країни.

Інформаційні джерела:

1. Галушка Є. О. Бюджетний менеджмент: Навч.-метод. посіб. Чернівці: Книги-XXI, 2007. 280 с.

2. Гузар Б. С. Сучасний стан та напрями удосконалення бюджетного менеджменту в Україні / *Ефективна економіка*. 2021. Вип. 7. С. 124-135.

3. Бюджетний моніторинг. URL: <https://www.ibser.org.ua/news/byudzhetnyy-monitoryng/lfnf> (дата звернення: 14.10.2022)

FEATURES OF HR MANAGEMENT DIGITALIZATION

Ковальова М.М., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – ст. викл. **Л.А. Подворна**
Державний біотехнологічний університет

The introduction of digital tools in the personnel management system is the key to successful business operations in a modern information environment. This will make the process of managing people at the enterprise more transparent, motivating, aimed at achieving specific goals that take into account both the interests of each individual employee and the overall strategy of the enterprise. Thus, reducing the complexity of HR-functions; accelerating management and personnel decisions; improving the quality of analytical data; ability to forecast for current and strategic periods; coverage of employees who are anywhere in the world; access to state-of-the-art technology solutions and personal development planning capabilities is just a non-exhaustive list of Digital's opportunities for efficiency in HR management.

Personnel processes at the enterprise can no longer be imagined without specialized information systems that allow automating the processes of selection, personnel accounting and administration of personnel, internal communications, training of HR analytics, evaluation, and more. The personnel focus of the future is to form an employee development plan that best meets the business strategy and customer expectations, personnel decisions through data analysis. In the short term, HR managers must organize their work so that the business can take full advantage of the joint work of people and machines, i.e. prepare staff to work together with the latest technologies. In the article was defined that the digital transformation of HR management involves a revision of the enterprise personnel policy in the direction of the implementation of remote forms of work and digital methods of communication. The focus is on the smart working model, which uses new technologies to increase productivity and job satisfaction through the organization of digital jobs. Authors proved that there are significant changes in HR management: savings in finding qualified personnel; increasing the confidentiality of information; reduction of administrative costs. To get the maximum benefits from the introduction of digital technologies, HR competencies should be clearly defined, differentiated by levels, applied to the performance of any functions of HR management.

СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ ЯК АКТУАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Коцюк А.О., здоб. вищ. осв.

Крижанівська Д.М., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В.Калита**
Державний торговельно-економічний університет

На сьогодні важливою складовою в загальному управлінні банком, що характеризує його стійкість та визначає конкурентоспроможність, є впровадження системи ризик-менеджменту. Ризик-менеджмент — один з напрямів сучасного менеджменту, що вивчає проблеми управління ризиками, що виникають у діяльності самостійної господарської організації[1]. Ризик – це передусім можливий розклад результатів, можливе їх коливання навколо очікуваного результату. Ризик присутній практично в будь-якій діяльності комерційного банку і його мінімізація має важливе значення для роботи банку і банківської системи в цілому.

Глобальна криза виявила необхідність удосконалення інструментів оцінки ризиків банківської діяльності та значна роль при цьому відводиться стрес-тестуванню. Метою стрес-тестування є оцінка ризиків та визначення спроможності протистояти потрясінням на фінансовому ринку, тобто оцінка того, наскільки конкретний банк або банківська система у цілому є стійкими до «виняткових, але ймовірних шоків». Так, стрес-тестування використовуються провідними центробанками світу як стимул до поліпшення якості внутрішнього аудиту та ризик-менеджменту в банках, зміщуючи фокус банківського нагляду з традиційного аналізу поточного стану ліквідності та капіталізації на їхні можливі значення в майбутньому під впливом екстремальних подій.

Запровадження такого інструменту, як стрес тестування, дасть змогу виявити як поточні, так і майбутні ризики для банків, сформувати власний капітал, достатній для мінімізації майбутніх ризиків, що сприятиме підвищенню стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників і кредиторів банків.

Держава в особі регулятора зацікавлена в проведенні стрес-тестування, оскільки аналіз і оцінка фінансової стійкості банків до різних стресових сценаріїв дозволяє зробити висновок про стабільність банківського сектора в цілому. Для проведення стрес-тестування НБУ

використовує такі методи: тести чутливості, тести сценаріїв, і тести екстремальних величин[2].

Необхідність стрес-тестування полягає в тому, що вже на ранніх стадіях можна дати прогноз зміни в системі та згенерувати попереджуючі заходи для недопущення настанні стресу або мати бачення про те, як відреагує на це система. Отже, стрес-тестування як окремих банків, так і банківської системи дозволяє зрозуміти, які збитки може понести банк, чи система загалом при настанні неочікуваних подій.

У 2021 р., згідно з Положенням про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України, затвердженим постановою Правління НБУ від 22 грудня 2017 року № 141 було проведено стрес-тестування банків. Результати оцінки банківської системи та стійкості банків у 2021 р. показують, що, незважаючи на вплив торішньої кризи, банківський сектор зараз досить стабільний і готовий підвищувати вимоги до капіталу, як і планувалося. Однак деяким банкам необхідно вжити заходів, щоб підвищити свою стійкість до можливих майбутніх криз. У 2021 році всі банки традиційно пройшли оцінку якості активів, і станом на початок цього року 30 найбільших банків, на які припадає 93% загальних активів банківської системи, пройшли додатково стрес-тестування[3].

Результати стрес-тестів банків у 2021 р. показали, що незважаючи на фінансову кризу, викликану поширенням пандемії COVID-19, банки стабільні та добре капіталізовані. Експерти кажуть, що банки стійкі та готові підвищувати вимоги до капіталу, але деяким все ще потрібно підвищити стійкість до потенційних криз.

Варто також зазначити, що у 2022 р. НБУ збирався провести стрес-тестування 22 банків, які мали підвищені необхідні значення достатності капіталу або вперше потрапили до списку за результатами двох останніх оцінок стійкості. Але через війну НБУ вирішив не проводити оцінку стійкості банків у 2022 р.

Отже, незважаючи на те, що застосування механізму стрес-тестування банків в Україні потребує подальшого дослідження та вдосконалення, в цілому його застосування показало його позитивні якості. Зокрема, за весь час використання стрес-тестування НБУ було виявлено ряд проблем та факторів, які негативно впливають зростання ризиків в діяльності як окремих банків, так і банківської системи України. Це спонукало НБУ до формування вимог до банків або реструктуризувати їх баланси для зменшення рівня ризиковості, або збільшення капіталу шляхом рекапіталізації прибутку, або додаткових внесків акціонерів.

Інформаційні джерела:

1. Третяк Д. Д., Душейко П. А. Теоретичні аспекти ризик-менеджменту банку. Економіка та держава. 2022. № 1. С. 100–107. DOI: 10.32702/2306-6806.2022.1.100
2. Панченко П.В. Стрес-тестування банківських установ. 2022 URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89373/1/Panchenko_bachelous_paper_2022.pdf
3. Стрес-тестування банків України 2021 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stress_Test_Results_2021.pdf?v=4

УДК 338.488.2:640.43

СУЧАСНІ ФОРМАТИ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Лалабекян В.А., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – доц. **О.Д. Тімченко**
Державний біотехнологічний університет

Ресторанна справа в світі є однією з найприбутковіших. За статистикою, середній обіг коштів, вкладених у ресторан, відбувається в 5-6 разів швидше, ніж інвестиції, вкладені, наприклад, у магазин одягу. У багатьох країнах світу зафіксовано збільшення витрат клієнтів на проведення дозвілля саме в закладах харчування.

Основним критерієм вибору закладу споживачами все частіше стає якість кухні, а тенденція «демократизації» призвела до появи ресторанів із красивим інтер'єром, меблями та посудом, але з досить доступними цінами. Найбільш затребуваними є заклади у середньому та низькому ціновому сегменті. Активно розвиваються також заклади з італійською (піцерії) та японською кухнею, які є особливо популярними серед молоді, кав'ярні, кондитерські, булочні, паби (з власними крафтовими міні-пивоварнями), фастфуд і стритфуд.

Останнім часом в Україні з'явилися так звані креативні простори, які часто називають «коворкінгом», або «смайт-кафе». Вони можуть розташовуватися в середмісті, або в офісних центрах. Основна концепція таких закладів – безкоштовно все, крім часу. Ці заклади працюють за системою «все включено» (відвідувач платить не за їжу та напої, а за час) і являють собою нерухомість нового формату, яка спеціально пристосована для фрілансерів, ІТ-підприємців та інших працівників, не прив'язаних до постійного робочого місця. Коворкінг – це модель роботи, коли працівники залишаються вільними і незалежними, і використовують вільний простір для своєї діяльності.

Займатися своїми справами вони можуть винайнявши робоче місце на місяць, день або декілька хвилин.

З появою в Україні традиції повноцінного сімейного відпочинку почали активно розвиватися замські ресторани. Формат замських ресторанів передбачає комплекс, що може включати в себе: ресторан, готель на декілька номерів (одна будівля або окремі будиночки), зона барбекю, дитячий майданчик, басейн, автостоянка.

Вже не перше десятиліття в Україні розвивається культура їжі на вулицях. Цей ринок щороку значно зростає. Так званий стритфуд в Україні представляють як мережеві, так і сотні дрібних локальних компаній. Сьогодні цей сектор ринку демонструє різноманітність закладів, нові тематичні концепції, кулінарне різноманіття, різні цінові рівні, а також прагнення до якісної, здорової, збалансованої їжі і постійне збільшення асортименту продукції. Гравці ринку намагаються створювати власні ніші і ставати там першими, ніж залишатися на другорядних позиціях в чужих.

Позитивними тенденціями у цій сфері є поява локальних мереж та нових закладів, більш цікавих за своєю тематикою, на місці франчайзерів, які не витримали конкурентної боротьби.

Усі ресторани орієнтовані на середній клас споживачів, які хочуть купувати якісний продукт за розумною ціною. Схема роботи закладів компанії об'єднує схеми роботи типового фастфуду і традиційного ресторану.

Такий формат закладів називається «Quick&Casual» і відзначається високою якістю і традиційністю у приготуванні страв та високим рівнем обслуговування, що характерне для класичних ресторанів. Вплив фастфуду проявляється у скороченні кількості позицій в меню, демократичних цінах та дизайні інтер'єру.

Саме побудова мережі є запорукою розвитку в майбутньому. Незалежним закладам стає усе важче конкурувати з маркетинговими стратегіями крупних операторів ринку, оскільки вони не мають значної переговорної сили з постачальниками сировини, продуктів і напоїв, а тому змушені купувати дорожче, що відображається на рентабельності їхнього бізнесу.

Для утримання постійних відвідувачів та залучення нових в умовах жорсткої конкуренції використовуються інноваційні підходи як в організації обслуговування клієнтів, приготуванні їжі, так і в маркетингу. Саме сервіс, оперативний зв'язок, оптимізація відвідуваності, онлайн замовлення, доставка додому, бізнес-інструменти лояльності, розвиток у соціальних мережах та адаптація мобільних гаджетів являються сьогодні основним фактором успішних концепцій.

Отже, можна сказати, що з кожним роком в Україні з'являються все нові види закладів громадського харчування, починаючи від фастфуду і закінчуючи тематичними і елітними ресторанами. Тому варто приділяти значну увагу особливостям розвитку даної сфери, слідкувати за тим, як реагують на той чи інший тип ресторанного господарства споживачі, розглядати у контексті їх уподобання. Водночас необхідно враховувати, що на розвиток ресторанного господарства значний вплив мають як внутрішні фактори, так і зовнішні, що останнім часом поставило великі виклики для розвитку бізнесу в сучасних умовах.

УДК 658.14

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ

Клименко Д.М., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Морозова**
Державний біотехнологічний університет

Метою діяльності суб'єкта господарювання є отримання позитивного фінансового результату на рівні, що відповідає потребам власників. Аналіз господарської діяльності дає змогу врахувати закономірності та загальні тенденції економічного розвитку, а також прояви загальних, специфічних та окремих економічних законів у практиці конкретного підприємства, щоб своєчасно виявити тенденції зміни та можливості підвищення ефективності виробництва. Різноманітні напрямки фінансово-господарської діяльності компаній, пов'язані як із повсякденною діяльністю, так і з вирішенням завдань тактичного та стратегічного управління, стосуються передусім раціонального формування та перерозподілу фінансових ресурсів з метою отримання визначених фінансових результатів. Беручи до уваги різні аспекти та передумови корпоративного планування, процес управління доходами і витратами, тобто процес пошуку та прийняття управлінських рішень щодо всіх істотних аспектів отримання та розподілу доходу, є найважливішим.

Поняття грошового потоку компанії є агрегованим, тобто включає різні типи цих потоків, які обслуговують господарську діяльність, тобто грошові потоки від підприємницької, фінансової та інвестиційної діяльності. Дисбаланс і невідповідність надходжень і

платежів у часі грошових потоків може призвести як до тимчасового дефіциту, так і до створення тимчасово вільних сум.

Кожен процес управління базується на певних принципах. Процес управління готівкою не є винятком, оскільки він є частиною загальної системи управління бізнес-операціями. Основними принципами управління грошовими потоками підприємства є принцип надійності та інформаційної безпеки, збалансованості, ліквідності, оперативності.

Для підприємства, яке працює в ринкових умовах, головним є безперервний рух грошових коштів, який може забезпечити функціонування основної діяльності, оплату зобов'язань та здійснення соціального захисту працівників. Аналіз руху грошових потоків дозволяє вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над платежами та зробити висновок про можливість внутрішнього фінансування.

Основними показниками, які використовуються при аналізі грошових потоків, є показники ліквідності та платоспроможності (чистий оборотний капітал, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт операційної ліквідності, маневреність капіталу), показники динаміки та структури грошових потоків підприємства. Індикатори аналізу грошових потоків підтримують фінансовий баланс компанії та надають інформацію для оцінки ефективності фінансових рішень.

Оптимізація грошових потоків дозволяє підтримувати досягнуту фінансову рівновагу, коли потреба підприємства в грошових коштах дорівнює її пропозиції (наявним грошовим коштам) у кожному періоді. Важливою передумовою оптимізації грошових потоків є вивчення факторів, що впливають на їх обсяг і характер формування в часі. Зовнішні чинники включають загальну проблему дефолтів, слабку виробничу та купівельну спроможність, несприятливі умови кредитування та недосконалу фіскальну політику.

Факторами, що впливають на грошовий обіг підприємства, є висока собівартість продукції, низька конкурентоспроможність, відсутність ринків збуту, відсутність довгострокових джерел фінансування капітальних вкладень тощо.

Тож, ефективне управління грошовими потоками дозволяє підприємству досягати стратегічних цілей своєї діяльності, забезпечувати високу оборотність капіталу та високі темпи діяльності, підвищувати ступінь фінансової збалансованості та отримувати додаткові прибутки, а також сприяє формуванню додаткових інвестиційних ресурсів для грошових вкладень. Отже, управління

грошовими потоками компанії є важливою частиною загальної системи корпоративного управління фінансової діяльності.

Інформаційні джерела:

1. Циган Р. М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання / Р. М. Циган // Актуальні проблеми економіки. – 2010. - №4. – С 150-155.
2. Фінанси в трансформаційній економіці України: [навч. Посібник] / [за ред. М. І. Крупки]. – Львів: видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 614.

УДК 334.72:339

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ В УКРАЇНІ

Клименко Є.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.С. Ткачова**

Державний біотехнологічний університет

Сферу торгівлі України експерти називають однією з найстійкіших до випробувань зовнішнього середовища галузей країни. Як міжнародні торговельні мережі, що працюють в Україні, реагують на надскладні виклики, які стратегічні рішення приймають, які стратегії реалізують? Об'єктом дослідження обрано корпорацію Auchan – міжнародну мультиформатну корпорацію-рітейлера, засновану в 1961 р. у Франції. Сьогодні корпорація представлена у 12 країнах Європи, Азії та Африки, є 11-м світовим дистриб'ютором продуктів харчування та 35-м роботодавцем у світі. Auchan управляє більше 2 тис. магазинів різних форматів, в яких працює близько 180 тис. співробітників. Auchan є найбільшим французьким роботодавцем в Україні, в його підприємствах працює близько 6 тис. співробітників та пропонується більше, ніж 200 різних професій. Україна стала 12-ю країною, де французька корпорація у 2008 р. відкрила свої гіпермаркети. Управління всією діяльністю Auchan в Україні покладено на компанію ТОВ «Ашан Україна Гіпермаркет» (Ашан Україна). Станом на початок 2022 р. у 9 містах України функціонувало 27 магазинів (з електронною комерцією) – гіпермаркетів, супермаркетів, суперсторів, магазинів біля дому. Компанія Ашан Україна здійснює соціально відповідальний бізнес [1]. За даними 2020 р. компанія посіла 77-ме місце у рейтингу топ-200 найбільших платників податків України та 9-те місце у топ-15 платників податків в рітейлі України. Сума сплачених податків становила 797 млн. грн. [2]. Основними стратегічними

завданнями компанії Ашан Україна перед початком пандемії COVID-19 було розширення товарного асортименту і гама, зміцнення бренду й нові маркетингові послуги, які раніше модель дискаунтера не передбачала. Основний фокус діяльності компанії ще у 2019 р. був спрямований на електронну комерцію і онлайн послуги. Компанія вже мала торговий сайт shop.auchan.ua, послугу самовивозу Click & Collect, мобільний додаток, що об'єднував всі digital-опції в одному інструменті. Серед стратегічних напрямів розвитку Ашан Україна під час пандемії було визначено наступні: електронна комерція, каси самообслуговування, платіжні карти з програмами лояльності, мобільний додаток Ашан; інструменти цифрового маркетингу; розвиток форматів наближеності та розширення цифрових послуг: запуск інноваційного формату ultra proximity – Ашан Pick Up Point та відкриття 3-х перших точок видачі інтернет-замовлень; співпраця з маркетплейсами та нові партнерства з сервісами доставок, розширення асортименту та функціоналу сайту auchan.ua; запровадження першого Ашан Drive в Україні. Як результат, у мережі Ашан у період жорсткого карантину було відмічено стрімке зростання продажів через усі канали [3]. З 24 лютого 2022 р. компанія Ашан Україна відчула на собі всі складнощі повномасштабної війни росії проти України. Розпочавши рік із приростом товарообігу на 8% та збільшенням доходів мережі на 25%, від початку війни збитки сягнули 150 млн грн. Через активні бойові дії у Київській та Харківській областях мережа була змушена закрити там свої торгові точки. Довелось частково відмовитися від моделі постачання товарів до магазинів через логістичні центри. Компанія втричі збільшила кількість постачальників, орієнтуючись на локальні виробництва, які постачають свої товари безпосередньо до магазинів. Щодо позитивної статистики – найбільш відвідуваними в мережі стали магазини у Львові, Чернівцях, Києві. Компанія Ашан Україна продовжує функціонувати та розвиватись. На сьогодні мережа компанії налічує 43 магазини: 22 гіпермаркети, 4 супермаркети, 17 Ашан Pick up point. У середині липня було відкрито перший магазин в Ірпені у форматі Pick up point [4]. З самого початку війни Ашан Україна підтримує українську державу в різний спосіб: забезпечує роботу магазинів, дбає про працівників, які постраждали від війни, відправляє гуманітарні вантажі на фронт, активно працює з благодійними фондами, у тому числі через власний фонд «Ашан з Тобою».

Інформаційні джерела

1. Мережа гіпермаркетів Ашан в Україні. URL : https://brand.auchan.ua/uk/editorial/our_commitment/auchan-ukraine
2. Топ-15 платників податків в ритейлі України: АТБ, Епіцентр К, Сільпо, Metro, Фора, Ашан та інші. URL : <https://rau.ua/novyni/top-15-platnykiv-podatkiv-ritejli/>.

3. Ашан Рітейл Україна – трансформація і новий вектор розвитку.
URL : <https://ldaily.ua/interviews/auchan-retail-ukraine-transformation-and-new-development-direction/>.

4. Ціна змін. трансформація роздрібної торгівлі під час війни. URL :
<https://hub.kyivstar.ua/news/czina-zmin-transformacziya-rozdribnoyi-torgivli-pid-chas-vijny/>.

УДК 336.71

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Ляшенко І.А., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Калита О.В.**

Державний торговельно-економічний університет

Розвиток національної економіки має негативний відбиток від певних ризиків та загроз, які існують на сьогодні. Серед них: війна, фінансово-економічна криза, несприятливе бізнес-середовище, що спричинене пандемією COVID-19, недовіра до державних інституцій, високий рівень економічної злочинності та інші.

Одним з найефективніших способів боротьби із зазначеними вище явищами є формування й розвиток системи фінансового моніторингу в країні. У ці складні часи, уряд продовжує посилювати фінансову безпеку України та постійно вдосконалювати систему фінансового моніторингу, яку було суттєво оновлено наприкінці 2019 – початку 2020 рр. Сьогодні створення комплексної системи фінансового моніторингу відіграє одну з ключових позицій майбутнього соціально-культурного та господарського прогресу, підвищення рівня безпеки фінансових посередників і національної економіки загалом [1].

Закон України від 06.12.2019 № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» зазначає, що фінансовий моніторинг це сукупність заходів, які здійснюються його суб'єктами у сфері AML/CFT та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, що передбачають проведення державного і первинного фінансового моніторингу [2]. Державна служба фінансового моніторингу України (ДСФМУ), що діє на основі Постанови Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537 «Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України», виступає як центральний

орган виконавчої влади, що взаємодіє з іншими фінансово-наглядними органами, утворюючи інституційну основу системи протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом [3].

Під час введення карантину, Національним банком України було запроваджено дистанційний підхід до проведення виїзних перевірок банків та небанківських установ у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів. Даний підхід забезпечив безперервність нагляду та зменшив ризики для здоров'я працівників банків, небанківських установ, які є об'єктами перевірки, та Національного банку протягом пандемії COVID-19.

Варто також додати, що значні зміни були введені після початку повномасштабного вторгнення на територію нашої держави. Перші спрощені механізми здійснення фінансового моніторингу, у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану, були запроваджені постановою Правління НБУ "Про заходи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в зв'язку із введенням воєнного стану" № 25 від 27.02. Нормами цієї постанови було передбачено, що протягом періоду дії Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" № 64/2022 від 24.02.2022 банки не будуть здійснювати заходи з перевірки джерел походження готівкових коштів, передбачені Законом України "Про запобігання та протидію (легалізації) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" та нормативно-правовими актами Національного банку України щодо заходів з перевірки джерел походження готівкових коштів, у випадках проведення фінансових операцій із зарахування таких коштів на рахунки Збройних Сил України для надання допомоги Збройним Силам України та спеціальний рахунок, відкритий Національним банком України, для надання допомоги Збройним Силам України [4].

Отже, можна зробити висновок, що сфера фінансового моніторингу за останні 3 роки зазнала суттєвих змін та оновлень, що були спрямовані на розвиток національної економіки. А всі зміни у сфері фінансового моніторингу, які проводяться під час воєнного стану, стосуються спрощення проведення фінансових операцій із готівковими коштами, які перераховуються фізичними особами на потреби і підтримку Збройних Сил України та для допомоги населенню, які цього потребують найбільше.

Інформаційні джерела:

1. Дропа Я. Б. Розвиток системи фінансового моніторингу як складової частини формування ефективного контролю й безпеки в Україні [Електронний ресурс] / Я. Б. Дропа, С. М. Тесля // Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-37-5>
2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 р. № 361-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831>
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України» від 29.07.2015 № 537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text>
4. Пашинін О. Особливості фінансового моніторингу в період дії воєнного стану [Електронний ресурс] / О. Пашинін, М. Данкевич // EVERLEGAL. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://everlegal.ua/osoblyvosti-finansovogo-monitoringu-v-period-diyi-voennogo-stanu>

УДК 336.76

ПРИЧИНИ ЛІКВІДНОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ РИНКІВ ТА ЇХ МАЙБУТНІ ЗМІНИ В УМОВАХ КРИЗИ БЕЗПЕКИ

Оганесян Е.М., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.О. Ставерська**

Державний біотехнологічний університет

Потужний економічний розвиток неможливий без прозорого та відкритого до арбітражних та спекулятивних операцій ринку. Зарегульований ринок, що захищає своїх учасників від впливу ефективних та інформованих контрагентів, може отримати короткострокові вигоди у вигляді обмеження втрати капіталу, але стратегічно втрачає у якості тієї ліквідності, що його формує [1].

Недиверсифікована структура учасників, величезні розміри незахеджованих позицій, велика централізація ставок у руках малої кількості утримувачів — все це властивості слабких, високо регульованих ринків, що схильні не до волатильності, але до криз.

З іншого боку, відкритий та зростаючий ринок схильний до абсорбування ліквідності та залучає капітали з інших галузей, ринків та економік. Відкритий ринок має тенденцію до диверсифікації структури його учасників, різноманітності з точки зору розміру, рухомості, ризикованості капіталу та інших його властивостей. Відкритий ринок більш

захищений від маніпуляцій та інсайдерського впливу, завдяки його високій ефективності і якості структури його високо інформованих учасників, що постачають ліквідність. Відкритий ринок більш волатильний, але менш схильний до криз, а також має тенденцію до зростання [2].

Проте, ці тези потребують урахування глобальних тенденцій більш фундаментальної природи. Ефективна стратегія регулятора чи адміністратора по підтримці більш-менш відкритого ринку, впровадженню рівних можливостей, або навпаки, створенню асиметричних можливостей і преференцій, суттєво залежить від того, у якій фазі зростання чи падіння знаходиться базова економіка – економіка індустрії, економіка держави, економічної зони, або світова економіка.

В умовах зростання базової економіки відкриті ринки мають переваги, тоді як у часи загального песимізму ускладнення правил і створення асиметричних ринкових умов дозволяє регуляторам створювати більш сприятливі умови тим учасникам, чий життєві інтереси сприяють довгостроковій ліквідності та виживанню ринку.

Цифровізація ринків сприяє зростанню довіри, активізації обміну, більш високій ринковій ліквідності, та, безумовно, більш простим, чистим та прозорим правилам участі. Тому розвиток електронних ринків на сьогодні являє собою практично синонім відкритих ринків в Україні та світі.

У цих умовах доцільно поставити питання про майбутнє електронних ринків у обставинах, коли фундаментальні економічні фактори починають деградувати. Це виклик до регуляторів та адміністраторів електронних ринків в умовах, коли інвестори вимагають більшої захищеності капіталу від впливу “розумних грошей” та короткострокових гравців [3].

Давайте припустимо, які заходи у відповідь можуть вжити електронні ринки для того, щоб зашкодити відтоку ліквідності, зменшити волатильність та зберегти по можливості структуру учасників. Загальні властивості цих заходів полягають у тому, що вони направлені на користь інтересів меншості учасників проти інтересів більшості учасників:

- ускладнення правил, введення ліцензування та кваліфікацій;
- збільшення комісій та зборів;
- більша строгість процедури аутентифікації учасників;
- деінтеграція ринків, спроби відокремлення від базової економіки;
- зміна правил на користь малочисельних груп великих та довгострокових утримувачів ставок;
- делегітимація арбітражних операцій;
- скасування угод та перегляд цін;

– зростання числа спорів та судових випадків;

Розумна стратегія регулювання полягає в тому, щоб запроваджувати обмеження у тій мірі, у якій це не шкодить довірі та репутації ринку та зберігає лояльність його учасників. У цьому випадку, після подолання кризових явищ базової економіки, ліквідність ринку буде знову відтворена та збільшена. Однак, не варто розраховувати на збереження попереднього складу та співвідношення сил учасників ринку після його відновлення. Тому створення привілейованих умов виживання конкретним учасникам ринку, а не групам учасників за ознаками, не є доцільним.

Інформаційні джерела:

1. Джордж Акерлоф, “Ринок “Лимонів”: невизначеність якості та риночний механізм”, 1970.
2. Едгар Петерс, “Хаос та порядок на ринках капіталу: новий погляд на цикли, ціни та волатильність”, друге видання, 1996.
3. David Easley "The Microstructure of the 'Flash Crash': Flow Toxicity, Liquidity Crashes and the Probability of Informed Trading" 2010

УДК 334

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ УЗГОДЖЕННЯ ІНТЕРЕСІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

Олім В.О., асп.

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **О.А. Круглова**
Державний біотехнологічний університет

Розвиток корпоративного сектору в Україні зумовлює актуальність дослідження питань щодо формування ефективного корпоративного управління. Для забезпечення обґрунтованих рішень щодо розвитку корпоративного управління розроблено науково-методичний підхід, в основу якого покладено методи аналізу стейкхолдерів і нечіткої логіки. Розрахунки пропонуються здійснювати у такій послідовності:

1. Визначення мети оцінювання. Метою оцінювання є визначення рівня цінності, що забезпечує система корпоративного управління для стейкхолдера.
2. Визначення зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів підприємства.
3. Групування стейкхолдерів з використанням моделі А. Мендлоу. У результаті стейкхолдери компанії будуть представлені за

такими групами: група 1 – стейкхолдери, які мають відносно низький ступінь зацікавленості і відносно високий ступінь впливу; група 2 – ключові стейкхолдери, які мають високий ступінь зацікавленості та високий ступінь впливу; група 3 – стейкхолдери із високим ступенем зацікавленості та відносно низьким ступенем впливу; група 4 – стейкхолдери з відносно низькими ступенями впливу і зацікавленості у розвитку підприємства.

4. Визначення рівня цінності, що забезпечує система корпоративного управління для кожної групи стейкхолдерів. Враховуючи ключові вимоги і рекомендації Кодексу корпоративного управління цінності компанії можуть бути представлені таким їх переліком: максимізація вартості компанії та прибутку для її власників, рівноправність акціонерів у реалізації їх прав, прозорість практики управління компанією, добросовісність по відношенню всіх стейкхолдерів, дотримання стандартів кращих практик в галузі Сталого розвитку [1]. Показник цінності за групами стейкхолдерів рекомендовано розрахувати за формулою [2]:

$$K_V = \sum_{i=1}^n p_i \times \sum_{j=1}^5 \alpha_j \times \lambda_{ij},$$

де K_V – показник цінності, що забезпечує система корпоративного управління, коефіцієнт;

p_i – рівень i -ї цінності для оцінювання; дорівнює $p_i = \frac{1}{n}$;

$\alpha_j = (0,1; 0,3; 0,5; 0,7; 0,9)$ – сукупність вузлових точок;

λ_{ij} – значення функції приналежності.

Умови ідентифікації цінності наведено у таблиці.

Таблиця – Умови ідентифікації цінності системи корпоративного управління

Інтервал значення коефіцієнту K_V	Висновок щодо цінності, що забезпечує система корпоративного управління
$0 < K_V \leq 0,20$	дуже низька
$0,21 < K_V \leq 0,40$	низька
$0,41 < K_V \leq 0,60$	середня
$0,61 < K_V \leq 0,80$	висока
$0,81 < K_V \leq 1,0$	дуже висока

5. Визначення елементів корпоративного управління, що потребують удосконалення. Для цього використовується інформація щодо цінності що забезпечує система корпоративного управління з урахуванням виділених груп стейкхолдерів. Здійснювати заходи щодо утримання та збільшення цінності для стейкхолдерів за групами рекомендовано у такій послідовності: а) стейкхолдери групи 2; б) стейкхолдери груп 1т а 3; в) стейкхолдери групи 4.

Інформаційні джерела:

1. Кодекс корпоративного управління: ключові вимоги і рекомендації.
URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/kodeks-korporatyvnoho-upravlinnia-kliuchovi-vymohy-i-rekomendatsii/>.

2. Клебанова Т.С., Гвоздицький В.С., Рудаченко О.О. Попередження фінансових криз у корпоративних системах на основі нейро-нечітких моделей. *Бізнес Інформ.* 2019. № 2. С. 140-146. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-2_0-pages-140_146.pdf.

УДК 338:631.115:347

ПРОБЛЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Рябченко Є.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**

Державний біотехнологічний університет

Стратегія є усебічним комплексним планом, який призначений для того, щоб забезпечити здійснення місії підприємства і досягнення її цілей. Стратегічний план вимагає розробки оригінальних (нетрадиційних) моделей розвитку, ґрунтовних досліджень і достовірних фактичних даних. Щоб ефективно конкурувати в сьогоdnішньому світі бізнесу підприємство повинно постійно займатися збором і аналізом величезної кількості інформації про галузь, конкуренцію та інші фактори.

Обґрунтування розвитку підприємства являє собою набір дій і рішень, започаткованих керівництвом, що ведуть до розробки специфічних стратегій. Призначених для того, щоб допомогти підприємству досягти намічених цілей. Процес стратегічного планування являється інструментом, що допомагає в прийнятті управлінських рішень. Його завдання забезпечити нововведення і організаційно-економічні зміни.

Модель розвитку підприємства, з організаційно-економічної

точки зору, являє собою формалізований опис певної послідовності його специфічного стану, що охоплює період прогнозу. Велика кількість факторів обумовлює стратегію розвитку підприємства. При цьому необхідно відзначити, що вибір того чи іншого варіанту залежить від сформованого організаційно-економічного потенціалу підприємства і конкретного стану його використання.

Певним чином чергуються періоди еволюційної зміни організаційно-економічного потенціалу у структурі варіантів розвитку підприємств, вони пов'язані з розвитком і необхідністю вибору його стратегічних орієнтирів.

Основні процеси прогнозування розвитку підприємства реалізуються два прийоми:

- екстраполяція на перспективу тенденцій і рівня показників для варіантів стратегії (базового, оптимістичного та песимістичного);
- використання спеціальних алгоритмів переходу від базового до оптимістичного та песимістичного варіантів.

Головна роль у забезпеченні ефективності функціонування підприємства повинна належати організаційно-економічному механізму. Проте в цілому, можна констатувати незначну зацікавленість науковців поняттям "організаційно-економічний механізм", якщо на нього і звертається увага без особливих пояснень. Аналізуючи чималу кількість опублікованих праць з проблем організації, управління, планування та функціонування підприємств, ми не знайшли чіткого визначення категорії "організаційно-економічний механізм" як системи забезпечення функціонування підприємства.

Підвищення стабільності функціонування сільськогосподарських підприємств виступає одним з важливих інструментів організаційно-економічного механізму функціонування підприємства. Аналіз факторів нестабільності, що наведений у попередньому розділі, дозволяє визначити низку проблем підвищення стабільності функціонування сільськогосподарських підприємств для практичного вирішення за використання економіко-математичного обґрунтування.

Раціональне територіальне розміщення виробництва як одне із важливих завдань у досягненні стабілізації сільськогосподарського виробництва є найскладнішим завданням. Проблеми економіки сільського господарства та продовольчих ринків формують комплекс завдань, що не вирішуються традиційними методами, зокрема без застосування математичних методів моделювання територіальних агропромислових комплексів з урахуванням агроекологічної й економічної ситуації, оцінювання потенціалу природно-економічних регіонів на основі комп'ютерних технологій, великих за обсягом баз даних різного характеру та рівня тощо.

Стратегічний план варто розглядати як програму, що спрямовує діяльність підприємства протягом тривалого періоду часу, даючи собі звіт про те, що конфліктна і постійно мінлива ділова і соціальна обстановка робить постійні коригування неминучими. Місію підприємства можна сформулювати як задоволення потреби населення у сільськогосподарській продукції. Необхідність вибору місії обумовлена тим, що підприємство, насамперед, створено для виконання загальнолюдьської місії, яка дозволить реалізувати певні потреби споживачів.

Загальне стратегічне планування завжди було й залишається одним із основних інструментів управління, причому в міру становлення ринкової економіки роль планування постійно зростає. Це визначається ускладненням організаційно-економічного механізму функціонування підприємства за умови ринкових відносин. Підвищилися й самі можливості планування у зв'язку з розробкою спеціальних математичних та математико-статистичних методів, появою потужних швидкодіючих електронних обчислювальних машин і, нарешті, створенням автоматизованих систем управління.

Принципово важливе завдання сучасності – використання технічних засобів для стратегічного планування й управління діяльністю підприємств. Це новий якісний етап у теорії й практиці управління економікою. Наша країна має великі досягнення в цій області й вправі пишатися ними. Але стояти на місці не можна, треба продовжувати інтенсивно працювати над удосконаленням як теорії, так і практики планування.

Стабільність функціонування сучасного підприємства в значній мірі досягається за рахунок організації на підприємствах ефективної системи стратегічного планування. У цей час питанням побудови організаційно-економічного механізму формування й реалізації стратегії на підприємствах приділяється недостатня увага. Не враховується той факт, що стабільність успіху забезпечується стратегією, яка передбачає перспективу розвитку підприємства на основі виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг, здатних витримувати жорстку конкуренцію на ринку.

Інформаційні джерела:

1. Савченко В.Д. Організація сільськогосподарських підприємств: Наук. видання / ХНАУ ім. В.В. Докучаєва / Савченко В.Д. – Харків, 2002. – 330 с.
2. Калінчик М.В. Стабілізація ринку зерна в Україні / Калінчик М.В., Льчук М.М., Шовкалюк В.С., Калінчик І.М. – К.: Нічлава, 2006. – 230 с.
3. Панченко Е. Теория рыночной экономики и практика перехода Украины к рынку / Панченко Е. // Экономика Украины. – 1992. – №12. – С. 65–70.

4. Лепа Н.Н. Методы и модели стратегического управления предприятием / НАН Украины. Ин-т экономики промышленности / Лепа Н.Н. – Донецк: ООО «Юго-Восток Лтд», 2002. – 186 с.

5. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект: Монографія: Наукове видання / Панасюк В.М. – Тернопіль: Астон, 2005. – 288 с.

6. Череп А.В. Проблеми обліку і аналізу адміністративних витрат / Череп А.В. // Формування ринкових відносин в Україні.– 2005.– № 9.– С.68-74.

УДК 368.025

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ У СТРАХУВАННІ

Скидан В.Л., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Жиликова**

Державний біотехнологічний університет

Ризик присутній у будь-якій справі. Причому ризики виявляються різним проявом в економічному середовищі, організаційні ризики менеджменту, які не враховуванні або некеровані, то виникає можливість опинитися в банкрутстві, вірогідність дуже висока. Як правило, ігнорування можливих ризиків веде до швидкого погіршення, фінансових показників тому ризик включає в себе фінансову категорію ідентифікацію ризиків є ключем до процесу. Організація починається з ідентифікації всіх ресурсів, необхідних для досягнення цілей і завдань організації, за відділом і за функція або послуга. Ці послуги включають страхування майна організації, відповідальність, персонал і чистий прибуток. На ступінь та величину ризику можна впливати безліч факторів. Вплив здійснюється за допомогою прийомів фінансового менеджменту у сукупності стратегічного планування, і утворюють єдиний механізм управління ризикованим фінансовими операціями, тобто. ризик-менеджмент. Таким чином, ризик-менеджмент є частиною фінансового менеджменту В основі ризик менеджменту лежать цілеспрямований пошук та організація роботи зі зниження ступеня ризику, мистецтво отримання та збільшення доходу у невизначеній господарській ситуації. Мета ризик-менеджменту відповідає цільовій функції підприємництва. Вона полягає в отриманні найбільшого прибутку при оптимальному, прийнятному для підприємця співвідношенні прибутку та ризику. Вимірювання та оцінка ризиків Другим кроком у процесі управління ризиками є вимірювання та оцінка ризику прогнозувати частоту та серйозність майбутніх втрат. Деякі організації зараз ведуть детальну інформацію комп'ютерні дані про всі втрати, включаючи таку

інформацію, як місцезнаходження, час, причина та фінансовий вплив. У багатьох організаціях «звіти про інциденти» стали ключовим елементом виявлення тенденцій втрат. Тенденції також можна знайти в національній статистиці щодо видів збитків, включаючи записи про стихійні лиха в певних географічних районах і дослідження судових рішення у справах про відповідальність. Вимірювання та оцінка включає перегляд внутрішньої політики та процедур, а також вивчення зовнішніх стандартів. [1]

Страховання з позицій ризик менеджменту означає процес, у якому окремі люди чи організації вкладають певні кошти (страхові внески) у страхові компанії, а в разі непередбачених втрат (збитки їх майновим) інтересів) одержують певну договором страховання компенсацію у вигляді страхових виплат. Поглинання полягає у визнанні збитків без відшкодування його у вигляді страховання. Найчастіше – це ризик, ймовірність якого досить мала. Характерною особливістю страхового ринку є непередбачуваність можливий результат, його ризиковий характер. Використання ризику менеджменту у страхованні ділиться на три позиції:

- 1) виявлення економічних наслідків діяльності суб'єктів у ризику;
- 2) оперативне реагування на можливі негативні наслідки діяльності;
- 3) розробка комплексів які врахують ймовірні негативні дій, що вживаються в числових значеннях.

Змістовна сторона ризику менеджменту у страхованні включає такі основні етапи: - підготовчий етап ризику менеджменту, що передбачає порівняння характеристик та ймовірностей ризику, отриманих у результаті аналізу та оцінки ризику; - вибір конкретних заходів, що сприяють усуненню чи мінімізації можливі негативні наслідки ризику. Мета ризик-менеджменту у страховання надання максимальної стійкості страхової компанії за всіма видами діяльності за допомогою лобіювання ризиків у бізнес-процесах страховання та перестраховання, спекулятивних ризиків у бізнес-процесах при інвестуванні активів, власних коштів та резервів.

Таким чином, страхування як сфера підприємництва є відносно молода фінансова сфера в Україні. Функціональне призначення страхування є захист інтересів громадян і компаній від фінансових «коливань» є настільки важливим для сучасного ринку, що без страхування не може існувати будь-яка економіка світу. Управління ризиком є предметом наукового дослідження та практичного застосування в першу чергу саме у страховій справі, що обумовлено декількома чинниками. Страхова компанія крім загальногосподарських ризиків, які притаманні будь якому підприємству, приймає на себе

страхові ризики страхувальників. Ризик є ключовим елементом страхування, тому використання можливостей ризик менеджменту дозволяє ефективно розраховувати тарифні ставки, забезпечує фінансову стабільність страхової компанії і, як наслідок її конкурентоспроможність.

Інформаційні джерела:

1. Ваніна Д.А. Методи управління ризиками в страхових організаціях. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2015. № 3. С. 16–28.

УДК 005.95

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ ТА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Тесленко В.А., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. техн. наук, доц. **М.М. Чуйко**
Українська інженерно-педагогічна академія

На сьогодні кадри є одним із найважливіших ресурсів компанії, і тому так потрібні знання та навички грамотного керівництва для того, щоб усі співробітники працювали злагоджено і на благо мети організації. Поняття «управління персоналом» завжди застосовувалося для опису функціоналу управління, що присвячений найму, навчанню, розвитку та забезпеченню безпеки персоналу. Це вид діяльності з управління людьми, який орієнтований на досягнення цілей компанії за рахунок застосування досвіду, праці та навичок цих людей. У цьому процесі управління враховує і рівень задоволеності від праці. Зараз найбільш сучасний підхід до цього терміну передбачає акцентування на вкладі співробітників, які задоволені працею, в досягнення цілей компанії, таких як лояльність клієнтів, зниження рівня витрат, а також рентабельність.

Це зумовлюється новим сучасним поглядом на концепцію управління персоналом. Натомість суперечливому характеру відносин між працівниками та роботодавцями, у разі чого в організації здійснювалася жорстка регламентація процесів взаємодії з персоналом, з'явилася атмосфера співробітництва, для якої характерні такі особливості: націленість на задоволення клієнтів; співпраця невеликими робочими групами; розшарування організаційних

структур з ієрархією та призначення лідерів робочих груп відповідальними; істотний напрямок уваги на мету компанії та залучення співробітників для досягнення цієї мети.

Сучасний підхід до менеджменту персоналу має на увазі: аналіз якості роботи та контроль; планування потреб у висококваліфікованому персоналі; складання розкладу персоналу та складання посадових інструкцій; розробка програм підвищення кваліфікації та професійної підготовки; атестація працівників; мотивація працівників: премії, пільги, заробітна плата, просування кар'єрними сходами. До того ж зараз сучасні умови управлінської практики застосовують різні технології управління персоналом та моделі кадрового менеджменту, які націлені на більш повну реалізацію творчого та трудового потенціалу співробітників для досягнення як економічного успіху компанії, так і задоволеності співробітників.

Крім того, сьогодні зростає складність та динаміка ведення бізнесу, що призводить до виникнення нових вимог до діяльності співробітників. У свою чергу, це веде до змін у навчанні та розвитку персоналу. Все більше компаній зацікавлені у прив'язці навчання до необхідних бізнес-результатів. І що складніше мету ставить собі організація, тим більш складні форми навчання та розвитку повинні використовуватися. Тому виникає реальний інтерес до використання нових технологій, які дозволяють досягти максимальних результатів від навчання та розвитку персоналу. Можуть бути застосовані наступні сучасні підходи щодо навчання персоналу: гейміфікація, мобільне навчання, цифровий контент, вебінари, персональне навчання, мікронавчання та «мікроблоки», колегіальна оцінка та зворотний зв'язок, технології доповненої та віртуальної реальності, соціальне та неформальне навчання тощо.

Наприклад, гейміфікація збільшує ступінь участі користувачів та здатність запам'ятовувати інформацію: участь у грі приносить учням відчуття довгоочікуваної перерви від навантажень, які вони відчують при традиційних методах навчання. Технологія мобільного навчання дозволяє транслювати навчальний контент через смартфони, розширюючи ступінь охоплення користувачів, а також забезпечує гнучкість доступу, замінюючи марну трату часу в дорозі навчальними заняттями на ходу. Вебінари дають унікальну можливість усім співробітникам, перебуваючи при цьому у будь-якій точці світу, брати участь у процесі корпоративного навчання, прослуховувати лекції, обговорювати теми в рамках віртуальної дискусії, ставити та вирішувати питання з бізнес-тренером чи викладачем.

Отже, сучасна практика та наука менеджменту постійно вдосконалюється, оновлюється та шукає нові шляхи, підходи, ідеї та концепції в галузі управління співробітниками, як стратегічним та ключовим ресурсом компанії. Вибір якоїсь конкретної моделі управління залежить від типу бізнесу, організаційного середовища, корпоративної культури та стратегії. Інноваційна активність сучасного підприємства визначається насамперед якістю та кваліфікацією персоналу, його творчістю та креативністю. Все це актуалізує застосування підприємствами нових підходів до управління персоналом у контексті розвитку його навичок та здібностей, мотивації до пошуку нестандартних підходів у вирішенні проблем. Саме тому пошук та впровадження сучасних, інноваційних підходів до управління персоналом є важливим та актуальним на сьогодні.

УДК 330.341.1

ТОРГОВЕЛЬНА МЕРЕЖА АТБ-МАРКЕТ: СТАН, ВИКЛИКИ, СТРАТЕГІЇ

Холодова К.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Шарапов Д.Є., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.С. Ткачова**

Державний біотехнологічний університет

Український мережевий ритейл – це одна з найбільш «антикризових» галузей у країні. Два роки поспіль – 2020 та 2021, – попри пандемію та карантин, торгівля входила до п'ятірки найбільш прибуткових галузей економіки України. Сумарно за рік торговельні мережі заробляли понад 430 млрд. грн. [1]. Лідерські позиції в продовольчому ритейлі України займає корпорація «АТБ-маркет», яка об'єднує мережі магазинів АТБ і АТБ express. Магазины АТБ присутні у всіх великих, середніх та майже у всіх маленьких містах України. За довоєнними темпами зростання компанія АТБ-маркет вперше потрапила до складу 250 найбільших компаній світу, посівши 230-ту сходинку рейтингу. Сукупний середньорічний темп зростання компанії за 2015–2020 рр. становив 26,3%, що робить її у рейтингу 9-м рітейлером світу, що найшвидше зростає. На кінець 2020 р. компанія володіла понад 1200 магазинами по всій Україні; товарообіг компанії становив 123,86 млрд. грн. з річним приростом 18,1%, прибутком – 5.8 млрд. грн.; торговельна площа становила 586 640 кв. м.; кількість працівників – 49259. За час

пандемії компанія відкрила 127 нових магазинів та реконструювала 59 наявних. Ринкова частка АТБ-маркет у секторі продуктового ритейлу України становить приблизно 25–30%. Компанія активно нарощувала кількість своїх магазинів по всій країні та інвестувала в розвиток власних торгових марок, які вже становлять 25% її загального товарообігу [2]. Кількість торгових точок у 2021 р. становила 1314 одиниць; товарообіг склав майже 180 млрд грн.; щодня мережа мала понад 3 млн. чеків; торговельна площа становила 654 570 кв. м.

Усе кардинально змінилося 24 лютого 2022 р. з початком повномасштабної війни росії проти України. За підрахунками експертів, загальна сума збитків, завданих торговельним мережам російським вторгненням, сягнула 50,7 млрд. грн., а скорочення товарообігу за перші місяці війни становило 75% від довоєнного рівня. Станом на червень 2022 р. 10 найбільших гравців галузі закрили близько 300 своїх супермаркетів, але зберегли роботу понад 3 тис. торгових точок [1]. Через великий розмір мережі після початку війни компанія АТБ-маркет постраждала дуже сильно. Зокрема було призупинено роботу майже 200 торгових точок, з них пошкоджено 146 магазинів, 14 магазинів повністю розграбовано і ще декілька магазинів знаходяться в окупованих регіонах; втрачено 2 розподільчих центри і 1 знаходиться на непідконтрольній території. Десятки супермаркетів «АТБ», які опинилися у прифронтовій зоні, працювали тижнями у збиток, але задовольняли потреби населення [1; 3]. На початок другої декади квітня 2022 р. 15% магазинів «АТБ-Маркет» не працювали. Торговельні площі компанії скоротились на 18,3% або 120 070 кв. м. Це найбільше скорочення серед усіх гравців у топ-10. Компанія зазнала значних змін й у складі персоналу. Через тиждень після початку війни приблизно 25% офісних працівників виїхали закордон, ще 22% персоналу – переїхали в безпечніші регіони України [3]. Але, незважаючи на всі виклики та складнощі, компанія активно діє відповідно до стратегій відновлення та розвитку. Сьогодні свою роботу відновили понад 100 магазинів у Київській, Черкаській, Чернігівській, Сумській та Харківській областях. Мережа також змогла відкрити 7 нових магазинів. Загалом під брендом «АТБ» зараз працює майже 1,5 тис. торгових точок у 24 областях України [1]. Компанія також запустила 2 нових складських майданчика та новий розподільчий центр. Загалом, на даний час по всій Україні складські та логістичні потреби компанії забезпечують 8 розподільчих центрів [4]. Відповідно до стратегії соціально-відповідального бізнесу, АТБ-маркет активно допомагає українцям та ЗСУ. Загальна сума гуманітарної допомоги від корпорації АТБ за час воєнного вторгнення перевищила 200 млн. грн.

Інформаційні джерела:

1. Ціна змін. трансформація роздрібної торгівлі під час війни. URL : <https://hub.kyivstar.ua/news/czina-zmin-transformacziya-rozdribnoyi-torgivli-pid-chas-vijny/>.
2. Українська компанія – мережа АТБ – вперше за всю історію увійшла до рейтингу топ-250 найбільших світових рітейлерів від Deloitte. URL : <https://rau.ua/novyni/novini-partneriv/atb-deloitte/>
3. Валерій Бондарь, АТБ: Як мережа змінила підхід до маркетингу під час війни. URL : <https://rau.ua/personalii/atb-pid-chas-vijni-proekt-brajti/>
4. Складне питання: як український рітейл переживає втрату частини складів, та як це змінює логістику [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rau.ua/novyni/sklad-ritejl-vtratu-logistiku/?fbclid=IwAR0ap20V9KEbYcyzFiTq8pKz38MHxcoxOzy84GbRSORJhnI8JruETEPs5Y>.

УДК 339.5:339.9

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ІТ-КОМПАНІЙ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

Шагун А.С., здоб. вищ. осв.

Харківський національний університет радіоелектроніки

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **К.Ю. Величко**

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Сучасний стан ринку ІТ-послуг характеризується тим, що велика кількість транснаціональних та вітчизняних компаній укладають контракти за широким спектром надання технологічних послуг, переважно для іноземних замовників. ІТ-компанії отримують конкурентну перевагу на ринку саме тому, що висококваліфіковані фахівці можуть виробляти унікальні продукти та технології. Таке поєднання створює довгострокові конкурентні переваги та лідерство на ринку.

Взагалі, конкурентна перевага – це система з будь-яким винятковим значенням, яка допомагає компанії отримати перевагу над конкурентами в/або технологіях, економіці та організації та сформуванню більш ефективного розпорядження доступними ресурсами. Іноді конкурентна перевага еквівалентна конкурентоспроможності компанії, але конкурентоспроможність вже є результатом визначення існування конкурентної переваги. Іншими словами, неможливо досягти конкурентоспроможності без конкурентної переваги.

У наукових джерелах акцентується увага на факторах та джерелах конкурентних переваг. При цьому фактори розглядаються як

управлінський напрямок (об'єкт управлінського рішення), а джерела як способи формування факторів (певний перелік складових, основа встановлення кількісного значення переваги). Деякі автори класифікують конкурентні переваги за такими критеріями, як: потенційні (виявляються під час проведення оцінки ресурсного потенціалу учасника; реалізовані (проявляються в процесі оцінки конкурентних переваг компанії; фактичні (за досягнутим результатом).

Можна констатувати, що існує декілька підходів до класифікації конкурентних переваг, проте усі об'єднує той факт, що конкурентні переваги – це комплекс складових, а їх головною метою є отримання довгострокової переваги на ринку. Конкурентні переваги можна поділити за такими складовими [1]:

Рисунок 1 - Класифікація конкурентних переваг

Для ІТ-компаній конкурентна перевага – це досягнення технологічного лідерства на ринку. Цифрові технології стали елементом, що розвивається в нашому житті, тому попит на продукцію буде зростати. Фактично ІТ-індустрія стала фундаментом. Цифрову економіку створюють люди — ІТ-спеціалісти. Компанії потребують експертів не тільки для підтримки поточних проєктів, а й для розробки та впровадження нових проєктів, щоб зробити компанію конкурентоспроможною в майбутньому.

За даними Global Logic, щороку в Україні з'являється близько 40 тис. вакансій у сфері ІТ. При цьому професійні установи можуть підготувати не більше 150 000-20 000 ІТ-фахівців. Особливо серйозною кадровою проблемою в ІТ-індустрії є зростання попиту на фахівців зі стажем не менше 2-5 років (на середній і старший рівень припадає 37% і 33% від усіх вакантних посад на ринку праці відповідно) [2, 3].

Іншими словами, ключовим компонентом конкурентної переваги ІТ-компаній на міжнародному ринку сьогодні та в майбутньому є людський капітал, тобто наявність фахівців, здатних створювати конкурентоспроможні продукти для міжнародного ринку.

Інформаційні джерела:

1. Кириллов А.В. (2015) Розвиток конкурентних переваг підприємств на основі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. *Вісник університету*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-konkurentny-preimuschestv-predpriyatiya-na-osnove-commertsializatsii-obektovintellektualnoy-obstvennosti> (дата звернення: 20.09.2020).
2. Казакова О.А., Марушева О.А., Широкоград Є.Е. (2017). Ставка України на розвиток ІТ-індустрії. *Вісник ХГУ*, 6, С. 43–49.
3. Україна увійшла до кола країн - лідерів у сфері ІТ-аутсорсингу (2021). URL: <https://business.ua/uk/ukraina-uviihshla-do-kola-krain-lideriv-u-sferi-it-outsorsynhu> (дата звернення: 20.09.2022).

УДК 330.332: 336

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

Шахова Є. С., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **В.О. Козуб**

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Ключовим елементом фінансового посередництва в будь-якій економіці є банківська система, стрімкий розвиток якої спостерігається в Україні. Для підвищення надійності та ефективності банківської системи зокрема та економічного зростання країни в цілому необхідно впровадити ефективну систему управління ризиками. Система ризик-менеджменту – життєво необхідний елемент міжнародного бізнесу, запорука конкурентоспроможності банку.

Загалом банківська галузь характеризується вищими ризиками порівняно з іншими видами діяльності. Це пояснюється наступними причинами:

- 1) банки часто використовують «чужі» кошти і повинні постійно контролювати здатність виконувати свої зобов'язання перед клієнтами;
- 2) банки використовують великі суми грошей;
- 3) відхилення розвитку подій від запланованих може призвести до короткострокових, але значних змін у структурі активів банку.

З метою зниження ризику банківської діяльності доцільно створити систему управління ризиками, тобто вживати заходів щодо мінімізації відповідних ризиків, знаходити найкраще співвідношення

прибутковості та ризику, оцінювати, прогнозувати та страхувати відповідні ризики.

У комерційних банках необхідно запровадити комплексну систему управління ризиками через необхідність зниження впливу таких факторів:

- волатильність фінансових ринків;
- циклічні кризи;
- посилення регуляторних вимог;
- удосконалення механізмів управління.

Важливими складовими системи управління ризиками банку є:

- чіткі принципи, правила та директиви щодо торгової політики банку, управління ризиками, організації трудових процесів;
- функціонування незалежної від комерційного департаменту банку спеціальної групи з управління ризиками з підпорядкуванням голові ради директорів банку;
- встановлення лімітів ринкового та кредитного ризиків та контроль за їх дотриманням, а також агрегування ризиків за окремими банківськими продуктами, контрагентами та регіонами;
- визначення періодичності інформування про ризики керівництва банку;
- створення спеціальних малих груп управління, незалежних від комерційного департаменту банку для всіх видів ризиків;
- перевірка незалежними від комерційних служб банку аудиторами усіх елементів системи контролю та управління ризиками.

Ефективне управління рівнями ризику має вирішувати низку питань – від моніторингу ризику до його оцінки. У зв'язку з динамічним характером зовнішнього середовища банку рівень ризику, пов'язаного з тією чи іншою подією, постійно змінюється. Це змушує банки регулярно уточнювати свою позицію на ринку, оцінювати ризик певних подій, переглядати відносини з клієнтами та оцінювати якість власних активів і пасивів, тим самим коригуючи систему ризик-менеджменту в цій сфері.

Система управління ризиками дає змогу керівництву банку виявляти, локалізувати, вимірювати і контролювати певний вид ризику, тим самим мінімізуючи його вплив. Все це передбачає розробку кожним банком власної стратегії управління ризиками, яка полягає у формуванні політики прийняття рішень на основі своєчасного і послідовного використання всіх можливостей розвитку банку і одночасно стримання ризиків на необхідному рівні.

Цілі та завдання стратегії управління ризиками більшою мірою визначаються зміною зовнішнього середовища, в якому працює банк.

Основними ознаками змін зовнішнього середовища вітчизняної банківської системи за останні роки є: зростання інфляції, збільшення кількості банків та їх філій, коригування Національним банком умов конкуренції між банками, розширення грошового та кредитного ринків, поява нових банківських послуг, посилення конкуренції між ними, відсутність дієвих гарантій погашення кредитів. Банки повинні мати можливість обирати ризики, які можуть правильно оцінити та якими можуть ефективно керувати.

Таким чином, ефективний ризик-менеджмент є запорукою належного рівня фінансової безпеки банку та включає: систему управління; систему ідентифікації і вимірювання; систему супроводження (моніторингу та контролю).

УДК 336.71

ВПЛИВ FİNTECH НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Щербина І.С., здоб. вищ. осв.

Чуканова Д.Г., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Калита**
Державний торговельно-економічний університет

Сучасний етап функціонування банківських установ не можливо уявити без використання фінансових технологій. Адже їх використання збільшує конкурентні переваги та прибутковість установи, що є одним із завдань банківського менеджменту.

Fin-Tech (фінансові технології, фін-тех) – це технології, що застосовуються в фінансових службах, або використовуються для того, щоб допомогти компаніям керувати фінансовими аспектами свого бізнесу, включаючи нові програми та додатки, процеси та бізнес-моделі [1].

Цифрова трансформація у банківському секторі проходить через такі етапи:

1. Поява Digital-каналів – у центрі системи знаходиться користувач, який потребує взаємодії з банком через використання будь-яких доступних каналів у зручний для нього час: розвиток мережі банкоматів, поширення POS-терміналів, виникнення інтернет-банків, мобільних банків, використання чат-ботів тощо.

2. Поява Digital-продуктів: створення продуктів E2E (end to end), які цілодобово задовольняють фінансові запити клієнтів:

безконтактні платежі, віртуальні картки, Big Data, штучний інтелект, машинне навчання тощо.

3. Створення повного циклу цифрового обслуговування. На даному етапі банки не лише додають digital-сервіси до своїх традиційних продуктів, але й змінюють свою бізнес-модель, розширюють межі свого бізнесу.

4. Створення «цифрового мозку» (Digital Brain). «Цифровий мозок» в автоматичному режимі безперервно вивчає дані у всіх бізнес-сегментах, відділах, продуктових лініях і послугах, що дає банківській установі більш повне розуміння своїх можливостей та потреб клієнта.

5. Створення цифрового ДНК. «Цифрове ДНК» банку передбачає формування нової системи координат для прийняття стратегічних рішень протягом усього його життєвого циклу [2, с. 73].

До прикладу, ПриватБанк створив перший в Україні інтернет-банкінг «Приват24» та мобільний додаток «Приват24». Дані сервіси дозволяють оплатити товари чи послуги, оплатити комунальні послуги, зробити грошовий переказ не виходячи з дому тощо [3].

Також, на даному етапі популярними є необанки. В Україні діють такі необанки: Monobank, Sportbank, Izibank, O.Bank, Neobank, Банк Власний Рахунок. Найпершим та найпопулярнішим є Monobank (з 2017 року), який діє на ліцензії Універсал Банку [4].

Завдяки платіжним карткам Monobank, Універсал Банку у 2021 році став третім банком серед емітентів платіжних карток (9 449 тис. шт у 2021 р. проти 98 тис. шт у 2017 р.) [5].

Значного розвитку цифровізація в банківському секторі набула під час локдауну, введеного внаслідок поширення вірусу COVID-19. За таких умов споживачі стали надавати перевагу online послугам. Така, ж ситуація спостерігається і під час дії воєнного стану.

Внаслідок війни багато українців стали потребувати соціальних виплат. Для спрощення процедур з виплати Мінцифра працює над створенням необанку «Дія Банк». Даний продукт не потребуватиме власної банківської ліцензії, оскільки її мають банки, які підключатимуться до платформи [6].

Через вплив fin-tech банківська діяльність потребує не лише фінансових спеціалістів, а й IT-фахівців. Їхня співпраця – це запорука успішного банківського менеджменту.

Оскільки банківський менеджмент спрямований на управління діяльністю банку, то задія ефективного управління сучасним цифровим банком необхідно застосовувати такі складові, як: багатоканальний банкінг, модульний банкінг, відкритий банкінг, розумний банкінг [7].

Отже, fin-tech є невід’ємною складовою банківських продуктів та послуг. Їх впровадження та правильне застосування і є складовою сучасного банківського менеджменту.

Інформаційні джерела:

1. Що таке ФінТех і як він впливає на ваше життя вже сьогодні? Економічна правда. 2018. URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/5/641431/> (дата звернення: 27.09.2022).
2. Кузнєцова Л. В. Цифрова трансформація банківського бізнесу. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 24 листопада 2018 р. Львів, 2018. Ч. 2. С. 72-75.
3. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua> (дата звернення: 28.09.2022).
4. Скільки необанків потрібно Україні. URL: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/skolko-neobankov-nuzhno-ukraine/> (дата звернення: 29.09.2022)
5. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 30.09.2022).
6. Мінцифри працює над власним необанком. Для чого потрібен та скільки може коштувати «Дія Банк». URL: <https://forbes.ua/inside/mintsifri-gotue-do-zapuskudiya-bank-shcho-vidomo-pro-nogo-zaraz-18072022-7228> (дата звернення: 01.10.2022).
7. Касич А. О., Наумкіна І. О. Процеси цифровізації як невід’ємна складова сучасного банківського менеджменту. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-1> (дата звернення: 05.10.2022)

УДК 339.9.01

INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Челомбітько П.О., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – ст. викл. **Л.А. Подворна**
Державний біотехнологічний університет

International relations are a special kind of social relations. On the one hand, they are a kind of embodiment of internal social relations, on the other hand, a qualitatively new system with its inherent features. They are characterized by the interaction of such subjects of political life as states, peoples, political and social organizations, movements and even individuals of different countries. They ensure the interests of social groups outside the national states, relations between states, interstate organizations, parties, companies, individuals of different states, integration ties that form the human community. With the globalization of world economic relations, intensive political integration of states, increasing dependence of mankind on weapons of mass destruction, environmental danger, universal human interests actively influence international relations. Unlike intrastate relations in international relations, there is no apparatus for their regulation, a single

regulatory center to which the subjects of international political life would unconditionally obey.

The core element of international relations is political relations, which, interacting with other relations, peculiarly direct them. The main subject of international relations is the state. Under modern conditions, non-governmental, non-governmental organizations, socio-political movements are becoming more and more active in the international arena, but their role cannot be compared with the role of states in international relations, especially in political ones. States represent society as a whole in the international arena, not individual social groups or political organizations. Such important issues as sovereignty, security, territorial integrity are resolved through its structures only by the state.

In the space of international relations there is no central core of power, the decisions of which would be mandatory for all states and other subjects of international political life. Therefore, the world political process is to some extent spontaneous, although in recent decades there have been attempts to streamline it, strengthen peace and stability in the world. The course of the world political process is affected by both rational, balanced from the point of view of the interests of mankind, political actions and decisions of states and interstate associations, as well as spontaneous, irrational, unpredictable actions. Along with progressive institutions, reactionary, extremist forces also operate in the international arena.

Секція 5

МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

УДК 339.138

MARKETING ASPECTS OF MANAGEMENT ENTREPRENEURIAL ACTIVITY

Бондаренко А.О., здоб. вищ. осв.
Науковий керівник – ст. викл. **Л.А. Подворна**
Державний біотехнологічний університет

Marketing is a vital process for entrepreneurs because no venture can become established and grow without a customer market. The process of acquiring and retaining customers is at the core of marketing: product, price, place (distribution), people, physical environment, process and promotion (communication).

Entrepreneurs often are faced with designing the entire "marketing system" from product and price to distribution and communication. Because it is difficult and expensive to bring new products and services to market especially difficult for new companies they need to be more resourceful in their marketing. Many entrepreneurs rely on creativity rather than cash to achieve a compelling image in a noisy marketplace.

The main thrust of entrepreneurial marketing is an emphasis on adapting marketing to forms that are appropriate to small and medium-sized enterprises (SMEs), acknowledging the likely pivotal role of the entrepreneur in any marketing activities.

Entrepreneurial marketing includes innovation, risk taking, and being proactive. Entrepreneurial marketing campaigns try to highlight the company's greatest strengths while emphasizing their value to the customer. Focusing on innovative products or exemplary customer service is a way to stand out from competitors. An important part of gaining the market's acceptance is building brand awareness, which, depending on the stage of the venture, may be weak or even nonexistent.

Entrepreneurial marketing mostly addresses environments where products and companies are rather new. Besides, the liability related to newness and the limited resources of startups are the main problems in entrepreneurial marketing.

Marketing also plays a central role in a venture's early growth stages when changes to the original business model may be necessary. Companies focused on growth must be able to switch marketing.

УДК 338.434

ANALYSIS OF THE PRACTICE OF DECISION-MAKING ON THE FORMATION OF A PROJECT FINANCING SYSTEM

Дмитренко А.М., здоб. вищ. осв.
Науковий керівник – ст. викл. **Л.А. Подворна**
Державний біотехнологічний університет

All commercial organizations are to some extent related to investment activities. Making such decisions is complicated by various factors: the type of investment; investment project cost; the multiplicity of available projects; limited financial resources available for investment; the risk associated with the adoption of a decision. The reasons for the need for real investment can be divided into three types: updating the existing material and technical base, increasing the volume of production activities, the development of new activities. The degree of responsibility for the adoption of an investment project in one direction or another varies. So, when replacing the existing production capacity, the decision can be taken without serious consequences, since management clearly understands to itself how much and with what characteristics new fixed assets are needed. The task is complicated when it comes to investments related to the expansion of core activities. In this case, it is necessary to take into account the possibility of changing the position of the company in the market for goods and services, the availability of additional volumes of material, labor and financial resources, the possibility of developing new market.

Obviously, the question of the size of the estimated investment is very important. Therefore, the depth of the analytical study of the economic side of the project, which precedes the decision making, must be different. In addition, in many firms, it becomes common practice to differentiate investment decision-making rights. This can be achieved by introducing appropriate restrictions in statutory documents or by creating a

hierarchically ordered network of responsibility centers. Decision-making styles mediate the influence of personality on investments. Decisions should be made in the conditions when there are a number of alternative or mutually independent projects, i.e. there is a need to make a choice of one or several projects based on some formalized criteria. It is obvious that there may be several such criteria, and the likelihood that a project will be preferable to others by all criteria is usually much less than one. In this case, one has to give priority to one criterion, establish their hierarchy, or use additional non-formalized assessment methods.

УДК 330

THE EFFECT OF INCOME CHANGES ON CONSUMER CHOICES

Жильков Г.О., здоб. вищ. осв.
Науковий керівник – ст. викл. **Л.А. Подворна**
Державний біотехнологічний університет

The income effect relates to how a consumer spends money based on an increase or decrease in their income. An increase in income results in a demand for more services and goods. A decrease in income results in the exact opposite. In general, when incomes are lower, less spending occurs, and businesses are hurt by the effect. But this is not always the case. For this effect we can highlight the following basic points:

1. The income effect seeks to understand how individuals change their spending habits due to a change in their income.

2. Due to changes in spending habits, the income effect may have positive or negative consequences on a small business, depending on many factors.

3. The marginal propensity to spend and the marginal propensity to save are looked at when determining the influences of the income effect.

If a small business specializes in goods or services that are bought when incomes have decreased, it may see a boom in profits. Also the fact that the income effect is a component of microeconomics because microeconomics deals with how individuals and businesses deal with the allocation of resources and decision-making. More than likely, for most businesses, when the income effect shows a decrease in income, there will be less spending, and business will be affected negatively. Two factors, the marginal propensity to spend and the marginal propensity to save, are looked at when determining the influences of the income effect.

It is also important not to confuse the concepts income effect and price effect. The difference between them is that Income Effect seeks to evaluate consumer spending habits based on a change in a consumer's income, while Price Effect seeks to evaluate consumer spending habits based on a change in the price of a good or service.

As a result, the income effect seeks to measure the change in demand for goods and services based on the change in consumer income. The change in spending habits will also depend on the specific type of product or service. If a consumer's income increases, they are willing to spend more, particularly on items of better quality. If a consumer's income decreases, they will spend less, particularly on items of better quality. Though they may spend more on items of inferior quality.

УДК 658.8:004:355

MARKETING DIGITALIZATION IN CONDITIONS OF WAR (ЦИФРОВІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ВІЙНИ)

Кучер Є.С., здоб. вищ. осв.

Наукові керівники – ст. викл. **О.М. Муравйова**, ст. викл. **М.І. Крупей**
Державний біотехнологічний університет

This conference comes almost eight months into the war, an unfortunate milestone in this ongoing tragedy. The war in Ukraine has obviously affected many business processes, financial markets, employee management and service outsourcing. As it continues, both governments and businesses around the world are making difficult choices about how to engage in such dire circumstances. From government sanctions to business withdrawals, to giving humanitarian support, the world is watching the choices leaders are making in response to such a humanitarian crisis. It's a very tough operating environment. Humanitarian access is limited with rapidly changing minds, making it very challenging to deliver critical services and supplies. We basically have a quarter of Ukraine displaced, either displaced internally or they have become refugees, leaving and going mostly to neighbouring countries who have been phenomenal with their generosity, their humbling hospitality. How to support those who remain?

This is a time when marketing strategies must be re-examined – for businesses to survive and help the citizens of our country. The marketing activity of modern companies is one of the main directions in order to

ensure economic efficiency, security, competitiveness and financial sustainability of the strategic development of their business.

The relevance of the use of digital technologies in the management of enterprise marketing is due to the need for strategic changes by organizations in order to promote the growth in sales of their services in the context of digital transformation and the war crisis.

Due to humanitarian restrictions and events, many offices and shops have been closed. More people have switched to the Internet, where they buy the necessary goods and services. Usually, traditional press and television advertising has a wide reach, which is its strength, but traditional advertising has disappeared or, if exists, also captures a large part of the disinterested audience. In modern conditions, consumers are becoming more accustomed to targeted offers and tend to ignore everything that is not in their range of interests.

In marketing, digital technologies are used to coordinate the efforts of an enterprise to achieve strategic and operational milestones, taking into account market requirements, and ensuring interaction with customers and business partners through the transfer of information about products and services, as well as receiving, processing and analyzing marketing information.

The use of digital marketing tools brings targeting to a new level of efficiency and avoids interacting with an uninterested audience. It allows you to focus not only on the demographic sign of the consumer, but also on his interests and field of activity.

In our opinion, modern small firms and large companies in the Ukrainian economy, in order to provide the positive influence of advertising on the development of brand assessment and value in the eyes of consumers, need to make a smooth transition from multi-channel to omni-channel marketing, the essence of which is the ability to connect many communication channels used by the consumer, where the most important role is occupied by Social Media Marketing (SMM) and Community Management.

The relevance of these marketing technologies used in the management of enterprises advertising activities is due to the need for strategic changes by firms in order to promote the growth of product sales in the context of the digital transformation of Ukrainian and international economy. Especially for such sectors of the economy as catering sector and retail of consumer goods.

It is necessary to perform the following actions: set up contextual advertising in Google search results, as well as in partner advertising networks of these search aggregator; compose a semantic core for optimizing SEO promotion; and use UTM tags for further analysis of leads using Google AdWords tools.

The advantages of digital marketing for the showroom as part of the personalization of offers when promoting goods to customers are low cost

and long-term promotion, saving buyers' time, detailed statistics, conversion tracking, CTR, ROI and other indicators, and universality – promotion in the digital space with the help of marketing communications and channels. The reach and impact of such advertising and marketing promotion are higher than with traditional methods.

Thus, due to the use of digital technologies in marketing management, enterprises are able to identify their products and services in the market in comparison with other competing organizations, create an attractive image in the minds of consumers, focus on positive emotions, and form a group of permanent loyal consumers.

УДК 339.138

МИТНА СТАТИСТИКА ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРО РИНОК ТОВАРІВ

Лаптева П.І., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. техн. наук, доц. **М.М. Чуйко**
Українська інженерно-педагогічна академія

На ринках з великим впливом міжнародної торгівлі маркетолог може підвищити ефективність роботи, уважно вивчаючи імпорتنі постачання. Адже маркетинг активно працює із аналітичними даними. Компетенції в галузі досліджень ринків високо цінуються керівниками та дозволяють реалізовувати конкурентну стратегію компанії незалежно від того, який продукт вона реалізує. Збір інформації з ринку, в той же час, виступає досить трудомісткою функцією, при цьому дані, що часто отримуються, не відповідають вимогам репрезентативності та актуальності. Чим нижча якість даних, тим менш результативними будуть прийняті управлінські рішення.

Багато в чому цим обумовлений той факт, що сучасні маркетологи дедалі більше йдуть у нішу аналізу інтернет-активності та дедалі менше уваги приділяють роботі з реальним ринком. Це виправдано далеко не завжди, тому що не у всіх сферах онлайн-канали генерують основний потік споживачів та виручки. Добре, якщо значний обсяг такого ринку формують імпорتنі постачання. Тому важливим є виявлення того, які основні цілі можуть бути вирішені за допомогою роботи з митними базами даних і детальним вивченням імпортних поставок.

Останніми роками тематика імпортозаміщення є дуже популярною серед вітчизняного бізнесу. Цьому сприяє і проведена

вітчизняна зовнішньоекономічна політика, і коливання валютних курсів, а також окремі заходи, що реалізуються для підтримки імпортозаміщених виробництв. Багато в чому популярність імпортозаміщення пов'язана з падінням реальних доходів населення і економією на видатках корпоративного сектора економіки.

Також важлива і популяризація аналізу імпорту з погляду пошуку перспективних ніш для розвитку бізнесу з боку деяких консультантів у сфері стратегічного маркетингу. Логіка такого пошуку дуже проста – на підставі перегляду митних баз формується розуміння про ті групи товарів, які нині у значному обсязі імпортуються до України. Потім адресно та докладно вивчаються найцікавіші для конкретної компанії ніші. Як правило, це ті сегменти, в яких, крім значної імпортової складової, також можуть бути реалізовані переваги та сильні сторони підприємства. Тобто найчастіше організації цікавляться спорідненими ринками, виходячи з товарної номенклатури. Рідше враховується близькість каналів продажу або збіг покупців. Надалі необхідно звернутися до спеціалізованих компаній за купівлею баз митної статистики у межах митних декларацій. У них міститься докладна інформація про всі переміщення імпортованих товарів через кордон, що дозволяє отримати дані про специфікацію продуктів та ціни ввезення на них. Отже, формується розуміння того, що потрібно ринку і за якою ціною. Далі питання слід адресувати виробництву – якщо воно може задовольнити запити ринку в рамках ціни та якості, то випуск імпортозаміщувального продукту може бути виправданим. Більше того, якщо знати потенційних споживачів, то можна приблизно побудувати канали його реалізації.

Для ринків, де значний внесок у формування товару як у частині його собівартості, так і якості вносять постачальники, дуже важливо володіти вичерпною інформацією про ринок власне постачальників, щоб знижувати їх тиск та забезпечувати вигідніші умови постачання. Якщо істотну частку займають імпортовані поставки, то вкрай цікаво вивчити бази імпорту щодо найважливіших товарів.

Ще одним з можливих шляхів дослідження ринку імпорту є конкурентний аналіз у розрізі іноземних продуктів. У цьому випадку є чітке розуміння, за якими кодами УКТ ЗЕД ввозиться конкурентний продукт, а отже, необхідно регулярно купувати митну базу в надійному місці та налаштувати систему оперативної обробки первинних даних митних декларацій. Для проведення конкурентного аналізу не можна нехтувати жодною інформацією про імпорт. Важливим є асортимент, обсяги, ціни, покупці та постачальники, логістичні бази поставки, регіони ввезення тощо. Володіння такою інформацією дозволяє як оцінювати загальну динаміку ринку, розраховувати частки товарів, брендів і гравців,

виявляти концентраційні процеси, так і докладно відстежувати поведінку кожного конкурента, і навіть вивчати роботу каналів продажів. З метою конкурентного аналізу дані мають оновлюватися регулярно.

Таким чином, отримана маркетингова інформація про ринок імпортованих товарів дозволяє здійснювати пошук перспективних ніш для імпортозаміщення, підбір постачальників для підвищення ефективності виробництва, а також проводити конкурентний аналіз у розрізі іноземних продуктів. Аналогічні підходи можуть бути застосовані і щодо вивчення ринку експорту.

УДК 338

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ ПРОЄКТАМИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Мажулін Є.В., асп.

Державний біотехнологічний університет

Маркетингові проєкти складають основу маркетингового управління компаніями. Змістове наповнення та сутність маркетингового проєктування має першочергове завдання – створити механізм поєднання складових, компонентів та елементів маркетингу, комплексне поєднання яких дозволить підприємствам залучати кращі практики до бізнес процесів.

Визначення маркетингової діяльності тісно пов'язане із використанням товарної, цінової, комунікаційної, збутової політик з одночасним поєднанням інших складових маркетингу. Проведення реінжинірингу маркетингових моделей у підприємницькій діяльності підприємства пов'язано з залученням більш прогресивних програм та проєктів [1].

Створення маркетингових проєктів відбувається через визначення їх активної чи проактивних дії на загальну стратегію підприємства. Важливо виокремлювати у загальних стратегіях більш пріоритетні та такі, що можливими є для запровадження, але на другому плані [2]. Одночасно створення передумов для забезпечення реінжинірингу бізнес процесів у компанії відбувається з урахуванням результатів досліджень вже запроваджених стратегій. Стадії генерування, імплементації та реалізації мають повною мірою бути забезпечені функціями регулювання для можливості внесення

необхідних змін та можливості оновлення чи коригування існуючих стратегій на більш прогресивні відповідно до ринкової ситуації.

Інформаційні джерела:

1. Мандич О.В. Можливості реінжинірингу та моделювання бізнес-процесів у маркетинговій діяльності підприємств. Вісник ХНТУСГ : економічні науки. – Вип. 193. – 2018. – С. 311-319.

2. Азізов О. Тенденції розвитку маркетингу в агробізнесі. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції "Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток": до 90-річчя заснування ХНТУСГ, 15 жовтня 2020 р. Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 7-8.

УДК 339.1

СТРАТЕГІЇ МАРКЕТИНГУ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Микитась А.В., д-р екон. наук, доц.

Державний біотехнологічний університет

Стратегії конкурентоспроможного розвитку компаній сьогодні вимагають пошуку нових компонент та оновлених алгоритмів провадження виробничо-комерційної діяльності. Розуміння необхідності залучення інструментарію стратегічного управління викликано також сучасними тенденціями розвитку системи міжнародної інтеграції та переходом до більш дієвих, а інколи й навіть більш гнучких управлінських моделей із закордонного досвіду.

Маркетингові стратегії мають свої переваги. Загалом, ринкові технології – це основа ведення бізнесу в сучасним економічних системах та в умовах ринкової економіки, загалом. Крім того, маркетингові стратегії в своєму змістовному наповненні повністю охоплюють всі можливі аспекти виробничо-комерційної діяльності. Налагодження системності та комплексності у взаємодії між маркетинговим інструментарієм та стратегічним управлінням створюють більш результативний тандем в сучасній управлінській площині, що підтверджується також аналітичними розрахунками. Особливості ринкового успіху повною мірою залежать від багатьох факторів та чинників впливу. Проведені дослідження актуалізують важливість та необхідність постійного аналітичного обґрунтування результатів запровадження новітніх моделей та узгодження з можливими ризиками при їх утриманні [1-2].

Ринкові технології та маркетингова діяльність мають, в першу чергу, бути пов'язані не лише з іншими компонентами стратегічного управління, а й зі всіма чинниками впливу, ризиками. Таким чином, фактор комплексності дозволить маркетинговим стратегіям не лише нівелювати отримані негативні наслідки в площині маркетингового проектування, а й дозволить створювати новий продукт – інноваційний проект.

Поєднання маркетингу та інновацій розширює можливості досягнення кращих результатів. Крім того, запровадження інноваційних підходів в стратегічному управлінні компанії при виході на окремі сегменти ринків вже постають в якості інноваційного забезпечення конкурентних моделей розвитку [3-4].

Забезпечення інноваційного розвитку компаній сьогодні має відбуватись із залучення сучасних моделей проектування, сучасних алгоритмів впровадження управлінських стратегій до діяльності компанії, із залучення кращих практик та світового досвіду до комерційної діяльності компаній з метою отримання належного рівня конкурентоспроможності при виході як на внутрішній, так і на зовнішній ринок.

Інформаційні джерела:

1. Lomovskykh L.O., et al. The algorithm of analysis of agricultural risks under influence of incomplete information about their parameters. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 2019. № 3(30). P. 112-120.

2. Романюк І.А. Формування політики товаророзподілу в інтегрованих структурах. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*, 2019. Вип. 4. С. 83-87.

3. Zaika S., et al. Financial risks of broker's activity. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 2020. № 2(33). P. 149-158.

4. Мандич О.В. Маркетингова діяльність: необхідність поєднання теорії та практики у бізнес-процесах. *Український журнал прикладної економіки*, 2019. Т. 3. Вип. 3. С. 102-109.

DIGITAL AND INTERNET MARKETING

Напрасник М.В., здоб. вищ. осв.
Науковий керівник – ст. викл. **Л.А. Подворна**
Державний біотехнологічний університет

Digital marketing is often referred to as internet marketing, online marketing, or web marketing. With the increasing use of digital media, the term digital marketing and its impact has also grown. Digital marketing is one of the most convenient and effective way of marketing these days and with the development in technology, its technique and scope is also developing. When digital marketing evolved, it was mostly only on the internet, and that was the reason it was started to be referred as internet marketing, web marketing or online marketing. Even today many of the countries still refer digital marketing as internet marketing, and a large proportion of the population still think that they mean the same. But it is very important to understand that digital marketing and internet marketing are not the same things.

Digital marketing is the marketing using both online and offline digital technologies, and internet marketing is marketing only using online technologies or on the internet. So fundamentally internet marketing is only a subset of digital marketing, but digital marketing has a lot of other channels under it. It is essential to understand the difference between digital marketing and internet marketing because it might help us in shaping our overall marketing strategy.

Digital marketing refers to marketing or promotion of products, services or brands using digital media, or electronic media through various channels both online and offline like social media marketing, pay per click, search engine optimization, email marketing, content marketing, phone marketing, print ads, banners, digital advertising, television marketing, radio advertising, gaming advertising, etc. All these channels can be divided into two subgroups i.e. online and offline channels. All the channels that need or use internet as their platform come under internet marketing. Internet marketing or online marketing is the most common ways of digital marketing and is also the most expensive way. Since it is the most common channel and the evolution of digital marketing was through online marketing, the concept of digital marketing for most of the people is still only marketing through the internet. This is the major reason why most of the people still refer digital marketing as internet marketing.

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Сунцов Є.С., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – **Л.М. Смокова**
Державний біотехнологічний університет

Оцінка конкурентоспроможності продукції підприємств стає об'єктивною необхідністю, так як в сучасній конкурентній боротьбі при всій її масштабності, динамізмі і гостроті виграє той, хто аналізує і бореться за свої конкурентні переваги та позиції.

При здійсненні покупки та при виборі послуг споживач здійснює процес вибору необхідного йому виробу серед цілого ряду аналогічних, пропорованих на ринку, і набуває те з них, яке найбільшою мірою задовольняє його потребу. При цьому покупець враховує їх споживчі властивості, з'ясовує ступінь відповідності власній потребі.

Найбільше визнання серед товарів, призначених для задоволення даної суспільної потреби, отримує той, який більш повно їй відповідає. Це і виділяє його із загальної товарної маси, забезпечує успіх в конкурентній боротьбі.

Таким чином, конкурентоспроможність будь-якого товару може бути визначена тільки в результаті порівняння, і тому є відносним показником. Вона є характеристикою товару, що відображає його відмінність від товару - конкурента за ступенем задоволення конкурентної суспільної потреби.

Конкурентоспроможність визначається сукупністю властивостей цієї продукції, що входять до складу її якості і важливих для споживача, таких, що визначають витрати споживача з придбання, споживання і утилізацію продукції.

Оцінка конкурентоспроможності починається з визначення мети дослідження:

- якщо необхідно визначити положення даного товару у ряді аналогічних, то досить провести їх пряме порівняння по найважливіших параметрах;

- якщо метою дослідження є оцінка перспектив збуту товару на конкретному ринку, то в аналізі повинна використовуватися інформація, що включає відомості про виробу, які вийдуть на ринок в перспективі, а також зведення про зміну діючих в країні стандартів і законодавства, динаміки споживчого попиту.

Незалежно від мети дослідження, основою оцінки конкурентоспроможності є вивчення ринкових умов, яке повинне

проводитися постійно, як до початку розробки нової продукції, так і в ході її реалізації. Завдання стоїть у виділенні тієї групи чинників, які впливають на формування попиту в певному секторі ринку: розглядаються зміни у вимогах постійних замовників продукції; аналізуються напрями розвитку аналогічних розробок; розглядаються сфери можливого використання продукції; аналізується круг постійних покупців. Вищевикладене припускає “комплексне дослідження ринку”.

На основі вивчення ринку і вимог покупців обирається продукція, за якою проводитиметься аналіз або формулюються вимоги до майбутнього виробу, а далі визначається номенклатура параметрів, що беруть участь в оцінці. При аналізі повинні використовуватися ті ж критерії, якими оперує споживач, обираючи товар.

По кожній з груп параметрів проводиться порівняння, що показує наскільки ці параметри близькі до відповідного параметра потреби.

Аналіз конкурентоспроможності починається з оцінки нормативних параметрів. Якщо хоч би один з них не відповідає рівню, який наказаний діючими нормами і стандартами, то подальша оцінка конкурентоспроможності недоцільна, незалежно від результату порівняння за іншими параметрами. В той же час, перевищення норм і стандартів і законодавства не може розглядатися як перевага продукції, оскільки з погляду споживача воно часто є даремним і споживчої вартості не збільшує.

Робиться підрахунок групових показників, які в кількісній формі виражають відмінність між аналізованою продукцією і потребою по даній групі параметрів, і дозволяє судити про ступінь задоволення потреби по цій групі.

Розраховується інтегральний показник, який використовується для оцінки конкурентоспроможності аналізованої продукції по всіх даних групах параметрів в цілому.

Результати оцінки конкурентоспроможності використовуються для вироблення висновку про неї, а також - для вибору шляхів оптимального підвищення конкурентоспроможності продукції для вирішення ринкових завдань.

Проте факт високої конкурентоспроможності самого виробу є лише необхідною умовою реалізації цього виробу на ринку в заданих об'ємах. Слід також враховувати форми і методи технічного обслуговування, наявність реклами і т.ін.

ЗАЛУЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ МАРКЕТИНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОМПАНІЇ

Устік Т.В., д-р екон. наук, проф.
Сумський національний аграрний університет

Розвиток маркетингу в сучасних економічних системах займає більш визначне місце через наявність факторів як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Особливості маркетингу проявляються через механізм його впровадження у діяльність компанії та через засоби його розвитку. Саме інновації можуть стати тим важелем, який спонукатиме користувачів маркетингового інструментарію – компанії на обраних об'єктових ринках – запроваджувати нові технології, нові алгоритми реалізації та нові маркетингові стратегії.

Більшою мірою, інноваційний інструментарій маркетингової діяльності слід розуміти не через новостворений механізм. Вдале поєднання існуючих та правильне використання сучасних стратегій конкурентоспроможності бізнес суб'єктів може стати тим інноваційним напрямом розвитку [1]. Переваги у поєднанні теорії та практики в маркетинговій діяльності мають місце не лише на етапі обґрунтування можливих пропозицій та рекомендацій, а й на етапі їх запровадження у життя. Крім того, залучення кращих практик має стати інструментом інновацій.

Оптимізація вибору стратегій не лише лежить в площині вибору на рівні організаційних чи управлінських моделей. Слід відзначити, що поєднання аналітичного та управлінського досвіду вибору кращих оптимізаційних моделей дозволить використовувати у маркетинговій діяльності більш результативні інструменти та технології [2]. Таким чином, пріоритетність вибору буде визначатись не стільки суб'єктивним вибором, скільки окреслюватиметься об'єктивними факторами та опрацьованими цифровими аналітичними розрахунками. Посилення ролі проведення маркетингових досліджень саме через визначення результативних показників для забезпечення ефективної діяльності має також запроваджуватись і до визначених інструментів маркетингової діяльності. Можливо, більш принципово новим підходом має стати узагальнення та визначення показників маркетингової активності саме через використання методик маркетингових досліджень [3].

Отримані результати, власне, мають створювати прогресивні маркетингові моделі. За своєю архітектурою вони відповідатимуть запланованим показникам в аналітичній площині. Одночасно

показники будуть також забезпечувати виконання можливих зобов'язань в управлінській системі [4]. Головним базисом для вибору розвитку маркетингових стратегій слід використовувати розуміння, що вдала маркетингова стратегія компанії є інноваційним інструментом забезпечення відповідного рівня конкурентоспроможності бізнесу.

Інформаційні джерела:

1. Kalinichenko S. Competitive development of subjects of the agri-business: theory and practice. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, 2018. № 28(4), pp. 86-91.

2. Sievidova, I. et al. Optimizing the strategy of activities using numerical methods for determining equilibrium. *Eastern-European Journal Of Enterprise Technologies*, 2019. № 6 (4 (102)), pp. 47-56. doi: <http://dx.doi.org/10.15587/1729-4061.2019.187844>

3. Квятко Т.М., Бабко Н.М. Роль маркетингових досліджень у стратегічному менеджменті аграрних підприємств. *Матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів вищої освіти і молодих вчених "Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді" 22 жовтня 2021 року*. Харків: ДБТУ, 2021. С. 299-301.

4. Мандич О.В., Науменко А.О., Науменко І.В. Конкурентні переваги суб'єктів бізнесу при подоланні дисбалансів фінансової системи. *Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (присв. 100-річчю від Дня народження професора Турченка Михайла Михайловича): Управління розвитком соціально-економічних систем*, 15-16 червня 2022 року. Харків: ДБТУ, 2022. 372-373 с.

УДК 330.3

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В КРИЗОВІЙ СИТУАЦІЇ

Харчевнікова Л.С., канд. екон. наук, доц.
Державний біотехнологічний університет

Формування систем стратегічного управління є багатофакторним та довгостроковим процесом, який вимагає від всіх залучених учасників ринкових відносин залучення складових та компонентів відповідно до обраних механізмів та алгоритмів.

Створення сучасної парадигми стратегічного управління передбачає поєднання теорії та практики через моделювання та прогнозування [1-3]. При чому важливим є запровадження теоретичного базису з одночасним прикладним застосуванням та

практичними рекомендаціями для компаній у відповідності до умов, в яких вони функціонують. Існуючі моделі стратегічного управління є базисом для створення нових. Особливість даного етапу полягає у відображенні стану як основи, а рекомендації за результатами проведених аналітичних досліджень є векторами розвитку. Останні можуть бути сформовані як на короткострокову перспективу, так і з метою довгострокового залучення до діяльності.

Залучення сучасного стратегічного управління має більшою мірою нівелювати кризові наслідки сучасного стану розвитку вітчизняної економічної системи. На жаль, але особливості сьогодення змушують український бізнес створювати стратегії не для виходу на високий рівень у ринковій активності, а лише для можливості забезпечувати стратегію виживання на ринку. Крім того варто відзначити, що останній рік не лише змінив ринкові структури та активність бізнесу, а й створив можливості для пошуку оновленого формату ринкових активностей для українських компаній.

Інформаційні джерела:

1. Mykytas A. The development of theoretical, methodological and practical recommendations of the innovative development vectors of business process reengineering and strategic management of enterprises. *Technology audit and production reserves*, 2021. № 6(4). P 62.

2. Babenko V. Increasing the efficiency of enterprises through the implementation of IT-projects. *Transformational Processes the Development of Economic Systems in Conditions: Scientific Bases, Mechanisms, Prospects: Monograph*, 2018. P. 54-65.

УДК 658.8:005.32

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКА МОДЕЛЬ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Чміль Г.Л., д-р екон. наук, доц.

Державний біотехнологічний університет

Трансформаційні зміни в економіці потребують комплексного підходу до формування в системі управління діяльністю підприємствами комунікативної політики, яка має вирішальне значення в задоволенні інформаційних потреб та налагодженні комунікацій зі стейкхолдерами з метою обміну інформацією, отримання відповідної очікуваної реакції та виконання транзакцій.

У контексті розв'язання проблеми організації комунікативної роботи вітчизняних підприємств пропонуємо до використання розроблену організаційно-управлінську модель комунікативної політики підприємства, яка має наступні складові:

– організаційна, ядром якої є комунікаційний план, побудований на основі визначених принципів, функцій, цілей та завдань комунікативної політики, що передбачає: визначення заходів із забезпечення високого рівня якості комунікаційних процесів; налагодження технічних та інформаційних ресурсів комунікації; обрання актуальних каналів комунікації; формування звітності та проведення діагностики комунікативного процесу;

– управлінська, де головну роль виконують особи, на яких покладено відповідні обов'язки згідно посадових інструкцій – здійснювати комунікативну політику зі стейкхолдерами промислового підприємства, його конкурентами та громадськістю за допомогою відповідних маркетингових комунікацій на засадах безпосереднього зворотнього зв'язку [1].

Архітектура комунікативної політики підприємства будується на визначенні її цілей, зокрема: побудова стабільного комунікаційного зв'язку зі стейкхолдерами та громадськістю; формування реального позитивного ділового іміджу (гудвілу) спрямованого на побудову довірчих зв'язків зі стейкхолдерами та громадськістю. У цьому контексті слід зауважити на впливі підписання угоди про асоціацію з Європейським Союзом у контексті розв'язання питання екологізації діяльності підприємств, а отже на потребі посилення ролі популяризації здійснення соціально-відповідального господарювання за допомогою комунікативної політики. Отже, задля реалізації комунікаційних цілей фундаментом побудови комунікативної політики підприємства є окреслення її принципів. Россітер Дж. та Персі Л. визначили три інфологічні принципи у розрізі інтегрованих маркетингових комунікацій, які з плином часу підтверджують свою актуальність сучасними науковцями: інтеграція вибору – як найефективніше сполучити комунікаційні засоби (реклама, стимулювання збуту, персональний продаж, та PR) для досягнення цілей комунікацій; інтеграція позиціонування – як кожен з видів маркетингових комунікацій та рекламне звернення, пов'язане з просуванням, повинні бути узгоджені з позиціонуванням марки з погляду їх синергічної взаємодії; інтеграція плану-графіку – у яких точках маркетингових каналів засоби стимулювання збуту досягають споживачів і прискорюють прийняття рішення на користь даної торгової марки» [2, с. 63; 3].

Таким чином, інтегративний підхід носить у собі синергетичний ефект, оскільки поєднання комунікаційних каналів перевищує у загальному підсумку результати комунікації, однак, з точки зору побудови комунікативної політики промислового підприємства, окреслювати її виключно з погляду інтегративного підходу не є доцільним, оскільки він покликаний інтенсифікувати маркетингові комунікації, а не створювати їх стратегічний фундамент. Власне варто зазначити, що технологічні та інформаційні ресурси забезпечення комунікативного процесу підприємства формують базу для управління комунікаційними каналами та формами комунікаційних повідомлень, зокрема – прес-конференції, брифінги, освітні семінари, тренінги, круглі столи, інформаційно-роз'яснювальні кампанії; телевізійні та радіо програми про діяльність підприємства; публікації у друкованих та електронних виданнях; опитування громадської думки; екскурсії на підприємство.

Інформаційні джерела:

1. Слюсарєва Л.А., Костіна О.М. Удосконалення комунікаційної політики підприємства *Економіка та суспільство*. 2018. №16. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua>
2. Чміль Г.Л. Обґрунтування інструментів дослідження маркетингової інноваційної активності компанії індустрії гостинності на ринку. *Економіка та держава*. 2020. № 8. С. 62–65. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2020.pdf#page=63
3. Балацька Н.Ю. Концептуальні аспекти управління розвитком підприємства ресторанного бізнесу. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 3. С. 90–101. DOI: 10.31359/2312-3427-2020-3-90

Секція 6

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ І ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

УДК 658.84

ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛЯ ЯК ЗАСІБ ВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОМЕРЦІЇ

Белявцев В.М., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **В.О. Козуб**

Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця

Швидкий технологічний розвиток, поширення Інтернету та поява цифрової економіки стали невід'ємною частиною нашого часу. Під впливом інформаційних технологій зміни відбулись у всіх сферах людського життя та вплинули на розвиток усєї світової економіки. Людство почало використовувати Інтернет не тільки для того, щоб переглядати новини та читати статті, але й для ведення і просування власного бізнесу. Поява Інтернет-торгівлі значно спростила способи розповсюдження, просування власного товару або послуги.

Інтернет-торгівля – це електронна торгівля, внаслідок якої товари реалізуються дистанційним способом посередництвом Інтернет-магазину.

Поняття «електронна торгівля» має багато авторських та кілька офіційних визначень. Якщо узагальнити відомі визначення, то сутність електронної торгівлі полягає в організації процесу товарно-грошового обміну у формі купівлі-продажу на базі електронних технологій, тобто в режимі інтернет-простору. На сьогоднішній день для опису економічних відносин через мережу Інтернет використовується поняття «електронна комерція».

Суб'єктами електронної комерції виступають домашні господарства, компанії або підприємства, держава, постачальники мережевих послуг – провайдери, електронні платіжні системи.

Інтернет-торгівля, як технологія, що забезпечує цикл бізнес-операцій, включає безготівковий розрахунок, замовлення товару або послуг, проведення платежів з використанням інформаційних технологій. Сьогодні виділяють такі її види як: електронний маркетинг, електронний рух капіталу, електронний обмін інформацією, електронний банкінг, Інтернет-магазин.

Застосування Інтернет-торгівлі у міжнародній комерції може значно знизити вартість продукції, оскільки зменшуються потреби в утриманні товарної площі, не потрібно виплачувати зайву заробітну плату робітникам та забезпечувати себе зайвим товарним обладнанням. Переваги та недоліки покупок через Інтернет для покупців наведені в таблиці 1, їх систематизація дозволяє відзначити, що позитивні сторони для покупців переважають негативні.

Таблиця 1 – Переваги та недоліки Інтернет-торгівлі для покупців

Переваги	Недоліки
Можливість вибору та придбання товару чи послуги, не виходячи з дому (економія часу)	Відсутність можливості ознайомитись із властивостями товару до його придбання
Відносна анонімність покупки	Загроза зловживань у разі розкриття номера кредитної картки
Негайна доставка та супровід програм при купівлі їх через Інтернет-мережу	Як правило, неможливість повернення товару при виявленні неприйнятної якості
Отримання нових недоступних послуг у сфері розваг, консультацій, навчання, підписки, комерційної інформації та ін.	Атака поштової реклами (SPAM)
Додаткова інформація про необхідні товари	

В Інтернет-торгівлі мережа може використовуватися для реалізації взаємодії продавця та покупця: у залученні потенційних покупців; в обслуговуванні відвідувачів (підтримка під час здійснення вибору та оформлення замовлення); у контролі ходу виконання замовлення; у післяпродажній підтримці; у торговому посередництві для конкурсного ціноутворення чи залучення покупців. При цьому кожному виду торгівлі властива своя специфіка структури, змісту та інтенсивності інформаційної взаємодії продавців та покупців, а це у свою чергу задає вимоги до засобів та підходів до автоматизації цієї взаємодії. Саме з цих позицій і розглядаються особливості видів організації торгівлі з використанням Інтернету.

Можна додати, що великим плюсом електронної комерції є суттєве скорочення витрат на оформлення угоди та її подальше обслуговування. Тому міжнародні бізнес-процеси, які можна перевести в електронний формат, містять в собі суттєвий потенціал зниження витрат на них, що має вплив на зниження собівартості послуги або товару.

Інтернет-торгівля в сучасних складних економічних реаліях, великої конкуренції на міжнародному ринку дає змогу швидко і з відносно невеликими витратами організувати просування та збут продукції товаровиробників, забезпечуючи тим самим їх розвиток та стабільність.

УДК 338.47

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ГЛОБАЛЬНОЇ ЛОГІСТИКИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Бодак Д. В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.В. Бестужева**
Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця

Сучасні політичні виклики, які постали перед Україною та вітчизняними підприємствами, обумовлюють необхідність пошуку дієвих дій та рішень по забезпеченню функціонування як національної економіки у цілому, так і її окремих суб'єктів. Набуття Україною статусу кандидата у члени Європейського Союзу, з одного боку, відкривають широкі перспективи для диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності, укладання нових контрактів, виходу на нові ринки збуту, а з іншого – трансформації традиційного підходу до господарювання в сучасний логістичний підхід, який полягає в оптимізації витрат ресурсів, структури управління, бізнес-процесів тощо. На сьогодні логістична концепція, яка на міжнародному рівні називається глобальною логістикою, є реальною можливістю забезпечити суб'єктам господарювання різного рівня взаємодії довгострокові конкурентні переваги на світових ринках.

Глобалізація впливає на всі сфери суспільно-економічного життя, що сприяє формуванню глобальних логістичних ланцюгів. Їх розвитку сприяють міжнародні транспортно-експедиторські, фінансові посередники (банки, страхові компанії тощо), глобальні телекомунікаційні мережі та інші суб'єкти ринку.

Глобальна логістика підкоряється тим самим законам, що і внутрішньонаціональна, але світовий ринок висуває перед логістикою особливі завдання. По-перше, функціональний цикл глобальної логістики триваліший через більш далекі відстані, які потрібно перетинати, більшу кількість посередників і необхідність використовувати для багатьох вантажоперевезень повільний океанський транспорт. По-друге, самі логістичні операції на світовому ринку складніші внаслідок більшої розмаїтості одиниць збереження і запасів загалом, з якими доводиться мати справу, більшої документації, більшої кількості необхідних складських потужностей і менш розвинутої системи логістичних послуг (зокрема, транспортних і складських). По-третє, на глобальному рівні підвищуються вимоги до інформаційних систем, оскільки зростає потреба у протяжності каналів зв'язку, використанні різних мов і підтримці гнучкості логістичних процесів. І, по-четверте, на світовому ринку не обійтися без глобальних виробничих, логістичних і маркетингових союзів, створення і розвиток яких теж становить непросте завдання.

Глобальні логістичні операції дають змогу промисловим підприємствам домогтися ринкового зростання, значної економії за рахунок масштабів діяльності і підвищення прибутковості. На світовому ринку підсилюється роль логістики і зростає значення логістичного менеджменту. Логістика, своєю чергою, повинна відповідати на це зусиллями, спрямованими на виявлення усіх наявних ринкових можливостей і удосконалення системи прийняття рішень.

Слід акцентувати увагу на загальних та специфічних відмінностях між глобальною та національною логістикою. Серед загальних особливостей, в першу чергу можна виокремити транспортні витрати, які у зовнішньоекономічній діяльності є значно більшими, але за рахунок оптимізації вибору виду транспорту, способу транспортування, правильній маршрутизації, ці витрати можна значною мірою скоротити. Значні коливання валютних курсів також можна віднести до специфіки глобальної логістики, які теж можна оптимізувати шляхом використання валютних обмовок. Трансграничність як третя складова загальних відмінностей оптимізується за рахунок використання послуг логістичних посередників.

Специфічні відмінності глобальної та національної логістики полягають у відмінностях організації та регулювання зовнішньоекономічних операцій у різних країнах, що обумовлює необхідність детального дослідження цільових закордонних ринків та пророблення умов зовнішньоторговельних контрактів.

Інформаційні джерела:

1. Крикавський Є. В. Логістика для економістів : підручник 2-ге вид., випр. та доп. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. 475 с.
2. Кулик В.А., Григорак М.Ю., Костюченко Л.В. Логістичний менеджмент : навч. посіб.; Нац. авіац. ун-т ; Укр. логіст. асоц. Київ : Логос, 2013. 267 с.

УДК 336.62

ОЦІНКА ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Вовнянко О.С., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.В. Бестужева**

Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця

Одним із ключових факторів розвитку перехідної економіки є інтенсивний приплив капіталу від країн-донорів через ефективне використання механізмів міжнародних фінансових ринків. Юридична і інституційна інтеграція України до світової системи обігу капіталу наразі є однією з найбільш актуальних і, при цьому, маловирішених задач як на макро-, так і на макрорівні.

За умов значної концентрації великих підприємств України в рамках окремих фінансово-промислових груп, які часто не є зацікавленими у відкритому діалозі із зовнішніми інвесторами, реальний попит на продукти міжнародного ринку капіталу проявляють представники сегменту середнього і малого бізнесу з капіталізацією вище 5 млн. євро. В свою чергу, іноземні інвестори виявляють інтерес до якісних і відповідним чином захищених інструментів інвестування в середні і малі Українські компанії. Таким чином, розробка і удосконалення шляхів залучення іноземних інвестицій середніми і малими українськими компаніями є актуальною і досі мало розробленою проблемою, вирішення якої дозволить активно стимулювати розвиток як окремих підприємств так і економіки в цілому.

На міжнародному фінансовому ринку існує функціонує велика кількість різних типів інвесторів, кожен з яких орієнтований на співпрацю зі своїм колом компаній (за розміром, галуззю, стадією життєвого циклу бізнесу, регіону тощо). Більшість з них щодня розглядають безліч пропозицій і бізнес-планів. Таким чином, необґрунтовані і невиважені звернення найімовірніше, будуть відсіяні без детального ознайомлення.

Ключовим елементом процесу залучення інвестицій в капітал є оцінка вартості бізнесу, яка дозволяє зрозуміти: які реальні можливості має компанія; визначити коло інвесторів, яким може бути цікаво дану пропозицію; сформувані цілісне розуміння перспектив бізнесу і впливу тих чи інших управлінських рішень на подальший ріст і розвиток компанії.

Україна і український бізнес не має історії і традицій роботи на міжнародному ринку капіталу. Саме тому для переважної більшості власників і менеджерів уявлення про оцінку бізнесу обмежується виключно визначенням вартості активів компанії.

Насправді ж, дане поняття, в тому сенсі, в якому його сприймає інвестиційне співтовариство, набагато ширше і змістовніше. По суті – це грошовий вираз сукупності вигод, одержуваних інвестором від володіння корпоративними правами компанії. У цьому випадку, оцінка вартості бізнесу є потужний інструмент для прийняття якісних управлінських рішень і побудови грамотної стратегії компанії. Адже для того, щоб відобразити весь спектр вигод інвестора, вона повинна включати в себе комплексне уявлення про існуючий стан справ, динаміки ринку, перспективи компанії, якість управління і вплив будь-яких змін на розвиток бізнесу. Більше того, розуміння механізму формування вартості дозволяє завчасно здійснити заходи, спрямовані на її максимізацію.

Позитивним аспектом є те, що реальна вигода від володіння корпоративними правами компанії найчастіше перевищує балансову вартість її активів. З іншого боку, поняття «вигоди» варіює для різних типів інвесторів залежно від їхніх цілей і ринкових очікувань. При цьому існують певний набір підходів, яким дотримуються в більшості своїй при проведенні оцінки вартості бізнесу. Так як процес інвестування часто пов'язаний з передачею корпоративних прав, подібна уніфікація підходів до оцінки накладає певні обмеження на можливості залучення інвестицій компанією.

Отже, приступаючи до переговорів, необхідно тверезо оцінювати цінність інвестиційної пропозиції для того чи іншого інвестора – це значить, зрозуміти, яким чином він буде розраховувати вартість бізнесу компанії - об'єкта інвестування.

Інформаційні джерела:

1. Мамонтова Н.А. Управління вартістю компанії: теоретико-методологічні аспекти. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 8 (110). С. 135-139.
2. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник. 2-ге вид., стер. Київ: Знання, 2014. 375 с.

МІЖНАРОДНИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ВИХОДУ З ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Гладкина А.І., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **О.В. Мандич**
Державний біотехнологічний університет

Сучасна світова фінансова система є складним динамічним механізмом, стабільне функціонування якого є необхідною умовою розвитку як національних економік, так і світового господарства в цілому. Водночас, світова фінансова система може бути небезпечним джерелом виникнення шоків та потрясінь.

Фінансові кризи мають великий вплив на світове господарство, зі змінами закономірностей розвитку якого відбуваються і зміни параметрів цих криз. На ранніх етапах розвитку фінансові кризи не були масштабними, носили локальний характер з причин низького рівня економічних зв'язків між країнами. Подальший розвиток міжнародних економічних відносин зумовлює розповсюдження фінансових криз за межі кордонів національних економік [1].

Сьогодні практично всі країни сконцентрували свої зусилля на виході з кризи. Виходячи з того, що досягнути значну частину міжнародного досвіду виходу з кризи у рамках однієї статті неможливо, зосередимось на найбільш цікавих з точки зору впровадження у вітчизняний досвід. Для прикладу візьмемо ті країни, де вже зараз простежується позитивна динаміка ВВП [2]. Щоб правильно визначити заходи протидії загрозам глобальної фінансової кризи, в першу чергу, варто визначити основні причини, які спонукали розвиток такого роду подій. Причини глобальної фінансової кризи умовно можна поділити на дві великі групи: загальноекономічні та специфічні. Так, до загальноекономічних причин слід віднести циклічність економічного розвитку. Швидке зростання економіки, як свідчить історія, у тому числі й події останніх років, завжди закінчується кризою. Тобто це закономірний процес. Проте, кожна криза характеризується своїми специфічними ознаками та чинниками, які її спонукають [3].

Позитивну динаміку ВВП Німеччини зумовляють 6 груп антикризових заходів, які задіяв уряд у боротьбі з економічною кризою:

– кредитування реального сектора економіки під державні гарантії;

- додаткове державне замовлення на продукцію промислових підприємств;
- підтримка платоспроможного попиту населення за рахунок зниження податків та відрахувань.
- забезпечення зайнятості населення, державні інвестиції в науково-дослідну діяльність;
- прийняття закону про стабілізацію фінансового ринку.
- стимулювання стратегічної галузі економіки [4, 5].

Державні програми Німеччини і Франції показали ефективність швидше за плани інших розвинених економік. Англія з її значним фінансовим сектором опинилася в центрі кризи, як і США. На порятунок банківської системи Британії довелося витратити понад 1,5 трлн. фунтів, тобто набагато більше, ніж Німеччині та Франції разом взятих. Проте, особливих рекордів у подоланні фінансової кризи досягли Азійські країни [6].

Оскільки світова фінансова криза охопила майже всі країни світу, вже зараз стає очевидним, що менш розвинуті країни, зокрема й Україна, зазнають найбільш руйнівних наслідків

Інформаційні джерела:

1. Розгортання фінансово економічної кризи в Україні у 2009 році: негативні наслідки та засоби їх пом'якшення: науково-аналітична доповідь / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця. К., 2009. 34 с.
2. Ділові кола України й Німеччини презентували довгострокові програми запобігання економічній рецесії. *Український союз промисловців та підприємців*. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.uspp.org.ua/news/967.html>
3. Кравчук К. Забагато грошей. *Український діловий тижневик "Контракти"*. № 39, від 02-10-2009. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://kontrakty.com.ua/show/ukr/article/42/39200911961.html>
4. Решетов П. Світовий ринок автомобілів: методологія виходу із кризи. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.intv.ua/news/article/?id=57765581>
5. Зростання автопродажів у Німеччині встановило рекорд за останні 10 років. *NEWSru.ua. Економіка*. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.newsru.ua/finance/06mar2009/germany.html>
7. Barclays Capital. *News*. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.barcap.com/>
8. Романюк І.А. Формування політики товаророзподілу в інтегрованих структурах. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*, 2019. № 4, С. 83-87.
9. Zaika, S. Financial risks of broker's activity. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 2020. № 2(33), P. 149-158.

БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ В УКРАЇНІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Голікова Є.К., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **К.Ю. Величко**

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Сьогодні Україні вкрай важливо посилювати свої позиції на світовому ринку, для того щоб стати повноцінним партнером та підтримати національні бізнес-структури під час військових дій на території нашої держави. Відповідно до розрахунків Київської школи економіки (KSE), загальні втрати економіки, понесені під час війни, а саме прямі шкоди економіці України від пошкодження та руйнування житлових і нежитлових будівель й інфраструктури перевищували 105,5 млрд. дол. США – це понад 3,1 трлн грн. на травень 2022р. [1] Уникнути подальшого макроекономічного дисбалансу в умовах невизначеності поряд з контролем за відтоком капіталу, обмеженнями на імпорт і певної гнучкості обмінного курсу, дозволить формування ефективного бізнес-середовища.

Для бізнес-середовища характерними є наступні його особливості: бізнес-середовище є частиною суспільного середовища та слугує підвищенню національного багатства і добробуту; функцією якості бізнес-середовища є ефективність економічних процесів у країні; бізнес-середовище має властивості територіальної цілісності, в межах якої формується діловими людьми, нацією та інститутами (державними, фінансово-кредитними та ін.) з їх взаємозв'язками та взаємовідносинами; бізнес-середовище формується факторами (правового, політичного, соціального, економічного характеру), сукупність яких створює умови для функціонування бізнесу економічних суб'єктів конкретного суспільства, здійснення ділових відносин та функцій

У умовах невизначеності (війна саме таких фактором), необхідним є постійний моніторинг стану бізнес-середовища з метою швидкого регулювання на проблеми бізнесу, оскільки функціонування економічної діяльності в умовах війни це не просто питання наповнення бюджету, а це фактично питання функціонування економіки вцілому. Так, наприклад, 710 підприємств вже скористалися державною програмою релокації (переміщення на безпечні території), а 500 з них вже відновили роботу [2]. Це сприяло тому, що суттєво

зросла частка тих підприємств, які починають використовувати свої виробничі потужності ближче до довоєнних обсягів. У липні 36% підприємств почали працювати майже на повних обсягах виробництва (у травні було 17%, у червні – 30%). [3]

Підтримка з боку іноземних держав (тобто сприятливе міжнародне бізнес-середовище) та продовження військових дій стимулюють національні бізнес-структури до розширення географії продажів. Пріоритетними ринками є Польща (61%), Болгарія (13%), Великобританія (13%), Італія (11%), Молдова (11%), крім того мова йде і про розширення виробничих потужностей у цих країнах. [3].

Процес формування ефективного бізнес-середовища в умовах війни, тобто в умовах невизначеності є достатньо складним, але необхідним для існування економічної системи. В умовах невизначеності оптимальним є стабілізація середовища та забезпечення адаптації бізнес-структур до функціонування та можливості подальшого розвитку. В післявоєнний період сприятливе бізнес-середовище стане основою для досягнення країною економічного розвитку та інтеграції до європейського ринку.

Зрозумілі правила ринкової поведінки, передбачувана діяльність контролюючих органів, відсутність ускладнених регуляторних бар'єрів - це необхідні фактори ефективного бізнес-середовища, які сприятимуть розвитку підприємницької діяльності та залученню іноземного інвестування, що надасть можливості реалізації великих проектів та надходженню в країну нових технологій та управлінського досвіду.

Інформаційні джерела:

1. Загальні втрати економіки України, яких вона зазнала під час війни, становлять до \$600 млрд – Київська школа економіки (2022). URL: <https://gordonua.com/ukr/news/war/zagalni-vtrati-ekonomiki-ukrajini-zaznani-v-hodi-vijni-stanovljat-do-600-mlrd-kijivska-shkola-ekonomiki-1610616.html> (дата звернення: 18.09.2022).

2. В Україні переміщено уже понад 700 підприємств. (2022). URL: <https://www.railinsider.com.ua/u-mezhah-programy-relokaciyi-peremishheno-710-pidpryyemstv/> (дата звернення 03.10.2022).

3. Український бізнес в умовах війни: результати опитування керівників підприємств. (2022). URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/ukravinskiy-biznes-v-umovah-viyeni-rezultati-opituvannya-kerivnikiv-pidpriemstv.html> (дата звернення 18.09.2022).

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩІ

Головешко В.П., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Т.В. Андросова**
Державний біотехнологічний університет

У 20-х рр. ХХІ ст. стає остаточно зрозуміло, що для зростання та успіху на ринку компаніям потрібно вжити заходів для підвищення стійкості, конкурентоспроможності. Бізнесу неминуче доведеться розвивати і трансформувати цифровий ландшафт: від роботи з сировиною на найнижчих рівнях ланцюжка поставок до персоналізації обслуговування та виконання замовлень на етапі роботи з попитом, що постійно змінюється. Оптимізація та модернізація торкнеться і традиційних бізнес-моделей. Світовий досвід довів, що після пандемії керівники вищої ланки відчують гостру необхідність цифровізації та модернізації робочих процесів та традиційних систем. Більшість з них визнають, що бізнес-моделі їхніх компаній застаріли. Лише 11% учасників опитування вважають, що поточні бізнес-моделі залишаться економічно доцільними до 2023 р., а 64% стверджують, що їхнім компаніям необхідно збудувати цифровий бізнес, щоб не зникнути [1].

Інтелектуальні технології надають найважливіші інструменти, необхідні компаніям для виживання та процвітання [2]. До переваг цифрової трансформації можна віднести:

1. Поглиблений аналіз даних для ухвалення рішень у реальному часі. У багатьох компаніях оцінка ефективності роботи та окупності інвестицій спирається на дані минулих періодів. Однак процеси збору, обробки та аналізу даних вручну є повільними і не дозволяють оперативно використовувати можливості. Сучасна ERP-система та інструменти розширеної аналітики дозволяють компаніям бачити дані в реальному часі та налаштовувати потужні алгоритми аналізу, забезпечуючи ухвалення найкращих рішень точно в строк.

2. Підвищення ефективності та продуктивності. Мережеві пристрої та апарати Інтернету речей безперервно передають дані, журнали роботи обладнання та звіти про продуктивність. За допомогою інструментів розширеної аналітики ці дані можуть стати основою для діагностичного обслуговування, скоротити час простою та надавати необхідну інформацію, підвищуючи продуктивність та ефективність робочих процесів.

3. Оптимізація клієнтського досвіду. Клієнти цінують зручність та якість процесу взаємодії з компанією. Персоналізація, оптимальна взаємодія, індивідуальні плани обслуговування і доступ до даних у реальному часі допоможуть вам перевершити їх очікування, що постійно змінюються, збільшити кількість потенційних клієнтів і утримати наявних, підвищивши їх лояльність.

4. Впровадження інновацій у бізнес-моделі. Вимоги споживачів та ринку змінюються. Фокус уваги поступово зміщується модернізацію бізнес-моделей як інструменту створення цінності. Однак перебудова фундаментальних бізнес-моделей та клієнтського досвіду неможлива без збирання та аналізу даних у реальному часі, а також без автоматизованих інтелектуальних процесів для керування новими моделями бізнесу, платежів та обслуговування.

5. Підтримка надійної та конкурентоспроможної корпоративної стратегії розвитку. Цифровізація операцій та оптимізація послуг за допомогою мережевих технологій створює нові способи взаємодії та співробітництва, а також оптимізує стратегію розвитку бізнесу в таких галузях, як: розробка нових продуктів та послуг; підвищення рентабельності та зміцнення каналів отримання виручки; залучення та утримання потенційних та реальних клієнтів.

6. Нарощування гнучкості та стійкості до криз. Пандемія COVID-19 оголила безліч вразливостей у сучасних бізнес-процесах та моделях. Однак, це була лише одна з багатьох культурних, економічних, політичних та ринкових змін, з якими все частіше стикаються компанії в останні роки. Сучасний бізнес прагне цифрової трансформації, тому що вона пропонує інструменти для швидкої розробки продуктів та послуг, а також можливості прогнозу аналітики для підготовки до майбутніх криз, ринкових змін та нових перспектив. Компаніям потрібна можливість масштабування та повний пакет хмарних рішень для впровадження інновацій — і це без постійної зміни постачальників рішень.

Інформаційні джерела:

1. Що таке цифрова трансформація? URL: <https://www.sap.com/cis/insights/what-is-digital-transformation.html>

2. Кулініч О.А., Федосєєва Г.О. Вплив диджиталізації на розвиток підприємництва. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність*: Міжнар. наук.-практ. конф. 18.05.2021р. ХДУХТ. Харків. 2021. Ч. 1. С. 154-156

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ ПЕРІОД

Гребенюк Я.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Кулініч О.А.**
Державний біотехнологічний університет

Після кризи, викликаної коронавірусом, цифрова стратегія країн ЄС набуває нового актуального значення, оскільки доводить ефективність використання таких цифрових інструментів, як: спостереження за поширенням коронавірусу; досліджування та розробка діагностики, лікування, вакцини; гарантування того, що європейці можуть залишатися на зв'язку та в безпеці онлайн.

Поки діють обмеження, а соціальна й економічна діяльність стає все більш цифровою, споживачі та підприємці покладаються на Інтернет та його підключення. Завдяки широкосмуговим мережам і цифровій інфраструктурі є можливість продовжувати навчатися, спілкуватися та працювати. Довірчі послуги для бізнесу, електронний уряд та електронна охорона здоров'я забезпечують безперервність і доступність державних послуг, а надійні системи безпеки захищають особисті дані в Інтернеті і гарантують, що комерційна діяльність залишиться конфіденційною [1, с.148].

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), шок від COVID-19 прискорив цифровізацію діяльності державного та приватного секторів у багатьох країнах, у тому числі у формі покращеного широкосмугового підключення, впровадження онлайн-моделей бізнесу, просування онлайн-платежів та покращення цифрових навичок.

Глобальне опитування McKinsey щодо цифрової стратегії показало, що підприємства прискорили цифровізацію, в середньому, на три-чотири роки. Більше того, частка пропозицій з використанням цифрових технологій у їхніх портфелях прискорилося на приголомшливі сім років.

Підштовхнуті необхідністю змін, підприємці визнали, що використана можливість бути першим приносить вищі дивіденди, а ніж бути швидким послідовником. Перехід на віддалену роботу перетворив фізичну відстань на цифрову близькість і забезпечив вплив, що змінює гру. Неможливість зустрітися не зупинила цифрового залучення клієнтів та контролю надходження доходів на стабільному рівні.

Приголомшливі глобальні можливості для різних галузей і технологій в межах підвищення цифрової ставки прогнозує компанія IDC, яка стверджує, що глобальні витрати на цифрову трансформацію торкнуться 2,8 трлн. доларів США у 2025 році.

Дослідження BCG щодо успіху цифрової трансформації вказує на технології, телекомунікації та фінансові послуги як галузі, які займають найвище місце за цифровою зрілістю та є більш успішними в трансформації. У той час як багато технологічних компаній є носіями цифрових технологій з мінімальним багажем застарілих ІТ, банки та телефони спритно трансформувалися, щоб забезпечити цифровий досвід відповідно до очікувань клієнтів.

Незалежно від галузі, компанії різних напрямів діяльності мають потенціал для подолання сучасних проблем, якщо здійснять трансформацію своєї ключової бізнес-ініціативи. Коли трансформація керує цифровими технологіями, технології стають її найкращим і найбільш цілеспрямованим активатором. Завдяки ефективній економії витрат у доковідну епоху технології довели, що стали життєво важливим гвинтиком інновацій, модернізації, конкурентних переваг та створення необхідного досвіду клієнтів та співробітників.

Прискорюючи цифрову трансформацію, пандемія створила простір, який і надалі заохочуватиме інновації та впровадження технологій. Підприємці починають краще розуміти можливості типів сучасних технологій, які перед ними відкриваються, особливо після пандемії. У цьому відношенні криза COVID-19 підштовхнула розвиток технологічно орієнтованої бізнес-культури. Цифровізація виступила не лише як впровадження технологій, Інтернету та дистанційної роботи, а стала також впровадженням безпосередньо бізнес-інновацій [1].

Цифрова трансформація після пандемії буде сильно відрізнятися від тієї, якою вона була до пандемії. Оскільки фінансові та кадрові ресурси будуть обмежені, фірми будуть вимушені переосмислити цифрову трансформацію для визначення її цінності. Це дозволить підприємствам стати більш гнучкими, стійкими та конкурентоспроможними.

Інформаційні джерела:

1. Андросова Т.В., Кулініч О.А. Туристичний бізнес і маркетинг у період пандемії: міжнародний досвід. *Маркетинг XXI століття: виклики змін:* зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (8–10 жовтня 2020 р.). Х. ХДУХТ, 2020. С. 148-150

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

Додіван М.О., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **О.В. Мандич**
Державний біотехнологічний університет

Особливістю відносин 21-го століття є глобалізація міжнародної співпраці, яка проявляється у транскордонному русі капіталів, товарів, ресурсів і робочої сили, і це спричинило виникнення міжнародних інституцій по забезпеченню нагляду за дотриманням законності та ефективності глобальних фінансових відносин.

Глобалізація фінансових відносин є сукупним поняттям, яке охоплює зростаючу світову взаємозалежність держав через рух між кордонних фінансових потоків, тобто залучення країни до міжнародної фінансової системи. Така інтеграція обумовлюється факторами здійснення урядом країни політики фінансової лібералізації та фактичне користування бізнесом міжнародних фінансових ринків [1, с. 185].

Поглиблення міжнародних фінансових зв'язків між суб'єктами господарювання супроводжується ускладненням монополістичного контролю над за стратегічними сферами національної економіки і збільшенням масштабів впливу іноземного капіталу на характер соціально-економічного розвитку країни, а прагнення міжнародних корпорацій до отримання максимальних прибутків без урахування нагальних потреб приймаючих країн повинні обмежуватись протидією з боку національних вимог державних органів [2, с. 1]

Іноді національні уряди, через недосконалість демократії, обираються з числа не надто професійних кадрів, що призводить до неможливості відстоювання національних інтересів держави, а відсутність стабільності та гарантій для бізнесу, відлякує іноземний капітал. А щоб потоки іноземного капіталу були стабільними у довготривалій перспективі, країні потрібно мати ефективну фінансову систему та щоб кожна з державних систем інституцій виконувала свої функції та доповнював дію інших, також передбачала б загально-суспільні інтереси цієї держави, а не інтереси приватного капіталу [3, с. 6].

Аспекти регулювання міжнародних економічних відносини регламентуються нормативно-правовою базою на національному рівні, (Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність») та на міжнародному рівні у рамках міжнародних правових актів (Угода про асоціацію між Україною та ЄС), а також неписаних домовленостей, що

регламентують міжнародний рух активів і захист прав та інтересів юридичних і фізичних осіб. Значну роль в регулюванні міжнародних економічних відносин відіграють міжнародні організації, у першу чергу ООН та спеціалізовані установи, що входять у дану організацію [4, с. 3].

Україна поки не зуміла повною мірою отримати вигоду від посилення інтеграції в світову економіку. Навпаки, фінансова криза показала чутливість фондового, кредитного, валютного ринків до зовнішніх економічних умов. У процесі глобалізації необхідні всеосяжна мобілізація і грамотне використання національних ресурсів для господарського розвитку.

Отже, для економічного розвитку, збереження конкурентоздатності сучасна економіка повинна мати зв'язок зі світовими фінансовими ринками і бути в цілому залучена до міжнародних фінансових відносин, які надають багато переваг, але потребують міжнародного та національного регулювання. Саме баланс інтересів різних суб'єктів глобалізованої економіки надає потенціал для пошуку та прийняття компромісних варіантів діяльності, які будуть реалізовані у міжнародну економічну дійсність. У довгостроковій перспективі є підстави припускати подальше зближення вітчизняного та міжнародного фінансових ринків, у тому числі, в результаті значного збільшення обсягів операцій на внутрішньому фінансовому ринку.

Інформаційні джерела:

1. Sergio L. Schmukler Financial globalization and debt maturity in emerging economies. *Journal of Development Economics*, 2006. P. 183– 207.

2. Тихончук Л.Х. Державне регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій (2017) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2017/22.pdf

3. Ананьев М.Ю. Фінансовий компонент економічної глобалізації (2011) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://kneu.edu.ua/get_file/5617/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf

4. Ринейська Л.С. Етичні аспекти правового регулювання Міжнародних економічних відносин (2018) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/44.pdf

ВПРОВАДЖЕННЯ «МИТНОГО БЕЗВІЗУ» З ЄС ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Загоруйко К. Є., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.С. Черкашина**
Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця

Починаючи з моменту підписання Угоди про запровадження зони вільної торгівлі (1999 р.), процес міжнародного економічного співробітництва між Україною та країнами-учасницями Європейського Союзу (ЄС) постійно розширюється та поглиблюється. В сучасних умовах особливого значення набуває впровадження так званого “митного безвізу”, згідно з яким з 01.10.2022 р. українські компанії зможуть переміщувати вантажі з України до ЄС (і навпаки) без додаткових переоформлень у внутрішній транзит [1]. Окрім цього, Законом [1] гарантується сплата митних платежів лише відправником. Ці нововведення пришвидшать та дебюрократизують логістику, що, у свою чергу, сприятиме збільшенню фінансових надходжень до Державного бюджету України. Відтак, дослідження впливу змін в системі міжнародних транзакцій на динаміку економічного зростання країни є актуальним науковим завданням.

Тіньова складова економіки України – одна з найактуальніших економічних проблем України, яка зменшує обсяг потенційного ВВП, знижує інвестиційну привабливість регіону і країни в цілому, стає причиною нераціонального розподілу трудових ресурсів тощо. За даними Держстатистики, у 2021 р. рівень тінізації економіки України становив понад 30%, при цьому слід зазначити, що показник тінізованої економіки вищий за 30% вважається критичним. Одними зі складових тіньового сектору економіки є “сірий імпорт” “сірий експорт” (контрабанда) – незаконне ввезення та вивезення товарів, яке тягне за собою ухилення від сплати податків – головної складової надходжень до Державного бюджету України.

За підрахунками експертів, обороти контрабандних схем становлять 226-320 млрд. грн, що призводить до позбавлення бюджету України в середньому від 68-96 млрд. грн кожного року. Імплементация Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі [1] суттєво прискорить реформування митної системи України та запровадження європейських норм та стандартів. Конвенція передбачає участь України у системі New Computerized Transit System (NCTS), що надає ефективний захист прав та цілей суб'єктів

міжнародної взаємодії; пломбування транспортного засобу митницею; надання митниці відповідної фінансової гарантії на суму митних платежів, яка повинна бути сплачена з цих товарів, якщо б ці товари імпортувалися, без урахування будь-яких звільнень при сплаті податків; є основою для спрощеного та прискореного переміщення товарів між країнами-учасницями [2]. На даний час Конвенція щодо процедури спільного транзиту об'єднує 36 договірних сторін: 27 країн ЄС, 4 країни ЄАВТ (Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн і Швейцарія) та 4 внеблокові країни (Велика Британія, Туреччина, Північна Македонія і Сербія), а з 01.10.2022 р. до переліку додалася Україна.

Додамо, що важливе значення в структурі Державного бюджету України відіграють іноземні інвестиції, які є двигуном розвитку економіки держави в цілому. На жаль, питома вага іноземних інвестицій в структурі Державного бюджету України є низькою. Основними причинами є проблема корумпованості у різних соціально-економічних сферах життєдіяльності, а також недостатня гарантія безпеки на рівні прикордонних транзакцій [3]. Саме тому “митний безвіз” вирішить не лише питання надходження коштів до Державного бюджету України, а й стане фактором зростання інвестиційного потенціалу країни в очах потенційних іноземних інвесторів.

Отже, проведене дослідження показало, що напрямки міжнародної співпраці між Україною та ЄС розширюються та спрощуються методи їх реалізації шляхом введення так званих “безвізів”: транспортного, енергетичного, промислового, економічного, митного. Міжнародне застосування митної системи NCTS дозволить зменшити рівень тінізації торговельних операцій, збільшити обсяги податкових надходжень до Державного бюджету України, підвищити інвестиційний потенціал української економіки для іноземних інвесторів. І хоча для адаптації українських підприємств і підприємців до нових правил митної взаємодії потрібен час, це, безумовно, прогресивний крок України як майбутнього члена ЄС.

Інформаційні джерела:

1. Закон України “Про приєднання України до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами” [Електронний ресурс] URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/227377.html> (дата звернення: 08.10.2022)

2. Таранова Є. Які процеси спрощує “митний безвіз” України з ЄС і хто може ним скористатися. [Електронний ресурс] URL: <https://delo.ua/business/yaki-procesi-sproshhuje-mitni-bezviz-ukrayini-z-jes-i-xto-moze-nim-skoristatisya-404360/> (дата звернення: 08.10.2022)

3. Офіційний сайт Національної Ради реформ. Інформаційна довідка про стан інвестування в Україні. URL: <http://www.reforms.in.ua> (дата звернення: 08.10.2022)

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

Зейда О.Д., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.В. Ярова**
Державний біотехнологічний університет

Зернове господарство України є стратегічною, ключовою і найефективнішою галуззю національної економіки. Зерно і вироблені з нього продукти завжди були і будуть ліквідними, оскільки вони становлять основу продовольчої бази і безпеки держави. Від використання державою своїх зернових ресурсів залежить добробут її громадян.

Україна має у 6 - 8 разів вищий рівень забезпеченості земельними ресурсами з розрахунку на душу населення порівняно з європейськими та іншими країнами. Тому основним напрямом стратегії розвитку аграрного сектора є нарощування виробництва продовольчого та фуражного зерна.

В результаті оцінки економічної ефективності виробництва зерна озимої пшениці у базовому сільськогосподарському підприємстві напи зроблено такі висновки:

1. Фактичний валовий збір зерна озимої пшениці в 2021 р. становив 36711 ц. Порівняно з 2019 р. він збільшився на 11741 ц (або 47%). Негативним при цьому є те, що приріст 17589 ц (або 70,3%) отримано за рахунок розширення розміру посівної площі, оскільки внаслідок зменшення урожайності було недоотримано 5848 ц зерна (13,7%). За рахунок поліпшення фактичної структури посівів зернових культур (а саме, за рахунок збільшення питомої ваги посівів озимої пшениці) середній вихід продукції з 1 га збільшився на 26,7 % або на 7,79 ц. Середня вартість збору зерна з 1 га збільшилась на 31,34 %.

2. Середній рівень її за 1996 – 2021 рр. становить 33,99 ц/га. Мінімальний рівень 11 ц/га зареєстровано в 2019 р., максимальний 70,5 ц/га – в 2010 р. Про наявність суттєвого коливання рівня урожайності озимої пшениці свідчить значення коефіцієнта варіації - 37,6 %.

3. В результаті кореляційного аналізу встановлено, що урожайність озимої пшениці перебуває в тісному зв'язку із кількістю внесених мінеральних добрив на 1 га посіву ($r_{yx1} = 0.768$), і в середньому зв'язку із затратами праці на одиницю земельної площі ($r_{yx2} = 0.428$).

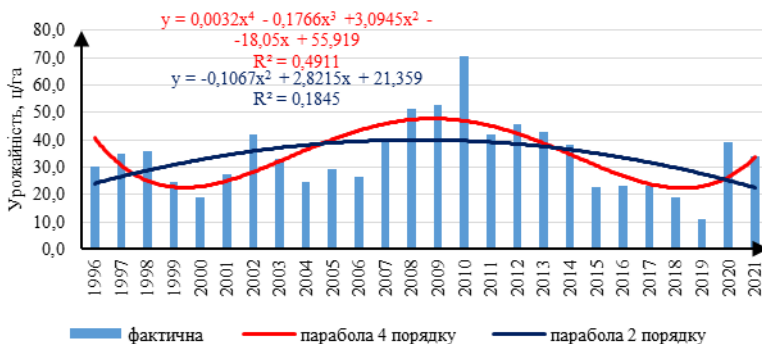

Рисунок – Динаміка урожайності озимої пшениці в сільськогосподарському підприємстві, 1996 – 2021 рр.

Коефіцієнт сукупної кореляції $R = 0,966$ свідчить про сильний зв'язок між досліджуваними показниками. Основним фактором, який формує рівень урожайності озимої пшениці в товаристві є внесення мінеральних добрив на 1 га посіву, на долю якого приходиться 61,93% загальної варіації результативної ознаки.

4. В 2021 р. в структурі собівартості 1 ц озимої пшениці найбільшу питому вагу займали статті: витрати на утримання основних засобів (37,5%), затрати на оплату праці (12,0%), добрива (17,5%). Основним резервом зниження собівартості зерна є приведення в дію резервів збільшення його виробництва (на його долю приходиться 84,7 % в загальній сумі резервів).

5. Виробництво основної зернової культури – озимої пшениці - в товаристві в 2018 р. і в 2019 р. було прибутковим. На 1 гривню виробничих витрат було отримано 31 коп. і 53 коп. чистого прибутку, відповідно. В звітному 2021 р. реалізація озимої пшениці була збитковою. Рівень збитковості становить 0,5 %. За три роки зменшення прибутку від реалізації озимої пшениці відбулося за рахунок зниження ціни реалізації і зростання виробничої собівартості 1 ц реалізованого зерна, оскільки за рахунок збільшення обсягу реалізації продукції отримано абсолютний приріст прибутку.

Зростання економічної ефективності виробництва зерна озимої пшениці у господарстві має йти по шляху залучення інноваційних факторів, які стосуються таких напрямків:

1. Підвищення врожайності зерна. Вміло використовуючи цей резерв, можна підвищити ефективність зернового поля на 30 - 40%. Даний напрям має бути ключовим і вимагає застосування нових

технологій, суворого контролю за посівами зернових культур. Повинен бути персональний підхід до особливостей кожного поля, повне врахування негативних і позитивних чинників впливу на врожайність.

2. Застосування науково-обґрунтованих сівозмін. Практика доводить, що різке зменшення чистих парів стало однією з основних причин істотного недобору зерна пшениці.

3. Удосконалення сортооновлення культури. При виборі сорту слід враховувати кінцеве призначення зерна хлібопекарське, кормове, пивоварне тощо, а також стійкість проти хвороб, здатність до сталих врожаїв, декларацію про сорт його виробників.

4. Екологізація і поліпшення якості ґрунтів у господарстві шляхом внесення органічних добрив. Одна тонна гною при внесенні 10 т на гектар окупається врожаєм в 1,5 рази вище, ніж при нормі 20 т на гектар. Тому, дози гною слід встановлювати диференційовано. Під основні польові культури слід вносити від 10 до 20 т гною на гектар. Органічні добрива потрібно вносити разом з мінеральними, що дозволить підвищити урожайність озимої пшениці на 6-8 ц/га.

5. Боротьба із втратами врожаю. При оранці перед посівом урожайність озимої пшениці зменшується в 2 рази, чим якби оранку було проведено за 45 днів до сівби. При запізненні із строками посіву ранніх зернових на 10 днів, урожайність знижується на 30%, на 20 днів – на 45%.

6. У сучасному світі невід’ємною частиною заходів підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в цілому, і, безпосередньо, виробництва зерна, набуває комп’ютерна лінгвістика, а саме використання машин із штучним інтелектом [1]. Сільське господарство отримало технологію автономного керування трактором у полі десятиліття тому. Найбільші виробники тракторів розвиваються в напрямку від автопілота до автономного руху (технології безпілотного трактора). Партнерство дає змогу фермерам вивести свої технології на новий рівень і використати силу найсучасніших хмарних, мобільних технологій та технологій штучного інтелекту. Інноваційні технології забезпечують безперешкодний двосторонній обмін даними, що дозволяє виробникам керувати своєю технікою дистанційно з будь-якого місця, де є зв’язок з Інтернет.

Інформаційні джерела:

1. AgDNA і CNH Industrial відкривають сільське господарство для штучного інтелекту. *Пропозиція*. URL: <https://propozitsiya.com/ua/agdna-i-cnh-industrial-vidkrivayut-silске-gospodarstvo-dlya-shtuchnogo-intelektu>.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Золотухіна А.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.В. Бестужева**
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

Сучасний розвиток світової економіки супроводжується посиленням впливу глобалізаційних процесів, проявом яких є інтенсифікація міжнародної міграції робочої сили.

Зростання відкритості українського суспільства неминуче приводить до дедалі більшого втягнення України в міжнародний обмін робочою силою. Одною з важливих рис становлення ринку робочої сили є різке зростання міграційних процесів як усередині країни, так і за її межі. Тому міжнародна міграція стала частиною міжнародних економічних відносин України.

Проблема міграції в Україні дуже актуальна зараз. Значні геополітичні трансформації справляють вплив на всі без винятку аспекти життя суспільства, зокрема й на міграційні процеси. Інтенсивність, характер, спрямованість міграцій населення України кардинально змінилися після розпаду СРСР та здобуття незалежності, завдяки чому країна відкрилася до світу, а її громадяни набули право на свободу пересування. Підписання Угоди про асоціацію та безвізового режиму між Україною та ЄС спричинили проведення низки важливих реформ у сфері міграційного менеджменту. Водночас, анексія Криму та конфлікт на Донбасі обумовили масштабні вимушені переміщення населення, глибоку економічну кризу та інтенсифікацію трудової міграції.

Однією з характерних тенденцій сучасних міграційних процесів як у світі, так і в Україні, є міграція висококваліфікованих кадрів – «відплив інтелекту», характер та масштаби якої обумовлені різними соціальними та економічними причинами [1].

Державне регулювання міжнародної міграції кваліфікованих кадрів може здійснюватися прямо чи опосередковано. Прямий вплив на обсяги та напрями міграційних потоків має назву політики штучного стримування, за якого державою здійснюються жорсткі заходи щодо обмеження виїзду чи в'їзду населення, ускладнення процедури отримання дозвільних документів на перетин кордону, обмеження діяльності фірм-посередників з працевлаштування за кордоном.

Опосередкований вплив на міграційні процеси здійснюється у формі політики прихованого стримування і передбачає здійснення заходів, спрямованих на покращення рівня життя та умов праці в країні перебування населення для протидії відпливу персоналу. При задовільному рівню оплати праці, соціального захисту, можливостях професійного та кар'єрного зростання працівники менш схильні розглядати пропозиції щодо роботи за кордоном [2].

Успішна реалізація політики прихованого стримування вимагає більших витрат часу та фінансування, проте дозволяє зменшити відтік персоналу в довгостроковій перспективі і залучити іноземних кваліфікованих фахівців.

Потенціал емігрантів зменшиться тільки тоді, коли в Україні буде досягнутий рівень економічного добробуту. Державна політика повинна бути спрямована не тільки на те, щоб зупинити еміграційні потоки з України, а й створити сприятливі умови для повернення до країни вже постійних трудових мігрантів. Все це вимагає додаткових зусиль, щоб зацікавлені особи могли повернутися в Україну і вкладати кошти в економіку. Активними методами залучення можуть бути податкові пільги чи фінансові гарантії. Також важливим моментом може стати впровадження двостороннього регулювання трудової міграції між країнами. Для цього необхідно створити одну спільну базу, в якій буде вказана повна інформація щодо мігрантів та яка буде відповідати стандартам України й країн ЄС одночасно, що допоможе пришвидшити процес проходження кордону.

Інформаційні джерела:

1. Міграція в Україні 2021: цифри і факти. Режим доступу: <https://iom.org.ua/ua/migraciya-v-ukrayini-cyfr-y-i-fakty-2021>.
2. Світове господарство і міжнародні економічні відносини : навчальний посібник [Електронний ресурс] / С. В. Бестужева, В. О. Козуб, Н. В. Проскурніна, В. А. Вовк, Ю. Б. Доброскок; за заг. ред. Т. В. Шталь. . – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 240 с.
3. Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року. Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua>.

СУТНІСТЬ ТА ПОТРЕБА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Іващенко А.Г., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Горюх**
Державний біотехнологічний університет

Останні роки і події, які протягом них відбувалися, наносять нищівного удару по економіці України. Найбільшою трагедією для всього суспільства і держави загалом стало повно масштабне вторгнення Російської Федерації на територію України. Тепер перед суспільством постає величезна потреба знайти рішення найшвидшого та найвигіднішого шляху до відновлення економічної ситуації в державі. Для цього необхідно обрати оптимальне направлення розвитку, яке має найвищий потенціал створення та використання всіх необхідних ресурсів для відновлення економічної стабільності. Необхідна концентрація продуктивних сил суспільства на тих видах діяльності, які найінтенсивніше генеруватимуть створення ресурсної бази, яка необхідна для відновлення. В економічній системі є один сектор, який за своєю природою має особливі можливості інтегрувати різні види діяльності в процес створення доданої вартості всередині країни. Таким сектором була і залишається обробна промисловість, але саме вона є слабкою ланкою сучасної економіки України.

Обробна промисловість – сукупність галузей промисловості, підприємства якої займаються обробкою або переробкою сировини та напівфабрикатів. Найважливішими галузями обробної промисловості є: машинобудування й металообробка, чорна й кольорова металургія, нафтопереробка, хімічна, деревообробна, виробництво будівельних матеріалів, целюлозно-паперова, текстильна, швейна, взуттєва, харчова тощо. На неї припадає понад 75 % світової продукції, а в економічно-розвинених країнах – 83,4 %.

До обробної промисловості відносяться галузі, які займаються обробкою чи переробкою сировини і напівфабрикатів. Це – машинобудування, металургія, деревообробна та інші галузі. За видом продукції, що випускається, галузі об'єднують у важку, легку і харчову промисловість. Сукупність галузей, які виробляють сировину, паливо, знаряддя праці, складає важку промисловість. До неї належать паливна, електроенергетична, металургійна, хімічна, машинобудівна, лісова і деревообробна, промисловість будматеріалів. До легкої відносять галузі промисловості, які виробляють товари масового

споживання – одяг, взуття, тканини, парфумерію та ін. Харчова промисловість об'єднує галузі, що виробляють продукти харчування.

Потреба збалансованого розвитку розглядається як процес прискореного створення в Україні сучасної, високотехнологічної обробної промисловості, що стане основою структурної трансформації всієї економічної системи та зростання всіх її секторів. Одним із завдань її є побудова економічної системи країни, яка здатна забезпечити проривне зростання доходів людей, сталу конкурентоспроможність та стійкість у глобальній конкуренції через розвиток її обробного сектору.

Факторів, що вказують на обробну промисловість як на один із ключів до вирішення економічної проблематики країни, достатньо. А саме, обробний сектор має унікальну здатність зв'язувати виробничі фактори, як і різні види діяльності, у процес створення доданої вартості всередині країни. Він досягає цього, насамперед, через застосування процесів поглибленої переробки продукції первинного сектору економіки, задіюючи для цього діяльність всіх інших секторів.

Очевидно, що без структурних змін економіка України не зможе генерувати тривале, тим більше надолужуючи, зростання. У цьому контексті лише обробна промисловість має всеохоплюючий вплив на інші сектори економіки, тому її перебудова здатна привести до структурної трансформації всієї економічної системи країни. Також для розвитку обробної промисловості в Україні існують конкурентні переваги. Це особливо важливо з огляду на сучасну глобальну взаємодію країн, яка дає можливість залучати ззовні інвестиції та технології, але найперше в ті сфери, де такі конкурентні переваги існують.

Тому ми вважаємо, що потрібно розробляти на рівні держави спеціальні програми з фінансування вищенаведених заходів в обробній промисловості для того щоб забезпечити збалансований розвиток економіки нашої країни. А саме видачу дешевих кредитів для підприємств, які задіяні в обробній промисловості. Також залучення інвестицій як національного походження, так і зарубіжного.

Інформаційні джерела:

1. Власюк В. Економічне відродження через індустріальний розвиток України. Харків: Повноколір, 2020. 432 с.
2. Клаус Шваб. Четверта промислова революція. Формуючи четверту промислову революцію. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 416 с.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТРАХОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

Кавунов А.В., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Жиликова**
Державний біотехнологічний університет

Ефективність розвитку страхового ринку держави в значній мірі залежить від регулювання державою діяльності страхових посередників – агентів та брокерів, адже, саме страхове посередництво у зарубіжних країнах світу сприяє збільшенню зайнятості населення та захисту інтересів споживачів страхових послуг.

Модель регулювання страхового посередництва та діяльності страхових компаній залежить від системи законодавства, що діє в країні, а саме: континентальна чи англо-американська, а також від особливостей самого страхового ринку.

Континентальна модель (Німеччина, Італія, Іспанія) спрямована на мінімальний рівень регулювання посередницької діяльності. Також, особливістю континентальної моделі є те, що посередники на страховому ринку, в основному представленні страховими агентами, брокерам відводиться другорядна роль.

Англо-американська правова система приділяє значна увагу державному регулюванню посередницької діяльності, але не всі рішення приймаються на державному рівні. Велика частина регулятивних функцій лягає на об'єднання страхових посередників, які мають статус суспільних чи саморегулюючих організацій.

Вивчення і впровадження кращих надбань світового досвіду здійснюється не тільки шляхом інтеграції до міжнародних інститутів та професійних об'єднань. З приходом на український ринок лідерів всесвітнього страхового посередництва у вітчизняних брокерів з'явилась можливість звертатися за прикладами стандартів обслуговування найвибагливіших страхувальників. Новітні технології індустрії посередництва також є слідством впливу міжнародного досвіду на український страховий ринок. Міні-офіси компаній-ритейлерів у великих торговельних та бізнес-центрах разом з пропозицією кредитування реалізують і страхові програми з метою захисту інтересів кредиторів та одержувача кредитів.

Зацікавлені інвестори перейняли досвід універсального принципу роботи мультиагентів, внаслідок чого в Україні з'явилася низка компаній, які, професійно займаючись розвитком агентських мереж, працюють з різними страховиками та банками на основі генеральних агентських угод. Таким чином, розвиток страхового посередництва на українському страховому ринку повинен відбуватися з урахуванням прогресивного міжнародного досвіду.

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ ТА ВІЙНИ

Карпова К.В., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.А. Наумова**
Державний біотехнологічний університет

Однією з найбільш перспективних форм просування товару через всевітній локдаун є просування через інтернет-ресурси [1, с. 157]. Так, пандемія COVID суттєво вдарила по світовій економіці, але війна росії проти України змусила мільйони повірити, що пандемія не була катастрофою такого масштабу, як ми собі уявляли. За даними ООН, станом на 24 квітня понад 5,2 мільйона українців покинули свою країну, більше 6,5 мільйона перебралися у більш безпечні регіони. До 24 лютого український e- Commerce стрімко зростає. У 2020 частка ринку досягла 8% від роздрібної торгівлі (+45% у річному обчисленні). Для порівняння, середній річний приріст у Східній Європі у цей час становив 46%. Темпи зростання в Західній Європі залишилися на рівні 4%. У день російського вторгнення всі інтернет-магазини в середньому втратили 82,7% сеансів [2].

Дослідженням питань електронної комерції приділено значну увагу в роботах багатьох науковців. Деякі автори ототожнюють поняття «електронна комерція» та «електронний бізнес», а деякі вважають, що ці поняття слід розмежовувати. Електронна комерція, на думку багатьох авторів, це транзакція, яка здійснюється через комп'ютерну мережу, внаслідок якої право власності або право використання товаром чи послугою було передано від однієї особи до іншої. Щодо електронного бізнесу, то це процес, який організація незалежно від форми власності проводить за допомогою мережі пов'язаних між собою терміналів), тобто загалом електронний бізнес – це значно ширше поняття, ніж «електронна комерція» [1, с. 157].

Згідно із законом Про «Електронну комерцію», електронна комерція – відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру [3].

Проведене дослідження розвитку електронної комерції під час воєнних дій свідчить про те, що в багатьох мережах продажі просто

обвалилися. Якщо в березні онлайн-продажі впали практично до нуля, то вже у квітні e-commerce почав оживати та демонструвати зростання. Вже в липні у мережі фіксують, що доля онлайн-продажів відносно офлайн майже повернулась на довоєнні показники. [4]. Так, війна внесла деякі обмеження в розвиток e-бізнесу, але ми вважаємо, що за таких умов необхідно зосередитися перш за все на досягненні короткострокових цілей. На нашу думку, необхідно обов'язково визначитися с шляхами побудови ефективних стратегій маркетингової політики, а саме:

I. На макрорівні: слідкувати за ринком; по-можливості економити на розробці креативних стратегій і виробництві глянцевого контенту та перерозподіляти бюджети одразу на PPC рекламу; проводити оптимізацію витрат.

II. На макрорівні: проводити розробку державної регуляторної політики в цій сфері з метою подолання бар'єрів та перешкод для транскордонної електронної комерції з урахуванням нових викликів, необхідно створити єдиний державний орган в галузі електронної комерції.

Таким чином, не зважаючи на те, що повномасштабна військова агресія Росії завдала значної школи економіці України, електронна комерція здатна стати одним з наймогутніших сегментів національної економіки за умови економічного стимулювання внутрішнього споживчого ринку та залучення клієнтів з інших країн ЄС після приєднання до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу.

Інформаційні джерела:

1. Наумова Т.А., Топоркова О.В., Янчева І.В. Організація обліку в системі електронної комерції. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип.3(26). С. 153-158. URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-3-27>

2. Як змінився український eCommerce за місяць війни. URL: <https://promodo.ua/ua/blog/yak-zminivsia-ua-ecommerce-za-pershij-misyats-vijni.html>.

3. Про електронну комерцію: Закон України від 3.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 08.10.2022).

4. Вплив війни на інтернет-торгівлю: як змінювалися онлайн-продажі ритейлерів протягом I півріччя 2022 року. URL.: <https://rau.ua/novyni/vpliv-vijni-na-internet>.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЯХ

Корнейчук С.Ю., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **В.О. Козуб**
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

Управління персоналом визнається фахівцями як одна з найбільш важливих сфер життєдіяльності компанії, здатної підвищити її ефективність і продуктивність функціонування. Більшість компаній, які мають закордонні філії, стикаються з проблемами врахування міжнародних аспектів у розробці політики управління персоналом та визнає величезне значення кваліфікованого персоналу у забезпеченні розвитку їхньої міжнародної діяльності.

Оскільки будь-яка компанія створює свій штат персоналу, вона повинна почати з визначення потреб у персоналі та найму працівників, які можуть виконувати свою роботу ефективно, а потім підвищувати їхню кваліфікацію, для забезпечення виконання складніших завдань. Серед особливостей, які доцільно враховувати у процесі формування системи управління персоналом при здійсненні міжнародних операцій, можна виділити наступні.

1. Відмінності на ринку праці. Кожна країна має власну структуру робочої сили і витрат на неї, і багатонаціональні корпорації можуть отримати вигоду, використовуючи робочу силу з різних країн. Коли компанії звертаються до іноземних джерел або ринків, той самий продукт може вироблятися різними способами через відмінності на ринку праці.

2. Проблема руху робітничої сили. Коли робоча сила переїжджає в іншу країну, працівники стикаються з правовими, економічними, матеріальними та культурними перешкодами. При цьому багатонаціональні компанії вииграють від мобільності робочої сили, особливо коли відмінності на ринках праці призводять до нестачі необхідних спеціалістів. Відтак компанії часто змушені розробляти власні методи набору, навчання, оплати праці та мотивації працівників, переміщуючи їх з одного місця роботи на інше.

3. Стиль і практика управління. Через різні соціальні норми у стосунках між працівниками та керівниками в різних країнах по-різному відносяться до стилів управління. Подібні розбіжності можуть призвести до напруженості між персоналом материнської та

дочірньої компанії або до зниження продуктивності керівника за кордоном порівняно з його роботою вдома. Крім того, врахування національних особливостей управління персоналом дає змогу переносити позитивний досвід між країнами.

4. Національна орієнтація. У той час як перелік цілей компанії може включати досягнення високої ефективності та конкурентоспроможності в глобальному масштабі, її співробітники можуть приділяти більше уваги національним інтересам, ніж глобальним. Деякі кадрові підходи допоможуть подолати вузьконаціональні орієнтації, але якщо переважає націоналізм, потрібні інші підходи до коригування механізму ведення міжнародних операцій.

5. Контроль. Віддаленість і специфіка закордонної діяльності ускладнюють контроль за її результатами, тому для забезпечення управління виробництвом у філіях компанії за кордоном необхідно дотримуватися чітких принципів кадрової політики. При цьому віддаленість і специфіка країн можуть ускладнити компаніям застосування корпоративної кадрової політики та призвести до необхідності використання різних політик.

6. Політика і практика оплати праці. Різниця у вартості робочої сили в різних країнах іноді може забезпечити конкурентну перевагу та спонукати багато компаній до створення виробничих потужностей за кордоном. Розмір оплати праці залежить від вкладених у бізнес коштів; попиту та пропозиції на певні професії в даній місцевості (врахування загальноприйнятого рівня заробітної плати); вартості життя; національного законодавства та здатності профспілок захищати інтереси працівників. Методи виплати (заробітна плата, комісійні, бонуси та додаткові пільги) залежать від звичаїв, безпеки, податків і державних вимог країни. Міжнародні компанії зазвичай платять вищу зарплату, ніж місцеві компанії в країнах, де робоча сила дешевша, але набагато нижчу, ніж зарплата за аналогічну роботу в багатих країнах. Це залежить від основних принципів управління персоналом, а також організаційної структури (наприклад, використання методів підвищення продуктивності праці призводить до підвищення заробітної плати). Основний принцип управління в міжнародних компаніях порівняно з національними компаніями, полягає в пропозиції більш високої заробітної плати для приваблення висококваліфікованих робітників. Проте коли компанія вперше з'являється в країні, досвідчені робітники можуть вимагати вищу оплату праці, оскільки не впевнені в успішній діяльності нової компанії на місцевому ринку.

МОДЕЛІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Король Є.Я., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Стратегічний аналіз є одним із найважливіших аналітичних елементів стратегічного менеджменту, оскільки він визначає стратегічні пріоритети та дозволяє при виборі стратегії розвитку підприємства частково усунути невизначеність у стратегічних рішеннях. Об'єктами стратегічного аналізу на різних його етапах є стан і зміни внутрішнього та зовнішнього середовища організації, предметом стратегічного аналізу є концептуальні напрями функціонування та розвитку, які розглядаються з точки зору нарощування стратегічного потенціалу та зміцнення позицій в довгостроковій перспективі.

Більшість підприємств не мають конкретної стратегії. Щоб отримати конкурентну перевагу, необхідно розуміти сильні та слабкі сторони конкурентів. Якщо організація не проводить аналітику або не оновлює її досить часто, вона під загрозою. Розглянемо найвідоміші моделі стратегічного аналізу.

Модель «5 сил» М. Портера використовується для визначення стану конкуренції у всій галузі. За теорією конкуренції Портера на ринку присутні п'ять головних сил, від яких залежить прибутковість ринку: можливості покупців, потенціал постачальників, небезпека появи нових гравців, загроза появи альтернативних товарів, конкурентна боротьба між учасниками всередині галузі. Аналіз за Портером дозволяє виявити інтенсивність конкурентних сил знайти оптимальну позицію, де фірма буде відчувати себе більш безпечно від впливу конкуруючих сил і при тому зможе сама впливати на ринок.

Аналіз «сліпих зон» досліджує основні причини неточностей або помилок у процесі прийому стратегічних рішень. Він об'єднує когнітивну психологію, теорію стратегії та динаміку організаційної поведінки, щоб пояснити, чому аналітики часто неправильно розуміють конкурентне середовище та чому внутрішній аудит може призвести до переоцінки конкурентних переваг підприємства. Під «сліпими» зонами в стратегічному аналізі розуміють помилкові або неточні уявлення фірми про себе, своїх конкурентів у галузі.

Модель SWOT-аналізу побудована на визначенні слабких сторін і переваг, можливостей і загроз. Завдяки цій моделі можна виявити слабкі та сильні сторони конкурента, щоб вирішити власні проблеми. Такий аналіз дозволяє стратегічний аналіз і планування. Стратегія може бути побудована на використанні сильних сторін, на подоланні слабких сторін для захисту від потенційних загроз. За допомогою такого аналізу можна отримати більш повну картину конкурентного середовища в галузі.

Модель PEST-аналізу є ефективним способом аналізу промислового середовища підприємства для визначення впливу політичних, економічних, соціокультурних і технологічних змін на тенденції в галузі, аналіз PEST зазвичай проводиться протягом п'яти років з обов'язковим оновленням раз на рік [2].

Використання теорії ігор дозволяє структурувати стратегічні рішення та зрозуміти ситуацію, що відбувається на ринку конкурентів. Використовуючи концепції та термінологію теорії ігор, можна проаналізувати конкурентну ситуацію в галузі з точки зору виявлення конкуруючих гравців, уточнення вибору, доступного кожному з гравців, і уточнення вигравів у кожній комбінації опцій і послідовність дій на основі побудови «дерева рішень».

Модель аналізу сегментації споживачів і аналіз цінностей показують, що підприємство повинна ідентифікувати та досліджувати різні групи клієнтів; вибрати один або кілька сегментів ринку для послуги; інформувати споживачів про вигідні пропозиції компанії в кожному цільовому сегменті. Сегментація клієнтів базується на тому, що клієнти мають різні цінності.

Модель аналізу та оцінка індивідуальних характеристик конкурентів займається оцінкою освіти, визначає цілі, особистісні та психологічні особливості конкурентів, прогнозує майбутні стратегічні рішення керівництва підприємств-конкурентів [1].

Отже, доцільно стверджувати, що вибір моделі стратегічного аналізу є першим етапом вибору стратегії управління на заданий період функціонування та розвитку підприємства. Цей процес досить складний, вимагає знань, досвіду, ретельної підготовки та відповідальності.

Інформаційні джерела:

1. Мартинюк В.П., Панухник О.В., Рибчук А.В. Стратегічний аналіз галузі. Навчальний посібник. За ред. Лотиш О.Я. Тернопіль: Економічна думка, 2019. 248 с;
2. Що таке PEST-аналіз? URL: <https://bakertilly.ua/news/id45211/>

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Корсун К.О., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.О. Нагаєва**
Державний біотехнологічний університет

Страховання є складовою фінансової системи будь-якої соціально-економічної формації, покликаної забезпечити підтримку майнових інтересів громадян, господарюючих суб'єктів і держави.

Міжнародні рейтинги рівня економічного розвитку країн визначають, в тому числі, за рівнем організації страхової справи, яка за дохідністю випереджає промисловий та банківський сектори в багатьох країнах. У динамічних умовах глобалізації та інтеграції України в європейське та світове співтовариство виникає нагальна потреба дослідження проблем розвитку страхового ринку України та пошуку напрямків їх вирішення.

Лідером світового страхового ринку є США з часткою 27,17%, далі – Японія – 11,45% і Великобританія – 7,10%. До п'ятірки лідерів також увійшли Китай – 5,99% і Франція – 5,49%. Україна в цьому рейтингу посіла 49-те місце з показником 3,5 млн доларів (0,08%) [1].

Стан страхового ринку України, порівняно зі світовим ринком за обсягом зібраних страхових премій за всіма видами страхування, свідчить про суттєве відставання від існуючих міжнародних стандартів

Формування глобального фінансово-економічного середовища безпосередньо впливає на інформатизацію і функціонування національних страхових ринків, у тому числі на страховий ринок України. Без урахування глобальних аспектів розвитку страхової сфери, неможливо претендувати на взаємовигідне співробітництво в міжнародному співтоваристві. Глобалізація у страховій сфері відбувається протягом останніх років і, скоріше всього, буде продовжуватися, адже близько 80% страхового ринку належить 20 основним страховикам, причому щороку з ринку йдуть дрібні компанії, портфелі яких поглинають лідери, що прискорює процес його концентрації [2].

На нашу думку, потрібно заохочувати стратегічних інвесторів і поставити за головну мету вихід на зовнішні ринки. Для цього необхідно, насамперед, забезпечити конкурентоспроможність на внутрішньому ринку, отримати навички й опанувати технології, що

здобуваються у відкритій конкурентній боротьбі і співпраці з транснаціональними страховиками.

Наслідки впливу глобалізації на страховий ринок України, передусім, через присутність іноземних страховиків, можуть бути як позитивними, так і негативними:

а) позитивні:

- залучення іноземних інвестицій у розвиток страхової інфраструктури;

- підвищення капіталізації національної страхової галузі за рахунок коштів іноземних інвесторів;

- посилення конкуренції на внутрішньому ринку та інтенсифікація діяльності вітчизняних страховиків;

- використання новітніх інформаційних технологій;

- вдосконалення державного регулювання страхового ринку України з урахуванням міжнародного досвіду;

б) негативні:

- втрата національного контролю над страховими резервами та інвестиційними коштами при домінуючій іноземній участі на страховому ринку чи в його окремих сегментах;

- можливість відтоку страхового капіталу за кордон шляхом здійснення перестрахових операцій;

- обмеження можливості держави з використання механізмів соціальної політики в галузі пенсійного та медичного страхування.

Стимулюванню процесів глобалізації страхового бізнесу буде сприяти активізація застосування мережі Інтернет, що дасть змогу задіяти нові канали збуту страхових продуктів.

Інтеграція страхового ринку України до глобального ринку страхових послуг, повинна включати такі першочергові заходи: наближення регуляторної складової страхового ринку до міжнародних стандартів регулювання й нагляду; підвищення рівня фінансової інклюзії та захисту інтересів споживачів страхових послуг. Основою включення страхового ринку України в процес глобалізації страхових відносин має стати підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних страхових продуктів.

Інформаційні джерела:

1. Цуркан І.М., Герасимова І.Ю. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток страхового ринку України. URL: <http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/146446>

2. Бунін С.В. Розвиток українського ринку страхових послуг. *Актуальні питання економічних наук: матер. Міжнар. наук.-практ. конф.* 2018. С. 47-49.

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЯК ШАБЛОНИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ

Корсун К.О., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **О.В. Мандич**
Державний біотехнологічний університет

Стратегічні напрями розвитку нашої держави потребують удосконалення процесу формування й реалізації зовнішньої політики, адекватного аналізу партнерських відносин з країнами й окреслення пріоритетних векторів співробітництва з надійними партнерами – як державами, так і міжнародними фінансовими інституціями. Таке стратегічне партнерство визначає взаємодію, якій передують об'єднання зусиль країн-партнерів, щоб дійти поставлених цілей у пріоритетних сферах співпраці з метою забезпечення стрімкого поступу держави.

В наш час досить важлива співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, які надають довгострокове фінансування пріоритетних проектів розвитку на досить вигідних умовах для розвитку стратегічних секторів економіки та інфраструктури, реалізації структурних реформ, відкриваючи доступ до найкращої світової практики і міжнародних стандартів [1].

Розвиток малого підприємства прискорює економічне зростання країни, сприяє наповненню бюджету, збільшує кількість зайнятих працівників, відбивається на економіці в цілому. Порівняно із зарубіжними країнами вклад малого бізнесу в національну економіку України є досить невеликим, що пов'язано з неефективним функціонуванням виробництва, обмеженістю фінансових ресурсів, політичними конфліктами та іншими перепонами їх розвитку.

В умовах невеликої кількості кредитних ресурсів банків, фінансування малого підприємництва за допомогою донорських коштів відповідних фінансових інститутів є одним із найбільш ефективних альтернативних методів фінансової підтримки цього сектору [2].

Як свідчить зарубіжний досвід, на ранніх етапах розвитку підприємництва в кредитній сфері місцевих інвесторів буває дуже важко, а отже, МФО необхідно звертатися до міжнародних інвесторів, а завдання по мобілізації коштів, розмір яких у чотири рази перевищує розмір власного капіталу, є досить складним і для її вирішення може знадобитися кілька років. Для цього, наприклад, у ЄС знаходять рішення проблеми у діапазоні між суспільним фондом і новою

перереєстрованою компанією з метою запобігання оподаткування переданого капіталу, тобто використовують вимогу про депонування статутного капіталу, яке поширюється на новостворені МФО [3].

В основу співпраці з МФО закладено стратегії партнерства, до яких входять специфіки кожної країни, її пріоритети та стратегічні завдання, основні напрями діяльності тієї чи іншої організації. У зв'язку з постійною актуалізацією пріоритетів і завдань, які постають на кожному конкретному етапі розвитку країни, у тому числі через нестабільну економіко-політичну ситуацію, посилення зовнішніх та внутрішніх викликів та загроз, питання співробітництва також уточнюються та піддаються змінам. Це зумовлює періоди, на котрі розрахована дія стратегії, що зазвичай у світовій практиці є середньостроковими [4, 5].

Стратегія Європейського банку реконструкції та розвитку для України на 2018-2023 рр. [6], затверджена Радою Директорів Європейського банку реконструкції та розвитку, визначає пріоритетні напрями співпраці. Співпраця міжнародних фінансових організацій із кожною окремою країною проходить в рамках утворених за результатами аналітичних оглядів країни середньострокових стратегії партнерства.

Інформаційні джерела:

1. Кадацька А. А. Міжнародно-правове регулювання відносин між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку. *Альманах міжнародного права*. 2015. Вип. 9. С. 82–91.
2. Ліснічук О.А., Матвійчук В.В. Шляхи забезпечення ефективного функціонування малого підприємництва в Україні. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*, 2019. №2. С. 173-188.
3. Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 6-7 травня 2010 р. / редкол.: О.В. Прокопенко та ін. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. 317 с.
4. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Сфименко; ДННУ “Акад. фін. управління”. Київ, 2015. 496 с.
5. Мандич О.В. Стратегії забезпечення конкурентного розвитку підприємств: від моделей теорії до умов практики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*, 2017. Вип. 23 (1), С. 108-111.
6. Стратегія для України на 2018-2023 рр. Європейський банк реконструкції та розвитку. URL: <https://eu4business.org.ua/useful-materials/ebrd-ukraine-country-strategy-2018-2023/>.

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Кравченко О.С., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **О.В. Мандич**
Державний біотехнологічний університет

Розвиток продуктивних сил країн неминує веде їх до виходу на зовнішній ринок, до зростання міжнародних зв'язків і взаємопереплетення національних економік, сприяє інтернаціоналізації господарського життя. Основними тенденціями можна вважати такі.

1. Глобалізація світової економіки - розвиток МЕО, під впливом спеціалізації і поділу праці, приводить до глобалізації [1]. Основні риси глобалізації:

- змінюється форма виробництва, вона переходить у міжнародну форму в виді ТНК;

- зміна змісту виробництва і обміну під впливом спеціалізації, тобто орієнтація національної економіки на міжнародні стандарти;

- принципові зміни в господарському житті;

- міжнародні центри керування, СП, міжнародні системи інформації, система міжнародних стандартів (ГАТТ, МВФ і т. д.).

Регіоналізація - історично сформована регіональна спільність з єдиними економіко-географічними, культурними і т. д. подібностями.

Інтеграція - це особливий етап у процесі інтернаціоналізації господарського життя, що веде до створення нової якості - цілісності відособленого господарського комплексу декількох держав (однорідний господарський механізм) [2, 3]. Ознаки інтеграції:

- взаємопроникнення і переплетення національних виробничих процесів;

- на цій основі відбуваються глибокі структурні зміни в економіці країн-учасниць;

- необхідність і цілеспрямоване регулювання інтеграційних процесів; виникнення міждержавних (наднаціональних чи наддержавних) структур (інституціональні структури).

Умовами інтеграції вважається розвита інфраструктура та наявність політичних рішень уряду (створення умов для інтеграції - політична й економічна база) [4]. Країни, що розвиваються, створюють інтеграційні угруповання для подолання проблем індустріалізації.

2. Передумови інтеграції:

- близькість рівнів економічного розвитку і ступеня ринкової зрілості країн, що інтегруються. За рідкісним винятком (НАФТА)

міждержавна інтеграція розвивається або між промислово розвинутими, або між країнами, що розвиваються;

- географічна близькість країн, що інтегруються, наявність у більшості випадків загального кордону й історично сформованих економічних зв'язків;

- спільність економічних і інших проблем, що постають перед країнами в області розвитку, фінансування, регулювання економіки, політичного співробітництва і т. д. Економічна інтеграція покликана вирішити набір конкретних проблем, що реально постають перед країнами, що інтегруються;

- «ефект доміно», після того, як більшість країн того чи іншого регіону стали членами інтеграційного об'єднання, інші країни, що залишаються за його межами, зазнають деяких труднощів, пов'язаних з переорієнтацією економічних зв'язків країн, що входять в угруповання, одна на одну. Це нерідко приводить навіть до скорочення торгівлі країн, що залишаються за межами інтеграції. У результаті вони також змушені вступити в інтеграційне об'єднання [5].

Отже, міжнародна інтеграція - це об'єктивний процес зближення країн світу та їхніх суб'єктів у всіх сферах людського життя на основі спільності загальнолюдських інтересів. Міжнародна інтеграція включає міжнародну економічну, політичну, культурну інтеграцію.

Інформаційні джерела:

1. Babko N. Current trends in branding development. *The II International Science Conference on Science and practical Technologies*, 2021. Pp. 194-197.

2. Мандич О.В. Інтеграційні механізми розвитку підприємництва в умовах невизначеності. *Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва: Збірник матеріалів Всеукр. науково-практ. конференції, присвяченої 165-річчю заснування університету та 70-річчю створення економічного факультету / за заг. ред. Ю. Губені, О. Лисюк, Б. Шувары, В. Крупи, Н. Маркович, Г. Батюк.* - Львів: ЛНУП, 2022. С. 244-245

3. Романюк І.А. Формування політики товаророзподілу в інтегрованих структурах. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*, 2019. № 4, С. 83-87.

4. Наголюк О. Є. Тенденції розвитку бізнес-аналітичних процесів. *Український журнал прикладної економіки*, 2020. Т.5. № 1. С.304-311.

5. Ефективна Економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5837>

ПРИЧИНИ МІГРАЦІЇ ВИХІДЦІВ БЛИЗЬКОГО СХОДУ ДО НІМЕЧЧИНИ

Ларіна В.Р., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. **І.Ю. Чарських**
Донецький національний університет ім. Василя Стуса

Масштабність міграційних потоків перетворила неконтрольовану міграцію в одну з глобальних суспільних проблем і змусила всі країни розглядати її як кризове явище. Однією з відмінних рис сьогоденної кризи є злиття декількох міграційних потоків – легально та нелегальної, економічної міграції та біженців в один потужний потік.

До причин виникнення міграційної кризи можна віднести: відсутність у великій кількості громадян Близького Сходу можливості працевлаштування на батьківщині; нестабільна економічна ситуація; значне зубожіння та високий ризик померти від голоду на батьківщині; бажання отримати гідну освіту; соціальна несправедливість; природні катаклізми, що загрожують здоров'ю та життю людей – усе це – з одного боку, та висока ймовірність опинитися в епіцентрі воєнних подій; неготовність та неузгодженість дій країн ЄС як реципієнтів міжнародних мігрантів [1].

Люди з Близького Сходу приїжджали до Європи з кінця XIX ст. у пошуках освіти, роботи або захисту від політичних переслідувань. Їх кількість особливо зросла під час трудової міграції 1960-х років, коли цілеспрямовано вербували турків, марокканців і тунісців. Проте в останні роки та десятиліття з Близького Сходу тікали від гноблення та війни, адже там постійно відбувалися нові збройні заворушення, внаслідок чого серед постраждалих були десятки й сотні тисяч людей, в основному мирне населення. Це є свідченням того, що мешканці південно-східних по відношенню до Європи територій вирішують долати значну відстань не від хорошого життя, а навпаки – з великим бажанням зберегти життя собі і своїм близьким. Основним дестабілізуючим чинником стали широкомасштабні збройні конфлікти в Сирії, Лівані, Ємені, Іраку.

З 2015 року мігранти з Сирії становили близько половини всіх біженців, які шукають притулок в Німеччині. Потім до них приєдналися вихідці з Лівії, що ще більше загострило кризу. Установлення контролю «Ісламської держави» над суттєвою територією змусило її мешканців шукати нові безпечні місця для проживання.

Іншим важливим фактором стало накопичення критичної маси біженців, оскільки тут вже влаштувалися їх родичі. Адже переїзд до членів сімейного клану чи просто знайомих значно полегшує психологічну сторону переїзду та спрощує економічну нестабільність новоприбульців. Люди з міграційним минулим доволі часто пропонують новоприбулим захист і допомогу, тим самим зменшуючи перешкоди для міграції. Це сприяє накопиченню певних етнічних груп в окремих регіонах. Наприклад, у старих федеральних землях, включаючи Берлін, люди турецького походження становлять найбільшу групу населення з мусульманських країн (49,3%), тоді як у нових федеральних землях вони становлять лише близько 9% [2]. Тут чітко простежується міграційна історія людей з Туреччини, яка сформована тодішньою угодою про наймання між цією державою та ФРН.

Важливим аспектом міграції стало погіршення демографічної ситуації, виражене в істотному збільшенні чисельності населення країн Близького Сходу. Із середини ХХ ст. в арабських країнах Азії відбулися значні трансформації структури населення – кількість населення регіону зросла з 31,1 (1990 р.) до 153,1 млн. чол. (2015 р.) Основною передумовою цього став процес демографічного переходу, викликаний істотним зниженням рівня смертності населення – за період з 1990 по 2015 р. У цей час показники народжуваності залишалися на колишньому високому рівні. Пітома вага плануючих емігрувати серед жителів Близького Сходу у віці від 16 до 27 років збільшилася з 13 % у 1990 р. до 57 % у 2014 р. (напередодні революційних подій) та 86 % у 2017 р. [2].

Факт зростання цього показника вказує на незадоволеність молодих людей своїм життям та його перспективами у країнах народження. Оскільки економіка країн Близького Сходу виявилася неготовою повністю забезпечувати громадян, це вилилося в масштабне безробіття і колосальне зростання бідності населення та, як наслідок, вимушену міграцію.

Причинами міграції до ЄС біженці з Лівану називають високу вартість життя як фактор, який впливає на те, залишитися чи виїхати. Біженці з Єгипту кажуть, що стає все важче платити за оренду, керувати високим рівнем боргів і задовольняти свої основні потреби. У Йорданії – нездатність забезпечити свою сім'ю була найпоширенішою причиною виїхати. Також називали проблемою відсутність можливостей для існування або доступу до офіційного ринку праці [3].

Інформаційні джерела:

1. Пак Н. Неконтрольована міграція як загроза безпеці країн Європейського Союзу. *Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка*. 2016. № 44–45. С. 30–32.
2. Pfündel K., Stichs A., Halle N. Menschen mit Migrationshintergrund aus muslimisch geprägten Ländern: Analysen auf Basis des Mikrozensus 2018. 2020. URL: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/68900>.
3. Seven factors behind movement of Syrian refugees to Europe. URL: <https://www.unhcr.org/news/briefing/2015/9/560523f26/seven-factors-behind-movement-syrian-refugees-europe.html>.

УДК 657.631.6

М&А КОМПАНІЙ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ

Лахно К.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд.екон. наук, доц. **М.О. Нежива**
Державний торговельно-економічний університет

Зростання глобалізації та посилення конкуренції між підприємствами є тенденцією останніх років не лише у світовій, а й у національній економіці. Боротьба за конкурентні переваги, інтеграція компаній з різних сегментів економіки, створення міжнародних компаній знаходять своє відображення в процесах злиттів і поглинань [1]. Слід зазначити, що останнім часом злиття та поглинання компаній стали однією з найбільш широко використовуваних стратегій організаційної реструктуризації великих гравців ринку з метою підвищення привабливості інвестицій та збільшення вартості бізнесу.

З економічної точки зору стратегія злиття та поглинання виступає як інструмент для забезпечення конкурентних переваг об'єднаної компанії за рахунок укрупнення її капіталу та більш ефективного та раціонального використання її можливостей на ринку. Існує кілька цільових установок, що характеризують у тій чи іншій комбінації економічну доцільність проведення операцій злиття та поглинання: операційні, фінансові, інвестиційні, стратегічні та інші [2].

В угодах М&А необхідно розрізняти сторону, що купує (buy-side) та сторону, що продає (sell-side). Діяльність злиття та поглинання, очевидно, має довгострокові та серйозніші наслідки для компанії-покупця або домінуючого суб'єкта господарювання у злитті, ніж для цільової компанії у поглинанні фірми, яка входить до складу злиття [1]. Для цільової компанії транзакція злиття та поглинання дає їй

акціонерам можливість отримати готівку зі значною премією, особливо якщо операція полягає в угоді з готівкою. Якщо покупець платить частково готівкою, а частково власними акціями, акціонери цільової компанії отримують частку в покупці, а отже, мають особистий інтерес у її довгостроковому успіху. Для покупця вплив угоди M&A залежить від розміру угоди відносно розміру компанії. Чим більша потенційна мета, тим більший ризик для покупця. Компанія може витримати невдачу невеликого придбання, але невдача великої покупки може серйозно поставити під загрозу її довгостроковий успіх.

На наш погляд, сторона, що купує повинна не тільки оцінити синергетичний ефект і на етапі планування, задуматися, як проходитиме інтеграція, а важливо зрозуміти, яка ймовірність досягнення синергетичного ефекту. Ми вважаємо, що синергетичний ефект досягається коли відбувається ефективна інтеграція, а ефективна інтеграція досягається, якщо стейкхолдерські ризики в угодах M&A мінімізуються.

Для ефективного завершення стадії інтеграції компаній, що об'єднуються необхідно сформувати спеціальну групу з найбільш кваліфікованих співробітників компаній, що об'єднуються, основними функціями якої будуть формування нової загальної корпоративної культури, використання досвіду компаній, що об'єднуються в різних напрямках ведення бізнесу, і на підставі цього досвіду складання плану середньострокового і довгострокового розвитку об'єданого підприємства [2]. Дана суб'єктивність не завжди сприяє ефективному завершенню угоди і подальшої інтеграції активів компаній. Більш того, часто суб'єктивність прийняття рішення в угодах злиття та поглинання компаній призводить до фінансових і кадрових втрат, внаслідок недостатньо продуманих дій.

Таким чином, злиття та поглинання є актуальною, широко поширеною у світовій практиці тенденцією консолідації активів та концентрації виробничої діяльності компаній. Подібна консолідація відбувається з різних підстав: або на добровільній основі, з урахуванням інтересів зацікавлених в об'єднанні сторін, або у ворожій формі, яка зумовлена жорсткістю режиму конкуренції. Тип злиття та поглинання залежить від ситуації на ринку, стратегії компаній та їх ресурсного потенціалу, а також від цільових установок подібних трансформацій. Для зниження стейкхолдерського ризику сторона, що купує повинна проводити: детальний аналіз стейкхолдерів та ризиків інтеграції, пов'язаних зі стейкхолдерами, особливо при транскордонних угодах; оцифрування ймовірності досягнення синергетичного ефекту.

Інформаційні джерела:

1. Фейто-Руїс І., Фернандес А. І., Менендес-Рекехо С. Оцінка злиттів і поглинань: вибір готівки як методу оплати. *Іспанський журнал фінансів і бухгалтерського обліку*. 2015. Вип. 1. С. 326-351.

2. Верхоглядова Н. І. Методичний підхід до визначення синергетичних ефектів інтеграційних угод. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 1. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/1002>

УДК 314/316:37:004

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ТА ОСВІТИ

Макарова А.М., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Т.В. Андросова**

Державний біотехнологічний університет

Для сучасного суспільства отримання нових знань, освоєння нових технологій, методів управління суспільними та науковими процесами набуває важливого значення. Будь-який вид діяльності повинен проходити певні етапи, які безпосередньо пов'язані зі збиранням інформації, її аналізом, вибором пріоритетних завдань, знаходженням оптимальних варіантів розв'язання цих завдань, формуванням підходів до здійснення задуманих цілей [1].

Процес інформатизації нерозривно пов'язаний зі статусом сьогодишнього суспільства, а саме зі статусом інформаційного суспільства, в якому панує інформація, її якість, свобода, гласність та доступність. Інформатизація – це масштабний процес, що стосується всіх сфер суспільного життя, спрямований на задоволення потреб людей в інформації, а також на побудову потужної телекомунікаційної інфраструктури. Процес інформатизації освіти включає систему заходів, представлену на рисунку 1. Процес інформатизації освіти має відображення не тільки як застосування в школах, університетах та інших навчальних закладах новітніх інформаційних технологій, а й удосконалення системи організації навчальної діяльності шляхом трансформації методів та форм піднесення інформації з метою пробудження у них, хто навчається інтересу до отримання нових знань, розвитку у них творчої активності. Безперечно, насамперед необхідним є створення інформаційно-технологічного середовища з використанням новітніх проекторів, екранів, комп'ютерів та іншої техніки, що дозволяє розкрити інформацію через презентації, конференції, семінари. Але зараз ситуація склалася таким чином, що молоде покоління все більше цікавить

використання інформаційних технологій як розваг, а не з метою навчання та отримання нових знань. Для того щоб розвинути в учнів інтерес використовувати інформаційні технології в наукових цілях повинен бути компетентний вчитель, викладач, який здатний навчити це покоління жити у віки та інформаційних технологій і дати основу володіння цими технологіями. Тобто процес інформатизації освіти неможливий без участі грамотного та кваліфікованого фахівця, що глибоко знає процеси, що відбуваються в освіті, вміє використовувати ІТ у своїй професійній діяльності, що володіє грамотністю, ерудицією тощо.

Рисунок 1 – Заходи, що формують процес інформатизації суспільства і освіти (розроблено на основі [2,3])

Інформаційні джерела:

1. Зверева, Ю. С. Інформатизація освіти. *Молодий вчений*. 2016. № 6.3 (110.3). С. 23-26. URL: <https://moluch.ru/archive/110/27234/>
2. Кулініч О.А., Федосеева Г.О. Вплив диджиталізації на розвиток підприємництва. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність*: Міжнар. наук.-практ. конф. 18.05.2021р. ХДУХТ. Харків. 2021. Ч. 1. С. 154-156
3. Кулініч О.А., Зарецька Л.М. Інтерактивні технології як засіб інтенсифікації процесу навчання. *Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Сучасна парадигма вищої освіти*. XIII Всеукр. наук.-метод. конф. (30.09.2016р.) ХДУХТ. Харків. 2016. С.64-66

ДЕТЕРМІНАНТИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ПЕРЕВАГИ СЦЕНАРІЇВ ПРИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДО МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ

Мандич О.В., д-р екон. наук, проф.
Державний біотехнологічний університет

Сучасний етап розвитку бізнесу у вітчизняній економічній системі вимагає від всіх суб'єктів ринкових відносин пошуку новітніх шляхів виходу з кризової ситуації. Перш за все, слід розуміти, що виникнення кризової ситуації спричинено як факторами об'єктивного характеру, так і суб'єктивного. В такому стані економічні системи більшою мірою для забезпечення можливості стабілізації можуть використовувати окремі моделі та стратегії розвитку. Однак використання механізмів та інструментарію стратегічного управління є більш довгостроковим рішенням, що може створити окремі незаплановані зміни при плануванні чи прогнозуванні стратегічного розвитку компанії [1, 2].

Особливості використання сценарного підходу при генеруванні та імплементації фінансових стратегій є більш вдалим з точки зору практичного застосування. Розуміння відмінностей між етапами генерування, імплементації та реалізації стратегій в компанії спричинено особливостями окремих складових та компонентів сценарного підходу. Теоретично використання такого методу в економічному моделюванні вимагає використання сучасного інструментарію та сучасних методик (теорія ігор, векторне моделювання, алгоритмізація тощо). Однак прикладне використання в компаніях може будуватись у форматі створення відповідної архітектури для кожного окремого сценарію. При чому необхідним є посилення ролі стратегічного управління при провадженні виробничо-комерційної діяльності та дотримання принципів побудови алгоритмів у відповідних основних та допоміжних системах. Виокремлення фінансової стратегії в загальному стратегічному управлінні компанії в даній моделі не буде результативним і, в першу чергу, порушуватиме принципи комплексності та системності [3]. При довгостроковому прогнозуванні, звичайно, перерозподіл та функціональне навантаження є необхідним. Однак при залученні короткострокового моделювання не є можливим швидкими темпами вносити відповідні зміни до кожного блоку та перерозподіляти функціонал в системі. Крім того, створення взаємодії між окремими структурними компонентами вимагає не лише швидкої реакції кожної компоненти, а й можливості швидких змін.

Окреслені детермінанти повною мірою мають вплив на формування фінансових механізмів та систем стратегічного розвитку бізнес суб'єктів, загалом [4]. Особливої актуальності метод використання сценаріїв при короткостроковому прогнозуванні набуватиме при залученні векторів зовнішньоекономічної діяльності чи у разі долучення до міжнародних фінансових систем. Варто, відзначити, що при використанні даного сценарного підходу в системі стратегічного управління компанії однією з переваг використання є можливість створення одночасно кількох проектів для залучення інвестиційних джерел від міжнародних фінансових компаній. Окреслені можливості швидкого реагування за завчасно створеним сценаріями підвищує компоненту «надійності» повної реалізації проекту при створенні інвестиційних портфелів.

Інформаційні джерела:

1. Ставерська Т.О., Сідорова Т.О. Фінансове прогнозування і планування прибутку торговельних підприємств : монографія. – Харків, Вид-ць Іванченко І. С., 2015.

2. Staverska T., Kashchena N., Zhyliakova O. Financial diagnostics as instrument for promoting sustainable development of the enterprise in a crisis conditions *Professional competency of modern specialist: means of formation, development and improvement: monograph.* Warsaw: BMT Eridia Sp .z o.o., 2018. P. 383-398.

3. Малій О.Г. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в Україні. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*, 2018. Вип.193. С. 247-256.

4. Фінансові механізми антикризового управління: сучасні реалії та стратегічні орієнтири: колективна монографія / За заг. ред. А.С. Крутової – Х.: Видавець Іванченко І.С., 2018. – С.5-20.

УДК 339.137

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Мантула Л.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.В. Бестужева**
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

Якщо раніше можна було цілком стверджувати, що у сучасних умовах одним із основних пріоритетів інтересів України є створення конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої, ринкової економіки, яка б успішно інтегрувалась у європейський політичний, економічний та правовий простір, то на сьогоднішній день, на жаль, така позиція не

є коректною та правдивою, адже сьогодні всі знають, що основним пріоритетом для України є адаптація усіх сфера під умови війни, прагнення до довоєнного стану усіх показників, створення умов для виживання економіки та розробка планів щодо відновлення країни після завершення воєнного стану.

Незважаючи на тяжкий економічний стан, задля забезпечення більш-менш стійкого розвитку української економіки залишається необхідною розробка і втілення стратегії, яка буде спрямована на повернення рівня міжнародної конкурентоспроможності та її подальший ріст.

Метою тез є аналіз сучасного стану конкурентоспроможності України та можливих способів підтримки її позицій у світовому економічному просторі.

Міжнародна конкурентоспроможність є однією із найактуальніших тем, адже проблемами дослідження конкурентоспроможності займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Паламарчук О. М. [1], Кошуба О. М [2] та інші. Проте, незважаючи на численні досягнення в теорії та практиці, дослідження конкурентоспроможності країни зараз є цілком актуальним та потребує аналізу саме у сучасних умовах.

Якщо провести аналіз по основним факторам міжнародної конкурентоспроможності країни, то можна зазначити, що на сьогоднішній день техніко-технологічні фактори характеризуються низьким техніко-технологічним рівнем виробництва, адже 30% підприємств повністю припинили свою роботу, а 45% скоротили виробництво.

Інноваційно-інвестиційні фактори характеризуються інноваційною та інвестиційною пасивністю підприємств, адже вони зараз націлені на виживання в умовах війни.

Фактори пов'язані з наукою та освітою показують низьку конкурентоспроможність освітньої системи, відсутність належної державної підтримки вузів, недофінансування університетів, адже всі вже знають про проект бюджету на 2023 рік, у якому майже половина всіх витрат буде спрямована на сектор безпеки та оборони і порівняно з проектом бюджету на 2022 рік витрати на безпеку та оборону зростуть більш ніж у 4 рази.

Щодо системних факторів, то на жаль, можна підкреслити низьку ефективність методів держрегулювання, суперечливість законодавчої бази, в тому числі у сфері оподаткування, відсутність вагомий підтримки бізнесу під час воєнного стану, та наявність необґрунтованих претензій до підприємств зі сторони Держорганів.

На сьогоднішній день говорити про загальні способи підтримки конкурентоспроможності країни у світовому економічному просторі по типу виявлення та усунення бар'єрів для розвитку бізнесу і приватних інвестицій, стимулювання міжнародного підприємництва, покращення інвестиційного клімату насправді не має сенсу, адже потрібно виділити та спрогнозувати саме конкретні кроки та заходи.

І перш за все найбільш привабливим бізнесом буде виробництво. Адже через падіння зарплат в Україні виробляти продукцію тут і постачати її по всьому світу буде дуже вигідно. Важливо розуміти, що нам треба відходити від сировинної моделі економіки, бо саме промислове виробництво переробленої с/г продукції – це майбутній тренд. І це великий шанс для України відновити свої довоєнні позиції.

Інформаційні джерела:

1. Паламарчук О. М. Міжнародна конкурентоспроможність України: оцінка проблем та шляхи покращення конкурентних позицій. Економічний вісник університету. - 2013. - Вип. 20(1). - С. 111-115.
2. Кошуба О. М. Підприємство в Україні: проблеми і перспективу розвитку. Економіка та держава. 2017. № 6. С. 103–106.
3. Аналіз розвитку економіки України в умовах воєнного стану від Василя Хмельницького [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://inlnk.ru/57XB25>.
4. Business news from Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://inlnk.ru/9PVJ2w>

УДК 330.1

СВІТОВИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Пархоменко Д.В., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Калита**
Державний торговельно-економічний університет

Фінансовий моніторинг є важливою та дієвою формою державного фінансового контролю з метою запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму [1].

Зарубіжний досвід організації нормативно – правової бази щодо фінансового моніторингу свідчить про те, що найбільш високий рівень організації фінансового моніторингу та найжорсткіші умови покарання щодо порушення закону у сфері легалізації доходів у США.

Кожна країна світу має свою систему державного фінансового моніторингу. У США діє Кримінальна відповідальність за легалізацію незаконних активів, у тому числі із необережністю може складати штраф у розмірі до 1 млн. дол. США, позбавлення волі до 20 років, і навіть конфіскація майна. Контролюючими органами є Федеральне казначейство США, Комітет з валютного контролю, Рада керуючих Федеральної резервної системи США. Підрозділом фінансової розвідки є структурний підрозділ Міністерства фінансів США Управління по протидії фінансовим злочинам. Недоліком даної системи є 60 % повідомлень від суб'єктів фінансового моніторингу у паперовому вигляді.

Для Франції характерною є адміністративна модель фінансового моніторингу, що визначається континентальною консервативністю та більш ліберальним характером. Спеціальним підрозділом фінансової розвідки у Франції є TRACFIN, який підпорядковується Міністерству економіки та фінансів, і Міністерству бюджету й має засекречену діяльність. Ключовим недоліком є те, що не має законодавчо закріплених вимог щодо надання інформації про закріплених вимог щодо надання інформації про фінансові операції, якщо їх сума перевищує певну граничну межу [2].

В Італії фінансовий моніторинг покладено на Ufficio Italiano Combi UIC (SAR), що підпорядковується Національному банку Італії [3]. Протягом останніх 10 років чисельність підозрілих операцій зросла в Італії майже в 10 разів. Найбільшу кількість повідомлень в Італії надають банки. Для забезпечення максимально ефективного фінансового моніторингу та зменшення бюрократизації в Італії застосовується автоматизована система спостереження. UIC (SAR) вимагає від банків та фінансових установ подавати групу фінансових та нефінансових показників про господарські операції клієнтів для виявлення аномальних (підозрілих) операцій та угод. Недоліки є в системі збору інформації.

Таким чином, проаналізувавши державний фінансовий моніторинг різних країн світу можна дійти того, що серед більшості країн світу найбільш поширеними методами та засобами боротьби з відмиванням « брудних » коштів та протидії фінансового тероризму є: кримінально – правові санкції, позбавлення права займати певні посади та моніторинг фінансових операцій.

Узагальнивши аналізовані моделі, можна зробити висновок, що процес вибору засобів регулювання фінансового моніторингу не є швидким, а залежить від чисельності фінансових установ, що функціонують, обсягами фінансових операцій, валютними та

фінансовими режимами, а також від структури фінансової системи та інших факторів. Слід мати на увазі, що більшість визначених особливостей використання світового досвіду фінансового моніторингу в Україні мають перспективу реалізації, за рахунок інформаційного та законодавчого забезпечення.

Інформаційні джерела:

1. Фінансовий моніторинг : електрон.-мультимедійний навч. посібник / Н.М. Внукова, Ж.О. Андрійченко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017.

2. Офіційний сайт TRACFIN [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economie.gouv.fr/tracfin> – Заголовок з екрану.

3. Офіційний сайт UIC [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uif.bancaditalia.it>. – Заголовок з екрану.

УДК 621.9:681.3

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ ЕКСПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Пучок М.С., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук **Л.Л. Белянко**
Державний торговельно-економічний університет

Експорт – це важлива складова економіки кожної країни. Для України, особливо сьогодні, коли на території нашої держави ведуться активні бойові дії від 24 лютого, це можливість залучити додаткові кошти на розвиток підприємництва та в цілому допомогти економіці країни.

Українська інфраструктура вже сім місяців існує в умовах часткової окупації та постійних обстрілів ворога. Порти заблоковані, залізничний транспорт працює нестабільно. Саме тому обсяги експорту значно скоротилися за непростий для всіх час. Розглядаючи сільське господарство – у 2021 році українські аграрії експортували соняшникової олії та зерна на 18,6 млрд дол., після початку війни для аграріїв залишилося лише невелике вікно – 20 тис. тонн на добу, які можна експортувати залізницею. За оцінками консалтингової компанії Varva Invest, у сховищах на продаж залишається близько 25 млн тонн пшениці та кукурудзи. Якщо припустити, що ці обсяги вціліли, то залізницею їх можна вивезти за три роки [1].

Що стосується металургії, то у 2021 році чорні метали посіли друге місце за обсягами експортних надходжень в Україну, сума перевищила 14 млрд дол. Зараз підприємства найбільших експортерів,

які розташовані на сході України довелося законсервувати, через активні бойові дії, а інша частина - суттєво скоротила виробництво [1].

Саме через критичне скорочення експорту держава запустила доступне фінансування для експортерів. Першим експортером, який отримав беззаставний кредит на виконання експортного контракту, став підприємець із Запоріжжя. Кредит видав АТ «Ощадбанк», застрахувавши договір позики в Експортно-кредитному агентстві України [2].

Метою експортно-кредитного агентства (ЕКА) є підтримка і стимулювання масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження. Установа захищає українських експортерів від ризику неплатежів та фінансових втрат, пов'язаних з виконанням контрактів ЗЕД, а також надає широкий спектр послуг, що дозволяють посилити кредитну політику українських експортерів та ефективно управляти своїми фінансовими потоками [3].

Українські банки-партнери Експортно-кредитного агентства готові надати кредити на фінансування експортного контракту під заставу договору страхування ЕКА [3].

Саме програма доступного фінансування для експортерів під час війни «Кредити на виконання зовнішньоекономічних договорів за спрощеною процедурою» допоможе українським виробникам вийти на нові ринки й стати конкурентними. Адже відновлення українського експорту - це сильна конкурентоздатна економіка та притік до держави валютної виручки, що гарантує макроекономічну стабільність і пришвидшує нашу перемогу над агресором [4].

Для того, щоб отримати кредит зі спрощеними вимогами до застави на виконання ЗЕД за спрощеною процедурою експортер, який потребує фінансування на виконання зовнішньоекономічного договору, звертається до банку за позикою та надає відповідний пакет документів. Якщо ж банк ухвалює рішення видати кредит, то ЕКА автоматично страхує позику [4].

Сьогодні таким чином фінансову підтримку експортоорієнтованому бізнесу надають «Ощадбанк», «Укргазбанк» та «Укресімбанк» [5].

Станом на 30 вересня 2022 року вже профінансовано страхування 24 кредитних контрактів на 70 млн грн, що дало можливість здійснити експорт на 323,5 млн грн. [5].

Дана програма передбачає [5]:

- страхування кредитів під експортні контракти в національній або іноземній валюті на суму до 20 млн грн терміном до 1 року;
- видачу кредиту на умовах держпрограми «Доступні кредити 5-7-9»;
- використання кредиту виключно на виконання договору зовнішньоекономічної діяльності.

Основним джерелом погашення кредиту є виручка за ЗЕД, що фінансується у рамках програми, додатковим – виручка від фінансово-господарської діяльності [4].

Що стосується вимог позичальника, то він обов'язково повинен відповідати таким вимогам: [4]

- бути українським експортером;
- термін реєстрації як суб'єкта господарювання перевищує 12 місяців;
- має досвід зовнішньоекономічної діяльності, тобто має наявні надходження валютної виручки за останні 12 місяців;
- клас відповідно до вимог Постанови НБУ № 351: позичальника-юридичної особи – не гірший, ніж «б», позичальника-фізичної особи підприємця – не гірший, ніж «2»;
- допустимою є приналежність позичальника до групи пов'язаних осіб, осіб під спільним контролем, клас групи під спільним контролем – не гірше, ніж «б», за умови дотримання всіх інших вимог;
- протермінована заборгованість позичальника та членів ГПК перед банком-страхувальником за наявними зобов'язаннями протягом останніх 12 місяців понад 30 днів має бути відсутня;
- відсутня інформація щодо порушенням позичальником законодавства або умов отримання державної підтримки.

Отже, основним завданням міністерства України під час війни є перезапуск економіки, то завдяки залученню за експортним кредитом кошти дадуть компанії можливість підвищити обсяги виготовлення продукції та розширити ринки її збуту за кордоном.

Інформаційні джерела:

1. Як Україна торгує в умовах війни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/25/684674/>
2. Доступне фінансування для експортерів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://business.dii.gov.ua/cases/eksport/derzava-zapustila-dostupne-finansuvanna-dla-eksporteriv-pid-cas-voennogo-stanu-vidano-persij-kredit>
3. Експортно-кредитне агентство. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://export.gov.ua/41-eksportno-kreditne_agentstvo
4. Державна підтримка: Кредитна програма для експортерів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://export.gov.ua/financing_of_exporters
5. Мінекономіки закликає банки підтримати український експорт через механізми ЕКА. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gmk.center.ua/news/minekonomiki-zaklikaie-banki-pidtrirati-ukrainskij-eksport-cherez-mehanizmi-eka/>

ОЦІНКА ОБСЯГІВ ТА ТОВАРНОЇ СТРУКТУРИ ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ УКРАЇНИ

Різван Р.І., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – доц. **О.Д. Тімченко**
Державний біотехнологічний університет

У 2021 році експорт товарів та послуг становив 79724,3 млн. дол. США, або 134,3% порівняно із 2020 роком, імпорт 80400,7 млн. дол., або 133,9%. Негативне сальдо склало 676,4 млн. дол., що продовжує тенденцію 2020 року – мінус 677,8 млн дол. (табл. 1).

*Таблиця 1 - Зовнішньоторговельний баланс України
у 2021 році, млн. дол. США [1]*

	Експорт		Імпорт		Сальдо	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Усього (товари і послуги)	59367,9	79724,3	60045,7	80400,7	-677,8	-676,4
у т.ч. країни ЄС	20790,6	30335,7	25530,0	32170,3	-4739,4	-1834,6
Товари	49191,8	68089,3	54336,1	72816,8	-5144,3	-4727,5
у т.ч. країни ЄС	17938,1	26794,7	23125,5	28946,1	-5187,4	-2151,4
Послуги	11521,2	13156,5	5712,5	7593,4	5808,7	5563,1
у т.ч. країни ЄС	3825,4	4494,2	2407,4	3232,8	1418,0	1261,4

За даними Держкомстату проаналізуємо товарну структуру зовнішньої торгівлі України за 2021 рік [1].

Найбільшу питому вагу у структурі експорту України за 2021 рік займають такі групи товарів, як недорогоцінні метали та вироби з них (23,5%), продукти рослинного походження (22,8%), машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (7,7%), мінеральні продукти (12,4%), жири та олії тваринного або рослинного походження (10,3%), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (4,1%). Перераховані групи товарів займають більше 80% у структурі експорту України.

Щодо структури імпорту товарів, то тут найбільшу питому вагу мають такі групи товарів, як мінеральні продукти (20,5%), машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (19,5%), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (13,4%), недорогоцінні метали та вироби з них (6,0%), засоби наземного транспорту, летальні апарати, плавучі засоби (10,4%). Перераховані групи товарів займають у структурі імпорту України майже 70%.

Визначивши товарну структуру експорту та імпорту товарів, необхідно проаналізувати обсяги експорту-імпорту товарів за регіонами України за 2021 рік [1].

Найбільший обсяг експорту в Україні здійснили місто Київ (22,5%), Дніпропетровська (17,9%), Донецька (10,3%), Запорізька (7,0%) та Миколаївська (5,1%) області. Найменший обсяг товарів за цей період експортували Чернівецька (0,3%) та Луганська (0,2%) області.

Найбільший обсяг імпорту в Україні за 2021 рік здійснили місто Київ (42,6%) а також Дніпропетровська (8,1%), Київська (7,7%), Львівська (6,5%), Харківська (3,3%) області. Найменший обсяг товарів імпортували Луганська, Херсонська, Кіровоградська (0,4%) та Чернівецька (0,3%) області.

Проаналізувавши обсяги експорту-імпорту товарів за регіонами України за 2021 рік, можемо зазначити, що найбільший обсяг експортно-імпортних операцій в Україні здійснюють одні і ті ж області протягом декількох років. Тобто ми спостерігаємо проблему у тому, що певні області постійно розвиваються, а останні залишаються недостатньо розвиненими економічно, особливо у сфері міжнародної торгівлі.

Зараз, коли економіка України знаходиться у стані війни, успіх при реалізації експортного потенціалу може бути досягнутий лише при орієнтації галузевих комплексів і підприємств на випуск тих видів конкурентоспроможної продукції, особливо високих технологій і послуг, що зможуть знайти свої «ніші» на зовнішніх ринках, а також від зовнішньої політики держави та її економічних партнерів.

Отже, актуалізація зовнішньоекономічної діяльності – це ще один з етапів формування міцної та привабливої вітчизняної економіки. І, враховуючи результати проведених досліджень, можна дійти висновку, що існують підстави вважати, що українська економіка має шанси прийти до загальноекономічної цілі: відповідність всім вимогам сучасної світової ринкової економіки.

Інформаційні джерела:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ

Руцишин Н.М., д-р екон. наук, проф.
Маланюк І.Р., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Львівський торговельно-економічний університет

Поширення пандемії COVID-19, а на сьогоднішній день й агресії росії проти України суттєво вплинули на національний споживчий ринок. До однієї з найбільш постраждалих галузей національної економіки відносять харчову промисловість, оскільки через військові дії знищено значні посіви зернових культур, зруйновано чи малу кількість підприємств, які виробляли продукти харчування, що спричинить промислову кризу не лише в Україні, але і в країнах світу, оскільки наша держава є експортером олії, зернових культур, овочів, фруктів та ін.

Харчова промисловість дає гарантії щодо продовольчої безпеки держави, а також регулює її експортний потенціал, а вкладання інвестицій в дану галузь промисловості надає поштовх для розширення та удосконалення виробничих можливостей на основі фондів, при цьому покращуючи та забезпечуючи необхідні співвідношення щодо зростання технічного рівня виробництва і покращення для розміщення діючих підприємств.

Посилаючись на дані Державної служби статистики України найбільше інвестицій від країн ЄС надходить в сектор виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів. Детальна об'єктна структура прямих іноземних інвестицій в даний сектор наступна: найбільша частка інвестицій домінує у виробництві напоїв, какао, цукру, чаю і кави, прянощів та приправ, готової їжі та страв; у виробництво олії та тваринних жирів; молочних продуктів; перероблення та консервування плодів і овочів; тютюнових виробів; хліба, хлібобулочних і борошняних виробів; виробництво продуктів крохмалю та крохмальних продуктів; м'яса та м'ясних продуктів [1].

Капітальні інвестиції в розрізі окремих виробництв харчової промисловості в Україні за 2019-2021 рр. наведена в табл. 1. Із даних табл. 1, спостерігаємо, що загальна сума капітальних інвестицій у харчову промисловість у 2021 р. зменшились на 21192,9 млн грн порівнюючи з 2019 р. Такі зміни відбулись за рахунок зменшення капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів у 2021 р. на 10607,4 млн грн порівнюючи з 2019 р.

Таблиця 1 – Капітальні інвестиції в розрізі окремих виробництв харчової промисловості в Україні за 2019-2021 рр., млн грн

Окремі виробництва харчової промисловості	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення, 2021/2019 рр.
Рибне господарство	25,4	27,2	47,3	1,8
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, в тому числі :	31888,5	20532,5	21281,1	-10607,4
- виробництво харчових продуктів	27074,3	16366,8	15755,6	-11318,7
- виробництво напоїв	4026,7	3346,9	3884,9	-141,7
- виробництво тютюнових виробів	787,5	818,8	1640,6	853,0
Всього	63802,4	41092,2	42609,5	-21192,9

*Табл. 1. складена на основі [2]

Поряд з тим, відбулись збільшення капітальних інвестицій у рибне господарство на 1,8 млн грн та у виробництво тютюнових виробів на 853,0 млн грн за досліджуваний період.

Отже, спостерігається погіршення стану інвестицій у харчову промисловість України. Негативна тенденція щодо скорочення інвестицій у харчову промисловість почала найбільш проявлятися у період 2019-2022 рр. На погіршення стану інвестицій вплинула пандемія COVID-19 та війна росії проти України. Для того, щоб покращити стан інвестицій у харчову промисловість, державі слід надавати підтримку підприємствам з виробництва харчових продуктів, зокрема гарантувати заходи безпеки інвесторами, які готові підтримувати економіку України.

Інформаційні джерела:

1. Новийтенко І. В., Слободян Н. Я., Малиновський В. В. Перспективи розвитку харчової промисловості України. *Економіка та управління підприємствами*. 2016. № 11. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/97.pdf>.

2. Сайт Державної служби статистики України. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за видами економічної діяльності. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

ІННОВАЦІЙНІ СИСТЕМИ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Синицька Д.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук., доц. **І.Я. Іпполітова**

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

На сьогоднішній день, все більше уваги приділяється питанням про те, чому, як і де генеруються технологічні інновації, а потім успішно поширюються та розвиваються. В академічному середовищі є дві окремі, але тісно пов'язані групи літератури про джерела та природу нових технологій. Перша група зосереджена на подібності та відмінності в організації інноваційної діяльності на національному рівні, тоді як друга група зосереджена на ролі глобалізації у формуванні технологічних змін.

Підхід до «систем інновацій» розвивався та еволюціонував з моменту його першої появи у формі досліджень «національних систем інновацій», представлених К. Фріменом, Б. Лундваллом і Р. Нельсоном. К. Фрімен був одним із перших, хто використав цю концепцію, щоб допомогти описати та інтерпретувати результати діяльності Японії у післявоєнний період. Він визначив низку життєво важливих і відмінних елементів у національній системі інновацій, завдяки яким можна було б пояснити її успіх у плані інновацій та економічного зростання. Згодом він застосовувався в ряді різних контекстів, багато з яких виходили за межі початкового фокусу національного середовища [1]. Таким чином, незважаючи на те, що національна увага залишається сильною, і це справедливо, вона супроводжується дослідженнями, спрямованими на аналіз поняття систем інновацій на міжнародному рівні та на субнаціональному рівні.

Дослідження також вивчали системний інноваційний підхід у контексті галузевої чи технологічної перспективи. Сектори та технології мають значення та мають власну динаміку. Але, як стверджував Нельсон, це також те, що «національність має значення та має повсюдний вплив». Сектори та технологічні системи всередині країни мають потужний формуючий вплив на структуру та динаміку національної інноваційної системи, тоді як національні контексти мають важливий вплив на галузеві умови та продуктивність [2, с. 142].

Таким чином, попередні інституційні можливості національної системи можуть сприяти або перешкоджати інноваційній діяльності та ефективності в окремих секторах національної економіки. Концепції національних систем інновацій і систем технологійне слід розглядати

як взаємовиключні. Дійсно, встановлення взаємозв'язків між ними може дати цінне розуміння ширших систем інноваційного підходу.

Багатонаціональні підприємства мають великий і помітний вплив на національні системи інновацій. Однак незрозуміло, чи великі багатонаціональні компанії мають більший вплив на національну систему інновацій, чи більший вплив матимуть більш національно орієнтовані компанії середнього розміру, які сильніше впроваджені в національну систему.

Павітт К. і Патель П. надають вагомі докази щодо трьох аспектів інноваційної поведінки великих фірм: по-перше, транснаціональні корпорації досить неохоче розміщують технологічну діяльність у приймаючих країнах. Основні компетенції, включаючи науково-дослідні та інноваційні центри, все ще значною мірою зосереджені в країнах базування компаній. По-друге, традиційні галузі більш інтернаціоналізовані, ніж високотехнологічні. Цей результат, безумовно, є значущим, оскільки він вказує на те, що наукомісткі виробництва більше залежать від територіально обмежених компетенцій. По-третє, коли компанії вирішують перенести частину своїх науково-дослідних та інноваційних центрів за кордон, вони, як правило, вибирають сфери передового досвіду в приймаючих країнах. Іншими словами, компанії, швидше за все, вирушать за кордон, щоб використовувати національні можливості інших країн, а не просто розширювати свою основну компетенцію [3].

Отже, системи інновацій відіграють ключову роль у формуванні глобальної моделі корпоративної технологічної діяльності.

Інформаційні джерела:

1. Марков А. В. Інституційна трансформація соціально-економічної парадигми цивілізаційного розвитку. *Інновації*. 2012. Вип. 7 (165). С. 26-31.
2. Краус Н. М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін : монографія. Київ : Центр учбової л-ри. 2015. 596 с.
3. Радева М. М. Інноваційні концепти розвитку глобальної економіки. *Причорноморські економічні студії*, 2018. Вип. 36. С. 23-30.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ**Скоробагатько К.А.**, здоб. вищ. осв.Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.С. Міщенко***Державний біотехнологічний університет*

Медичне страхування є однією з найважливіших складових економіки та ефективного функціонування системи охорони здоров'я. Медичне страхування – запорука здоров'я країни в майбутньому. На жаль, із зростанням захворюваності населення України питання збереження здоров'я людей постає гостро. Коштів, передбачених державним бюджетом на фінансування охорони здоров'я, недостатньо для забезпечення ефективної медичної допомоги [1].

Німецька система медичного страхування вирішує свої завдання абсолютно незалежно від державного бюджету. Тому зараз активно розглядають можливість впровадження обов'язкового медичного страхування. Відшкодування, пов'язане з оплатою витрат Medicaid та інших витрат, пов'язаних із підтримкою здоров'я, а саме: відвідування лікаря та амбулаторне лікування, придбання ліків, госпіталізація, доступ до стоматологічних послуг, використання профілактичних та оздоровчих заходів. Тобто кожен найманий робітник, а також особи, які навчаються на виробництві, підлягають неухильному державному медичному страхуванню і мають бути членами однієї з вільно обраних ними державних лікарняних кас. За певних умов безпрерісного державному медичному страхуванню підлягають особи, які отримують допомогу з безробіття, працівники сільського і лісового господарства та члени їх сімей, особи, які займаються мистецькою діяльністю, студенти, пенсіонери тощо.

Окрім тих, хто бере участь у загальнообов'язковому державному медичному страхуванні, послугами та захистом державного медичного страхування користуються також особи, які добровільно стають членами державної лікарняної каси. Важливо зазначити, що, на відміну від приватних фондів, державні фонди медичного страхування не мають права відмовляти особам у доступі.

Сполучене Королівство використовує майже виключно свою систему фінансування бюджету охорони здоров'я своїх громадян, що обумовлює її високо централізований національний характер. Бюджетні плани передбачають фінансування охорони здоров'я за рахунок загальних податкових надходжень до державного бюджету та охоплюють усі категорії населення. При цьому основна частина

медичних закладів належить державі, а центральні та місцеві органи влади управляються за принципом ієрархічного управління [2].

У США функціонує система медичного страхування, що базується на взаємодії центрального страхового фонду з місцевими незалежними страховими компаніями. Кошти нараховуються в центральному фонді, а потім розподіляються страховикам за допомогою затвердженої на законодавчому рівні форми розрахунків. Ця система працює в США в частині програм “Medicare” та “Medicaid”, які не можна вважати повноцінною державною системою медичного страхування, оскільки в процесі формування їхніх фондів не використовують страховий принцип (вони отримують дотації з федерального бюджету США безпосередньо) [3].

Особливістю зазначеної системи у США є те, що наявність роботи не гарантує отримання медичної страховки. Найбільше користуються медичним страхуванням державні службовці, робітники промисловості та ті, що працюють повний робочий день, члени профспілки. Звільнення з робочого місця автоматично приводить до закінчення дії медичної страховки [4].

Отже, аналіз реалізації права на охорону здоров'я та функціонування систем охорони здоров'я у різних країнах світу надав можливість зробити висновок, що на практиці не існує єдиної правильної, універсальної моделі фінансового забезпечення системи охорони здоров'я. Зарубіжний досвід продемонстрував, що важливу роль у функціонуванні охорони здоров'я відіграє культура суспільства та соціальна поведінка громадян конкретної країни. Механізм фінансування охорони здоров'я може бути успішно вдосконалений як у рамках бюджетного фінансування, так і соціального медичного страхування.

Інформаційні джерела:

1. Досвід медичного страхування у зарубіжних країнах. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_10/178_Bucz.pdf
2. Зарубіжний досвід функціонування системи охорони здоров'я в контексті забезпечення реалізації права на охорону здоров'я. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_1-2_2020-4352.pdf
3. Розвиток медичного страхування: зарубіжний досвід та можливості його використання в Україні. URL: http://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/171.pdf
4. Зарубіжний досвід фінансування охорони здоров'я. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/128.pdf>

СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА СОЇ В УКРАЇНІ

Скоробагатько К.А., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Соя є однією з найбільш конкурентоспроможних бобових культур в органічному землеробстві і широко практикується в Україні та Карпатах.

Загальновідомо, що умови їх вирощування та правильний підбір сортів рослин важливі для отримання високоврожайних і стабільних урожаїв. В основному це стосується ґрунтово-метеорологічних умов у природних зонах, а також застосування науково обґрунтованих агротехнічних заходів, що сприяють підвищенню біологічного потенціалу рослин і захисту їх від негативних факторів.

У системі заходів із посіву та виробництва насіння сої важливе місце посідає використання біологічних, фізико-хімічних засобів у техніці їх посіву, які сприяють значному підвищенню врожайності сої.

Сьогодні світове виробництво сої становить майже 336,59 млн тонн, лідирують Бразилія, США та Аргентина, які зібрали рекордні 271,67 млн тонн у 2019-2020 рр., що становить 80,71% світового виробництва. Китай (18,1 млн. тонн), Індія (9,3 млн. тонн) і Парагвай (9,9 млн. тонн) також були основними виробниками. Змінилися і лідери виробництва: якщо першими були США, то зараз це місце займає Бразилія. У свою чергу, загальна світова пропозиція зростає завдяки поточним великим запасам[3].

Україна посідає восьме місце у світі за виробництвом сої, але шосте за продажами. Список країн-імпортерів у 2019-2020 рр. такий: Китай – 59,77% світового попиту і ця частка буде зростати, ЄС – 9,57%, Мексика, Аргентина та Єгипет – 3,68%, 2,85% та 2,76% відповідно [1].

У 2020 році Україна збрала 27976,7 тис. ц сої, що на 15,4% менше, ніж у 2019 році. Урожайність з 1 га в 2020 році становила 20,5 ц/га, що на 10,5 % менше за 2019 р. Найбільший врожай отримано у Закарпатській і Запорізькій областях, 33,4 та 31,1 ц/га відповідно.

На вітчизняному ринку сільськогосподарської продукції соя протягом багатьох років займає лідируючі позиції в експорті та переробці харчових продуктів і кормів, як і продовольчі культури, а також має стратегічне значення для забезпечення національної

продовольчої та економічної безпеки. Основними передумовами зміни місця цієї культури в світі за останні 20 років є зміни в харчовому складі населення розвинутих країн, пов'язані з переходом від тваринних жирів до овочів і олій, а також збільшення населення країн Азії та швидкий розвиток тваринницького сектору ЄС. Загалом це призвело до зростання світового попиту на сою та перепозиціонування її вирощування в багатьох країнах, у тому числі й у нашій країні [2].

Основним лімітуючим фактором урожайності сої була і залишається волога, окрім необхідності отримання певної кількості теплових одиниць, необхідних для нормальної вегетації. Останній фактор, пов'язаний з видимим потеплінням, вже не актуальний, і його можна просто вирішити, вибравши більш ранні сорти для посадки в північних регіонах. Натомість заповнити чимось нестачу вологи досить складно. Нестача запасів продуктивної вологи в ґрунті викликає стрес у сходів сої у червні. Далі йде жеребкування: якщо рослина більш-менш в нормальному стані, а в кінці червня-липні йде дощ, то буде зроблено [4].

Основні аспекти вирощування сої:

1. Правильний підбір сортів сої
2. Передпосівна обробка
3. Мінеральне живлення сої
4. Гербіцидний захист сої.

Отже, соя є унікальною культурою сільського господарства України, здатною подолати дефіцит протеїну в харчуванні людини, тварин і птиці, що забезпечує підвищення родючості ґрунту шляхом збагачення запасів азоту в ґрунті. Інтенсивне виробництво сої можливе за умов впровадження сучасних технологій посіву, раціонального використання високоврожайних сортів, адаптованих до конкретних ґрунтово-кліматичних умов, обов'язкового контролю за станом посівів. Україна має великі можливості та значний потенціал для подальшого збільшення виробництва сої.

Інформаційні джерела:

1. Державна служба статистики. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
2. Сучасний стан та перспективи розвитку виробництва насіння сої в Україні. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/.pdf>
3. Світовий ринок сої та місце України на ньому. URL: <https://pricereview.com.ua/articles/svitovij-ta-misce-ukra%D1%97ni-na-nomu>
4. Підвищення ефективності виробництва сої. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/>

ФАКТОРИНГ У МІЖНАРОДНОМУ КРЕДИТУВАННІ

Ткаченко Є.С., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **О.В. Мандич**
Державний біотехнологічний університет

Одним з найперспективніших видів банківських послуг є факторинг – ризикований, але високоприбутковий бізнес, ефективне знаряддя фінансового маркетингу, одна з форм інтеграції банківських операцій, які найбільш пристосовані до сучасних процесів розвитку економіки. Термін «факторинг» походить від англійського - посередник, агент. Факторинг дає можливість покупцеві відстрочити платежі, а постачальникові отримати основну частину оплати за товар відразу ж після його доставки.

Метою факторингового обслуговування є своєчасне інкасування боргів для скорочення втрат, внаслідок затримки платежу, і запобігання появі сумнівних боргів, підвищення ліквідності і зниження фінансового ризику для клієнтів, які не хочуть брати на себе роботу по перевірці платоспроможності своїх контрагентів, по веденню бухгалтерського обліку відносно своїх вимог і зацікавлені, по можливості, в найбільш швидкому отриманні грошей по рахунках.

В основі факторингу лежить покупка банком (факторською компанією) рахунків-фактур клієнта на умовах негайної оплати частини вартості (70-90%) от фактурованих поставчань і оплати решти частини (за вирахуванням відсотка за кредит) в строго обумовлені терміни незалежно від надходження виручки від дебіторів. Тому факторингові операції називають також кредитуванням продаж поставальника або наданням факторингового кредиту поставальникові.

Якщо компанія – виробник або оптовий продавець, працює на ринку з високим рівнем конкуренції – бажає розвивати і збільшувати частку ринку й прибуток, зацікавлена в страхуванні своїх кредитних, операційних, інфляційних, валютних ризиків, але внутрішні ресурси не можуть на 100% забезпечити щораз більші потреби, коли вона має велику кількість покупців в Україні та за її межами, то факторинг стане актуальним бізнесом і дасть змогу:

- значно збільшити обсяги продажу (в середньому упродовж півроку-року в 2—3 рази);
- вчасно поповнювати обігові кошти: отримання коштів відразу після доставки;
- одержувати беззаставне й відновлювальне фінансування;

- пришвидшити обіговість коштів;
- ліквідувати касові розриви;
- поліпшити структуру балансу;
- залучити нових покупців;
- віднести на собівартість витрати на сплату комісійної винагороди за факторингом .

Існує декілька класифікацій ділення факторингу на види. Основне ділення - регресний і безрегресний факторинг.

- регресний факторинг. Фактор набуває у клієнта права на всі суми, що винен боржник, проте у разі неможливості стягнення з боржника сум в повному об'ємі клієнт, що переуступає такий "недоброякісний" борг, зобов'язаний відшкодувати фактору бракуючі грошові кошти. Якщо ж з боржника отриманий надлишок в порівнянні з тією, що належить фактору сумою, то надлишок повертається клієнтові.

- безрегресний факторинг - фактор набуває у клієнта права на всі суми, що винен боржник. При неможливості стягнення з боржника сум в повному об'ємі фінансовий агент потерпить збитки. По суті, це означає повний перехід права власності на право вимоги клієнта до боржника.

Факторингові операції не проводяться по борговим зобов'язанням фізичних осіб, філіалів та відділень підприємств. У цьому випадку банку важко оцінити кредитний ризик або не вигідно брати на себе підвищений обсяг робіт, а також додатковий ризик, який виникає при переуступці таких вимог, оплата, яких може бути не виконана в строк з причин невиконання постачальником своїх договірних зобов'язань.

Інформаційні джерела:

1. Вовчак О. Д. Факторинг : навч. посібник / О. Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргало, Т. Я. Андрійків. К. : Знання, 2012. 247 с

2. Горова Оксана: Факторинг - гроші плюс. Як знайти компроміс між продавцем та покупцем. Молодь і підприємництво. 2004. № 14

3. Віднійчук-Вірван, Л.А. Міжнародні розрахунки і валютні операції: навчальний посібник. Львів: Магнолія 2006, 2007. 214с.

4. Спіфанов, А.О. Операції комерційних банків: навчальний посібник. Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. 523с.

5. Руденко, Л.В. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції: підручник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: ЦУЛ, 2007. 632с.

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ

Чеботарьова А.П., здоб. вищ. осв. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **О.В. Мандич**
Державний біотехнологічний університет

Питання про місце і роль інвестиційної діяльності України на світовому ринку прямих іноземних інвестицій має визначальне значення у подальшому процесі зростання економіки України, для чого важливо визначити форми, способи та умови інтеграції країни на міжнародний ринок капіталу та у світове господарство. Отже, щоб ефективно залучати прямі іноземні інвестиції у головні сфери економічного розвитку країни, необхідна скоординована економічна політика активізації прямих іноземних інвестицій та створити сприятливий інвестиційний клімат. Країни з перехідною економікою, на які сьогодні світове співтовариство звертає увагу, не мають можливості самостійно вийти з економічної кризи, яка охопила всі економічні галузі та соціальну сферу [1]. До таких країн відноситься і Україна, потребує значних обсягів фінансових вкладень в основні галузі для подальшого процесу економічного відтворення. Також неприпустимо розглядати Україну як сировинний придаток розвинутих країн або орієнтуватися лише на залучення інвестицій в економіку країни. З підвищенням рівня конкуренції та розвитком ринкових відносин на міжнародних ринках потрібно звертати більше уваги на збалансованість участі нашої країни у міжнародному поділі праці. Одним з найважливіших чинників такого збалансування є прямі іноземні інвестиції, чим і зумовлюється надзвичайно висока актуальність проблеми прямого іноземного інвестування для розвитку економічно розвинутої незалежної держави. Метою роботи є дослідження міжнародної інвестиційної діяльності України, її місце і роль на світовому ринку прямих іноземних інвестицій, а також проблеми та перспективи їх утворення [2]. У ході роботи було досліджено використання можливостей міжнародного інвестування України в контексті забезпечення економічного зростання в умовах глобальних трансформацій; а також визначені проблеми, які заважають перспективній інвестиційній діяльності в Україні та шляхи їх вирішення. Інвестиційна діяльність охоплює всі сфери народного господарства – матеріального виробництва і соціальну.

Розгляд економічної ролі держави в вирішенні цієї проблем має принципове значення [3]. Іноземні інвестиції є провідником сучасних технологій виробництва та управління, своєрідною "перепусткою" на світові ринки товарів та капіталів, дозволяючи при цьому компенсувати дефіцит національних грошових коштів. На сьогоднішній день потреба в інвестиціях для структурної перебудови української економіки зростає. Непривабливий інвестиційний клімат в Україні негативно впливає на можливості активізації процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни [3]. Сучасна економічна ситуація в Україні має всі ознаки нестабільності у зв'язку з нестійкою політичною ситуацією, згорання інвестиційних проектів та вивезення іноземного капіталу з українського ринку. Тому вирішальною умовою швидкого підйому національної економіки є відновлення і зростання інвестицій в різних галузях виробництва і регіонах держави, в тому числі іноземних інвестицій.

В умовах ринкового трансформування економіки України дуже гострою є потреба в значних іноземних інвестиціях. Для більшості країн з перехідною економікою ефективно використаний іноземний капітал стає ключовим фактором їх розвитку. Звичайно, залучення іноземних інвестицій відіграє важливу роль і в структурі пріоритетів української економіки. Актуальною стає необхідність підвищувати ефективність використання існуючих інвестиційних ресурсів. Це завдання не нове, але напрями його вирішення повинні бути переглянуті як для країни в цілому, так і в кожному регіоні. У різних регіонах його вирішують по-різному, виходячи зі своїх особливостей.

Інформаційні джерела:

1. Мандич О.В. Стратегії забезпечення конкурентного розвитку підприємств: від моделей теорії до умов практики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*, 2017. Вип. 23 (1). С. 108-111.

2. Mykytas A., Ustik T., Zaika S., Zaika O. The development of theoretical, methodological and practical recommendations of the innovative development vectors of business process reengineering and strategic management of enterprises. *Technology audit and production reserves*, 2021. № 6(4). P. 62.

3. Науменко А.О., Науменко І.В. Конкурентні переваги суб'єктів бізнесу при подоланні дисбалансів фінансової системи. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (присвяченої 100-річчю від Дня народження професора Турченка Михайла Михайловича): Управління розвитком соціально-економічних систем*, 15-16 червня 2022 року. Харків: ДБТУ, 2022. С. 372-373.

ЗМІСТ

Секція 1 ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Божко Я.Ю. (Керівн Нестеренко І.В.) Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку криптовалют	3
Божко Я.Ю. (Керівн Кирильєва Л.О.) Організація обліку кредитних операцій на підприємстві: зарубіжний досвід	5
Вареник К.О. (Керівн. Василішин. С.І.) Бюджетування як інструмент управлінського обліку на аграрних підприємствах	7
Губіна Д.Ю. (Керівн. Маренич Т.Г.) Особливості використання в обліку електронних документів	9
Дроб'язко В.В. (Керівн. Ярова В.В.) О.В. Коваленка Методи діагностики діяльності підприємства у наукових працях	12
Жарко О.С. (Керівн. Андрющенко І.С.) Санаційний аудит підприємства	14
Жигало А.В. (Керівн. Шільвінська О.Л.) Інструменти податкової підтримки бізнесу у воєнний час	16
Замятіна А.О. (Керівн. Маренич Т.Г.) Впровадження електронного документообігу на підприємствах	19
Карачевцева П.Є. (Керівн. Кащена Н.Б.) Аналітичне забезпечення управління підприємством	22
Константінов М.А. (Керівн. Кащена Н.Б.) Методичне забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства	24
Корсун К.О. (Керівн. Малій О.Г.) Шляхи удосконалення роботи податкової служби України	25
Мединська Т.В., Демковська С.Ю. Особливості оподаткування юридичних осіб-єдиноплатників в умовах воєнного стану	27
Лагода В.І. (Керівн. Кащена Н.Б.) Облікове забезпечення управління підприємством	29

Лобода Н.О., Чабанюк О.М., Кравець М.Б. Accounting conceptualization of manufacturing inventories: analytical aspect	31
Малько Д.Д. (Керівн. Нежива М.О.) Особливості оподаткування ІТ-компаній	33
Масловський О.В., Драгун В.А. (Керівн. Руденко С.В.) Роль бухгалтерського обліку у забезпеченні економічної безпеки підприємств	35
Рашевська Н.В. (Керів. Наумова Т.А.) Аудит в умовах глобалізації економіки	37
Рубайко Є.А. (Керівн. Нежива М.О.) Необхідність організації внутрішнього аудиту нематеріальних активів на підприємстві	39
Сірівля Є.О. (Керівн. Акімова Н.С.) Оцінка якості внутрішнього аудиту	41
Смолій В.С. (Керівн. Нежива М.О.) Роль ініціативного аудиту для підприємств	43
Такшин П.І. (Керівн. Кащена Н.Б.) Статистичний моніторинг фінансового стану підприємства	45
Чміль Є.Л. (Керівн. Кащена Н.Б.) Прогнозування результатів діяльності підприємства	46
Шкурпат І.Р. (Керівн. Ковалевська Н.С.) Теоретичні аспекти обліку фінансових інвестицій підприємства	48
Секція 2 СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІКОЮ	
Бринюк К.В. (Керівн. Вітман К.М.) Гендерний підхід як інструмент для забезпечення сталого економічного зростання України	50
Гладкина А.І. (Керівн. Малій О.Г.) Розвиток безготівкових розрахунків	52
Додіван М.О. (Керівн. Нагасва Г.О.) Суть і перспективи розвитку інтернет-страхування в Україні	54
Дудка В.В. (Керівн. Лисак Г.Г.) Бюджетування як інструмент управління підприємством	56

Д'яченко К.С. (Керівн. Морозова Г.С.) Токенізовані фінансові інструменти в управлінні сучасною економікою	58
Заріцька Д.О. (Керівн. Лисак. Г.Г.) Аналіз програмних продуктів для фінансового аналізу	60
Король Є.Я. (Керівн. Ярова В.В.) Загальнонаукові і специфічні принципи економічної діагностики	62
Курганська М.Г. (Керівн. Ярова В.В.) Функціональне призначення економічної діагностики на підприємстві	64
Макарова А.М. (Керівн. Кулініч О.А.) Інформаційні технології в діяльності суб'єктів ринку послуг	66
Овчаренко С.В. (Керівн. Смірнова П.В.) Розвиток інноваційних технологій управління персоналом	68
Пархоменко Д.В. (Керівн. Гербич Л.А.) Цифрові банки, їх функції та порядок організації роботи	70
Пересада Н.О. (Керівн. Бугріменко Р.М.) Управління ризиками підприємства в сучасних умовах господарювання	72
Приходько В.О. (Керівн. Ставерська Т.О.) Переваги та недоліки фінансових технологій	74
Пучок М.С. (Керівн. Нетребчук Л.О.) Технології інтернету речей у роботі фінансових установ	76
Сірівля Є.О. (Керів. Наумова Т.А.) Цифровізація аудиторської діяльності як виклик сучасності	78
Узун О.Г. (Керівн. Лисак. Г.Г.) FİNTECH у розвитку ринку фінансових послуг	80
Фанаскова А.В. (Керівн. Бугріменко Р.М.) Сучасні інформаційні системи і технології в управлінні економікою	82
Фенченко М.В. (Керівн. Морозова Г.С.) Фінансовий менеджмент в умовах активної фази війни в Україні	84

Секція 3 ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Анахіна А.В. (Керівн. Морозова Г.С.) Дебіторська заборгованість підприємства та напрями підвищення її ефективного управління	86
Андрейків Т.Я., Підківка М.І. Особливості діяльності банків державного сектору України у нестійких економічних умовах	88
Борова С.М. (Керівн. Євдокімова М.О.) Удосконалення системи управління власним капіталом підприємств	90
Вихрістенко К.О. (Керівн. Близнюк О.П.) Управління фінансовими ресурсами торговельних підприємств на засадах системного підходу	92
Волощук О.В. (Керівн. Лисак. Г.Г.) Аналіз фінансових ризиків	94
Воробйов Д.С. (Керівн. Лисак. Г.Г.) Принципи управління фінансовими ризиками підприємства	96
Галайко А.Є. (Керівн. Лисак. Г.Г.) Фінансова стійкість підприємства та її складові	98
Герашенко З.А. (Керівн. Жилякова О.В.) Сутність та критерії ефективного розвитку страхової компанії	100
Гладкина А.І. (Керівн. Нагаєва Г.О.) Страховий ринок України в умовах воєнного стану	102
Додіван М.О. (Керівн. Малій О.Г.) Розвиток ринку фінансових технологій в Україні	104
Дуднік Т.О. (Керівн. Жилякова О.В.) Передумови розробки програми підвищення рівня фінансової культури в Україні	106
Дядченко О.С. (Керівн. Ставерська Т.О.) Принципи формування фінансової стратегії сталого розвитку підприємства	108
Жежерун Ю.В. Вплив операційного ризику на фінансову стабільність банківського сектору України	110

Іванюта М.О. (Керівн. Близнюк О.П.) Проблеми розвитку криптовалют на ринку віртуальних активів України	112
Іващенко А.Г. (Керівн. Андрющенко І.С.) Формування фінансових ресурсів соціального страхування в контексті критеріїв розвитку України	114
Кемза Р.Г. (Керівн. Морозова Г.С.) Фінансовий менеджмент як складова в системі управління підприємством	116
Котко Я.М., Левкін Д.А. Фінансовий механізм соціально-економічного розвитку діяльності стейкхолдерів в Україні	118
Курганська М.Г. (Керівн. Остапенко Р.М.) Сучасний аспект стратегічного аналізу фінансової безпеки підприємства	120
Лачков А.С. (Керівн. Близнюк О.П.) Діяльність банків в сучасних умовах	122
Лобойко А.Є. (Керівн. Бугріменко Р.М.) Аналіз фінансового стану підприємства	124
Марченко А.М. (Керівн. Макогон В.В.) Методичні підходи до регулювання фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства	126
Маслениця О.В. (Керівн. Близнюк О.П.) Фінансова оцінка інвестицій в інструменти фондового ринку	128
Місюра Н.С. (Керівн. Поліщук В.Г.) Особливості впровадження інноваційних рішень на валютному ринку	130
Місюра К.Р. (Керівн. Морозова Г.С.) Сучасний стан та проблеми розвитку лізингу в Україні	132
Москаль А.П. (Керівн. Морозова Г.С.) Прибутковість підприємства та напрями її підвищення	134
Николаєнко О.А. (Керівн. Жиякова О.В.) Ринок страхування життя в умовах воєнного стану	136
Пархоменко Д.В. (Керівн. Белянко Л.Л.) Валютний ринок України: актуальний стан	137
Пучок М.С. (Керівн. Гербич Л.А.) Діяльність фінансових посередників України в умовах воєнного стану	139

Пучок М.С. (Керівн. Калита О.В.) Особливості фінансового моніторингу в період дії воєнного стану в Україні	142
Руцишин М.О. Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку вітчизняних підприємств	144
Савченко Б.М. (Керівн. Морозова Г.С.) Планування і бюджетування грошових потоків сільськогосподарських підприємств	146
Скидан В.Л., (Керівн. Морозова Г.С.) Використання фінансового левериджу у фінансових розрахунках	148
Скоробагатько К.А. (Керівн. Нагасва Г.О.) Стан страхування життя в Україні та його перспективи у повоєнний період	150
Скоробагатько К.А. (Керівн. Морозова Г.С.) Розвиток факторингових компаній в Україні	152
Стренадко В.Р. (Керівн. Малій О.Г.) Кредитний ризик у банківській сфері та методи управління ним	154
Ткачов Р.О. (Керівн. Морозова Г.С.) Транскордонний рух капіталу у сегменті цифрових активів	156
Трипольська А.О. (Керівн. Ставерська Т.О.) Формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства	157
Труфанов А.С. (Керівн. Лисак. Г.Г.) Аналіз підходів до визначення сутності «фінансової стійкості підприємства»	159
Топоровська В.В. (Керівн. Нежива М.О.) Тернистий шлях М&А в Україні	161
Фенченко М.В. (Керівн. Лисак. Г.Г.) Фінансові ризики та їх страхування	163
Чеботарьова А.П. (Керівн. Нагасва Г.О.) Організація фінансів страховика та її особливості	165
Шешунов Р.Г. (Керівн. Лисак. Г.Г.) Методологічні підходи до оцінки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання	167
Явкіна К.В. (Керівн. Жилякова О.В.) Вплив військового стану на страховий ринок України	169

Секція 4 ВИТОКИ, РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Адамян В.Я. (Керівн. Морозова Г.С.) Теоретичні аспекти визначення сутності сталого розвитку сільських територій	172
Бабко Н.М. Життєвий цикл бренду	174
Гаврильченко В.В. (Керівн. Филипенко О.М.) Управління розвитком підприємства	176
Горбенко С.А. (Керівн. Филипенко О.М.) Система контролінгу на підприємстві	178
Дроб'язко В. В. (Керівн. Остапенко Р.М.) Впровадження інноваційної стратегії на підприємстві	180
Єремєєва Д.О. (Керівн. Подворна Л.А.) Prospects of the development of modern management	182
Кемза Р.Г. (Керівн. Євдокімова М.О.) Шляхи удосконалення бюджетного менеджменту в Україні	183
Ковальова М.М. (Керівн. Подворна Л.А.) Features of hr management digitalization	185
Коцюк А.О., Крижанівська Д.М. (Керівн. Калита О.В.) Стрес-тестування як актуальний інструмент ризик-менеджменту сучасної банківської системи України	186
Лалабєкян В.А. (Керівн. Тімченко О.Д.) Сучасні формати ресторанного бізнесу України	188
Клименко Д.М. (Керівн. Морозова Г.С.) Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками	190
Клименко Є.В. (Керівн. Ткачова С.С.) Стратегічні напрями розвитку міжнародної торговельної мережі в Україні	192
Ляшенко І.А. (Керівн. Калита О.В.) Особливості фінансового моніторингу в сучасних реаліях	194
Оганєсян Е.М. (Керівн. Ставерська Т.О.) Причини ліквідності електронних ринків та їх майбутні зміни в умовах кризи безпеки	196
Олім В.О., (Керівн. Круглова О.А.) Розвиток корпоративного управління на основі узгодження інтересів стейкхолдерів	198

Рябченко Є.В. (Керівн. Остапенко Р.М.)	
Проблеми стратегічного планування аграрних підприємств	200
Скидан В.Л. (Керівн. Жилякова О.В.)	
Управління ризиком у страхуванні	203
Тесленко В.А. (Керівн. Чуйко М.М.)	
Сучасні підходи щодо менеджменту персоналу та його професійного розвитку	205
Холодова К.В., Шарапов Д.Є. (Керівн. Ткачова С.С.)	
Торговельна мережа АТБ-маркет: стан, виклики, стратегії	207
Шагун А.С. (Керівн. Величко К.Ю.)	
Особливості формування конкурентних переваг ІТ-компаній на міжнародному ринку	209
Шахова Є.С. (Керівн. Козуб В.О.)	
Ефективність управління ризиками у комерційному банку	211
Щербина І.С., Чуканова Д.Г. (Керівн. Калита О.В.)	
Вплив FinTech на розвиток банківського менеджменту	213
Челомбійко П.О. (Керівн. Подворна Л.А.)	
International economic relations	215

Секція 5 МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Бондаренко А.О. (Керівн. Подворна Л.А.)	
Marketing aspects of management entrepreneurial activity	217
Дмитренко А.М. (Керівн. Подворна Л.А.)	
Analysis of the practice of decision-making on the formation of a project financing system	218
Жильков Г.О. (Керівн. Подворна Л.А.)	
The effect of income changes on consumer choices	219
Кучер Є.С. (Керівн. Муравйова О.М., Крупей М.І.)	
Marketing digitalization in conditions of war	220
Лаптева П.І. (Керівн. Чуйко М.М.)	
Митна статистика як джерело інформації про ринок товарів	222
Мажулін Є.В.	
Управління маркетинговими проєктами в умовах невизначеності сучасного бізнесу	224

Микитась А.В. Стратегії маркетингу бізнес-суб'єктів на засадах інноваційного розвитку	225
Напрасник М.В. (Керівн. Подворна Л.А.) Digital and Internet marketing	227
Сунцов Є.С. (Керівн. Смокова Л.М.) Оцінка конкурентоспроможності продукції	228
Устік Т.В. Залучення інноваційного інструментарію маркетингу в системі управління компанії	230
Харчевнікова Л.С. Стратегічне управління як основа ведення бізнесу в кризовій ситуації	231
Чміль Г.Л. Організаційно-управлінська модель комунікативної політики підприємства	232

Секція 6 СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ І ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Белявцев В.М. (Керівн. Козуб В.О.) Інтернет-торгівля як засіб ведення міжнародної комерції	235
Бодак Д. В. (Керівн. Бестужева С.В.) Сучасний розвиток глобальної логістики: досвід для України	237
Вовнянко О.С. (Керівн. Бестужева С.В.) Оцінка вартості бізнесу як важлива складова міжнародної інвестиційної стратегії підприємства	239
Гладкина А.І. (Керівн. Мандич О.В.) Міжнародний та український досвід виходу з фінансової кризи	241
Голікова Є.К. (Керівн. Величко К.Ю.) Бізнес-середовище в Україні в умовах невизначеності	243
Головешко В.П. (Керівн. Андросова Т.В.) Цифрова трансформація в сучасному бізнес середовищі	245
Гребенюк Я.О. (Керівн. Кулініч О.А.) Цифрова трансформація в постпандемічний період	247

Додіван М.О. (Керівн. Мандич О.В.) Міжнародна співпраця у сфері регулювання глобальних фінансових відносин	249
Загоруйко К.С. (Керівн. Черкашина Т.С.) Впровадження «митного безвізу» з ЄС та його вплив на економічне зростання України	251
Зейда О.Д. (Керівн. Ярова В.В.) Економічна ефективність виробництва зерна озимої пшениці	253
Золотухіна А.О. (Керівн. Бестужева С.В.) Державне регулювання міграційних процесів в Україні: проблеми та напрями удосконалення	256
Іващенко А.Г. (Керівн. Горох О.В.) Сутність та потреба збалансованого розвитку України	258
Кавунов А.В. (Керівн. Жилякова О.В.) Міжнародний досвід страхового посередництва	260
Карпова К.В. (Керівн. Наумова Т.А.) Електронна комерція в період глобальних криз та війни	261
Корнейчук С.Ю. (Керівн. Козуб В.О.) Особливості управління персоналом у міжнародних компаніях	263
Король Є.Я. (Керівн. Остапенко Р.М.) Моделі дослідження стратегічного аналізу в умовах глобалізації	265
Корсун К.О. (Керівн. Нагаєва Г.О.) Вплив процесів глобалізації на функціонування страхового ринку України	267
Корсун К.О. (Керівн. Мандич О.В.) Міжнародні фінансові стратегії розвитку як шаблони для відновлення українського бізнесу	269
Кравченко О.С. (Керівн. Мандич О.В.) Проблеми міжнародних інтеграційних процесів	271
Ларіна В.Р. (Керівн. Чарських І.Ю.) Причини міграції вихідців Близького Сходу до Німеччини	273
Лахно К.О. (Керівн. Нежива М.О.) M&A компаній: особливості та шляхи підвищення їх ефективності	275
Макарова А.М. (Керівн. Андросова Т.В.) Інформатизація суспільства та освіти	277

Мандич О.В. Детермінанти використання та переваги сценаріїв при імплементації до міжнародних фінансових систем	279
Мантула Л.О. (Керівн. Бестужева С.В.) Міжнародна конкурентоспроможність України в сучасних умовах	280
Пархоменко Д.В. (Керівн. Калита О.В.) Світовий досвід організації системи державного фінансового моніторингу	282
Пучок М.С. (Керівн. Белянко Л.Л.) Особливості кредитування експорту в умовах воєнного стану	284
Різван Р.І. (Керівн. Тімченко О.Д.) Оцінка обсягів та товарної структури експорту та імпорту України	287
Руцишин Н.М., Маланюк І.Р. Сучасний стан інвестицій в харчовій промисловості України	289
Синицька Д.О. (Керівн. Іпполітова І.Я.) Інноваційні системи у глобальній економіці	291
Скоробагатько К.А. (Керівн. Міщенко В.С.) Зарубіжний досвід медичного страхування	293
Скоробагатько К.А. (Керівн. Остапенко Р.М.) Статистичне дослідження виробництва зерна сої в Україні	295
Ткаченко Є.С. (Керівн. Мандич О.В.) Факторинг у міжнародному кредитуванні	297
Чеботарьова А.П. (Керівн. Мандич О.В.) Міжнародні фінансові інвестиції як ключовий чинник розвитку українського бізнесу	299

Наукове електронне видання
Можна використовувати в локальному та мережному режимах

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
В ГАЛУЗІ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ:
ІНІЦІАТИВИ МОЛОДІ**

**Матеріали IV Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

28 жовтня 2022 р.

Видано в авторській редакції

Відповідальні за випуск: Т.О. Ставерська,
О.В. Жилякова
О.М. Жданович
Комп'ютерна верстка: Т.О. Ставерська,
О.В. Жилякова

Підп. до друку 27.10.2022 р. Об'єм даних 3,94 Мб.

Державний біотехнологічний університет
Вул. Алчевських, 44, Харків, 61002